

קובץ

בית יוסף

תשובות מאמרים ופסקים

ע"פ מורשתו ולעילוי נשמתו של מו"ר ועט"ר
שר התורה מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל

מתכונת מיוחדת

במלאת שנתיים להסתלקות מרן פוסק הדור זצוקללה"ה

אגרות ומכתבים ממרן זיע"א בענייני השקפה

נאומים ודברי ברכה

עובדות והנהגות

גליון יח

מר-חשון ה'תשע"ו

לחסויות, הנצחות, מנויים ופרסום:

052-7156775

בין השעות 1.00 ל-3.00 בצהריים.

©

כל הזכויות שמורות

דמי מנוי לחצי שנה (6 גליונות) 70 ש"ח כולל משלוח.

לפרטים: 052-7156775 בין השעות 1.00 ל-3.00 בצהריים.

ניתן להשיג גם גיליונות קודמים (במחיר 10 ש"ח בלבד), חוץ מגיליון ד'-אלול תשע"ד.

את הקובץ ניתן להשיג (במחיר 10 ש"ח בלבד), בירושלים, סמוך לציונו של מרן:

052-7156775 בין השעות 1 ל-3 בצהריים.

בבני ברק: בית המדרש 'יביע אומר': 054-8465937 במודיעין: 052-8286200

תמונת השער באדיבות ר' מרדכי כהן הי"ד

קובץ "בית יוסף"

תשובות מאמרים ופסקים

הוצאת המכון להוצאת ספרים שע"י להבין ולהשכיל - ארגון להפצת תורה (ע"ר).

תגובות, הערות ומאמרים ניתן לשלוח למערכת:

הרב בלוי 14 ק. קרקע (חובה לציין) ירושלים. פקס: 08-6815497.

דוא"ל: 7156775@gmail.com נא לציין שם, כתובת מקום לימודים או תפקיד רבני וכדו'.

לפרטים ולקבלת הירחון: 052-7156775 בין השעות 1.00 ל-3.00 בצהריים.

לתשומת ליבכם: אין המערכת מתחייבת לפרסם כל מאמר שנשלח.

דברי ברכה

ב"ה, כ"ד כסליו תשע"ה

הגני לברך בזה את העוסקים בקדשים לשם שמים, בהוצאת הירחון "בית יוסף" ואת הבחור היקר שוקד באהלה של תורה ר' נר"ו, ירחון העוסק ברובו בתורתו של מרן אאמו"ר עטרת תפארת ישראל רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל זיע"א, לבאר את מסקני הרבנים, לסלק את המוקשים, ולווישר את ההדורים כדרכה של תורה, כי תורת אמת בפייה, וזכה לסיועתא דשמיא לתורות כדון.

ובאמת שזו דרכה של תורה, לדון ולסלסל, ואסור לכל חכם שהוא, לאגור דבריו מסני איש, ובלבד שיכוין לשם שמים בלא נגיעות עדתיות, ואף שכבודו של כל חכם יקר מאוד, אבל האמת אהובה יותר, וכמ"ש בכיו"ב בשו"ת הריב"ש (סי' תנ"ד) דראוי לאמות שתהיה אהובה יותר. ובשו"ת מהר"ם אלשיך (סי' כ"ג) כתב, תיתי לי דלעולם לא מצערנא לצורבא מרבנן, דחביב עלי כנסשאי, אבל מה אעשה והאמת אהובה יותר. ובשו"ת מהרשד"ם (אמרי"ו סי' נ"א) כתב, יקוב הדין את החר, כי עם היות הוא אהובנו, האמת אהובה יותר. ובאמת שהוא דבר פשוט שזו דרכה של תורה, לחלוק בהלכה, ובלבד שיכוין לבו לשמים, וכמו שכתב מהר"ח פלאג' בספר גני חיים (משניות ח"א עמוד רס"ו), שיש חיוב ומצוה גדולה שיודיע חכם את דעתו, להגיד כפי מראה לבו ותחזיונו אשר חזה. [תשובות בשמים ראש סי' רנ"א]. ע"ש.

וראוי להעתיק כאן מ"ש רבינו אברהם בן הרמב"ם בספר המספיק לעובדי ה' (ח"ב ע"ה) בזה"ל: אדם שהוא שלם בדתו, ואין תאוותיו מותגברות עליו, ומלומד בתורה ובכללי ההלכה, ושלם בתגיונו, ומועין כראוי, אינו צריך שכנוע, וזאת משום שהאמת והשקר נוגדים זה את זה, ועל ידי גילוי האמת יתעלם השקר ממנו. אבל מי שיעזר גובר עליו ומועדיף הנצחון בגלל פחיתותו, ומגן על מנהגו ומה שנתחנך עליו, ובספרט אם נמצאים אצלו הגאווה וכשרון בהלכה, כמעט ברור שלא יחזיר בו אפילו על ידי הוכחה ברורה ומאחר ראיות. ע"כ, וחכ"א דיבר וכתב בלשון בוטה וזלזול על כך שאנו משיבים על דברי החולקים על מרן אאמו"ר. ובספרט במה שכתבנו לחשיב על חכ"א שחלק למעלה מ-324 מקומות על מרן אאמו"ר, וע"ז קצף מאוד. אולם אנו כותבים בלשון נקייה, ובלשונו המוסקים, ואדרבה שיתוכחו ויענו, לחפש אחר האמת, ואין מונוסול על התורה לשום חוג.

וכבר כתב הרמב"ן בהקדמותו למלחמות ה', כי יודע כל לומד תלמודינו שאין במחלוקת מפרשיו ראיות גמורות ולא ברוב קושיות חלוטות, שאין בחכמה הזאת מוסת ברור כגון חשבונות התשבורות ונסיוני התכונה. אבל נשים כל מאורינו ודעתנו בכל מחלוקת, להרחיק אחת מן הדעות בסברות מכריעות, ונחקוק עליה השמועות וכו'. ע"ש. וכבר כתב בשאילת יעב"ץ (ח"א סי' ה') שהשלמים בחכמה אינם מקסידיים על התוספת עליהם, אדרבה מחזיקין לו טובה, שמצילים מליסול ברשת השגיאת, שהיא פרוסה לרגל כל החכמים אשר עיניו בשד לחם, ואמר החכם קבל האמת ממני שאמרו, ע"ש.

וזכות התורה תגן על העוסקים בקדשים, לאורך ימים ושנות חיים, בבריאות איתנה, אמן.

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מצבת זכרון ומספר

למעלת כבוד מורנו ורבינו ועטרת ראשנו, מרן מלכא, שר התורה ועמוד ההוראה, עמוד האש והענן אשר הלך בנאמנות לפני המחנה, הנהיגנו ביד רמה במשך עשרות בשנים, החזיר את עטרת יהדות ספרד המעטירה ליושנה, זך השכל והרעיון, קולע אל השערה ולא יחטיא, אביר הרועים והמעיינים, מנהיג האומה הנערץ, לוחם מלחמתה של תורה בנאמנות ללא חת ומורא, עמל ויגע בעשר אצבעותיו שלא תשתכח תורה מישראל, גדול גדולי הפוסקים, חריף ובקי בכל חדרי תורה ולמרות זאת גדול היה במדת הענווה, רחום וחנון וכואב את כאבו של כל יחיד ויחיד כאילו זהו כאבו שלו, ירד מן ההר אל העם, הוא גאון הגאונים, פאר הדורות, ראש ממשלת התורה (כפי שתיארו הגה"צ ר' מרדכי שרעבי זצ"ל), פוסק הדור אשר רוב ככל בני ישראל הולכים לאורו,

מרן רבינו **עובדיה יוסף** זצוקללה"ה

אשר נלקח מעמנו ועלה בצ'ערה השמימה
ביום המר והנמהר ג' במר-חשון שנת התשע"ד לפ"ק
שבת משוש ליבנו, נהפך לאבל מחולינו.
אוי נא לנו כי חטאנו.

יה"ר שבמהרה נזכה לחזות בזיו פניו בתחיית המתים, ובבניין
ירושלים ננוחם. אמן.

דברים אחדים

עומדים אנו שנתיים לאחר הסתלקותו של מרן עט"ר, הוא הגבר הוקם על להחזיר העטרה ליושנה, פוסק הדור, אביר הרועים, גדול גדולי הפוסקים, הוא גאון הגאונים רבינו הגדול והקדוש, עטרת ראשינו ותפארתינו, אבינו רועינו, מרן שר התורה רבינו **עובדיה יוסף** זצוקללה"ה, המאור הגדול שהאיר את החושך הרוחני העצום ששרר בעשרות השנים האחרונות, מי שהקים את הדור כולו בעשר אצבעותיו.

שנתיים ימים עברו מזמן ג' לחודש חשון תשע"ד, שמאז אותו היום הבנו יותר מדוע קראו חכמים לחודש זה בשם "מר". אכן מר הוא כלענה, יום בו אבדנו את מנהיגנו ומאיר נתיבנו, יום בו איבד העולם את פוסק ההלכה המיוחד ביותר במשך מאות השנים האחרונות.

ואכן, מאז פטירתו עשו ועושים רבים למען המשכת דרכו והנחלת מורשתו לדורות הבאים. גם אנו הקטנים עשינו כל מה שיש בכוחנו הדל כדי להמשיך במעט את דרכו המופלאה, ולנסות לצמצם את הפער בחלל העצום שנוצר בהסתלקותו... והכל תחת פיקוחו והכוונתו של בנו עליו כתב אביו הגדול פעמים רבות כי הוא ממשיך דרכו בהלכה, הלא הוא מורנו ורבינו הראשון לציון והרה"ר לישראל הגאון רבי **יצחק יוסף** שליט"א.

אנא חיזקו אחים, ללכת בעקבות דרכו ולשמור את שאיפותיו בטהרתם ולעשות מה שהוא רצה באמת, כי לצערנו רבו האנשים אשר קוראים בשמו, אך למעשה עושים דברים ההיפך מדעתו ורצונו. ואילו לא היה הציבור הרחב שאינו מבין כ"כ בעניין טועה אחריהם, לא היה לנו לומר דבר. אך לצערנו המציאות היא שטפחה על פנינו, והמון העם טועה לומר, כי מי שנושא את שמו של מרן זיע"א בראש כל חוצות, פעולותיו הם באמת מה שמרן מאור עינינו רצה להנחיל לעם כולו. וחס ושלום לומר שענינו צרה בארגונים אחרים, שהרי יעיד עלינו בוראנו, כי עשינו ככל יכולתו לעזור לכל מיני ארגונים ופעולות אשר עושים רבות למען המשכת דרכו של מרן זיע"א, ובכל פעולה ופעולה שנעשית למען כך שמחנו ושמחים כמוצאים שלל רב, כי באמת דבר משמח הוא, לאחר שאבדנו את המאור הגדול, לראות את דרכו ומורשתו ממשיכה בעוצמה

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

רבה, והכל הולכים אחר פסקיו והוראותיו אף לאחר פטירתו. ואף כי אבדנו את העיקר, מ"מ מעט נחמה יש כאן. אך דבר שאיננו אמת, עליו תלונותינו.

בואו ונחשוב לרגע, האם מרן זיע"א הוא "מרכז מסחרי" אשר כל מי שרוצה להרוויח מעט כסף ולעשות שם לעצמו, יכול להיכנס אל הקודש ולעשות כרצונו, ולהרהיב עוז בנפשו לומר כי זוהי דרכו של מרן?!

איך יובן הדבר אשר אדם צועק בכל כוחו בשמו של מרן, והוא עושה ההיפך מפסקיו והוראותיו?! כיצד יתכן הדבר לזעוק ולצדד בשמו של מרן, והוא בכיסו מחזיק מכשיר אשר ע"י נגיעה קטנה יכול להגיע לדברים הגרועים ביותר?! כיצד יתכן לזעוק בשמו של מרן, ולהרשות לנשים ללכת עם פאות?! דבר שהיה בנפשו של מרן. ואידך זיל גמור...

בזמן זה עלינו להתבונן ולהבין, לשוב לימי הזוהר ולזכור מה היה חשוב למרן זיע"א בימי חייו, על מה זעק ועל מה עמד בכל כוחו, על מה מסר את נפשו, ועל מה התאמץ ופעל במשך שנות קיומו עלי אדמות. לא נשכח את מפעלי חייו, לא נשכח את מורשתו ההלכתית, לא נשכח את השקפתו התורנית הטהורה, אותה מסר לנו, ובע"ה נעשה בכל כוחנו להנחילה לדורות הבאים.

מכאן נקרא לבני הישיבות הקדושות, אשר עליהם הייתה גאווה של מרן, ואשר אליהם עיני כל ישראל נשואות. תנו לבבכם להבין כי הדבר הראשון במעלה אצל מרן זיע"א היה התורה הקדושה, לשקוד על דלתות תורתנו הקדושה יומם ולילה בכל כוחנו, לנצל את כל זמננו ומרצנו להבין כל דבר לאמתו עד הסוף, לחזור ולשנן את הנלמד ללא הפסקה, ואח"כ, כאשר יתמלא האדם כראוי יוכל לצאת אל העם, וזכות את הרבים במסירת שיעורים ובהפצת תורה.

העסקנות, הייתה דבר נזנח אצל מרן זיע"א. נכון, הוא כיבד את כל העסקנים והיה מחבב אותם כראוי וכמגיע להם, אך צריך לחדד, כי כל העסקנים למיניהם לא באו אלא בשביל התורה הקדושה, בשבילך, בחור יקר, אשר תוכל להמשיך לשקוד על התורה יומם ולילה, ובע"ה לצמוח ולגדול לאילנא רברבא להרבות כבוד שמים בעולם, ולהורות לכל העם את דבר ה' זו הלכה. מרן לא הקים את התנועה הקדו' בשביל כבוד

בית דברים אחדים יוסף

ולעשות שם לעצמו ולאחרים, הוא הקים את התנועה אך ורק כדי להרבות תורה בישראל, כפי ששמענו באוזנו מפי הקדוש.

כמובן, שאין אנו מזלזלים באיש, ומכבדים אנו כל אחד ואחד לפי מעלתו. אך לא בשביל לחלוק כבוד למספר אנשים, נכבדים ככל שיהיו, נעוות חלילה את מורשתו האמתית של מרן זיע"א...

לשם הנחלת מורשתו האמתית של מרן רבינו הגדול זצוקללה"ה, עומלים אנו ללא לאות, ועושים את כל מה שביכולתנו לדבר חשוב ונעלה זה. בסייעתא דשמיא מרובה מיד לאחר הסתלקותו של מרן לשמי מרומים, זכינו להקים את מערכת התורה 'קול מרן', אשר בחסדי שמים מרובים זכתה לתאוצה מרובה, והפכה לנחלתם של רבים, וב"ה אנו עומדים כיום על למעלה ממאה ארבעים אלף מאזינים, המחברים למורשתו של מרן פוסק הדור זצוקללה"ה. ומאז ואף קודם לכן זכינו לצאת בפרויקטים נפלאים אשר מטרת אחת היא, להמשיך את דרכו של מרן זיע"א, ולהנחיל את מה שהוא רצה בצורה שהוא רצה לדורות הבאים אחרינו... אם זה בפתחת תנועת הנוער "ודבר דבר", תנועה אותה יסד מרן זיע"א בימי צעירותו בהיותו בגיל 15 שנה בלבד, אשר מטרתה לגדל את בחורי הישיבות הקדו' ולחנכם לדבר בפני ציבור, מה שעתידי להפוך אותם למרביצי תורה גדולים בע"ה. ואם זה במפעל האדיר "הלימוד היומי בתורת מרן" המפעל העולמי לשינון פסקיו של מרן זיע"א, אשר בימים אלו ב"ה צובר תאוצה רבה, ורבים קובעים לימוד יומי בפסקיו של פוסק הדור. ואין כאן המקום להאריך בשאר הפעילויות הרבות.

ודבר חשוב קובע ברכה לעצמו, הוא מורנו ורבינו ועטרת ראשנו, מרן הראשון לציון והרב הראשי לישראל, אשר נתקבלו פסקיו והוראותיו ברוב ככל תפוצות ישראל, והכל מייחלים למוצא פיו, הלא הוא הגאון רבינו **יצחק יוסף** שליט"א, אשר הארגון כולו עומד תחת פיקוחו והכוונתו האישית, וכל דבר קטן כגדול מובא לפניו, להורות לנו את אשר נעשה. וב"ה שזכינו שחיבה יתירה נודעת לו על כל פעילותינו אלה. יתן ה' ואך טובה וברכה ישכנו באהליו, להמשיך ביתר שאת ובעוצמה רבה את דרכו של מרן אביו הגדול זצוקללה"ה, וכבר ידוע כמה שמחה שמח מרן זיע"א כאשר עלה בידו באחרית ימיו למנות את בנו וממשיך דרכו לכס הראשון לציון, ויזכה מורנו הראש"ל שליט"א לכון תמיד לאמיתתה של תורה, לראות בטוב ה' ולבקר בהיכלו. ויזכה

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

להמשיך להנהיגנו ביד רמה, בבריאות גופא ונהורא מעליא, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו. אמן.

אנו תפלה ליושב שמים, אנא פתח לנו את אוצרך הטוב, ותמשיך לשלוח לנו סייעתא דשמיא בכל מעשה ידינו, וללכת עמנו בכל צעד וצעד אשר נצעד, בשביל שנוכל לעשות רצונך בלבב שלם, להמשיך להנחיל את מורשתנו של מרן רבינו הגדול זיע"א, ביתר שאת וביתר עוז. ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. אמן כיה"ר.

במסגרת קובץ זה, זוכים אנו להביא בפניכם, הלומדים היקרים, קובץ אגרות ונאומים מיוחד ממרן פוסק הדור זיע"א, רובם בענייני השקפה, מקצתם התפרסמו כבר עלי גליונות 'קובץ בית יוסף'. אשר המתבונן בהם מרגיש את רוחו של מרן זיע"א פועמת בקרבנו, כמו להרגיש במוחש את דמותו נלחמת על צביון חינוך ילדי ישראל, על קדושת השבת, ומשם למאבק עם הרפורמים ודרך ושיטת הלימוד וכו'.

כמו כן, כבכל חודש הובאו כאן תשובותיו הבהירות של מורנו ורבינו מרן הראש"ל שליט"א, מאשר השיב לשואליו, והפעם נוספו על הכמות הרגילה.

תודה מיוחדת לכל פעילנו היקרים ברחבי הארץ, המביאים את דבר הארגון ומורשתו של מרן לכל מקום אשר יכולים הם להגיע, והכל בהתנדבות מלאה, תוך רצון עז להמשיך את דרכו של מרן בכל הכוחות. יתן ה' ותמצאו חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ויפוצו מעיינותיכם חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, תורה לשמה, ויהיה שמכם כשם הגדולים אשר בארץ. אמן.

בברכת התורה ונושאי דגלה

הנהלת המרכז למורשת מרן - להבין ולהשכיל

קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א

מאת הרה"ג אליהו כהן שליט"א
מח"ס מעדני המלך ג"ח

הנה מהיום המר והנמהר שבו נסתלק מאור עיניו מרן זיע"א, הולך החושך ומכסה עוד ועוד חלקים על פני הארץ, כל עוד האיר עמוד אורו של מרן זיע"א והלך לפני המחנה היו השקפותיו ברורות ומקובלות על כל שומעי לקחו, ומן שמיא קא זכו לן להפיץ קטעים קצרים מהשקפותיו הטהורות בסדרת הספרים מעדני המלך, ותהלות לה' שהדברים שיצאו מלבו הטהור של מרן זיע"א נכנסו ללבותיהם של עם ישראל. ובפרט אחר העידוד שאנו מקבלים מבנו וממשיך דרכו, אשר הותיר לנו מרן זיע"א, את בנו היקר הגאון הגדול רבנו יצחק יוסף שליט"א, הראשון לציון הרב הראשי לישראל, שזכינו ליצוק מים על ידיו בישיבתו הגדולה "חזון עובדיה", שם גם זכינו לשמוע את שיעוריו של מרן מלכא רבינו זצוקלה"ה.

דא עקא, שמהיום שעלה מרן זיע"א ונסתלק לגנזי מרומים הולכת השכחה וגוברת בכמה וכמה דברים שהיה מרן מזהיר עליהם, או שהיה מביע עליהם את השקפתו הברורה, ואם כי כמה סיבות לדבר, הן מטעם שמרן זיע"א כמעט ולא כתב בספריו עניינים אלו, ואם מחמת סילוף דרכו של מרן זיע"א על ידי גורמים למיניהם, ואשר חלקם אינם בושים לטעון שכך היתה דעתו של מרן כדעתם הנלוזה, ומוליכים שולל את ההמון שאינם יודעים בדיוק ובאמת מה היתה דעתו של מרן זיע"א, עכ"פ לא כאן המקום לבוא בהאשמות על איש, כי אם להביע את דרכו של מרן זיע"א ולהמשיך לאור באורו ולצעוד גם בדרכו ההשקפתית, וכמ"ש המהר"ל מפראג בדרך חיים עמ"ס אבות (פ"א מ"א) כי כל מוסר ראוי הוא לאב ולו נאה להוכיח את בנו כדכתיב (משלי א) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמוך כו', ומפני שרצה לדבר במסכתא הזאת מן המוסרים הטובים והישרים, התחיל לומר כי יש לקבל מוסר מן האבות, ואלו הם אבות העולם בודאי, כי נחשב משה אב לעולם בודאי, ונחשב יהושע מן אבות העולם שהוא קבל התורה ממשה, ומפני זה נקרא יהושע אב בעולם, וכן הזקנים וכן הנביאים וכן אנשי כנסת הגדולה, כולם בשביל קבלתם התורה הם אבות עולם כו', ולפיכך יש לאדם לקבל מוסר שלהם כמו שעל הבן ראוי לקבל מוסר האב, כדכתיב שמע בני מוסר אביך, ולכך אצל אנשי כנסת הגדולה אחר שהזכיר ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה אמר הם היו אומרים ג' דברים, כלומר שהם היו אבות העולם לפי שקבלו התורה ומפני כך ראוי ונאה להם לתת מוסר לעולם אותם שנחשבו אבות העולם. עכ"ד. ובודאי שמרן זיע"א נחשב עבורנו לאבינו הרוחני שעלינו לקבל את מוסריו והדרכותיו ללא נטיה ימין ושמאל.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ובחשיבות האחיזה בשיפולי גלימתו של מרן זיע"א נתבאר בדרשות הר"ן (דרוש שמיני), כי ככל שהולכים הדורות ומתרחקים הולכת מדרגתם ופוחתת, "כי ממושה רבנו ע"ה עד עכשיו, כל הנביאים והחכמים זה אחר זה כדמות עלול ועלולים, וכמו שהעלול והעלולים כל עוד שימשו ויתרחקו מהעילה הראשונה תתמעט מעלתם, כן הענין בחכמים ובנביאים בשוה. כי מרע"ה היה עלול בחכמה ובנבואה מהעילה הראשונה כו', כי כל הנמשכים אחר משה מושפעים באמצעותו ובאמצעות הבאים אחריו, עד שבהשתתף הרב עם התלמיד יתחזק שפע התלמיד מצד השפע הנשפע לרב. ומפני זה הזהירו רז"ל ללמוד עם מי שגדול ממנו, ואמרו אינו דומה הלמד מעצמו ללומד מרבו. ומפני זה אמר רבי: הא דעדיפנא מחבראי משום דחזיתיה לר"מ מאחוריה, ואלו חזיתיה באפיה כ"ש דעדיפנא טפי, שנאמר: והיו עיניך רואות את מוריק, כי כפי השפע הנשפע לרב הנראה בפנים, כמו שאמר הכתוב חכמת אדם תאיר פניו, יהיה שופע על התלמיד יותר כאשר יקבלוהו".

ומדבריו אנו למדים כי בכך שזכינו ללמוד תורה מפי מרן זיע"א ולראות את פני קדשו, יכול הדבר להשפיע עלינו מהשפע שהיה עליו, וגדול כוחו של שפע זה להמשיך ולפעול עלינו גם כעת לאחר הסתלקותו, כמו שכותב הר"ן בהמשך דבריו: "שאין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שבית המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחסידים מוכנים לקבל שפע החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים לכל בני דורם לכך, גם אם לא ישתתפו עמוהם, אבל מצד המצאם בדורם, שהם עצמם כמו המקדש המקודש כו', ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי מותם, מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם בצד מן הצדדים. כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלהי, עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד שיסיפק לכיוצא בזה. ומפני זה אמרו רז"ל שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם, כי התפלה במקום ההוא תהיה רצויה יותר להמצא שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלהי", וע"ש שהוכיח כן.

ואם דבריו אמורים רק על עצם ההימצאות באזור קבורת הצדיק, ודאי שהשפעתו תגדל כאשר דבקים בדבריו וממשיכים את מורשתו האמיתית כאשר היה באמנה אתו בחיים חיותו, וכפי שאראה עוד בהמשך דברי.

וכעין זה כתב בשו"ת הרדב"ז ח"ג (סימן תתקי): "כי בהיות האדם מתכוין אל רבו ונותן אליו לבו, תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו ויהיה לו נפש יתירה, וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם. וזה הוא שנאמר והיו עיניך רואות את מוריק. וזהו והתיצבו שם עמך ואצלתי מן הרוח וכו', וכן התהלל רבינו הקדוש שאם היה רואה את פני רב (צ"ל ר"מ) היה מגיע

בית קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א יוסף

למדרגה עליונה. וכ"ש אם הרב מתכוין גם הוא וקרא זה אל זה להשפיע וזה לקבל, ומשום הכי אמר ר' יוסי לא מן הכל אדם זוכה ללמוד תורה".

ונוקבים עד התהום המה דבריו של מופת הדור הגאון חזון איש בקובץ אגרותיו ח"ג (סימן צב): "השיטה לעשות את התורה לחלקים שנים, הוראה באיסור והיתר חלק אחד, והוראה בשוק החיים חלק שני, להיות נכנעים להוראות חכמי הדור בחלק הראשון, ולהשאיר לחופש בחירתם בחלק השני, היא השיטה הישנה של המינים בירידת היהדות באשכנז, אשר הדיחו את עם ישראל עד שיתערב בגוים ולא נשאר לפליטה. ההפלאה בין הוראת איסור והיתר להוראת הגדרים והגזירות, הפלאה זו היא גילוי פנים בתורה, ומבזה תלמידי חכמים, ונמנץ בין אלו שאין להם חלק לעוה"ב ונפסל לעדות!!! ולאו דבריו ודאי וודאי שאין אנו בני חורין להיפטר מהוראותיו של מרן זיע"א גם בהשקפות, כפי שקבלנו את הוראותיו בשטח ההלכה. והדברים קל וחומר מהלל הזקן שנקט בדיוק כלשון רבותיו, אע"פ שלשונם היתה עילגת והוא ידע לבטאות היטב את המלים, מחמת שחייב אדם לשנות בלשון רבו, כדאיתא בפ"ק דעדות (משנה ג' ברע"ב בשם הרמב"ם, ועי"ש בתפא"י אות כ בשם הגר"א), וביאר הגאון מהר"ר רפאל אשכנזי בס' מראה הנגה (פ"ז מהל' ברכות ה"ה) שזהו אפי' במקום שאין שום נפקותא לדינא בשינוי הלשון. וכ"כ בשו"ת נוב"י תנינא (אה"ע סי' קט). והוסיף ע"ז הגה"ק בס' קדושת לוי (קדושה ראשונה לפורים, ד"ה והקורא את המגילה): "ומובא במסכת שבת דף ט"ו ע"א, כי האומר בלשון עצמו אינו מתנוצץ בו רק שכל עצמו, והאומר בלשון רבו אזי האדם האומר מתנוצץ בו שכל של רבו" (ועי' בית דבריו הנפלאים). וע"ע מ"ש בזה באורך בשו"ת בית מרדכי פוגלמן (ח"א סי' מח). והדברים ק"ו בן בנו של ק"ו שחייב אדם לשנות בלשון רבו בדברים שיש בהם נ"מ לדינא בהוראה והשקפה.

ועל כן שמתי פני כחלמיש, ומדרכי לא אמיש, להביא את השקפתו הברורה והטהורה של מרן זיע"א ללא משוא פנים לאיש, ואע"פ שספגתי כלימות ורוק חרפות וגידופין מאינשי דלא מעלי, וחלקם אף נקמו בי נקמה מתוקה בראשיתם ומרה באחריתם, על שהבעתי את השקפת מרן זיע"א בדברים שלא מצאו חן בעיניהם, לא אירא מהם ומהמונם, כי זו היא חובת כל מי שכבודו של מרן זיע"א יקר בעיניו, ובזו הדרך נלך לאור באור החיים, וכדאי הוא מרן זיע"א שנעשה כל אשר לאל ידינו למען כבודו וכבוד תורתו, וזכותו תגן עלינו אלף המגן.

היתר מכירה

נפתח בענין אשר הוא בעניינא דיומא שנת השביעית שאנו עומדים בסיומה, והוא ההיתר הגמור והברור בעיני מרן זיע"א שבהיתר המכירה, בפרט כאשר המחירים יקרים.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בנושא זה קיימת תחושה חזקה אצל אנשים רבים כי ההסתמכות על ההיתר מכירה היא דחוקה ביותר ואינה מיועדת אלא לאנשים הרחוקים מחיי התורה והמצוות ויראת השמים אינה מנת חלקם, והתורם הגדול להרגשה זו הוא התעמולה הנרחבת שמקיימים אחינו האשכנזים נגד ההיתר המכירה, בהתבטאויות קשות ופסקניות, עד כדי כך שבקול קורא פורסם כי "הדין פשוט שהירקות מההיתר מכירה הם ספיחים גמורים, ובכל חומר מאכלות אסורות, ואין שום הבדל בינם לבין ירקות שבשוק", וזהו רק ציטוט "עדין" יחסית... ויותר מפליא לראות שגם בין הספרדים, ובחלקם כאלה שמשתמשים בשמו של מרן זיע"א, החפצים לייקר את שמם ולהתהדר בכך שהם מחמירים ואינם נזקקים להיתר המכירה.

לאמתו של דבר, לאורך כל השנים, עמד מרן זיע"א בדעתו הברורה כי היתר המכירה הוא היתר גמור ואפשר לסמוך עליו ללא שום פקפוק. מרן זיע"א ביסס את ההיתר בכמה תשובות ארוכות המשתרעות על עשרות דפים בשו"ת יב"א, ועד לשנותיו האחרונות חזר והבהיר כי ההיתר הינו היתר גמור, והדברים מתועדים בכמה וכמה הסרטות שפורסמו לעת עתה, אם מדיבוריו עם בני ביתו, ואם בתשובה לשאלת הגרי"ח סיטרוק מצרפת, ואם בדברו עם ב' רבנים ממוסד בב"ב, ובכולם חוזר מרן ומביע את דעתו הצרופה והברורה שההיתר הוא היתר גמור.

וגם בתורה שבכתב חזר מרן בספריו כמה פעמים וביסס את היתר המכירה, ובפרט בשו"ת יביע אומר העשירי (סימן לו ואילך, ובח"ח חו"מ סימן ב), ואף העיד בנו נאמנה (מעדני המלך א' עמ' 96) כי מוה"ר הגאון ר' עזרא עטיה זיע"א ביקש הימנו שישפיע על חכמי הישיבה שלא יחמירו בדבר זה. וראה עוד במעדני המלך ח"ג (סוף פ"ז).

לאור הדברים ברור שאין שום סיבה שדוקא בנושא זה נירתע מהתבטאויות חריפות למיניהן של מי שיהיה, אחר שאנו סומכים בבטחה על מרן זיע"א באלפי פסקיו ללא שום ערעור, וקבלנוהו עלינו כדין מרא דאתרין, ומי יבוא אחר המלך, ואף גם בזאת דבריו חיים וקיימים, וכל אחד צריך להראות בריש גלי שהוא אוכל היתר מכירה, ובכדי שיהיה כנגד המשחיתין אנו משתדלים להבהיר לכולם שאנו אוכלים "דוקא" היתר מכירה, אחר שזו היתה דעתו של מרן ועליו אנו סומכים בעינים עצומות, וחייבים אנו לשמור על פסקיו בקנאות ולחזקם לעין כל.

וראיתי (בקובץ בית יוסף אדר תשע"ה, עמ' קיט) משם הגר"ח קניבסקי "שהיתר המכירה אינו שוה כלום, ואלו שרוצים לצרף זאת לאיזה קולא זה חילול ה' גדול, וגם אלו שסומכים ע"ז בחממות בעציצים שאינם נקובים אינו שוה כלום, ואדם שאוכל בשנת השמיטה ירקות מהיתר מכירה, אין לצרפו לזימון ואין לענות אחר ברכתיו אמון, וכן העושה קידוש על יין של

בית קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א יוסף

היתר מכירה לא שוה כלום, וברכתו לבטלה, והסומכים על היתר מכירה הכלים שלהם נאסרים בנותן טעם" (כ"כ בשמו בס' ידון משה חי"ב עמ' יא. ובדרך אמונה שציין איירי רק לענין כלים שאפשר שנתבטלו בהם פירות שיש בהם חשש ספיחין שנאסרים בנ"ט).

ואם כי לא ראיתי את דבריו במקורם, לכאורה אחר המחילה לא מסתבר שטעמי חומרתו היא מחמת שהיתר המכירה הוא איסור דאורייתא, שהרי לרוב הפוס' השמיטה בזמן הזה אינה אלא מדרבנן. ואם סבירא ליה להחמיר כך גם על האוכל איסור דרבנן לדידהו (כמ"ש בש"ע סי' קצו), לכאורה אף אנו נצטרך לומר כן על אשכנזי שאוכל מאכלים שאסורים לנו, כבישולי גוים שהדליק הגוי האש, או שנתחמם בשבת בתנאי ההחזרה שמרן אוסר, או שאוכל בשר שאינו חלק, או שאוכל פירות שמיטה כדעת המב"ט והחזו"א שלדעת מרן הב"י יש ע"ז חרם, ולא שמענו שהורה כן הגאון שליט"א בשאר דברים שיהיה אסור לספרדי לענות אמן על ברכת אשכנזי האוכל את כל הנ"ל ושברכתו לבטלה ואינו קידוש, ולכאורה גם נצטרך לומר שהם פסולים לעדות מדרבנן (ע' ש"ע חו"מ סי' לד ס"ג), ודינם כמוציאים שם שמים לבטלה (ע' בברכי' חו"מ שם אות יז), ולא ירחק היום שיאמר אי מי שהם חייבים נידוי כדן העובר על דברי סופרים (כמ"ש ביו"ד סי' שלד סמ"ג ובש"ך סק"ע) ואין לדבר סוף (וכמובן שלדינא יש מה לדון בכל מה שכתבתי, וחס ליה לזרעא דאבא להוציא לעז על ישראל קדושים ולשלח מדנים בין אחים).

והמסתבר ביותר שטעמי חומרתו הוא משום שהם קבלו את הוראות החזו"א ששלל את היתר המכירה לגמרי, ומשום כבוד התורה ידידה, יצא מגדרו להחמיר כ"כ.

ומזה הטעם עצמו יש לנו לומר ממש כן כלפי מרן זיע"א שאחר שהוא פסק להתיר בשופי את ההיתר מכירה, ובדבר זה יש החושבים להמעיט מכבודו, אתי עשה דכבוד התורה ידידה, ודחי לכל שאר השיקולים האחרים, ואנו נכריז בריש גלי כי נאכל מהיתר המכירה בשופי ולכתחילה.

פאה נכרית וחור יחוד

דבר נוסף שגם בו לצערינו הולכת ופושא המספחת, באשר אין את מרן זיע"א שיכה על קדקדינו בעז ויעצור את הנגע, הוא ענין הפאה הנכרית, שהולך וחוזר לבתייהם של רבים וטובים מאלה שהולכים בכל הליכותיהם והלכותיהם אחר דרכו של מרן זיע"א.

והנה בנושא זה קשה לדבר בגלוי, מחמת שכאשר מנסים להוכיח אדם על הנהגת בני ביתו, מיד מתקומם הוא בכעס ובגערה באומרו וכי אין לך מה לעשות רק להסתכל איך אלו הולכים ואיך אלו לבושים, אין זאת אלא מחמת רוע מחשבותיך, ומשום שבדברים אפלים אלו עסוקות מחשבותיך תדיר, והינך מתכסה באיצטלא של מוכיח בשער...

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ולא נכחד שבאמת לא מן הראוי הוא שיהיו עיניו של האדם משוטטות לראות היאך נשמרת הצניעות אצל אחרים, בהיות שלא תצא מהתעניינות זו שום תועלת, ואדרבא בד"כ זוהי עצת היצר לגרום לאדם להסתכל בתואנות של תוכחה לשם שמים, ואינו שם לב שבנתיים הוא נכשל בהסתכלויות שכביכול מותרות. ופעמים שע"ז נכשל יותר, מעין מ"ש המלבי"ם (משלי יח, א): מי שנפרד מן התאוה (כמו הנזירים שהיו פורשים למדבריות במקום שאין אנשים) גברה תאותם עוד יותר מתוך שיבקשו את התאוה ולא נמצא אצלם, ובכל יש ונמצא שבא לפניהם - תתגלע התאוה ביתר שאת. וכ"כ בשו"ת אור לציון ח"ד (עמ' צח) שדוקא המוכיחים בדברים אלו עלולים להכשל יותר. ע"ש.

ומכל מקום מאחר שמרן זיע"א תדיר היה מוכיח בזה (והבאתי מדבריו במעדני המלך ח"א עמ' רמג, וה"ב עמ' 227), ובאה לידי הקלטה משיעור שמסר מרן בפני נשות ישראל, ואחר שפרש בפניהם כשמלה את שיטות הפוסקים האוסרים את הפאה, הודיע ואמר כי אם יש אשה שבעלה מתנגד למטפחת הוא מוכן לדבר עמו אישית ולהשפיע עליו שיסכים על אף זמנו הדחוק והמצומצם! ועל כן אי אפשר להתעלם מדבריו וחובה על תלמידיו לזכור ולהזכיר את דבריו, ומי שיש בידו האפשרות להוכיח את בני ביתו וקרוביו בלשון רכה ובשפה נעימה יעשה זאת, וידבר על לבם כי בעיני מרן זיע"א תלוי בצניעות האשה מצבם הרוחני של ילדיה, ואל לה להתפלא אם ח"ו ילדיה יצאו לתרבות רעה אם היא נכנעה לתכתיבי הרחוב ולא נהגה כפי כללי הצניעות, ובפרט שדבר זה מסתבר מאוד, שהרי איך אמא בישראל שחובשת לראשה פאה מהודרת, וממילא צריכה שגם בגדיה מהמסד ועד הטפחות יהיו בהתאם, ומסתמא גם האיפור וכו', תוכל לתת מוסר לילדיה על חשיבות וערך התורה וקיום המצוות כשהיא מקרינה את ההיפך הגמור מכך, וילדיה רואים כמה מחשבה היא משקיעה כדי שהרחוב החיצוני שהוא הבל הבלים יראה אותה בצורה כזו נאה ומלכבת, ובלבם נשאלת השאלה הפשוטה אם הרחוב והחיצוניות הם כאלה הבלים מדוע צריכה אמנו להשקיע כל כך על חיצוניותה??

וכעין זה כתב בספר מעיינה של תורה (פר' כי תצא) משם ס' אבני אזל, בטעם הדבר שיוצא בן סורר ומוורה מאשת יפת תואר, שאחר שהאב הלך אחר מראה עיניו וחיפש חיצוניות בלבד, הולך בנו בדרכו ולומד להעריך ולהעריך דברים נוצצים למראית עין, אשר יש כמותם למכביר מחוץ לעולם התורה והיראה, וכך דרכו סלולה ובטוחה להיות סורר ומוורה.

ומה גם שישנם אנשים קצרי דעת משובשי השכל שבראותם אשה חרדית כזו מפורכסת תוקעים בה את עיניהם, ואמנם אין ספק שזו מחלת נפש, אך תחשוב אשה זו ובעלה על האיסורים שנגרמים לאנשים אלו בגלל ההתבלטות ואי ההתבטלות הזו (ואם ר' יוסי בר יוקרת

בית קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א יוסף

בגמ' תענית כד. הסכים שבתו היפה תמות מחמת הצער שיש לאנשים לראותה, וזאת אע"פ שהיתה מוצנעת בביתה, ואותו אדם שרצה לראותה היה חצוף ושוטה, ומן הראוי היה שהוא ישוב לעפרו ולא היא, על אחת כמה וכמה שהאשה לכתחילה ובזדון לא תגרום לאנשים להביט בה), ובדאי שאיסורים אלו חמורים בהרבה יותר מ"איסור" ההיתר מכירה הנ"ל, ועליהם לא מתריעים כל כך בתוקף... ולכאורה למה לא יהיו זוגות אלו בגדר של חוטאים ומחטיאים את הרבים שאין מספיקים בידם לעשות תשובה??

ומה נאים דבריו של הגאון ר' צבי הלוי איש הורביץ בנו של הגאון ההפלאה (בספרו לחמי תודה דף ד ע"ג) על אותן נשים ההולכות בפאה נכרית וטענתן בפיהן שהרי כן מוכח מהמשנה במסכת שבת... ואמנם הרי נשים אלו אינן נזהרות במלאכות שבת רבות, ומה להן כי נזכרו דוקא במשנה זו ממסכת שבת... וכך ייאמר על אותם שבוערים להם להסתמך על מרן זיע"א רק בקולותיו, ועל הגאון ר' בן ציון אבא שאול והגאון ר' שלום משאש בקולותיהם, משא"כ בשאר ההלכות שאינן מתאימות להם הינם מצטדקים כי בזה הם סומכים על הרב האחר, ועליהם ייאמר הכסיל בחושך הולך.

גם זהו המקום לחזור ולהעיר על המנהג הפסול והמגוחך של החדר יחוד, וכבר דשו בו רבים, ומרן זיע"א התריע נגדו כמה פעמים, וכל בר דעת יבין לבד כמה וכמה מכשולות שיש במנהג זה, ולא כאן המקום לפורטם, אך דיינו שזו היתה דעת מרן זיע"א בכדי שנלך בארחותיו ללא שום זיוזיע.

ודבר חדש ראיתי בספר ילקוט יוסף מהדורת תשע"ב, שבת כרך א' חלק שלישי, בידי קידוש, שהוכיח בראיות ברורות שגם השלטי גבורים שהתיר את הפאה נכרית, לא התיר אלא בחצר ולא ברשות הרבים, ורבים חשבו שהתיר לגמרי, ושם הוכיח וביאר זאת בטוב טעם. והמעין יראה בילקוט יוסף חידושים בענין זה, והוספות רבות על מה שנתבאר ביביע אומר בענין זה.

כחא דהיתרא

מודעת זאת בכל הארץ כמה טרח ויגע מרן זיע"א בכל הלכה והלכה לבררה לעומקה ולהקיפה בכל צדדיה עד שתהא יוצאה בהינומא, בשפה ברורה ונעימה, וכל הלומד את דבריו אומר ברקאי, בראותו את העמל המרובה והטורח הגדול שהשקיע מרן זיע"א בכל הלכה, וגם כאשר המסקנא היא להיתרא יוצאים צדי ההיתר ברורים ומרווחים, נאים ומשכנעים, מיוסדים על אדני פז וחשוקיהם כסף.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

דא עקא, שבשנתיים האחרונות החלו צצים כמה ספרים וסופרים, אשר בפייהם ובשפתיהם מכבדים ומרוממים את תורת מרן זיע"א, ותהלתו בפייהם, וגם בפסקי הלכותיהם הינם מזכירים אותו רבות, אך - כל זאת עד הגיעם לפסק ההלכה, שכן כמעט תמיד נוטים פסקיהם להחמיר מכח נימוקים שוליים, או מכח חששא בעלמא לשיטות איזה פוסקים שנדחו על ידי מרן זיע"א, ופעמים אף שהם מוסיפים לשכנע בנחיצות החומרא, מכח נימוקים רגשיים, כגון בהלכות בין המצרים "כדאי הוא בית אלהינו שנחמיר להתאבל עליו לפחות פעם בשנה לפי כל ההידורים והחומרות", ובהלכות פסח מחומרא דחמץ שהיא רק שבוע בשנה, וכן בהל' שבת חומרות נפרזות לרוב מכח נימוקים כאלה, עד שהקורא התמים אשר לא עיין ולא העמיק בתשובות מרן זיע"א עלול לחשוב כי אכן החומרא כאן נחוצה והקולא לחוצה, והמיקל בקושי מוצא את ידיו ורגליו בבית המדרש, ולאמיתו של דבר ההיפך הוא הנכון, שגם מרן זיע"א ידע גם ידע מכל הנימוקים הרגשיים למיניהם, ויראת השמים הטהורה שחפפה על פניו לא פסחה גם על כל אותם חומרות, ובכל זאת הסכימה דעתו הרחבה להקל, וכך יש לנו לנקוט לדינא, ללא שום חשש ופקפוק, ובהבנה שאדרבה בזה שאנו נוקטים להקל איננו גורעים במאומה מאבילות ביהמ"ק וחומרא דחמץ וכל כיו"ב, אחר שכך הם גדרי ההלכה, ואם באנו להחמיר אין לדבר סוף, ותמיד גם אחרי החומרא הכי גדולה יהיה מי שימצא מקום להחמיר יותר ויטען שזה שהחמיר פחות מיקל בכבוד בית אלקינו וכיו"ב, ואחר שיש לנו אב זקן שהורה שכך ההלכה, כך תהיה ההלכה, לא תתחלף ולא תשתנה לעולמי עד!

ונראה פשוט שהתבוננות זו בדרכי פסיקתו של מרן זיע"א והתייחסותו לחומרות ולקלות, היא בכלל "שימוש תלמידי חכמים" שעליו נאמר גדול שימושה יותר מלימודה, וכדמוכח מהגמ' בעירובין (יג.) על ר' מאיר ששימש את ר' עקיבא ואת ר' ישמעאל, וגדר השימוש אצל ר' ישמעאל שלמד אצלו משניות שקיבל מרבותיו, ואצל ר' עקיבא שהיה חריף שימש "לפלפל ולדקדק במה שלמד, להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתרוץ" (רש"י). ונתבאר ד"ז בדוכתי טובא, ועי' ברכות (מז.) שיש לתלמיד כזה שלא שימש ת"ח (להבין טעמים וסברתם) גדר של עם הארץ. ובדאי שהדברים שייכים כלפי מרן זיע"א, שצריכים אנו למשכוני אנפשינן להבין את טעמיו ומסקנותיו, בין להקל ובין להחמיר.

ודבר שפתיים אך למוותר להביא ציטוטים מלשונות מרן זיע"א במקומות שפסק להקל שאין להחמיר, ואביאנה נא רק מקור אחד וממנו ילמד על הכלל, בשו"ת יביע אומר ח"ז (או"ח סימן נג סוף אות ז) כתב אודות חכם אחד שהחמיר יתר על המדה בדיני תשעה באב: ולכן מה שפסק שם למעשה שלא להקל במעת לעת, לא יפה הורה, ושלא כדין פסק, שרא ליה מריה. (וע"ע אליו בסי' סז במה שחלק עליו בדן מעוברות ומניקות בט' באב דחוי, בדברים שאין בהם ממש. וראה שם בסוף הסימן מה עלתה לאשה ששאלה אותו. ישמע חכם ויוסף לקח). ע"כ. ובמעדני המלך ח"ג (ס"פ יב)

בית קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א יוסף

הובאו דבריו של מרן באחד משיעוריו על פתגמא דנא שאמר: מכאן נווכח לראות שאין זו חכמה להחמיר, ואם תבוא לרב שאלה במעוברת שאינה מרגישה טוב, יאזור אומץ במתני ויקל. שאלו כמה פעמים רבנים צעירים ולא מלאם לבם להתיר ובאו לידי סכנה! המעוברת הקיאה והקיאה ויצאו מזה תקלות. אין להם אומץ להקל בראותם את דברי מרן בש"ע וברמ"א, אך הם דיברו לא לכל העולם, וגם זהו לפי זמנם לפני ארבע מאות וחמישים שנה, ואילו בדורותינו הולכים הלך וחסור, כחא דהיתרא עדיף, והיה ה' עם השופט שיראה את המצב, ואם האשה בריאה לא יקל נגד מרן. אך כשיש סיבה יהיה לו אומץ עמו עוז ותושיה ויקל. לא טוב לשאול תמיד לחכמים צעירים, הם יראים, טרם הורגלו ברבנות, אלא ישאלו את הרבנים הזקנים 'מזקנים אתבונן'. עכ"ד.

וכך הם ממש דבריו של הגאון מהר"צ חיות (בהגהותיו לברכות ז:): משם הגר"א מוילנא, השימוש נקרא ג"כ לימוד, רק הלימוד היינו השומע את ההלכות, והשימוש היינו הלומד מהתנהגות, כמו שמצינו שהלכו התלמידים לבהכ"ס לראות התנהגות רבם, וכן הניחו עצמם תחת המטה, וכשאמר לו עד כאן העזת פניך השיב תורה היא וללמוד אני צריך (ברכות סב.). ולימוד כזה נשרש בלב הרואה, וגדול מתלמוד על ידי שמיעה.

ולאותם שבהינף יד מנסים לעקור טורי רבברי מהלכותיו ויסודותיו של מרן זיע"א מכח קושיא דלה, עד שמטילים מום לערער ח"ו על אופן פסיקתו (ואלמלא ראיתי לא כתבתי), יאמרו דבריו של הגר"ש הכהן שקאפ משם גיסו בהקדמת ספרו שיערי ישר ח"א: בהא דמסופר בגמ' ב"ק (כ"ד) בסוגיא דזה נהנה ולא חסר, דרב חסדא בעי מרמי בר חמא והשיב לו לכי תשמש לי, שקל סודרא כך ליה, דבהשקפה ראשונה מתמיה, וביאר הרב שהענין הוא, שבדבר שצריך עיון ויגיעה תלוי עיקר הדבר אם המתלמד מאמין במעלת המלמד, אז אם לא יבין בראשונה, יתלה החיסרון בעצמו, ויוסיף אומץ לייגע את עצמו ואז יבין באחרונה, אבל אם דברי המלמד קלים בעיניו ולא שווה לו להתאמץ לעמול בהם, אז אם לא יקבל הדברים במשקל הראשון יניחם או יבטלם בלבו ודיו, ולכן כאשר ידע רמי בר חמא את עומק הענין שרצה ללמדו, לא רצה ללמדו עד שיתאמת לו שרב חסדא משתוקק להתלמד ממנו כתלמיד מרב, ולכן לא למדו הדבר עד שישמש אותו כתלמיד לרב. ודפח"ה. וכן הוא ממש בעניינינו שיש רבים שניגשים לפסיקת ההלכה ולייחס אל מרן זיע"א עם דעות קדומות, וכבר מראש הינם בטוחים שמסקנותיו להקל אינן מתאימות להם, וממילא לא רחוק הדבר שדעתם תהיה שונה מדעתו. ואם כי איננו אומרים לאיש שיקבל דוקא את דעתו של מרן זיע"א, אך לדין ברורה הדרך שסלל מרן עבורנו ובה נלך בבטחה.

וזכורני ששמעתי ממוזה"ר מרן הראשון לציון הרב הראשי לישראל שליט"א כי פעם ראה מרן זיע"א מה שכתב בספר אור לציון חכמה ומוסר (עמ' פח): מי שאינו משתדל להחמיר אפי' במקום שיש פוסקים שמחמירים אלא סומך על מרן הש"ע בכל מקום שהתיר, זו לא יראת הקב"ה אלא יראת הש"ע... והגיב מרן בפליאה ובכעס וכי למרן הש"ע לא היתה יראת שמים?! וכ"כ מדנפשיה בהקדמת ס' נטעי גבריאל נדה ח"א (עמ' לה) על מ"ש בספר אחד [שמא הוא האור לציון הנ"ל] שיש להחמיר במקום שיש אחרונים מחמירים דלא כהש"ע, והסומך על הש"ע זו לא יראת הקב"ה אלא יראת הש"ע, וכ' עליו, ובמחכת"ר שרא ליה מריה לומר כן, שהרי יראת הש"ע הוא יראת הקב"ה שנתן התורה וצוה לפסוק כש"ע והיינו הך (ומ"מ אפשר לומר שהגר"צ אזיל לשיטתיה שקבלת הוראות מרן אינם מדין ודאי אלא בתורת ספק, ואכמ"ל).

זיכוי הרבים

אחד הדברים עליו היה מרבה מרן זיע"א להעיר ולעורר, ואף לשמש דוגמא אישית מובהקת, הוא ענין זיכוי הרבים. בכל הזדמנויות ובכל שיחה של מרן עם בני תורה, ביחיד וברבים, היה חוזר ומבקש שיצאו מארבע אמותיהם וילכו לזכות את הרבים בשיעורי תורה, כשמרן עצמו היה נאה דורש נאה מקיים, והיה מכתת את רגליו לזכות את הרבים בשיעורי תורה, ומן שמאי זכו ליה שבאמצעותו יהיה זיכוי הרבים גדול לאין ערוך על ידי הלווין, כאשר דבריו מועברים לכל רחבי תבל ורבבות שותים בצמא את דבריו.

ואכן עיננו הרואות עד כמה גדולה הבורות בקרב אחינו הרחוקים מעולם התורה, כאשר גם אצל כאלה שמתפללים תמידים כסדרן ומבקרים בביהכנ"ס לעתים קרובות, חסרות ידיעות בסיסיות ודינים שגופי תורה תלויים בהם, וחושבים על אסור שהוא מותר, ועל מותר שהוא אסור. ובמעט הסברה והארת פנים שבים אל צור מחצבתם ומתחזקים בקיום התורה והמצוות.

חדוש וקבל שכר

עוד נתבוננתי בהנהגתו של מרן זיע"א בדרשותיו, שלא לדבר על רעיונות פורחים באויר, בדברי קבלה, או בדברים ללא אחיזה במציאות וללא שיקחו עמהם השומעים דברים שיתחזקו בהם, וכל דרשה ולו גם הקטנה ביותר היתה מועט המחזיק את המרובה, שהיה בה חיזוק ברוחניות ודרישה להתחזק בדבר מה, ובפרט בדרשותיו בימי הרחמים והסליחות שהיה תובע ודורש להתחזק בדברים מפורשים וברורים שיבינו כולם מה דרשותו מהם, והכל מתובל בפסוקים ובמאמרי חז"ל.

בית קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א יוסף

ונתעוררתי לזה בחודש שבט תשע"ד בהיותי באהל האבלים על ידי"נ הג"ר אלקנה אליאסי זצ"ל, והיה המקום מלא במאות אנשים ועמדו כמה ספדנים להספידו, ועל טוב יזכרו הגר"ח רבי והרה"ג אריה שכטר שעוררו את העם בקול בכי ונהי בדברים היורדים חדרי בטן ונכנסים אל הלב, ולאחריהם עמד חכם אחד ופתח פיו בסיפור מעשה דמיוני לפרטי פרטים באריכות גדולה כאילו עמד שם בשעת מעשה וכאילו הזמינוהו להעביר שעת סיפור לקהל הנוכחים, וסיים במעשה שבו פתח ללא שום מוסר השכל וללא שום התעוררות, ובהיא שעתא הרהרתי בדעתי אם מרן זיע"א היה נוכח כאן מה היה דורש לקהל, ופשיטא שלא היה מזכיר מעשיות בעלמא, וכל הרוצה יראה שכן הוא בדרשותיו שנדפסו בספריו, וכן ראיתי בעשרות דרשותיו בכת"י שלא מנע עצמו בשום הזדמנות מלדרוש ולתבוע מהשומעים להתחזק בדבר מה, בין אם זה בעצרות מספד על חיילי צה"ל, שרוב הנוכחים היו רחוקים מחיי התורה, ובין אם זה בדרשותיו בחו"ל בערים נידחות, וכל שכן בדרשותיו בפני בני תורה וקהל היראים, וכך יאה וכך נאה לכל אדם שיש בידו הזדמנות לדרוש לפני עם ועדה לא להסתפק במליצות ודברי חידודים, אלא להוכיח בנועם שיח על דברים הדורשים שיפור, ובודאי שיהיה זה לעילוי נשמת הנפטר יותר מכל סיפורי המעשיות למיניהם.

היחס לפוליטיקה

הנה גם בנושא הפוליטיקה מעולם לא עלה על דעתנו להיטפל אליה, בהיות שמחלקה זו אינה אמורה להיות בטווח התעניינותו של שום בר דעת ובן תורה, וכפי שהפוליטיקה לא עניינה את מרן זיע"א כלל ועיקר, ולא ייחס לה שום חשיבות מעבר לפעולות שנגעו לכלל ישראל ולגבולות התורה והקדושה. ולא פעם הדגיש מרן ואמר וכי באנו לחמם את הכיסאות, או לחלק משרות למקורבינו? כל כוונתנו אך ורק לשם שמים.

ובהיות שבבחירות הראשונות אחרי פטירת מרן זיע"א (אדר תשע"ה) נפל דבר בישראל וקמו אנשים מתוך העדה אשר קראו תגר על ההנהגה שהשאיר מרן אחריו, ואף לקחו לידם את שרביט המשך הנהגתו של מרן זיע"א והשתמשו בשמו בדברים שמעולם לא עלו על דעתו בחיים חיותו (ובקובץ "המשביר" ח"ב הארכתי בעשרות עמודים להביא באר היטב את שיטתו של מרן מכלי ראשון בכמה וכמה נושאים שרצו לתלות בו בוקי סריקי), וגרמו בכך בעוונותינו הרבים לבלבול ולפירוד לבבות שלא פיללנו ולא מיללנו שכזה שבר נישבר על השבר שהושברנו בפטירת מרן זיע"א, ומה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה? ואם אמנם עד הנה שמנו יד לפה באמור ללבנו חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, אך האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא כיון דרווח (סנהדרין ז), ועדיין שטן זה מרקד ביננו, כאשר נחלקו מן העם לשני מחנות "לוחשים ורוחשים, ובחכמי קדושים דורשים, מי האדון אשר אתם מבקשים, וחשים ולא מחשים, וניגשים ולא

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

מחרישים, יראה לא לובשים ולא מתבוששים, מתאוששים ומתקוששים, מתרגשים ומתנגשים, רועשים ומתרעשים" (ע"פ מוסף יוה"כ), וכל אחד מכרכר בעוז להטיל רפש בעיני חברו (מה שלא היה קורה במימדים כאלה אלמלא הפרשה הפוליטית...), כאילו זו מטרתנו שלשמה אנו כאן, וכאילו זו היא מורשתו של מרן זיע"א, ועל כן אמרתי לא עת לחשות ועלי לבוא בזאת אל הקדש להביע אך ורק את דעתו והשקפתו של מרן זיע"א בטהרתה כפי ששמענו מפי קדשו פעמים רבות, בלשון של זהירות שלא לפגוע בכבוד איש.

בראש ובראשונה ברור ללא שום ספק כי מרן זיע"א תיעב ושנא את המחלוקת עד קצה הגבול האחרון, וגם בתקופות שעברו על ראשו המים הזדונים נענע להם בראשו ונתן להם לעבור מעליו (כפי שהבאתי את דבריו במעדני המלך ח"ג, וצירפתים ג"כ לקונ' דברי חיזוק), ולמי שחושב שגם הקמת תנועת ש"ס היתה מתוך פירוד, טעות מרה בידו, שכן הקמת תנועה זו היתה הכרחית למען יצוגם של עדות המזרח שמחוסר ברירה רעו בשדות אחינו האשכנזים במקרה הטוב, ובמקרה הפחות טוב נתנו את קולם למפלגות החילוניות, כך שבעצם הקמת התנועה היתה למען בניית ביתם של רבבות הספרדים חסרי הבית הפוליטי (ועי' בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תתקי הנז"ל שפעמים אין ברירה אלא להפריד בין הקהלים, כל שכן במופרדים מעיקרא. וראה בס' הגדול ממינסק עמ' 30 ועמ' 180 כמה כאב לבם של גדולי ישראל על התפלגות כזו שנעשתה בצורה רשמית). וברור שגם כיום אילו ירצה מאן דהו להקים תנועה עבור עשרות אלפי מאוכזבי הציונות הדתית, על ידי הפרחת הסיסמאות המתאימים להם ובאמצעות נטילת חסות מהרבנים שלהם, ודאי שאין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל. אך לכבוש את המלכה עמי בבית, ולפסוח על שתי הסעיפים, כאשר מצד אחד מנסים לדבר בשמו של מרן זצ"ל, ומצד שני גורמים לפירוד וקרע בתוככי הציבור הספרדי שלא ראו כל רע בתנועתו של מרן עד עתה, ובמשך כל השנים לא סבלו מקיפוח ממשי בשטח המעשי, זהו דבר שבודאי לא יעלה על הדעת.

ובושתי וגם נכלמתי כאשר התאוננתי בפני כמה וכמה מהמחזיקים ביד בעלי המחלוקת על מה ולמה צריך לפלג ולשסע על לא דבר, וענוני באמור אלי שאראה כמה טעויות פוליטיות עושים שלוחי הציבור של מרן זיע"א בכנסת, ואלמלא שמעתי לא האמנתי, מרא דכולי עלמא, טוענו בחטים ועונוהו במחטים, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף, האם בגלל איזה דברים שאפשר שהם טעות צריך להמיט על כל העם שאינם קשורים למהלכים הפוליטיים הללו כזה אסון?! אתמהה. פליאה נשגבה לא אוכל לה. וראוי להזכיר מ"ש בש"ע (יו"ד סי' שלד סמ"ד): וכן תלמיד חכם המחזיק במחלוקת כנגד הרבים חייב נידוי!

ואם אכן איננו רשאים למחול לכל אותם שציערו את מרן זיע"א בתקופת הבחירות האחרונות לחייו, בדורסם ברגל גאווה את בכיותיו ותחנוניו לשמור על כח התורה, ואף גם זאת

בית קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א יוסף

לאחר מכן כאשר היה כבר מסובל ביסוריו לא נח ולא שלו ולא שקט ויבוא רוגז, גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב, ותיידד שנתו מעיני ועפעפיו יזלו מים (כמ"ש בס' רבנו עמ' תיג, ובקובץ בית יוסף טבת תשע"ה עמ' כג), וכמה נצטער על שלא מחו בכבודו כדבעי (ה' הטוב יכפר בעדנו, שבזמנו חשבנו דלא נחא ליה בהכי. ועי' נדרים לט:), ולאחר פטירתו מחו פיהם ואמרו לא פעלנו כל אוון, ונתקיימו בו דבריו הכאובים של הגאון חתם סופר בשו"ת שלו ח"ו (ליקוטים סימן נט): וידעת את אשר מרגלא בפומי תמיד, אין יעקב שלא יפגענו לבן, ומעטי לבן שיפגעו בהם יעקב, שמור זה כי הוא אמת, ובחון הדברים ותרם אמתיים. ורצוני כי ברית כרותה כל ת"ח וצדיק המכונה יעקב יש לו מצירים נגדו המכונים לבן. אמנם מעטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן. והוא יודע כי הרבה פעמים הפכתי בהם ומהם ומהמונם ואמרתי להשמר מהם ולעשות העקוב למישור, ואמרתי לברוך מן הקטנה שבתרמיתם, ונכשלת בגדול ממנו. ולא זה בלבד עמי הארץ והמון עם, אלא לומדי תורה, ואפילו רבנים, כל שאין דובר אמת בלבבו ולא היושר והצדק מרכבו, הרחק דרכך ממנו הסר רגלך מנתיבו. והענין הזה אשר אתה בו, קיבלו באהבה, ועל כל גל וגל תנענע ראשך, וסוף הכבוד לבוא כי יושיע ה' עם קרובו. עכ"ל.

ומכל מקום אין זה אומר שכך צריך להתייחס לכל מי שהולך בדרך אחרת מדרכו של מרן זיע"א, כל עוד אינו מנסה לפגוע בדרכו הבהירה ולסלף את דרכו, וגם לו יהיו שועלים קטנים מחבלים כרמים, לא מוכרחים להתלהם עמם ולדבר אליהם מרורות, כי אם דברי חכמים בנחת - נשמעים. והאמת והשלום אהבו.

ומכאן תצא הקריאה לכל המושכים בעט, אל נא תתנו חרב ביד שונאינו ומבקשי רעתנו לאמור ראו את חרפתם של אלו, החפץ להביע ולחזק את השקפתו ההלכתית והתורנית של מרן זיע"א יבורך, וירבו כמותו בישראל, אך אין זה מכריח לצאת מן השורה ולהיגרר לדיבורים מיותרים שאינם מועילים מאומה ואדרבא גורמים להיפך.

ערכתי עד כה שלחן מחלק מועט ואפסי מדעותיו והשקפותיו של מרן זיע"א למען נלך לאורו גם בדברים אלו, ואמנם עדיין לא נגעתי בטיפה מן הים הגדול של הדרכות רבות כאלה ועוד חזון למועד.

אשר יצאנו ממצרים ויהי ערב
ויהי קול אלהים אל כל בני ישראל
ויאמר להם ה' אלהיכם ה' אחד
אלהינו ה' אחד ויהי ערב
ויהי קול אלהים אל כל בני ישראל
ויאמר להם ה' אלהיכם ה' אחד
אלהינו ה' אחד ויהי ערב

**בני נהי ומספד
-קנה-**

קינה למרן¹**אשא נהי ומספד, ומר אבכה ואקונן,
על הלקחו של שפאר וסילוקו מישראל.**

אה. דבר לי אלך הקורא הנעים! ויהי (אין יהי אלא לשון צער) בעת יושבי על הארץ בצד בית הכנסת ביום המר ט באב תשע"ד, הכל בוכים על גלות השכינה, ועל הבית הגדול והקדוש אשר איננו ולא נבנה בימינו. תשעה באב חלוא, היה תשעה באב המזער שבכל ימי ושני, כי בשעה אשר קראו הפיוטים והקינות אשר כתבום גדולי הדורות מדורות ראשונים, הגה רואה העין כי כמעט כל המילים מכוונות באופן מושלם כקינה אחת גדולה על פטירתו והסתלקותו לגנו מרומים של אבינו רועינו וצוקללה"ה, וכבר אמרו חכמינו כי קשה סילוקן של צדיקים כחורבן בית המקדש, ודמעות מעיני נולו כנהר שאינו פוסק, או לנו שאיכרנו את מרן רבי עובדיה יוסף! ומן קצר לפני תפלת ערבית של צאת הצום, היתה הפסקה מועטת, ולקחתי עט ודף וחילולתי תת לפנך המילות הללו... ומאז בכל פעם ופעם הוספתי מעט ומעט מאשר חנני ה', ויצא הדבר הזה. ידעתי בני לבין עצמי גם ידעתי, כי אין אני ראוי כלל וכלל לקונן אחר מיטתו של גאון הגאונים, ואף יש בזה מעט מן הביטול בעסק התורה הקדו, בכ"ז חששתי פן אהיה כלול בכלל מה שאמרו חז"ל במו שמתעצל בהספדו של חכם, חלילה. ומשום שלא איש דברים אנכי, לצאת למקומות שונים וליילל ולהספיד, אמרתי אל ליבי לכתוב קינה במילים מליציות וחרוזים, כי אם אכתוב מילי להספידא רגילים, חשש הוא שיקראם אדם פעם אחת, ודי לו. אך כאשר יראה קינה כזאת מול עיניו, המושלבת במילים עריבות יכול להיות שיקרא שוב, ויקח לו דברים מודרכי של מרן עמרת ראשנו ותפלתנו זיע"א, וישוב אל ה'. ואפשר שיתן גם לאחרים, ויעשו כן גם הם. ומי יתן והיה זה שכרי. על כן אבקשך בכל ליבי דרשתיך, לכל תקרא קינה זו בחטף, כי דמעות רבות נגרו מעיני עת כותבי זאת, ומחשבה רבה הושקעה בכל מילה ומילה ובכל בית היכן למקמו וכיצד לכותבו. ויהי רצון שבמהרה נוכח להקמת השכינה מגלותה, ולביאת גואל צדק, ולתחיית המתים. ובבניין ירושלים ננוחם. אבה"ר.

אשא ואעיד קינה², ומעיני נחלי מים תרדנה, ובקול מר כשופר אקוננה, ואל קול יתומים האוינה.

עיני יורדה מים וגם בוכייה, על שר וגדול רבינו עובדיה, במדבר נושא קולי חועק אייכה, כי בא הצר וחילל ממלכה ושריה.

הוריד כנחל דמעי, כי ממרום שלח אש בעצמותי, על כי רבו עוונותיי ומעללי, ובא מועד ונשברו בחורי³.

הרימו קול וזעקו שוחרי התורה, על כי פנה ממנו מחזיר העטרה, והיה למרמס שר הצבא, נתתי בעפר פי אולי יש תקוה.

אוי לך בת יעקב על ככה, על אור ההלכה אשר חשכה, ותלמוד ופוסקים היו לשממה, כי בסערה עלה ההתגה בהם מימים ימימה.

שאי מרום עיניך, ושפכי את ליבך לאלקך, התחנני בפניו על גלותך, בקשי ודרשי את אדוניך.

דמעות כמים אוריד כמעיינים, על כי שודד ממני אביר המעיינים, ושוקד על התורה לילות כימים, שמסר את נפשו להפצתה בריבים.

¹ נכתב לקראת יום השנה הראשון להסתלקותו של מרן זיע"א, ונתפרסם בקובץ בית יוסף (מר-חשון תשע"ה, גליון ו עמוד ח). גורפס כאן מחדש עם תוספת ביאורים.

² לשון מושאל מהפסוק "כנשר יעיד קינה על גוליו ירחף" וכו'.

³ כי ידוע לכל את אשר היה מרן עושה ומעשה למען בחורי הישבות הקדושות, ואלו הרגישו שהוא ממש כאביהם, והוא מחוקם ומעודדם להמושך לשקוד על דלתות התורה והיראה... ואלו הם דברים שבלב. וכאשר שמעו את הבשורה על לכתו של צדיק, רפו כל ידיים.

ראש אשר בכל עת ובכל מצב בתורה נתייגע, כל הדבר הקשה לפניו יגיע, מצפים לדעת מה וכיצד יכריע, בקרוב לקץ הגלות יפציע.

שפתיים אשר מסרו אלפי דרשות, ועיני כל ישראל אל מוצאיהם היו נשואות, וגם המוני בית ישראל אל אביהם היו מקרבות, עתה הם בקבר דוכבות.

הידיים אשר תמיד בקנה אחוז, פסקי הלכה, מוסר ודרושים לאלפים רשמו, מהם הנהגה ודרך ה' הודרכנו, עתה בעפר נמצאו.

ביום שנים עשר לחודש השביעי, ירד לעולם והפציע אורי⁴, מאז נחת רוח הייתה לדודי⁵, בעת עשות רצונו באופן תמידי.

בשיעוריו הבהירים עת הקהל התאסף, במתק שפתיים אותו היה סוחף, עמד בפרץ כארי ולא התכופף, או לנו כי איבדנו את מרן רבינו עובדיה יוסף.

למצרים ירד להעמיד דת על תילה, לחזק הכשרות והתורה וענייני המבילה, ומשראה שאת פי ה' ממרים אנשי הממשלה, עזב את מקומו שלא עליו יפול כוכב הממלה⁶.

לערים רחוקות היה נודד ומרחיק, מקבץ אנשים ומלשונו שיעורים להם היה מחליק, במתק לשונו באהבת ה' אותם הדביק, ואת ביניהם לתלמודי תורה היה מעתיק⁷.

שנים עשרה שנה קודם בו בחרו, רבנים וקהל אמור אמרו, זהו אדונינו וזהו מלכינו, ואת אשר יצא מפיו שמענו ועשינו.

לאחר מלחמת יום כיפור עיונות, נותרו לבדן מאות עגונות, ובחקירות ודרישות בכיות ודמעות, עמד והתירן ומאז לא היו חוזרות⁸.

תנועה יסד ושלח שליחים אל גוב האריות, לשמור ולהציל נשמות יקרות, מארצות המזרח הם יצאות ובאות, להחיות ועם רב להרבות.

הכל אותו מכנים בשם "מרן", על כי גדול שמו מרבן, והוא אדם כהלל ענוותן, ראש המורים ורב רבנן.

⁴ הוא יום יב' לחודש תשרי, יום הולדת את מרן זיע"א.

⁵ כינוי להקב"ה, כידוע.

⁶ והרצאה לדעת את כל קורות העתים במצרים בהרחבה, יעניין בספר אביר הרועים ח"א פרק שביעי (עמ' 198) והלאה עד סופו. וראה מכתב תוכחה אל חברי בית הדין בקהיר לאחר התפטרותו משם בספר זה (והדפס כאן במדור 'אגרות', עניינים שונים, עמ' עו).

⁷ וידוע הסיפור אשר סיפר מורנו הראש"ל שליט"א, שפגש ר' שלמה לורנץ מאגורת ישראל את מרן זיע"א באחד האוטובוסים של אג, ושאלו לפשר נסיעתו, והשיב לו שהוא הולך להעביר ילדים מבתי ספר חילוניים לתלמודי תורה של החינוך העצמאי. ואף שהיושבים בכנסת מהמפר"ל איימו עליו שאם לא יפסיק בפעילותו זאת, לא יתנו לו להתקדם בתפקידים רבניים... ושאלו הריב לורנץ שאולי עד כאן, והשיב לו מרן זיע"א שהוא "פיקוח נפש של הספרדים" ועל כן הוא ימשיך בפעילותו.

⁸ ודבר זה הוא דבר פלא, כי הלא היו כמה מקרים, בהם התירו גדולי הדורות הקודמים התירו עגונה או שתיים, והנה לאחר זמן בא הרוג ברגליו. ומרן זיע"א התיר למעלה מתשע מאות עגונות, ועתה לאחר עשרות שנים, לא שמענו על 'הרוג' אחד שחור.

בהתמדת התורה נודע לשם ותהלה, שקידה מופלאה אשר אין דומה ושני לה, שקיעות מדהימה בתורת ה' המהוללה, ומה מאד קשה היה לנתקו אף לצרכי אכילה.

ויהי בעת הגיעה הבשורה⁹, נהפכו כל שמחות בית השואבה, לעצרות המוניות של תפלה וזעקה, בכל רחבי ארץ צבי תפארה.

ביום שני בשבת הוא השלישי לחשוון המר, נשבה הארון וליכי חומרמר, היאך נפל רועי ואבי הנהדר, ובכי וקול נהי נשמע עת לכבי נשבר.

אלפי בנים ותלמידים עומדים המומים, הכך נהיה לאיש האלקים, אין זאת כי אם בעוונותינו הרבים, אשר את מלכינו מכעים.

קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים, אף אלו אשר היו מחרפים ומגדפים בכל עת וחמנים¹⁰, עתה שבו והיו כעין מתוודים, מודיעים לכל העם את דרך ה' אלקים.

כמעט כפליים כיוצאי מצרים צעדו, בדרכו האחרונה עלי אדמות אותו ליוו, ולקול זעקות ושברי לבבות¹¹, הוממן הארון ועיני כל דוויות.

היה למרמס כל מחמד העין, מה אעידך ומה אדמה לך הבת ירושלים, כי נסתלק ממך אדוניך, קחי לך דברים ושובי אל אלקך.

וסוד תורה היש מוציא לאורה, ומיהו זה עלי הדור יעמוד בתחינה, להעתיר לפני אל שומע תפילה, על קהל עדתו להחיש הנאולה.

תורה חוגרת שק וזעקת ביללה, אייכה רבי עובדיה אשר לא אברת ממני שום לילה, אף ברגעים קשים ועתי מכאובים בי עמלת, היית מקור לכל שאלה.

תלמידי חכמים היושבים על מדין, עומדים וזעקים למי נפגה כל קשה דין, הלא נסע והלך לו אב בית הדין, ואין שופט ופוסק באתרא הדין.

עוללים וזעקים איה דמות מאור עיניים, ונערים תוהים היכן מחזיק ידיים, גערות וזקנות בסתר מייללות, כי נחטף ממנו מאור הדורות.

עת עלתה נשמתו אל צור שוכן מעונה, נפתחו כל שערים בגיל ורגנה, הן צדיק עולם הגיע הגנה, וכאן כל עין דמעות תזלנה.

אבות הקדושים תנאים ואמוראים, כולם לכבודו יוצאים ואת פניו מקבלים, מרן רבי יוסף קארו בין הראשים, אשר בא לקבל את פני מחזק הפסקים¹².

⁹ בה התברשנו כי מרן זיע"א הוכהל לבית החולים, ומצבו לא כ"כ טוב...

¹⁰ אלו אנשי התקשורת החילונות, אשר בימי מרן זיע"א חרבו להסית נגדו, ולהוציא דברים מהקשרם ומוזה היו עושים רעש גדול בציבור הרחב. והנה למריבה הפלא, כאשר היה מרן זיע"א על ערש דווי, היו כולם סוקרים את מצבו הרפואי, ולאחר הסתלקותו שידורו כולם את החלווה הענקית, וכל העת עסקו ברמותו הענקית.

¹¹ את רגע הקבורה לא נשכח לעולם. ברגע זה היו זעקות השבר גדולות בהרבה ממקורם. האנשים אשר נכחו במקום הקבורה זעקו "מ-ר-ן!" "מ-ר-ן", ובבכיות קורעות לב, נמנן גופו הקדוש בין רגבי העפר...

גאוני עולם אשר בתורתם הנה ויגע, ובלעדיו אליהם איש לא התודע, נשקדו בראשו בו התייגע, בזה העולם בכל רגע ורגע.

שכינה קבלתו בסבר פנים, ששה ושמוחה על משיב הבנים, אשר בא לגבות תשלומים, על קידוש ה' בחיים והאדרתו ברבים.

עת בא נגדע ראש הגולה, הוכח בכל הארץ על ביטול מלאכה, אך נהיה כזאת אך נשמע כאלה, בכל קצה ומקום אמלל.

חמישים וארבע ספרים¹³ מה מאד נבהלו, ספרים אשר לכל בית מדרש ויודע ספר הגיעו, גם אלו אשר בכתובים תימה תמהו, מי ישוב למפח אורחותינו.

אין אומר ואין דברים, אשר בספריו לא מובאים, ובכל עת ובכל זמנים, זכור נזכור ואנו דומעים¹⁴.

כל הבאים לפסוק דין בספריו מעיינים, כי בהם מובאים כל תשובות ופסקים, מגאונים וראשונים ואף אחרוני אחרונים, הכל בגאונות ובבקיאות למעיין מופשטים.

הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי, אשר אבד ממני מורי ורבי, והוא היה רחום ותנון ממש כאבי, לוחם את מלחמתי וכואב את כאבי.

אי אפשר לתאר את גודל הגעגוע, האיש אשר ממנו היה לי שעשוע, בכל עת למוד בספריו ובכל תחילת שבוע¹⁵, עתה אבד ממני וכאבי לכל ידוע.

הרבו למאות החלל העצום¹⁶ כל בני חייל, חזקו ויאמץ לבבכם כפל כפליים, בדרכו של מרן פאר הדורות עשו חייל, להשיב רבים אל מלך יושב בשמים¹⁷.

¹² וכפי שסיפר מורנו הראש"ל שליט"א, שפעם פנה אליו מרן אביו הגדול וצוקללה"ה, ואמר: "אתה יודע מי יבא לקבל את פני לאחר מאה ועשרים?! מרן הש"ע הוא זה אשר יבא לקבל את פני!".

¹³ ואלו הם: שו"ת יביע אומר - עשרה כרכים. הליכות עולם - שמונה כרכים. שו"ת יחוזה דעת - שישה כרכים. "מאור ישראל" ארבעה כרכים, שתיים על הש"ס, אחד על הרמב"ם שנקרא גם בשם "טבעת המלך", והרבעי הוא דרושים. ענף עץ אבות - על פרקי אבות, לוויית חן - על הלכות שבת על סדר המשנ"ב. שו"ת חזון עובדיה - על הלכות פסח, ב כרכים. סדרת הספרים "חזון עובדיה": המשנה כרכים על הלכות שבת, השישי נדפס לאחר פטירתו במלאת השלשים. כמו כן נדפסו הספרים הבאים על הלכות המועדים: פסח (ב ספרים בכרך אחד), יום טוב, ארבע תעניות-הספרים, ימים נוראים, סוכות, חנוכה, ברכות - בו בשבט, פורים, תרומות ומעשרות, פרוכבול (ולאחר פטירתו הוסיפו גם הלכות שביעית, מלקטות מספריו, וגם מה שהשאיר אחריו ברכה בכת"י). ג כרכים על הלכות אבילות. "טורת הבית" - ג כרכים.

¹⁴ בכל עת למוד בספריו, מצד אחד עולה השמחה בלב, שהנה לא תם זיוו של מרן זיע"א, ספריו הם מורי דרכינו, ותורתו מאוד היא לנו. אך מאידך, רואים אנו את הגאונות המפלאה בספריו הבהירים, וחושבים אנו ותוהים - האם לא נזכה עוד לשמות מים חיים אחרים?!

¹⁵ הוא השיעור הגדול בחבל, שהיה נמסר בכל מוצאי שבת. תחילתו בבית הכנסת תפארת ירושלים לעדת היודים בשכונת הבוכרים, וסופו בבית מדרשו של מרן זיע"א, מתחת לביתו. אשר היו רבים השומעים לדברות קודשו בשיעור זה, והיה מרווח את צמאון העם, השומעים ורואים כמו אוננים ועניהם בבית המדרש עצמו, וכן למאות האלפים (השמועה שמעתי, לאחר בדיקה, הגיעו לחצי מיליון (!) צופים בכל תחנות האוויר ברחבי הארץ והעולם) הצופים והמאזינים בתחנות הרדיו והלוויין. ורבים מאזיני התועים חזרו בתשובה בעקבות הצפייה בלוויין (עיי' בספר שר וגדול פרק שישי, עמוד 100, מאגר מקף על השיעור במוצ"ש). ועתה ממשיך השיעור במסורת המפוארת ע"י בנו ממשיך דרכו מורנו הראש"ל שליט"א.

¹⁶ וחזו הספרו של הגר"ש בעדני שליט"א חבר מועצת חכמי התורה, ה' ישלח דברו הטוב וירפאהו במהרה: "אך אפשר לדבר כשהלב שבור, ציפנו וחיכינו שישאר אתנו לקראת משיח צדקנו, הלב שבור, יתומים היינו ואין אב. נשאר חלל שאינו יודע אך יתמלא, אין לנו תמורתו, מי יכול למלא מנהיגות כל כך נפלאה כמותו, רשב"ע אך לקחת אותו מאתנו, תשמור עלינו...".

כל מילי ראנשי אמונה בו אמורים¹⁸, גיבור העומד בפרץ וגורד גדרים, היה חומה ומחסה לעם נוצרי אמונים¹⁹, ועוד כהנה וכהנה אשר יכלה הזמן והם אינם כלים²⁰.

אנא ה' הביטה עוניינו ודחקינו, חיש וגאלנו ופרנו מצרינו. ובכל עת נפיל זאת התחינה אליך צור עולמים, שמע צעקתנו יודע תעלומים.

דברים שנכתבו במלאת שנתיים לפטירתו

ידיי מקץ שנתיים ימים, מעת נצחו אראלים את המצוקים, ואנחנו עדיין עומדים המומים ומיוסרים, כי עליו ראוי להתאנח לעד ולעולמי עולמים²¹

יום מר ונמהר כלענה, יום ג' במר-חשוון לאותה השנה [ה'תשע"ד], יום בו נסתלק משיב העמדה ליושנה, ואני בא אני אנה.

איה פנה זיו כבודו, גאון שכמוהו לא היו מעודו, אהבת תורה עצומה אותה לא היה ניתן להפריד מעמו, עליה מסר נפש והעבירה בהדרה לעמו.

רוחו ונשמתו נושפת בעוז בעורפנו, המשיכו בני בחייל בנבורה את דרכי אבותינו, לשקוד יומם ולילה וללמוד את רובי תורתנו, בדרכו של מרן הבית יוסף אשר את הוראותיו קיבלנו עלינו.

¹⁷ זהו היה רצונו של מרן בכל ימי חייו: לעשות נחת רוח ליושב שמים, להשיב אליו את בניו התועים, ולהרבות תורה בעם ישראל... ולשם מטרה נעלה זו, פעל במשך כל ימי חייו. ומחובותינו, עכשיו, כאשר נותרנו לבדנו, להמשיך בדרך שאת ותעצומות את הדרך המופלאה הזאת. ולנסות למלא את החלל העצום, אשר נותר בהסתלקותו של מרן זיע"א לגני מרומים.

¹⁸ היא התחינה אשר אומרים אנחנו קהלות הספרדים ועדות המזרח, בימי שני וחמישי "אנשי אמונה אבדו, באים בכח מעשיהם. גיבורים לעמוד בפרץ, דוחים את הגזירות. היו לנו לחומה, ולמחסה ביום זעם" וכו'. וראה אתה המעיין, כי כל הדברים המובאים שם נכלל בהם מרן זיע"א.

¹⁹ לבורא עולם. שאף בימי עוניינו ודחקנו במשך אלפי שנים, בגלויות וברדיפות השונות, לא החלפנו את דתנו ונצרכנו אמונים לה' אלקינו.

²⁰ תופעה מעניינת ישנה בכתיבת הספרים על מרן זיע"א, מעשיו ופועליו ותולדות חייו, אשר מהם נכתבו עוד בימי חייו, ורבים לאחר פטירתו. וברוב הספרים, בכל ספר וספר יש דברים המיוחדים לו, אשר אין בספרים האחרים, לכך מכמה ספרים אשר העתיקו מתבניהם, וקיימו את הפסוק: "ויעתק משם" (בראשית יב, ת ושבו בפרק כו, כב). ואזין שמועת, כי ישנם עוד ספרים העומדים לצאת ע"י מתברים שונים.

²¹ כן מצאנו בבתי של מרן זיע"א, כי חכם שלא הניח כמותו ראוי להתאנח עליו לעד ולעולמי עולמים, כי הצער הוא על העדר התורה של החכם הנפטר. והביא כן בשם תנא דבי אליהו זוטא פרק מז.

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל
וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹל יִשְׂרָאֵל

אגדות

הרב ר' אברהם יצחק
הרב ר' אברהם יצחק

על צביון החינוך

קריאת קודש לצביון החינוך

בס"ד, יג אלול תשמ"ט

אל אחינו בית ישראל בארץ ובתפוצות, ה' עליהם יחיו.

שלומכם ישגא לעד.

הנה מיום גלות ישראל מעל אדמתו זה קרוב לאלפיים שנה, ידוע ידענו לשמור על ייחודו של עמינו בכל התנאים ובכל המצבים, במשך כל הדורות, על ידי קיום התורה והמצוות, ושמרנו על גחלת ישראל שלא תכבה ח"ו. והן עתה בעוונות הרבים עינינו רואות וכלות את המצב הרוחני של חלק נכבד מארצנו הקדושה, ובמיוחד של הספרדים ועדות המזרח, אשר הלכו מדחי אל דחי, עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכילו המים. והאצילות והצניעות אשר ציינה את אבותינו ואמותינו, חלפו למו, ואין ספק שתופעה מצערת זו נובעת מעזיבת חינוך ילדי ישראל היקרים את החינוך המקורי והמסורתי שלנו, ומתחנכים בבתי ספר חילוניים מפי מורים שאין להם חלק ונחלה בתורת ה', ובילדי נכרים ישפיקו, ומרעה אל רעה יצאו, להשתמש בסמים, ולהתרחק ממצוות התורה והאמונה. וקולו של הנביא מהדהד באזנינו: "מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו".

לפיכך התאספנו אסיפת חירום יחד עם רבים וגדולים מרבני וחכמי ישראל לדון בכובד ראש ולטכס עצה איך להחזיר עטרה ליושנה. והחלטנו לפתוח תלמודי-תורה בכל עיר ועיר, ובכל מקום ומקום, כדי לחנך את בנינו על מבועי התורה והיראה, וכדברי הרמב"ם (בפרק ב מהלכות תלמוד תורה): "חייבים להושיב תלמודי-תורה בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, וכל עיר שאין בה מלמדי תינוקות ללמוד תורה לתינוקות של בית רבן, מחרימים אותה, לפי שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן". והדבר ברור מעל לכל ספק שביצוע דבר זה יוכל להחזיר את עטרת ותפארת עמינו לקדמותה. כי חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. וכבר פתחנו

בעזרת ה' תלמודי תורה בכל רחבי הארץ, אשר בצילים יחסיון למעלה מששת אלפים תלמידים, כן ירבו, ותהלות להשם יתברך כבר ראינו תוצאות נפלאות מהחינוך שלנו, שהתלמידים הלומדים בתלמודי תורה אשר הקימונו, הולכים מחיל אל חיל וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה', "ישראל אשר בך אתפאר".

אולם נוכחנו לדעת שללא עזרת הצבור בארץ ובתפוצות, לא נוכל להחזיק מעמד בתשלום המשכורות וההחזקה למורים וליתר העובדים במסגרת החינוכית של רשת החינוך שלנו, ומהם גם, שמרבים העם להתנדפק על דלתותינו להרחיב גבולינו בכל ישוב וישוב, ואין הקומץ משביע למלא את משאלות לבם. ואם אין קמח אין תורה. והתקציב שהוקצב לנו מכספי הממשלה אינו מכסה אפילו את חצי ההוצאות הרבות אשר השתרגו על צוארינו.

אי לזאת אנו פונים מקרב לב אליכם נדיבי עמינו אוהבי התורה ושוחרי תושיה, לתרום בעין יפה וברוח נדיבה למען החזקת תלמודי-התורה שלנו, ותרומותכם יביאו אורה וברכה לכל ישוב ומושב, ולכל שכונה ושכונה, להרחיב פעולותינו להגדיל תורה ולהאדירה, בכל אתר ואתר. העשיר ירבה והדל לא ימעיט להושיט עזרתם בקודש למצות תלמוד תורה היקרה מכל המצות, וכמאמר חז"ל, ותלמוד תורה כנכד כולם. ובירושלמי (פאה פרק א) למדו כן, ממה שנאמר, כי טובה חכמה מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה, אלו חפצי שמים שהם מצוות התורה, שכולן אינן שוות למצות תלמוד תורה.

עובדיה יוסף

פניה אל בית ישראל לתרום את מעות זכר למחצית השקל לקרן לחינוך ילדי ישראל

ב"ה, ירושלים טו בשבט תשס"ב לפ"ק

איתא בגמרא, מגילה (יג:), גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתידי המון הרשע לשקול אל גנזי המלך עשרת אלפים ככר כסף, כדי שיוכל לבצע את זממו, אמר להם הקב"ה לישראל: בנִי! הקדימו שקליכם לשקליו, כמו ששנינו: באחד באדר משמיעים על השקלים.

בית דברים אחדים יוסף

לכן ציוו רבותינו שעל כל אחד מישראל לתרום גם בזמן הזה מחצית השקל, "זכר למחצית השקל" שהיו תורמים לבית המקדש.

ועל כן אני פונה בזה אל אחינו בית ישראל לתרום את המעות שהם "זכר למחצית השקל" ל"קרן לחינוך ילדי ישראל". כדי שיצטרפו לחינוך התורה הקדושה עוד רבים מילדי ישראל, שהרי בזכות התורה ניצלו אבותינו מגזרתו של המן הרשע.

וכמו שאמרו בגמרא (מגילה טז.) שכאשר בא המן אל מרדכי לבצע את גזרת המלך להרכיבו על הסוס ולקרוא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, מצא את מרדכי לומד עם תלמידיו הלכות קמיצת העומר, שהיה קרב בבית המקדש, ואמר אליו: בא קומץ של שעורים שלכם, ודחה את עשרת אלפי ככר כסף שלי.

לכן בואו אחי בואו רעי, נחזק את התורה בעוז ובתעצומות, ולהוסיף חיילים לצבא של הקב"ה הם תינוקות של בית רבן שעוסקים בתורה ובזכותם העולם קיים, כדברי חז"ל (בשבת קיט:).

ויהי רצון שתזכו אתם ובניכם וכל בני ביתכם להתברך ממקור הברכות ויקויים בכם: וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך. ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום. תזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

עובדיה יוסף

מכתב עידוד ותמיכה למפעל חינוך

ב"ה, ירושלים כא כסלו תשל"ד

לכבוד

ידידי היקר הרב וכו'.

אחרי עתרת החיים והשלום וכל טוב,

הנני מביע בזה את הערכתי המלאה למפעלו החינוכי-תורני שעומד להקים בקרוב בעזה"י, אשר בצלו יחסיון מאות ילדי ישראל לתורה ולתעודה על רמה גבוהה במתכונת המת'בתא לצעירים מכתות ז' ח'.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

אין לתאר במילים גודל חשיבות המשימה הנשגבת שהואיל כת"ר לקבל על עצמו, להתמודד עם הבעיות החינוכיות של הנוער בזמנינו. להציל את ילדי ישראל מרדת שחת, ולחנכם על יסודות נאמנים ברוח תורתנו הקדושה וביראת ה' טהורה. איישר חיליה לאורייתא.

ידוע לי כי משימה נשגבה זו דורשת משאבים כספיים גדולים, ולכן הנני פונה בקריאה קדושה אל כל אחינו בית ישראל המתנדבים בעם לבוא בעזרת ה' בגבורים, ולהשתתף במפעל חינוכי זה, ולתרום בעין יפה וברוח נדיבה, להגדיל תורה ולהאדירה. וזכות מצוה גדולה זו תגן עליהם אלף המגן באורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים כי עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

ואני תפלה שחפץ ה' בידו יצלח להקים עולה של תורה בקרית מלך רב, והשי"ת יזכהו להרחיב גבולו בתלמידים בבריאות איתנה ונהורא מעליא באורך ימים ושנות חיים ושובע שמחות אמון.

הכותב לכבוד תוה"ק ונושאי דגלה

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

בקשה מוועד הישיבות לתמיכה בישיבה

ירושלים תשל"ג לפ"ק.

לכבוד הנהלת ועד הישיבות ירושלים.

אחרי עתרת החיים והשלום באה"ר.

הנני שמח להודיעכם כי בבואי שנית לשכון כבוד פעה"ק ת"ו ובקרתי בישיבתנו, מצאתי את שאהבה נפשי לשמחת לבבי אברכים מופלגים ומצויינים ובחורים נחמדים העוסקים בתוה"ק מתוך שקידה מופתית. וזאת הודות למאמציהם של ידידי מנהלי הישיבה שומרי משמרת הקדש ה"ה הרבנים הגדולים וכו' רבי יוסף עדס ורבי מרדכי אליהו שליט"א. אשר השגichו בעינא פקחא על האברכים הלומדים אשר פרים יתנו בעתו להבחן בלימודיהם מתקופה לתקופה. ותקותי תאמצני כי בשובי

בית דברים אחדים יוסף

ירושליימה ואוסיף לתת את השגחתי ושיעורי בישיבה בעזה", ועוד יעלו מעלה מעלה לשם ולתפארת.

מאידך היה צר לי לשמוע כי קופת הישיבה אתיא ריקם ריקם והמצב החומרי בכל רע ח"ו.

אי לזאת הנני בבקשה לפני הדר"ג שיחלצו חושים לבא לעזרת ה' בגבורים ולהוסיף על תמיכתם החדשית (אשר מאז שהקציבו סך 25 ל"י לחודש, מיום הניסד הישיבה ועד עתה לא הוסיפו על הסכום הנ"ל). ולהושיט לנו את עזרתכם המלאה לישיבתינו הקדושה.

נא לשלוח את תמיכתכם החדשית לישיבתינו יפה שעה אחת קודם.

עובדיה יוסף

פניה לנדיב שישלים את החוב שנוצר בעקבות קניית בניין פנימיה לישיבה

ב"ה, ירושלים ט' שבט תשד"מ

לכבוד ידידנו היקר והנעלה, הנדיב הדגול, אוהב התורה ולומדיה מר ... הי"ו.

שלום וברכה וישע רב.

בהמשך לשיחתי הטלפונית עם כבודו ביום ששי ב' שבט, הריני להציג לפניך בקצרה את הבעיה של הישיבה הגדולה והקדושה, ואשר יש גם לי הזכות להשמיע שיעור קבוע בפני אברכי ובחורי הישיבה.

ראש הישיבה שליט"א בראותו את צערם של בחורי הישיבה שאין להם מקום לינה, רכש בנין לפנמיה עבור הבחורים היקרים, אשר מקיימים: "פת במלח תאכל ועל הארץ תישן ובתורה אתה עמל", הבנין אשר הוא קרוב לבנין הישיבה, נרכש בסך ... וזאת למרות שלא היתה אף פרוטה מצויה בחשבון הישיבה. והכל בהלואה ללא רבית, ומאת קבלן ירא שמים, שאיננו עשיר, אלא מאהבת התורה שבקרבו, נפשו אותה ויעש למכור את הבנין לישיבה, בהלואה, למרות שהיו כאלה ששילמו לו יותר מהסכום הנ"ל עבור הבנין, אבל הוא דחה את הצעתם.

ראש הישיבה שליט"א לא חסך עצמו מכל עמל והיה מכתת רגלו בכל רחבי מדינת ישראל מעיר לעיר וממקום למקום, לערוך מגביות מידי פעם בפעם, ואשריהם ישראל נתבעים ונותנים, וכבר שילם יותר מ... על החשבון, אבל הצבור התעייף מרוב מגביות, ובפרט לרגל המצב הכלכלי הקשה במדינה, והקבלן מתחנן לשלם לו את היתרה של החוב, ולצערינו אין לכסף מוצא. ובצרתו צר לנו מאוד.

לפיכך אנו פונים אליך בבקשה ובתחנונים, אנה חוש לעזרתנו במענק וגם הלואה מתאימה לסלק את החוב הנדרש מאתנו, וגם כדי להכניס ריהוט לבנין הישיבה לרווחתם של בחורי הישיבה השוקדים על התורה יומם ולילה מתוך צער ודוחק פרנסה, אנשים אשר בעבר היו פושעים מסוכנים, ונהפכו היום לתלמידי חכמים צדיקים וישרים, ואף מפקדי המשטרה גומרים עליהם את ההלל, כי פנים חדשות באו לכאן, וכל רואיהם יכירו כי הם זרע ברך ה'. וראויים מאוד לסעד ותמיכה רחבה. כדי שימשיכו להתעלות בתורה וביראת ה' טהורה.

ומה' תשא ברכה ובכל אשר תפנה תשכיל ותצליח בעושר וכבוד וכל טוב.

עובדיה יוסף

קריאה להטות שכם לישיבה וכולל בירוחם

ב"ה, ירושלים כ"ה תשרי תשמ"א
שנת תרוממנה קרנות צדיק לפ"ק

אל אחינו בית ישראל בארץ ובתפוצות, ה' עליהם יחיו,

שלומכם ישגא!

בעיר "ירוחם" בנגב הרחוק בארצנו הקדושה, נוסדה ישיבה, מתיבתא, וכולל מפוארים, המקרינים אור יהדות התורה ויראת ה' טהורה בכל האזור. הישיבה הנ"ל היא עוגן הצלה לכל הסביבה לאלפי ישראל, ברצונם להרחיב את שטח פעולתם ולבנות בנין לישיבה ולמתיבתא, להגדיל תורה ולהאדירה, אבל דא עקא כי אין לכסף מוצא, ובפרט בעתות כאלה שהיוקר מאמיר.

בית דברים אחדים יוסף

הנני פונה בזה איפוא לאחינו בית ישראל אוהבי תורה ושוחרי תושיה לבוא לעזרת ה' בגבורים ולתרום בעין יפה וברוח נדיבה, וזכות המצוה תגן על כל המחזיקים והמסייעים, ויזכו לאורך ימים ושנות חיים עושר וכבוד וכל טוב.

עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

פנייה אל העצרת הכללית של הסוכנות היהודית להחשיב את הישיבות כמוסדות לחינוך גבוה

ב"ה, ירושלים יד תמוז תשל"ו

לכבוד יקירי העצרת הכללית של הסוכנות היהודית
ראשי אלפי ישראל מכל אתר ואתר.

מכובדי הנעלים, ברכת ה' עליכם, יברככם ה' מציון וראו בטוב ירושלים. מתוך עיון בנתונים שנתפרסמו לקראת כינוס העצרת הכללית, מצאתי כי הסוכנות היהודית מקציבה סכום של שבעים ושניים מליון דולר בשנה לחינוך גבוה במדינת ישראל ועל ביצועו מופקדת הוועדה לחינוך גבוה. וועדה זו מכירה ב-7 האוניברסיטאות במדינה כמוסדות הבלעדיים לחינוך גבוה, והסכומים מחולקים ביניהם ע"פ קריטריונים שונים.

ברצוני להסב את תשומת לב הצירים המכובדים לעשרות אלפי הצעירים הישראלים החובשים את ספסלי בתי המדרש בישיבות הגבוהות וכוללי האברכים למיניהם במדינת ישראל.

עולם הישיבות היהודי שהוכחד בשואת אירופה משוקם לתפארת במדינת ישראל ותרומתו לעצם קיומו, עתידו ודמותו של העם היהודי מכרעת. הישיבות מהוות מכללות לבטחוננו הרוחני של עם ישראל וחניכה הם חלוצים ההולכים לפני המחנה. יהדות התפוצות משוועת לעתודה של רועים רוחניים אשר יהיה יעיל בפני התבוללות,

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

וזו צומחת בישיבות הישראליות. מדינת ישראל משוועת אף היא לשנוי פני החברה ועיצוב איכות החיים באמצעות הרבנים, הדיינים והמנהיגים הדתיים הגדלים בישיבות.

בין אלפי הממיתים עצמם באהלה של תורה בישיבות השונות בארץ רבים הם מבני שכבות המצוקה, הורים ובני משפחות ברוכות ילדים וטעונים טיפוח, וכן מאות עולים חדשים וצעירים שנפשם חשקה בתורה אותה הם מוצאים בישראל.

הישיבות מהוות איפא מכשיר יעיל לצמצום פערים ולקליטת עליה - נושאים שהם חיוניים לדמותה ועתידה של המדינה.

תמיהני מדוע הסוכנות היהודית מתעלמת מן הישיבות כמוסדות להשכלה גבוהה ואינה כוללת במושג חינוך גבוה אלא את האוניברסיטאות בלבד.

אני פונה נרגשות אל צירי העצרת בכלל ואל חברי הוועדה לחינוך גבוה בפרט, להימנע מן הקיפוח המשווע של הישיבות הקדושות וה"כוללים" המפוארים ולהכלילם כבנים מן המניין בחלוקת המשאבים למערכת החינוך הגבוה במדינה.

אני תפילה, אמונה ובטחון כי הקב"ה ינחה את הצירים הנכבדים להחלטה היסטורית שתהווה ציון דרך חשוב בתולדות עולם הישיבות ועתיד העם היהודי והחברה בישראל.

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

בקשה לתשלום המשכורות לרבנים בישיבת פורת יוסף

ב"ה, כה סיון תשכ"ט

כבוד ידידי וחביבי רב פעלים לתורה ולתעודה ולנושאי דגלה שמן תורק שמו הרה"ג
סלמאן דוד ששון (שליט"א)

שלום וברכה.

בית דברים אחדים יוסף

אחלה פני אדוני שיואיל בטובו להשתדל לשלוח לנו עבור משכורת הרבנים¹ לקראת ר"ח תמוז הבא עלינו לטובה ולברכה. ומה' ישא ברכה ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח אמון.

בהזדמנות זו אתכבד להזמינו אישית ליום ההכתרה לכהונתו לרב ראשי לתל אביב יפו ביום שלישי הבא בערב (ב' דר"ח תמוז). בבית הכנסת הגדול בתל אביב. ואצפה לברכתו שיעזורני ה' ע"ד כבוד שמו להגדיל תורה ולהאדירה ולהשיב רבים מעון ולקרם לתורה ולתעודה.

בכבוד רב

עובדיה יוסף

בענין מגרש בניה לישיבת פורת יוסף

ב"ה. תל אביב-יפו, ז' תשרי תש"ל

לכבוד מר **אברהם בויאר**

מ"מ ראש העיר ת"א

ידידי הנכבד

אני נאלץ לפנות לכב' שוב ושוב בענין המגרש לישיבת "פורת-יוסף" בת"א, כי מאז שהעליתי נושא זה בפני כב' חלפה למעלה משנה ואנחנו לא נושענו.

יודע אני כי כב' עשה מאמצים רבים להחשת הענין ועל כך יבורך מפי עליון, אך המצב הקשה ללא נשוא השורר בישיבה במקומה ברח' זבולון, מאלץ אותי להטריד שוב את כב' כדי להחיש את הדבר.

עשרות אברכים ותלמידים מתדפקים על שערי הישיבה ואנו נאלצים בלב כואב להשיב את פניהם ריקם מחוסר מקום וסידורים נאותים.

¹ לישיבת פורת יוסף, שמון זע"א שימש בה עשרות שנים כנשיא הישיבה. וכיום בנו ממשיך דרכו הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א, משמש בה כנשיא הישיבה.

בית | גליון יח | מר-חשוון תשע"ו | שנה ב' יוסף

על כן יואיל נא כב' לומר לי מפורשות מי ומה מעכב, ואולי נחוץ להפעיל לחץ מצד גורמים אחרים.

נמסר לי, כי ליד סמינר בית יעקב מקצועי לבנות שביד אליהו ישנו מגרש היכול להתאים לבנין הישיבה, יואיל כב' לברר המצב כי הזמן דוחק.

זאת ועוד אני חרד מאוד שהנדבן שהביע נכונות לתרום סכום נכבד לבנין הישיבה עלול להיחלש ולחזור בו אם הדבר יימשך לאין סוף.

על כן אני פונה לכב' אישית לעשות מאמץ עליון לסיים את הפרשה בכי טוב.

בכבוד רב,

ובברכת גמר חתימה טובה

עובדיה יוסף

רבה הראשי לת"א-יפו

נגד הקמת מכון אוניברסיטאי לספרדים

בס"ד. טז מנ"א תש"ל

לכבוד ידידי היקר ורב פעלים מר אליהו אלישר הי"ו

נשיא ועד הספרדים בירושלים ת"ו.

א.מ.נ.

אחרי עתרת החיים והשלום וכל טוב.

משלחת רבנים הופיעה בפני, ומהם חברי הנהלת ישיבת פורת יוסף, ובאה בטענה על כי כב' עומד להקים מכון אוניברסיטאי לחקר המזרח במגרש משגב לדך הגובל עם מגרש פורת יוסף בעיר העתיקה, לדבריהם הם היו מוכנים לרכוש המגרש עבור פורת יוסף ונתקלו בסירוב, ושדבר זה הוא כתקיעת סכין בגבה של הישיבה אשר

בית דברים אחדים יוסף

כל מטרתה קודש, וע"י תכנית זו שפחה כי תירש גבירתה, וחול וקודש ישמשו בערבוביא. ויבואו לראות כבלע את הקדש ח"ו.

באמת שגם לבי עלי דוי על תכנית זו, ובטח זכור לכבודו כי בזמנו כבר הצעתי כי רצוי מאוד להקים שם ספרייה תורנית ע"ש הגאון יש"א ברכה, (במקום ספרייתו של השדי-חמד שהיתה במשגב לדרך). שתשמש לתועלת רבה ללומדי הישיבה של המת'בתא הגדולה השוכנת כבוד סמוך למקום הנ"ל, וגם לרבני פורת יוסף. אולם משום מה לא נתקבלה הצעתי.

חוששני מאוד מפני הסערה אשר תוטל בצבור ע"י הנהלת ישיבת פורת יוסף- אשר גם אני נמנה על חברי ההנהלה- ותפרוץ מריבה בין עדותינו, כי לא ינוחו ולא ישקוטו, ולא ישבו בחיבוק ידים, למעשה כזה, בה בשעה שאנו חייבים להיות מלוכדים כאיש אחד להרמת קרן עדותינו ולהגדיל תורה ולהאדירה.

אהיה אסיר תודה לכבודו אם ימנע צעד זה כדי לאפשר יחסים תקינים והדוקים וידידותיים בינינו לתועלת הצבור של עדותינו, והרמת קרנם. ואני תקווה שיעמוד לכבודו האומץ לעשות זאת ויקבל שכר על הפרישה. ותעמוד לו זכות אבותיו הקדושים להמשיך בהגדלת התורה והאדרתה בבריאות איתנה ונהורא מעליא ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח לעבודת השי"ת.

יחד עם זאת הנני מביע ברכת "ישר כח" לקראת ההכנות להקמת הישיבה בביהכ"נ "רבן יוחנן בן זכאי" חזקו ואמצו ויהי כן ה' עמכם להגדיל תורה ולהאדירה. אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. ותזכו לאורך ימים ושנות חיים, כי אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד.

בכבוד רב ובידידות נאמנה

עובדיה יוסף

דיווח על התקדמות הישיבה לנדיב אדמונד ספרא

ב"ה, ירושלים כא מנחם-אב תשנ"א

לכבוד ידידנו היקר והנעלה מיחידי סגולה רודף צדקה וחסד

בית | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

מר אדמונד ספרא ה' ישמרהו ויחיהו.

שלום וברכה וישע רב, וברכות ממרומים.

אני מקוה שמכתבי ימצא את כבודו ואת משפחתו היקרה בריאים וטובים, וששים ושמחים תמיד.

ביום שלישי י"ט מנחם אב (30.7.91), התאספנו בבנין ישיבת "פורת יוסף" בעיר העתיקה, אני החתום מטה, וידידי העורך דין מר שלמה תוסייה הי"ו, והרב אברהם שרים שליט"א, ועמדנו מקרוב על התקדמות הבניה בכל האגפים, והתרשמנו עמוקות מהמראה המרהיב עין. זה היה ממש משמח ומעודד לראות את בית הכנסת על שם המנוח יצחק שלום ז"ל, ואת האולם על שם ג'אק דלאל, וכן את אגף הכתות על שם ג'ו עדס, הכל הושלם לשמחתנו, אין ספק שגם כבודו ישמח מאד בראותו עין בעין את הנעשה בפעילותו הנמרצת, ובתרומתו האדיבה בעין יפה וברוח נדיבה.

הדין התמקד בנושא בית המדרש "בית יעקב" על שם מר אביך היקר והנעלה רבי יעקב ספרא ז"ל, אמנם בית המדרש הוא בשלב סיום, אבל ישנם חלקים בבנין שהיה אפשר לסיימם מיד, אלא שסוג החומרים אשר מר ספדי דורש לגמור מהם את הבנין יקרים הם מאד, אם כי יפים הם ומפארים את בית המדרש. כמובן ניתן היה לגמור בחומר פשוט וזול, אך קשה לנו להחליט בשלב זה.

ומאחר שהבנין בשלב סיום, אנו עומדים להקים שלטים לבית הכנסת על שם המנוח יצחק שלום, האולם על שם מר דלאל, וכן שלט עבור מר ראלף טויל, שבזמנו תרם לבנין. את השלטים הנ"ל יש להקים באגף שבו בית המדרש שעל שם מר אביך המנוח ז"ל.

ולכן זה מחייב אותנו להפגש בהקדם האפשרי, ובהיות שימים אלה הם ימי חופשות, אנו מזמינים אותך בכל הכבוד הראוי, ומבקשים מאד שתואיל להקדיש ביקור של יום אחד בירושלים ובבנין הישיבה, ובודאי שתשמח ותהנה.

אם מאיזה סיבה כל שהיא לא תוכל להענות להזמנתנו, והואיל והענין הוא דחוף מאד, אוכל לבקש מהרב שרים וממר ש. תוסייה-כהן, שיואילו לבוא אליך לכל

בית דברים אחדים יוסף

מקום שיהיה נוח לך לקיים אתך התייעצות שם, בעניינים האמורים לעיל, ומאחר שההתייעצות אתך היא דחופה ביותר, אנו מחכים לשמוע ממך בהקדם, מה התאריך המתאים לך לפגישה כנ"ל.

ואני מברך אותך מקרב לב, ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה', לאורך ימים ושנות חיים ברוב אושר ושלוה עושר וכבוד וכל טוב.

בברכת התורה ובאהבה רבה

עובדיה יוסף

פניה אל גבאי בחו"ל שיעזור לראשי הישיבות

ב"ה, ירושלים. אסרו חג דשמחת תורה תשמ"ט

לכבוד ידידי היקר הגבאי המפואר מר ... הי"ו
נשיא ק"ק "שערי ציון" בניו-יורק.

שלום וברכה וישע רב,

בראשית דברי אני מאחל לך ולמשפחתך ברכת "תזכו לשנים רבות נעימות וטובות",
תחל שנה וברכותיה.

לאור שיחתינו ביום כ"ה אלול תשמ"ח, כשהיתי בארה"ב, ונפגשתי עמך קודם
נסיעתי לישראל, אני חוזר ומבקש ממך שתאיר פנים אל ראשי הישיבות שלנו
ותעזור להם כמיטב יכולתך כדי שיצליחו בשליחותם, לחזק את מוסדות התורה שלנו,
ויהיה שכרך כפול מן השמים, כאמור: ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה'.
התעלם נא מן העבר ופניך יאירו לקראת העתיד להגדיל תורה ולהאדירה.

ושומע לעצה חכם, אעיצך עצת ידיד ואוהב, להאיר פנים ביתר שאת לידידי הדגול
הגאון ר' ברוך בן חיים שליט"א, אשר בכל ארצות הברית אין נבון וחכם כמוהו
בפרט בשטח ההלכה, הקשב נא לעצותיו והדרכתיו, ובזה תמצא חן ושכל טוב בעיני
ה' ואדם.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

הבעת שמחה בפתיחת בי"ס חרדי בניו-יורק

ב"ה, ירושלים ביום זאת חנוכת המזבח, כי "שמש ומגן" ה' לפ"ק לכבוד ידידי חביבי יקר יקרים עומד לנס עמו לשמור משמרת הקדש זך וישר פעלו הרב הגאון המפו' כמהר"ר ברוך בן-חיים שליט"א. יעמד חי ובריא אולם, לעד לעולם. שלום וישע רב

שמחתי כמוצא שלל רב בקבלי מכתבו אשר מבשרני שתלי"ת חזר לאיתנו ומרגיש בטוב, השי"ת יתמיד בריאותו בכדי שיוכל להמשיך לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה ברבות הטובה. אמן.

כמו כן שמחתי לשמוע כי נתקבלה ההחלטה לפתוח את בית הספר הדתי במחנה קדשכם, ואני מקוה שגם הביצוע של ההחלטה יצא לפועל מיד, ושהווי מצוה לא משהינן. כי בלעדי ביה"ס הנ"ל, לשוא צרף צורף, מאחר שהולכים לבתי הספר של הגוים, ובילדי נכרים ישפיקו, ומתחברים עם נכריות, ומה יעשה אותו הבן ולא יחטא. לפיכך חזקו ואמצו לעשות הכל להקמת בית הספר היהודי בהקדם האפשרי. להצלת ילדי ישראל מטמיעה והתבוללות, ולאט לאט כל יתר הדברים יבואו על תיקונם. כמאמר חז"ל בירושלמי (פאה ריש פ"א) כל דבר שבית דין נותנים נפשם עליו סופו מתקיים בידם. וכבר גליתי דעתי לפני כת"ר בהיותי במחנה קדשכם לטובת הענין. ואיישר חיליה דמר שהביא את הדברים לכלל החלטה. וגם ברוך יהיה.

אנו תפלה שנשמע ונתבשר בשורות טובות מכת"ר ומכל בני ביתו היקרים והמסולאים בפז, ומכל קהלתו וצאן מרעיתו. לאורך ימים ושנות חיים עושר וכבוד ושובע שמחות וכל טוב.

בכבוד רב, ידידו עוז בלב ונפש

עובדיה יוסף

שיחה טלפונית מירושלים שהושמעה בעצרת עם בניו-יורק

ב"ה, ירושלים. אור לט"ז שבט תשמ"ב

היוזמה לפתוח מתיבתות ליד בתי הספר של החינוך העצמאי שלומדים בו תלמידים מעדות המזרח היא פעולה ברוכה מאד, שעל ידי כך התלמידים יהיו נכונים להסתגל לשיבות, ובלמוד הש"ס והפוסקים, התלמידים במתיבתות בערי פיתוח,

בית דברים אחדים יוסף

כגון בית שאן, קרית שמונה, אשקלון, אשדוד, בית שמש, דימונה, קרית מלאכי, באר שבע, ועוד, כולם מקבלים שלש ארוחות ביום, כדי שלא יצטרכו להפסיק ממשנתם, ולרכז את מחשבותיהם לתורה ולתעודה, מתלמידים אלה יש לקוות שיצאו רועי צאן קדושים מנהיגים רוחנים ומורי הוראות בישראל. ואם אין גדים אין תישים. ע"ז נאמר בשיר השירים: "אם לא תדעי לך היפה בנשים, צאי לך בעקבי הצאן, ורעי את גדוּתֵיךְ על משכנות הרועים". כנסת ישראל היא היפה בנשים, ואומר החכם מכל אדם, אם לא תדעי מה יהיה עתידו של הדור, אין לך אלא לצאת בעקבי צאן קדושים, להרגילם משחר נעוריהם ללמוד תורה ולדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה. "כי חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה". ורעי את גדוּתֵיךְ, אלו קטני ילדי ישראל, שעליהם להמשך אחר משכנות הרועים, הם רבותינו הקדושים גאוני ישראל חכמי התלמוד והפוסקים ראשונים ואחרונים.

בפרשת השבוע מסופר על מתן תורה, ואמרו חז"ל בשוחר טוב פרק ח', בשעה שביקש הקב"ה לתת התורה לישראל אמר להם תנו לי ערבים שתקיימו את התורה אמרו לו הרי האבות יהיו ערבים בעדינו, אמר להם הקב"ה ערבך ערבא צריך, כמה חובות יש לי עליהם, הלואי שיעמדו בזכות עצמם, זהו שנאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת כי אותנו, מיד הביאו לו התינוקות שלהם, אמר להם הקב"ה אלו ערבים טובים, שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז". ואין עוז אלא תורה שנאמר ה' עוז לעמו יתן וכו'.

ברכה לרגל 25 שנה לסמינר

ב"ה, ירושלים. ט' אייר תשמ"ה

לכבוד ידידנו רב הפעלים לתורה ולתעודה חכו ממתקים וכולו מחמדים ויראת ה' היא אוצרו. הרה"ג רבי..... שליט"א מנהל המוסד סמינר וכו'.

שמח אני לברך מקרב לב את מעלת כת"ר ואת חברי הנהלת הסמינר החוגגים בימים אלה עשרים וחמש שנה להיווסדו, כי ביודעי ומכירי קא אמינא, בביקורי התכופים בסמינר, ונודעת לתהלה הצלחת המחנכות והמדריכות והשקעתן המסורה

במאות התלמידות החוסות בצלו, הן במגמה העיונית, בתורה ובמצותיה, והן במגמה המקצועית, בתפירה וסריגה וכל מלאכת מחשבת, ונוסף לכך, המוסד כולל בקרבו "פנימיה" אשר בה מוצאות החניכות בית חם ומסור להפליא. וממלא תפקיד נעלה לכל הבנות הבאות מפנות נדחות אשר בארץ אשר אין לאל ידי הוריהן לכלכלן ולתת להם חינוך תיכון. אשריכם ואשרי חלקכם ומה נעים גורלכם. ישלם ה' פעלכם ותהי משכורתכם שלמה מעם ה'. ויהי רצון שתזכו עוד רבות בשנים להגדיל תורה ולהאדירה, ברוב הצלחה, ולהרבות תלמידות יקרות כאלה אשר הצניעות נר לרגליהן והתורה אור לנתיבתן. ירבו כמותן בישראל.

והנני מביע בזה תודה וברכה לחוג הידידים היקרים בארצות הברית של המוסד הנפלא הנ"ל, אשר מארגנים "דינר" לכבוד המוסד, ומוציאים ספר יובל מיוחד לכבודו. ובראש החוג הנ"ל נצבים אישי צבור עסקנים דגולים רמי מעלה. אוהבי התורה ולומדיה, ורודפי צדקה וחסד, יהי רצון שיזכו לכל הברכות שבתורה, וכל התורמים והמסייעים למוסד הנ"ל יזכו ברוב אשר עושר וכבוד ושובע שמחות וכל טוב. כי עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

בברכת התורה ובכבוד רב

עובדיה יוסף

הסכם תמיכה כיששכר וזבולון

ב"ה, ירושלים יח טבת תשמ"ו

החתום מטה הרב ... ראש כולל "...", ירושלים, מצהיר בזה שאני מסכים מרצוני הטוב להתקשר עם הגביר היקר מר ... הי"ו מארצות הברית, בשכר שישלם הנ"ל אלי סך חמשת אלפים דולר לשנה, להמשיך ביתר שאת בהתמדה בלימוד התורה, ויהיה לימודי להצלחת הנדיב הנ"ל ומשפחתו. למען ייטב להם בבריאות בעושר וכבוד וכל טוב. ונאמן הקב"ה לשלם שכר לעושי מצוה, ויהיה שכרו של הנדיב כפול מן השמים, ויעניק לו השי"ת מידו המלאה והרחבה העשירה והפתוחה, על החזקתו בלומדי תורה לשמה, וכאמור עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר. הסכם הנ"ל ישולם

בית דברים אחדים יוסף

מידי חדש בחדשו, החל מחודש טבת תשמ"ו, כל חודש מראש, ועל זה באתי על החתום ביום יח טבת תשמ"ו.

בפני חתם הרב ... על ההסכם הנ"ל

עובדיה יוסף

נגד כתה מעורבת בנים ובנות יחדיו

סאן-פאולו, כ כסלו תשנ"ב

לכבוד מורנו ורבינו הר' עובדיה יוסף שליט"א

שלום וברכה

ביקרתי בבית ספר בית חינוך בסאן-פאולו, בגלל שיש מעט תלמידים (בנים) בכיתות, בגלל סיבות כספיות וחינוכיות בית הספר יהיה לחוץ לסגור כיתות אלה. בעקבות המצב הכספי, וכתוצאה מכך הבנים ילכו לבתי ספר חילוניים ששם לא מלמדים יהדות, ויותר גרוע מכך שם לומדים עם גויים.

הדבר עלול לגרום גם נשירה של הכיתות הנמוכות כיון שההורים לא ישלחו לבית ספר שאין בו המשך.

השאלה היא אם בגלל סיבות אלה יש אפשרות לערב כיתות בנים ובנות כשיש מספר קטן של בנים.

בכבוד רב

אליעזר רוזנר

תשובת מרן זצוקללה"ה:

בס"ד, יום חמישי כח כסליו תשנ"ב

"שלום שלום" לרחוק ולקרוב לפ"ק

בית | גליון יח | מר-חשוון תשע"ו | שנה ב' יוסף

לכבוד ידידי וחביבי שני צנתרות הזהב רבי הפעלים לתורה ולתעודה רודפי צדקה וחסד שמן תורק שמם רבי אליעזר רוזנר, ורבי אליהו הורן, ועל צבאם הרה"ג יעקב גרסון, שיחיו לאורך ימים טובים אמן.

שלום וברכה.

עיינתי בכובד ראש בשאלתכם, ולאחר העיון וההתבוננות נראה לי שאין להתיר בשום אופן לאחד ולערב את התלמידים והתלמידות באופן שילמדו ביחד, שהתקלה גדולה מאד באיחודם. והאיסור בכתה אחת לבנים ובנות הוא חל בין על למודי קודש ובין על לימודי חול, אע"פ שעל ידי כך יהיה צורך לסגור כמה כתות שמספר התלמידים (בנים) מועט מאד בכל כתה. וכן, מצאתי להגאון ר' משה פיינשטיין בספר אגרות משה (חלק ג מיוזרה דעה סימן עח) שפסק כדברינו.

ולגודל האחריות במתן החלטה זו, התייעצתי עם עוד שנים מגדולי הדור, ידידי הגאונים הגדולים רבי יוסף שלום אלישיב, ורבי שלמה זלמן אוירבך, שיחיו לאורך ימים טובים, ושניהם הסכימו לאסור לערב ולאחד כתות של בנים ובנות, כפי המסקנא הנ"ל, ואפילו בשעת הדחק.

ואין לנו לדאוג פן בעתיד לא ישלחו הורים את בניהם ללמוד בבית חינוך זה בגלל שאין לו המשך כראוי, כי בעזרת ה' שומר עמו ישראל יקויים הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו". ובפרט אם הרבנים שבסאן פאולו יחגרו בעוז מותניהם להשפיע ביתר שאת וביתר עוז על הצבור הרחב יראי ה', לשלוח את ילדיהם לבית חינוך, בודאי שיצליחו להגדיל תורה ולהאדירה, כי כל דבר שמוסרים בית-דין את נפשם עליו, סופו להתקיים בידם. והשי"ת יהיה עמכם עזרכם ומגינכם, ובכל אשר תפנו תשכילו ותצליחו, לאורך ימים ושנות חיים וכל טוב

בכבוד רב ובאהבה רבה

עובדיה יוסף

חיוב ההפרדה בין בנים לבנות בבתי הספר

ב"ה, ירושלים כג טבת תשמ"ה

לכבוד עורך הירחון וכו'

שלום וברכה וישע רב.

הריני מאשר קבלת מכתבו מיום כז חשון תשמ"ה, בענין חיוב ההפרדה בין הבנים לבנות בבית הספר, ובהיות שאז נאלצתי לנסוע לחו"ל בשליחות מצוה התמהמתי מלהשיבו, ואחר עד עתה. והנה קראתי בכל לב מכתבו של היקר והנעלה ר' א. ב. הי"ו, בו כותב בין השאר: שהוטל עליו תפקיד לרכז כתות ביה"ס התיכון הדתי בקרית-ים, ומעט שהיה יכול לעשות הוא שהתלמידים ילמדו בנפרד, כתות בנים לחוד וכתות בנות לחוד, ובשני אגפים, אגף ימין לבנים והאחר לבנות, אך בהפסקות ובחצר ביה"ס יושבים כשהם מעורבים. וביקש פסק הלכה וכו'.

והנה בספרי יביע אומר חלק ד (סי' ד) וכן בספרי יחוה דעת חלק ד (סי' מו) הבאתי דברי רבותינו הראשונים אשר מפיהם אנו חיים שאסרו בכל חומר הדין כל תערובת של בנים ובנות. ומהם, המאירי (קידושין פא). שכתב, שאסור להושיב תינוקות ביחד ללמוד אומנות כדי שלא ירגילים זה עם זה ויבואו לידי עבירה. וכ"כ בספר חסידים (סי' קסח), אל תערב בנים עם בנות פן יחטאו ויבואו לידי עבירה. וכן מוכח בתלמוד (סוכה נב.) ובילקוט שמעוני (רות רמז תרד). וכן מתבאר ברמב"ם (פ"ו מה' יו"ט הכ"א) ובטוש"ע א"ח (סי' תקכט ס"ד). לאור הנ"ל הרי האיסור של תערובת בנים ובנות יחדיו, הוא ברור מאד, ובפרט בבית ספר תיכון שהם נערים ונערות גדולים בשנים שעלולים מאד לחטוא ולבוא לידי עבירה. ונודע מ"ש הפרי מגדים א"ח (סי' עה) והחתם סופר ח"מ (סי' קצ) שגם הפנויות בזמן הזה בחזקת נדות הן, שאינן טובלות אלא סמוך לנישואיהן. וא"כ הגם שר' אפרים הנ"ל יפה עשה להפריד בניהם בשעת הלימוד, וישר כוחו וחילו ותשואות חן חן לו. אך המתחיל במצוה אומרים לו גמור (ירושלמי ספ"ק דר"ה), ומחיצת הכרם שנפרצה אומרים לו גדור, ולכן עליו להשתדל בכל עוז ותעצומות לגדור גדר בין האגף הימני לאגף האחר, שתהיה הפרדה מוחלטת, ולא תהיה תערובת גם בחצר של ביה"ס. וגם עצם עשיית והקמת גדר תשמש דוגמא לתלמידים שידעו על איסור תערובת בנים ובנות יחדיו, אם כי ממעטים לדבר על כך. וכל מקום שאתה מוצא "גדר" ערוה שם אתה מוצא קדושה (רש"י ר"פ קדושים). וכל זה

מצד הדין, ולא תורת חסידות. ולשון רבותינו הטור והשלחן ערוך אה"ע (ר"ס כא) צריך אדם להתרחק מאד מאד מן הנשים. וכתב בספר אפי זוטרי שם, שהכפל "מאד מאד" בא להורות על דרך מה שפירשו הרמב"ם (פ"ב מהל' דעות הל' ג) ושאר מפרשים, על מה שאמרו במשנה (פ"ד דאבות) מאד מאד הוי שפל רוח, שאע"פ שבכל המדות צריך לבחור בדרך אמצעית שהיא שביל הזהב, מ"מ לגבי מדת גאווה צריך להתרחק עד קצה האחרון, ולכן כפל התנא מאד מאד הוי שפל רוח, וכן כאן צרכים להתרחק מאד מאד עד קצה האחרון. והוא הדין לנשים שעליהן לנהוג צניעות ולהתרחק וכו'. וכ"כ הרה"ג ר' יצחק פלאגי' בספר יפה ללב ח"ה (אה"ע שם ל) וע' בחגיגה (יא:) ובתוס' סוטה (ח סע"א). וברמב"ן (ס"פ אחרי). ודו"ק.

צא ולמד ממסע התשובה שערכו גדולי ישראל בשנת תרע"ד, הגרא"י קוק והגרי"ח זוננפלד, והגרי"מ חרל"פ וסיעתם זצ"ל, שאחד התיקונים החשובים שתיקנו במושבים, להקים כתות נפרדות בין הבנים לבנות וכו'. (ראה בספר האיש שעל החומה ח"ב עמוד ש). ולדאבון לבב נשתקע הדבר במשך הזמן והתחילו להקים בתי ספר ממ"ד בתערובת בנים ובנות, והקילו ראש בתקנתם ז"ל. וזה כמה שנים שניסיתי לזמן את ראשי "בני עקיבא" ולדרוש מהם הפרדה בין הבנים לבנות, ולא איסתייעא מילתא. ופרצה קוראת לגנב. ולכן כשעלתה על הפרק בזמנו שאלת מי שרצה להקים ב"ס תיכון מעורב, הסכימו גדולי הדור שהוא פורץ גדר ושיש להבדילו מעדת ישראל, וחתמו ע"ז הרבה גדולים בראשות הגה"צ ר' ישראל אבוחצירא זצ"ל. ולרוב הענוה ביקשו את הסכמתי להם, וצרפתי דעתי והסכמתי לפסק דינם. כמובא בספר זרע יעקב ח"ב (ע' רנה). ע"ש. ולכן מצוה מוטלת על כל מי שחרד לדבר ה' להשתדל ולהתאמץ ברוב עוז ותעצומות לקיים הפרדה מוחלטת בין הבנים לבנות. והיה מחנינו קדוש.

בברכת התורה ובכבוד רב

עובדיה יוסף

גילוי דעת בענין הפרדה בין בנים לבנות

ב"ה, ירושלים ז' סיון תשמ"א

הריני מודיע בזה לאחינו בית ישראל דעת תורה כי חובת ההפרדה בבתי הספר בין הבנים לבנות, היא לא רק ממדת חסידות בלבד, אלא חובה גמורה מעיקר

בית דברים אחדים יוסף

ההלכה. ולכן על ההורים והמורים החרדים לדבר ה' לעמוד על המשמר ולנהוג הפרדה גמורה בין הבנים לבנות. ואפילו הם קטנים ביותר, צריך לחנכם מילדות למצות ה' ולהרחיקם מכל חטא ועון. כי חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. וכל הגודרים גדר והעומדים בפרץ לשמור משמרת הצניעות ישאו ברכה מאת ה'.

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

נגד "בני עקיבא" היושבים בישיבה מעורבת

ב"ה, ירושלים ערב דר"ח כסלו תשל"ד

לכבוד הרה"ג ר' ... שליט"א - ר"מ ישיבת בני עקיבא. נתניה

שלום וישע רב

הנני מאשר קבלת מכתבו, ואתכבד להשיב על שאלותיו בדברי תורה בקצור נמרץ כמסת הפנאי.

א. בדבר השאלה אם מותר לשבת בצוותא בסניף בני עקיבא בישיבה מעורבת בנים ובנות ביחד, הנה ידועים דברי רבינו יהודה החסיד בספר חסידים (סי' שצג ותתשכ), שבמסיבת חתן וכלה שיושבים גברים ונשים בערבוביא, אין לברך שהשמחה במעונו, מאחר שיש שם הרהורי עבירה. וכן כתבו הבית חדש והבית שמואל באבן העזר (סי' סב ס"ק יא). וכ"כ בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאה"ע סי' מה). ואמנם הלבוש בתשובה שבסוה"ס כתב שלא נהגו להזהר בזה, לפי שהנשים מורגלות בזה"ז בין האנשים "ואין כאן הרהורי עבירה כל כך". ע"ש. וכ"כ בשו"ת יוסף אומץ (סי' מז). ובס' חינוך וחסדא ח"א (דף קטז ע"א). מ"מ הני מילי באקראי, אבל לעשות כן בקביעות להתאסף מידי פעם בסניף ב"ע בתערובת בנים ובנות, בודאי שמצוה למנוע זאת עד כמה שאפשר, ובפרט שקרוב לוודאי בפגישתם יחד יבואו לידי התקרבות, והרבה יצר הרע עושה. ואין אפטרופוס לעריות, ובפרט בדור היתום הזה שהסטרא אחרת גוברת. וע' בשו"ת אגרות משה (חיו"ד סי' קלז). ודי למבין ולמי שמודה על האמת.²

² וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ג (אה"ע סי' י"ק טו).

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ב. ובדבר השאלה אם מותר ללכת לסרטים. הנה הדבר ברור שאסור ללכת לשם משום מושב ליצים, ומשום דמגרי יצר הרע בנפשיה. וראה בעבודה זרה (יט:). ובמגן אברהם (סי' רכה סק"ג). וזה פשוט.

ג. ובדבר השאלה אם מותר לקרוא בספרות פורנוגרפית. ברור מאד שהם בכלל ספרים חיצונים, שהקורא בהם אין לו חלק לעולם הבא. ומכ"ש בזה שמגרה יצה"ר בעצמו. והמקשה עצמו לדעת ה"ז בנידוי (נדה יג:). ויש בהם ניבול פה שע"ז אמרו (שבת לג.) שבעון זה צרות רבות וגזרות קשות באות, ובחורי ישראל נהרגים וסמכו ע"ז הפסוק "על בחוריו לא ישמח כי כלו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה".

בכבוד רב

עובדיה יוסף

חומרת האיסור בשחייה מעורבת

ב"ה תל-אביב-יפו, כז אייר תש"ל

לכבוד מר ... הי"ו - יו"ר המרכז לחינוך דתי

בית מאיר

הנדון: שחייה מעורבת של בנים ובנות מבתי"ס של החמ"ד

א.נ.

באחרונה הגיעוני תלונות של כמה בתי"ס של חמ"ד המקיימים שיעורי שחייה מעורבים בבריכת השחייה "גליה" ביד אליהו, דבר שהוא פסול ואסור בהחלט והוא נגד דעת תורתנו הקדושה.

אמנם, שלחתי מכתב ברוח זו לבתי"ס מודיעין, חורב, ורמב"ם בת"א והערתי את תשומת לבם לאיסור החמור שבשחייה מעורבת, אך חוששני כי נוהג זה קיים אולי בעוד בתי"ס חמ"ד אחרים, ולכן אני פונה לכב' שיעשה כל אשר לאל ידו למנוע מכשלה זו וה' יהיה בעזרו, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

הרב הראשי לת"א-יפו

בית דברים אחדים יוסף

טלית קטן לתלמידי בתי הספר

ב"ה תל-אביב-יפו, אלול תשכ"ט

לכבוד ידידנו הדגול רב הפעלים לתורה ולתעודה מר... הי"ו

מפקח ארצי אגף החינוך הדתי

שלום וברכה!

בתשובה למכתבו מיום כט בניסן תשכ"ט (אשר מרוב הטרדות נשכח מלבי, ואתו הסליחה),
אתכבד לשלוח את דברי בנושא זה בקצרה.

ידוע כי מצוות ציצית היא מצווה גדולה מאד, ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה,
(כפרש"י ס"פ שלח לך, וראה בפרש"י מנחות מג: שבועות כט) וחובה קדושה להכניס
עצמו בחיוב המצווה ע"י לבישת "טלית קטן" במשך כל היום, כדי שנזכור את מצוות
ה' בכל שעה, כאמור: וראיתם אותם וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם. וכל
הזהיר במצוות ציצית זוכה ומקבל פני שכינה. וכמו שמבואר כל זה בדברי מרן בשלחן
ערוך (סימן כד). וכ"כ רבינו האר"י זצ"ל (בשער הכוונות דרוש א לתפילת ערבית) להזהיר
בלבישת טלית קטן ביום ובלילה, ואפילו בשכבו על מיטתו אל יסירו מעליו. וכן כתב
גאון עוזנו החיד"א בברכי יוסף (סימן סק"ז). וכמה מרבתינו שהיו גדולי עולם התפארו
שמעולם לא הלכו ד אמוות בלא ציצית (ראה שבת קיח: וברמב"ם ספ"ד מהל' תפילין). ולכן
מה טוב ומה נעים שתלמידי בתי הספר כולם, ללא יוצא מן הכלל, יקפידו ללבוש
טלית קטן במשך כל היום. ויקויים בהם: חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. (ע' מנחות
מג: ובדעת זקנים מבעלי התוס' פר' בשלח).

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

הרב הראשי לת"א-יפו

חינוך ילד מגיל שלש למצוות ציצית

ב"ה, ירושלים

לכבוד ידידנו היקר ר' ... הי"ו, המנהל החינוכי, קרית יעקב הרצוג.

שלום וברכה וישע רב

הריני מאשר בזה קבלת מכתבו מיום יז בסיון ש.ז. ואתכבד להשיבו:

אין ספק שמצוה ללכת עם טלית קטן, ללא הבדל עדה, וגם הספרדים ועדות המזרח מצווים ועושים במצוה יקרה זו השקולה נגד כל תרי"ג מצות. ומנהגינו לחנך אפילו ילד שהוא לאחר גיל שלש שנים, במצות טלית קטן. וכמ"ש בספר אליה רבה. ובשבט מוסר פרק לא. ולב חיים פלאג'י סימן קא. וכתבו המקובלים שעל ידי כך יזכה לנשמה גבוהה. וחלילה לגרום רפיון בקיום המצוה הנ"ל.

עובדיה יוסף

חינוך הקטנים לתפלה

ב"ה, ירושלים ב ניסן תשל"ו

לכבוד ידידי היקר רב פעלים לתורה ולתעודה הרב א. א. פ. שליט"א. מנהל ת"ת "שילה" ירושלים.

זה עתה קבלתי מכתבו מיום כח אדר ב דנא, ואתכבד להשיבו:

הנה בהתחשב שיש לחשוש מאד שכמה מתלמידי ביה"ס בכתות ד ה, אינם מתפללים שחרית כלל לפני בואם לביה"ס, ואם בחלקם מתפללים הם, תפלתם חטופה וקטופה, ושמא לשליש ולרביע לא שמענו, (בהיות שלא כל ההורים יכולים או רשאים להשגיח על בניהם בעין פקוחה כראוי), והואיל ולפי דברי רבותינו הגאונים האחרונים מותר לתת לקטן שהגיע לחינוך לאכול קודם תפילת שחרית, וכמבואר במג"א סימן קו, ובשלחן ערוך הגר"ז שם. (וראה בשו"ת יביע אומר ח"ד סי' יב אות טו), לפיכך הנכון לדעתי, שעכ"פ בכתות ד וה יתפללו שחרית בבית הספר, אף בלי מנין, בהשגחת המורים שלהם, ואע"פ שזה יהיה על חשבון הלימודים של ביה"ס, כשם שנוהגים כן בתלמידים של כתות א ב וג, והנני מבקש מכב' לבצע זאת בהקדם, לחנך את התלמידים לתפילה וליראת ה'. ומה' תשאו ברכה.

בכבוד רב

ובברכת חג כשר ושמח וכ"ט

עובדיה יוסף

על משמר השבת

דרישה משר התחבורה למנוע חילולי שבת בנמל

ב"ה, ירושלים תשל"ד

לכבוד מר שמעון פרס - שר התחבורה והתקשורת
ירושלים

אנו מזועזעים מאוד מהדיעות על המשך חלול שבת המוני בנמל אשדוד, אבקשך לעשות הכל להפסקת חילול שבת קדשנו השקולה כנגד כל המצוות שבתורה. אני מצפה לתשובתך המיידית.

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

בקשה מראש העיר למנוע הפעלת בריכה בשבת

ב"ה, ירושלים כג תמוז תשמ"ה

לכבוד מר טדי קולק - ראש עיריית ירושלים
שלום וברכה וישע רב
א.מ.ג.

הנידון: בריכת השחיה ברמות

הננו חברי מועצת חכמי התורה בירושלים פונים אל כבודו בבקשה רבה לעשות כל מה שביכולתו למנוע את הפעלת הבריכה בשבתות ובחגים.

הפעלת הבריכה בשבתות על ידי כרטיס מינוי, לא תפתור את הבעיה של קדושת השבת, מאחר שחלק גדול מן הצבור המתרחצים יגיעו למקום בכלי רכב, והדבר יביא לחילול שבת בפרהסיא בהיקף רב ממדים.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

לאור העובדא ששכונת רמות מאוכלסת בציבור גדול של חרדים ודתיים, אשר הפעלת הבריכה הנ"ל פוגעת מאד ברגשותם, על כן מוטלת על כולנו חובה קדושה לפעול במשותף למניעת כל צעד שעלול להביא למלחמת אחים ולצעדים קיצוניים.

אנו מלאי תקווה כי כבוד ראש העיר היקר והנעלה יכבד את בקשתינו זאת, למען שלומה של ירושלים. ונכיר לו תודה וברכה. והאמת והשלום אהבו.

עובדיה יוסף

איסור רישום חופות במוצאי שבתות באולמות

ב"ה תל-אביב-יפו, יב חשון תש"ל

לכבוד

הרבנות הראשית _____³

הנדון: איסור רישום חופות למוצאי שבתות באולמות בת"א.

כדי למנוע ולצמצם ככל האפשר חילולי שבת הנגרמים ע"י הכנות ועבודות שונות הנעשות בשבת, הורינו לכל האולמות העומדים תחת השגחתנו בת"א-יפו, לא לרשום שום חופות במוצאי שבתות, ואמנם הם שומרים עד כה על הוראותינו.

אך, נתברר כי כמה משרדי רבנות בערים הסמוכות לת"א, כגון, חולון, בת-ים, רמת גן ועוד, רושמים חופות למוצאי שבתות באולמות בת"א, וע"י כך מתרחבת הפירצה של חילולי שבת באולמות בת"א.

אי לזאת, הננו פונים לכת"ר לסייע בידינו לגדור את פרצות השבת ולהמנע מרישום חופות למוצאי שבתות באולמות שבת"א-יפו.

וגודר פירצות ישראל יגדור פרצותנו ויעזרנו על דבר כבוד שמו.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

הרב הראשי לת"א-יפו והמחוז

³ המכתב מוען לכל הרבנויות באזור המרכז.

בית דברים אחדים יוסף

דעת תורה בענין אצטדיון טדי

ב"ה,

הננו בזה להביע דעתנו, כי בנייתו של אצטדיון בעיר הקודש ירושלים נוגדת את דיני תורתנו הקדושה.

המשמעות המחרידה של אצטדיון בירושלים היא, ביצירת מהפכה מוחלטת באופיה המקודש של ירושלים, אשר היתה בכל הדורות מרכז רוחני להוראת דבר ה', מקום המקדש ושיבת הסנהדרין, ומוקד משיכה לעולי רגל הבאים להתענג מזיו רוחניותה של העיר. בנייתו של אצטדיון בירושלים נוגדת את רוחה, אופיה והשקפת עולמה של ירושלים.

אנו רואים בהקמתו של האצטדיון כהעמדת צלם בהיכל והפיכת עיר האלוקים - פלטרין של מלך, למרכז אשר רוח תרבות יוונית מנשבת בו. פעילותו תהא כרוכה ח"ו בהסתה והדחה לאביזריהו של שלש עבירות החמורות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים.

זאת ועוד, פעילותו של האצטדיון תגרור בהכרח, חילולי שבת המוניים ורמיסת קדושתה של השבת בגלגלי המכוניות שיעלו לירושלים כדי לצפות במשחקים ביום השבת.

אנו פונים בזה בקריאת קודש אל העם היושב בציון ולכל תפוצות ישראל, כל מי שיש בידו לפעול, חובה עליו לעשות הכל כדי למנוע הקמת האצטדיון הזה, וח"ו מלתת יד למפעל זה שעלול להביא הרס לקדושתה של עיר קדשנו ותפארתנו.

אל ראש העיר אנו קוראים מתוך כאב לב, כאל מי שעשה רבות ונצורות למען בנינה של ירושלים ולמען שלומה, אנא, חזור בך מתכנית זו שהינה הרס וחורבן לעיר. בנייתו של האצטדיון תגרם להצתת אש המחלוקת והשנאה בין אחים ואחרייתה מי ישורנה. בשעה גורלית זו, כשאומות העולם מערערים על זכויותינו בעיר הנצח על ירושלים, מצווים אנו לבצר, להרחיב ולהעמיק את צביונה היהודי - מקורי של ירושלים.

אנו תפלה, שבמהרה בימינו תושע ציון וירושלים בביאת גואל צדק ויקום בנו מקרא שכתוב: כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

עובדיה יוסף

הראשון לציון, הרב הראשי לישראל

יעקב בצלאל זולטי
שלום משאש
הרבנים הראשיים וראשי אבות בתי הדין לירושלים

בקשה מחברת "דן" לדחות את הפעלת התחבורה עד צאת השבת

ב"ה, ירושלים כ תמוז תשל"ד

לכבוד הנהלת "דן" - שד' שאול המלך

תל-אביב⁴

א.נ.,

עם הנהגת שעון הקיץ אבקשכם בכל לשון של בקשה לדחות את הפעלת התחבורה הציבורית בשבת עד צאת השבת ממש, (כחצי שעה אחר שקיעת החמה), ובכך לתת יד לשמירה על קדשי ישראל, שלרוב הציבור השבת יקרה מאוד.

הנני מודה לכם על תשומת לבכם.

אנא לאשר.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

בקשה ודרישה מההסתדרות למנוע חילולי שבת

ב"ה, ירושלים ד אייר תשל"ט

לכבוד מר ירוחם משל - המזכיר הכללי של ההסתדרות בישראל

⁴ מכתב כעין זה נשלח גם להנהלת "אגד".

שלום וברכה.

בהמשך לשיחתי הטלפונית עם כבודו ביום שישי שעבר, א' דר"ח אייר תשל"ט, בענין חילולי שבת בפרהסיא, שנעשים על ידי פקידי ההסתדרות, על ידי הסעת עולים חדשים באוטובוסים לשם טיול, בעצם יום השבת, צר לי מאד לשמוע כי פנייתי לכבודו לא הועילה, וגם בשבת שעברה המשיכו בארגון הסעת העולים באוטובוסים, וחיללו את השבת בפרהסיא, ולפי השמועה עוד ידם נטויה לעשות כן בשבתות שלאחר מכן. וגם בחג השבועות. אני מבקש ומפציר מאד בכבודו שיזאיל לתת פקודה נמרצת להפסיק את חילולי השבת בפרהסיא ע"י פקידי ההסתדרות. ואודה לכבודו מאד אם יודיעני על ביטול התכניות להבא, ומה' ישא ברכה.

בכבוד רב ובתודה רבה מראש

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מכתב חיזוק לראש הממשלה על המאמצים להפסקת טיסות "אל על" בשבתות וימים טובים

ב"ה, ירושלים

לכבוד אוהב התורה ולומדיה עמו עוז ותושיה
מר **מנחם בגין** ה"ו - ראש ממשלת ישראל
ירושלים.

השלום והברכה וישע רב,

שמח לבי ויגל כבודי בשמעני על מאמציו להפסקת טיסות "אל על" בשבתות וימים טובים. תחזקנה ידי, וישר כוחו וחילו על אומץ לבו ועוז רוחו להגן על קדשי ישראל. שמו יהיה חרות בהיסטוריה של עמנו כגבור העומד בפרץ המגן על קדושת השבת, והמכבד את מסורת ישראל סבא להלכה ולמעשה.

בית | גליון יח | מר-חשוון תשע"ו | שנה ב' יוסף

השי"ת יהיה עזרו ומגנו, וישלח לו ממרום קדשו בריאות איתנה ונהורא מעליא, לאורך ימים ושנות חיים, ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח, אמן.

ידידו עוז בכל הדרת הכבוד והיקר, ובברכת התורה

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מכתב חיזוק לממשלת ישראל על הענין הנ"ל

ב"ה, ירושלים

לממשלת ישראל

מועצת הרבנות הראשית לישראל בישיבתה היום יב אייר תשמ"ב מביעה בזה את הערכתה וברכתה לממשלת ישראל ולעומד בראשה כבוד ראש הממשלה מר מנחם בגין ירום הודו, על עמידתה האיתנה והאמיצה להגן על קדושת השבת ומועדי ישראל, שבאה לידי ביטוי עם קבלת ההחלטה להפסקת טיסות "אל על" בשבתות ובימים טובים.

י"שר כחם ותחזקנה ידיהם על הגנת קדשי ישראל.

יהי רצון שבכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו להגדיל תורה ולהאדירה, ויהי נועם ה' עליהם ומעשה ידיהם יכונן סלה.

בכבוד רב

עובדיה יוסף

נשיא מועצת הרבנות הראשית לישראל

מכתב חיזוק לשר הביטחון על מניעת חילולי שבת

ב"ה, ירושלים יב שבט תשל"ד

לכבוד מר משה דיין - שר הביטחון⁵

⁵ מכתב כעין זה נשלח גם לרמטכ"ל דוד אלעזר.

בית דברים אחדים יוסף

תל אביב

מר דיין היקר,

שמחתי מאוד לקבל אתמוול את מכתבך בו הודעתני כי העברת את מברקי לטיפולו של הרמטכ"ל. יישר כוחך!

בינתיים הודיעוני הרב הראשי לצה"ל וסגניו כי אמנם בשבת שעברה לא היו חילולי שבת בנסיגת כוחות צה"ל, והנני משוכנע כי בכך נגרמה קורת רוח מרובה ועידוד רב לכל חיילי צה"ל, ומה' תשא ברכה.

הנני סמוך ובטוח שההוראות תשארנה בתוקפן.

קבל נא את מלא הערכתי ותודתי מעומק הלב וברכותי הנאמנות שבכל אשר תפנה תשכיל ותצליח.

בידידות רבה ובהוקרה

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

גיוס בני הישיבות

הבעת זעזוע ממפלגת "מפד"ל" - הבית היהודי אודות ההצעה בענין גיוס בני הישיבות

הריני מזועזע ונדהם באופן עמוק ביותר מהידיעה על ההצעה שהועלתה בוועידת המפלגה הדתית לאומית בענין גיוסם של בני הישיבות, ועל תוצאות ההצבעה שנערכה בוועידה.

יסוד גדול מאמונתנו הצרופה, כמו שאמרו חז"ל במסכת נדרים (דף לב ע"א), אלמלא תורה לא נתקמו שמים וארץ כמו שנאמר בירמיה לג אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ועל ידי לימוד התורה, נוכל להתגבר ולנחול נצחון על כל אויבנו ושונאינו, כמבואר בתלמוד במס' מכות (דף י ע"א), עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלינו שיהיו עומדות במלחמה, שערי ירושלים העוסקים בתורה. ובמס' ב"ב (דף ח ע"א), אני חומה זו תורה, ושדי כמגדלות אלו תלמידי חכמים. וראה ברמב"ם (פרק יג מהלכות שמיטה ויובל הלכה יב ויג).

אני משתומם על עצם העלאת ההצעה וההצבעה עליה, מבלי לשאול דעת גדולי תורה האמתיים על כך, ובייחוד את דעת הרבנות הראשית לישראל, והרי כל מנהיגי המפד"ל מצהירים השכם והערב כי הם מקבלים עליהם סמכות הרבנות הראשית לישראל, כמוסד הלכתי עליון במדינה, שהם הראשונים שפועלים על פי הוראות הרבנות הראשית, ומדוע איפוא העלו הצעה גורלית כזאת מבלי לפנות תחלה לרבנות הראשית לישראל לחוות דעתה דעת תורה בשאלה הנוגעת לעולם התורה ולעצם קיומו ועתידו של עם ישראל, כפי מיטב הכרתינו ואמונתנו.

נזכור נא דברי חז"ל בשבת (ק"ט ע"ב) אל תגענו במשיחי, אלו תשב"ר, ובנביאי אל תרעו אלו ת"ח. ואני פונה בכל לשון של בקשה שבדיון החוזר שהובטח ע"י מנהיגי התנועה, יאזרו חיל לבטל כליל את תוצאות ההצבעה הנ"ל. והאמת והשלום אהבו.

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל.

בית דברים אחדים יוסף

מכתב הערכה לשר הביטחון על עמידתו האיתנה בענין גיוס בחורי הישיבות

ב"ה, ירושלים כח בחשון תשל"ה

לכבוד מר שמעון פרס - שר הבטחון

הקריה תל-אביב.

מר פרס היקר,

שמעתי בסיפוק רב על עמידתו האיתנה של כב' בישיבת הממשלה השבוע בענין גיוס בני הישיבות.

אין ספק שלימוד התורה בישיבות הגדולות הוא ענין קדוש ובעל חשיבות עליונה לעצם קיומו וייחודו של עם ישראל. וכמאמר חז"ל (בבא בתרא ח.) אני חומה, זו תורה, ושדי כמגדלות, אלו תלמידי חכמים.

מעודדת מאוד העובדה שיש לנו בין ראשי ומנהיגי מדינת ישראל כאלה הרואים בחשיבות הענין מתוך ראייה היסטורית מקיפה.

לא באתי במספר שורות אלו אלא להביע את הערכתי האישית אל כב' להודות לו מקרב לב, ולברכו בעבודתו ובתפקידיו הקשים, בפרט בימים אלו, בברכת חזק ואמץ ויהי השם עמך. ויהי רצון שיזכה לאריכות ימים ושנים ועושר ואושר וכבוד וכל טוב, כאמור: (משלי ג טז): אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד.

בכבוד רב, ובידידות נאמנה,

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל.

מכתב עידוד נוסף אל שר הבטחון

ב"ה, ירושלים מוצאי שבת ה אב תש"ס

לכבוד ידידי השר שמעון פרס - ה' ישמרהו.

שלום וברכה

ידע נא כבודו מאמר חז"ל: "שכר מצות בהאי עלמא ליכא". וכן שנינו באבות: "ודע

מתן שכרם של צדיקים לעתיד לבא". שכר אהבת בני הישיבות אצל כבודו, ותרומתו לדבר, גנוז בשמי מרומים, אף אחד לא יוכל לקחת את זה מכבודו. אשריו ואשרי חלקו. ומה נעים גורלו.

אני מאחל לכבודו אורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים. וכל אשר יעשה יצליח.

ידידו עוז

בברכת התורה

עובדיה יוסף

בענין חתימה על טופס "תורתו אומנותו"

ב"ה תל אביב-יפו, ח שבט תשל"ב

לכבוד ר' ... שליט"א

שלום וישע רב

בדבר שאלתו אודות חתימה על טופס דחיה לשירות סדיר בצה"ל, שניתן לבני הישיבות, וכתוב בו "שתורתו אומנותו", אם יש לפקפק על חתימה זו ממ"ש בגמרא: לא שנו אלא רשב"י שתורתו אומנותו, אבל כגון אנו מפסיקים בין לק"ש בין לתפלה (שבת יא.).

הנני להשיב:

לא כולו בחדא מחתא מחתינהו: שאע"פ שרשב"י לא עסק במלאכה כלל, ותורתו אומנותו לגמרי (ברכות לה:), וכבר השתמשו הפוסקים בלשון "תורתו אומנותו" גם לת"ח שמתפרנס מיגיע כפו ובזמן הפנוי עוסק בתורה, לענין שפטור ממסים. (עי' ביו"ד סי' רמג ס"ב). (וכ"כ הפרישה באורח חיים (סי' קו סק"ה), שסתם תורתו אומנותו נקרא מי שעוסק במלאכה כדי צרכו ואח"כ חוזר לתלמודו). וע"ע בשו"ת המבי"ט ח"ב (סי' כה) שבין חכמים ובין תלמידים שלא הגיעו עדיין לדין ת"ח כולם בכלל תורתם אומנותם לפוטרים ממסים, שגדר תורתו אומנותו הוא שתורתו קבע ומלאכתו עראי לפרנסתו. וכך הם כל בני תורה שאינם פורעים מס וכו'. ע"ש. וכ"כ הגאונים מהר"ח כפוסקי ומהר"ם גאביזון בשו"ת זרע אנשים (חחו"מ סי' סא סב). ע"ש.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

הרב הראשי לת"א-יפו

דרך הלימוד

הדרכה ממרן אל בנו מורנו הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א בימי נעוריו - בהיות כבן 18 שנה

ב"ה תל-אביב-יפו, כג במר חשון תשל"ב

לכבוד בני ידידי ויקירי, חמדת לבבי אשר בעזה"י עדיו לגאון ולתפארת
ר' יצחק יוסף שליט"א

שלם וברכה!

שמחתי מאד במכתבך היקר ובדבריך הנעימים, ובפרט מסדר לימודך אשר כולו רצוף
אהבת התורה ושקידה והתמדה רבה. כן יוסיף לך ה' חכמה בינה ודעת,
ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ובכל אשר תפנה תשכיל ותצלח. ובלי ספק
עדיין לגאון ולתפארת בעזה"י.

אשרי חלקך שזכית להסתופף בחצרות ה' לעסוק בתורה באין מפריע, וללמוד
בהתמדה נפלאה, וזהו מבחר הזמן של החיים הרוחניים שתוכל להתעלות
בתורתנו הקדושה ללא הטרדות ודאגות-פרנסה וכדומה. ואם לא עכשיו אימתי.
זמנך, (שעותיך ורגעיך), לא יסולא בפז. כל רגע יקר, וקובץ על יד ירבה, וחלילה לך
להתווכח על עניני פוליטיקה, אפי' פוליטיקה רבנית, וסמא דכולא משתוקא.

להבטחת ההבנה האמיתית בגפ"ת, ולהבין הדברים על בוריים, עשה לך רב את
המהרש"א שיושר עיונו מבעית, מעט המחזיק את המרובה, בהבנת הפשט,
ובודאי שאתה למד את הקצות ודישרן סמיכין עלוהי מה שנוגע לסוגיא אשר דבריהם
נאמרים בטוב טעם ודעת. גם דברי המשנה למלך ושער המלך ומחנה אפרים, יהיו לך
לעינים, להדריךך בחידושי תורה אשר תחדש, ולהעלותם על הכתב, כי אמרו וקנה לך
חבר וקנה לך חבר. והתרחק מאהבת הניצוח, ולהודות על האמת, כי מודים דרבנן היינו
שבחייהו, וע"י כך תזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. (עי' ערוכין יג:).

מה טוב ומה נעים שתקבע בכל יום רבע שעה ללמוד אגדות הש"ס המפוזרים בכל המסכתות, ורבע שעה ללימוד נביאים הראשונים עם רש"י שבעזה"י יהיו לך לתועלת רבה, ובודאי שאתה נזהר בקריאת שנים מקרא ואחד תרגום כדין הש"ס מידי שבת בשבתו עם פרש"י שהוא דבר עצום.

יה"ר שהשי"ת יהיה עם פיך ותעלה במעלות התורה לגאון ולתפארת ונרוה ממך מלא חפניים נחת, ואחריתך ישגא מאד.

עובדיה יוסף

אודות שיטת הלימוד בפורת יוסף (בהיותו בגיל י"ח)

בס"ד יום יא טבת תרצ"ט

כאן ראיתי חובה לעצמי להעיר על התנהגות וסדר הישיבה בלימודם, כי הוא טעות גמור לדעתי. שאף הגדולים בני י"ח וכו'. לומדים בשבוע א', דף א' גמרא עם מפרשים. שזהו בודאי נחשב לאבוד הזמן. כי נכון יותר ללמוד יותר בפשטות. שיהי לפחות שלשה דפים גמ' לשבוע. אני העני מאד התמרמרת ע"ז. ואלמלא מצבי הכספי הייתי יוצא משיבה זו ללמוד ביני לבין עצמי. (ומה גם שיש חנופה ג"כ בישיבה כי יש כלים רקים בכתה אחת עם תלמידי שמבינים בטוב. הרבה יש לקהות ולהצטער ע"ז. ואכמ"ל). והגורם לזה המחנכים ורמ"י הישיבה. הדבר אשר אלצני כאן לדבר בזה לאשר כי בקיץ (צ"ט) סבלתי מאד מהלימודים שהיו בכבודות נוראה [ואצלתי לי ברכה בחידושי בגפ"ת. שלמדתי ביני לבין עצמי. אבל מה שלמדתי אצל מורי, לא מצאתי להם סימן ברכה לא טעם ולא ריח. וזאת נחמתי בעניי, להגות ולחדש בראשונים ואחרונים. פוסקים חדשים גם ישנים. ועלית על כלנה ש"ס בהעמקה ובקלות, לא כשיטת חכמי הישיבה שמקיימים וינהגו בכבודות]. לא עט האסף להוכיח ששיטה זו גרועה ביותר. ולא תהא שמיעה גדולה מראיה אשר אברכים אשכנזים מספיקים לגמור את הש"ס בני עשרים מעלה מטה, ואילו הספרדים צריכים שנים ושמיתין ללמוד סדר אחד מן הש"ס. כאשר מפורסם זה. ומי גורם לזה שיטתם המוזרה שאומרים טוב מעט בכונה וכו'. והאמת אתם שצריך להיות העמקה בעיון. אולם לא לאבד כל הזמן. ולחפש קושיות. וביותר שאין מתחשבים על הזמן האבד. לא יאומן שבחורים בעלי שכל, בני יט' כ', ילמדו במשך כל הקיץ ט"ו דף הראשונים ממס' גיטין. מי שמע כזאת שבמשך

בית דברים אחדים יוסף

ששה חדשים כ"ד שבועות ללמוד רק ט"ו דף. שיוצא עמוד גמרא וחצי לשבוע. אוי לנו על שברנו נחלה מכתינו. על שאין דורש ואין מבקש. הה ואהה! אמת שארז"ל הקב"ה מונה שעות ולא דפים. אבל א"כ ילכו וילמדו זהר ותהלים וג"כ יש שעות דרבנן. ואם נבוא לומר שזה נחשב כאבוד זמן מפני שאין מבינים. [עמג"א סי' נ] לא כן עתה שברוך ה' אנו אדרבה מעמיקי'. הוי המעמיקים! הלא תורתנו הק' ים שאין לו סוף וכי אם למדתם דף בשבוע השגתם כל מה שיש לחדש בדף ההוא? וכי תאמרו מה נוכל לחדש עוד? טעות הוא שתמיד אדם מוצא טעם וחידושי' אחרי כ"ז שממשמש עוד בדף ההוא וזה ידוע ומפורסם ואין להכחיש המציאות. וכי אין זה טעות לדעת דף אחד כמו שקבלו מסיני. ובכל הש"ס, עם הארץ גמור? ואחד אמר לי הפוך בה והפוך בה דכולא בה. [בשעה שהוכחתיו על פניו בענין זה]. השבתיו אדרבה הפוך בה כו' תהפוך את הדף ותלמוד ענין חדש מה שאין כתוב כאן.

אליכם אישים אקרא המודים על האמת לא לשמוע ולא לקבל דבריהם ושיטתם. כי אין בקי ונקי השומע להם. אלא יש ללמוד לכל היותר דף א' גמ' ומפרשיה ליום בעיון עמוק ככל האפשר. והעצה-היותר נכונה מ"ש הגאון לבוש מרדכי ללמוד חצי יום עיון עמוק. וחצי למוד בקיאות שיהי' לו היקף רחב בכל ענין. צר לי מאוד שאינני בר הכי כעת לשבת להתוכח עם ראשי הישיבה לסדר הענין, והמכשלה הזאת אשר תחת ידיהם. אמנם הם בשלהם ולדעתי זו דרך קצרה וארוכה כי עד שימות לא ילמד אלא איזה ענינים והי' כעם ככהן. וכמה אני מצטער בזה. וכי חכמתינו כשלמה וימינו כמתושלח שנוכל לילך בשיטה כזו. תפסת מועט תפסת. לא להרבות בעיון. ליגרס והדר ליסבר. וגרס בחצץ שני הח' הזה [בשו"ת ימי יוסף (מ"ס פ)] ה' ירחם. ואני במקומי עומד אחור לא נסוגתי למדתי ביני לבין עצמי לא שמעתי לקול מורים שמעו נא המורים! שטה זו עקומה. ולא עמוקה. לא זו הדרך כו'. ועוד נתראה פנים בעזה"י. ואציב לכם ראיות והוכחותי. כעת זמני קצר ומלאכתי מרובה ובעזה"י אינני עצל כמו שטתכם. מר לי מר ולבי חמרמר על הדבר הזה. ראו נא רבותי האם לא בשטתכם. מנעתם את רבני הספרדים שנתגדלו תחת ידכם. מידיעה והיקף רחב. מי מהם גאון מי בקי אפי' בסדר אחד מהש"ס. אוי מה הי' לנו - ה' ירחם! כי דלוננו מאוד.

ויש טוענים הבל שהעיון העמוק נחרת בלב הבחור יותר מן הגדול ולכן לומדים בעיון עמוק. ואחר שגדל יכול ללמוד לבדו. ודברים בטלים הם ומבוטלים מעיקרא שזה

לא מצינו. והמים תמיד חוקקים את האבן. אדרבה הלימוד ביותר נותן לו גם עיון עמוק. ופוק חזי ששיבחו חכמים הלומד תורה בילדותו כדין כתובה על ניר חלק, וכו'. כוונתי על למוד זה בכל היום. אולם ודאי כל ת"ח יקבע זמן קצר בשיעורים כאלו. זה מראה בעליל שכוונתם על בקיאות. וכן בשבת (כא:): גירסא דינקותא. ובברכות (סד.) סיני עדיף. לא עוקר הרים אף שיחזיר התורה מפלפוליו, ותו דמילתא דסברא היא שהעיון העמוק אינו דוחה הבקיאות. שכל העיון הוא הכשר מצוה לא כן הבקיאות היא גוף הלמוד והמצוה. ועי' ימי יוסף (או"ח סי' ה'). ותו שהרי הם עצמם אמרו ללמוד יו"ד ה' תערוכות ובזה ודאי לא שייך עמקות. ולא אאריך עוד בפטפוט דברים של מה בכך. וע' חו"י (סי' קכג) סדר הלימוד⁶. וע' און אהרן (בריש הס' במוסר אב) ע"ש. ע"כ באו דברי שכתבתי בעת אשר אורייתא מרתחא לי. אולי יש איזה מלים קשים נגד רבותי ימחלו

הדרכה לבחור ישיבה בלימוד ההלכה

ב"ה, ירושלים כז טבת תשמ"ב

לכבוד הבחור היקר שוקד באהלה של תורה... הי"ו.
שלום וברכה וישע רב,

בתשובה למכתבך הריני להשיב: נכון מאד ללמוד שלחן ערוך עם המשנה ברורה בכדי להבין היטב דברי השלחן ערוך כראוי. אולם אין לסמוך למעשה על כל פסקי ההלכה שבמשנה ברורה, כי פעמים רבות שהרב בעל המשנה ברורה הולך אחר פסקי הרמ"א ואחרונים רבים נגד מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו. וידוע מה שכתבו רבותינו האחרונים הספרדים שאנו תופסים כדעת השלחן ערוך אפילו נגד מאה אחרונים, וכמו שמבואר בשו"ת משפט וצדקה ביעקב, ובשו"ת חיים ביד. ובשו"ת רב פעלים ועוד. ולכן אחר שתלמד דברי השלחן ערוך עם המשנה ברורה, צא ולמד בספר כף החיים שרוב דבריו כהלכה, אליבא דמרן, זולת במקומות מועטים שאין דבריו מחוורים להלכה. וכן ראוי שתלמד בספר בן איש חי, כי ממנו תוצאות חיים, שרוב דבריו אמתיים ונכונים להלכה ולמעשה.

⁶ ועיין עוד הליכות עולם ח"ח עמוד שנה.

בית דברים אחדים יוסף

ויש לחזור בעל פה אחר הפסקים, ולשננם היטב עד שיהיו שגורים בפיו, כדי שבשעת מעשה תוכל לדעת מיד איזה דרך ישכון אור. כי לא המדרש עיקר אלא המעשה. וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה.

וכשתגדל יותר בשנים ובחכמה תעסוק בשרשי ובמקורות הדין, בבית יוסף, ובגדולי האחרונים, ורוב שנים יגידו חכמה.

וכל זה מלבד הסדרים בתלמוד הנלמדים בישיבה, שאין לגרוע מהם, כדי שתקנה דרך העיון הישר על ידי יגיעה בש"ס ובתוספות ובראשונים.

ואתה צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק ובעזה"י תהיה גדול בישראל.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

שלא להרבות בפלפולים לפני בקיאות בש"ס

ב"ה כב תמוז תש"מ

לכבוד הרב הגאון המפורסם כש"ת רבי **שמעון פירסט** שליט"א
מחבר ספר שם משמעון. ועוד.

אחרי עתרת החיים והשלום וכט"ס.

הנני מאשר בזה בתודה רבה קבלת ספרו היקר "שם משמעון" על מס' ברכות, אשר מדי עיוני בו אחזתיו ולא ארפנו ונהנתי מאמרותיו הנאמרים בבקיאות רבה ובהבנה עמוקה, בטוב טעם ודעת, ישר חיליה דמר לאורייתא. גם הקונטרסים "תנו כבוד לתורה" הנלוים לספרו הנ"ל קבלתי לנכון. והנני להודיעו כי בכל הזדמנות נאותה שיש לי לדבר בפני תלמידי הישיבות בארצנו הקדושה וגם בחו"ל, אני מתריע על הנוהג הנפסד שמרבים בפלפולים של הבל לפני שיהיו בקיאים בש"ס ובראשונים כראוי. ואני מצטט תמיד דברי המהרש"ל ועוד כהנה וכהנה מרבותינו האחרונים. ורבים לכן תחזקנה ידי כת"ר שמפרסם הקונטרסים הנ"ל, שתועלתם רבה לבני

הישיבות שלנו ה' עליהם יחיו. ויהי רצון שעוד יפוצו מעינותיו חוצה ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

ולחיבת הקודש אעיר בקיצור נמרץ על מה שכתב בספרו שם משמעון (ברכות סב.), א"ל (בן עזאי לר' עקיבא) עד כאן העזת פניך ברבך, תימה שאיך דיבר עם רבו בלשון נוכח, ולעיל (כו:): דייקנן בהכי, ואולי בן עזאי היה תלמיד חבר לר"ע, אבל לא נראה כן וכו'. ותמהני שנעלם מכת"ר ש"ס ערוך בבא בתרא (קנח ע"ב) מתנ"י דא"ל בן עזאי לר"ע, שבאת לחלק עלינו את השוין, א"ר שמלאי הדא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דר' עקיבא הוה, דקאמר ליה שבאת (ולא שבא רבינו). וע' בפירוש רשב"ם שם. וכן הובא בירושלמי (פ"ק דר"ה סוף הלכה א). ע"ש.

ומה שכתב כת"ר באותו עמוד, טור א, בדברי השבו"י אם נכון לברוח ולהנצל מגזירת העברה על דת, ע' בתוס' פסחים (נג ע"ב) ובמש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ו (חיו"ד סי' ג' או' ז והלאה). ומ"ש שם שמלאכים הביאו את ר' עקיבא לקבורה מבית הספר לטבריה, היה לו להזכיר דברי התוס' ב"מ (קיד:). ואכמ"ל יותר.

בברכת התורה ובידידות נאמנה

עובדיה יוסף

קריאה לבני הישיבות ללמוד ב"בין הזמנים"

ב"ה, ירושלים, ה' מנחם אב תשנ"ה

לקראת סיום תקופת הלימודים בקיץ בישיבות הקדושות בארץ ישראל, הנני פונה בזה אל ציבור בני התורה, בני ציון המסולאים בפז, השוקדים על דלתות תורתנו הקדושה, לילה כיום יאיר כחשכה כאורה, להמשיך ולעסוק בתורה ביתר שאת וביתר עוז גם בימים הנקראים ימי "בין הזמנים".

הנה עיקר קיום "בין הזמנים", נוסד בכוונה שינוחו התלמידים והמורים, ויחליפו כח להמשיך לאחר מכן בלימודם, וילכו מחיל אל חיל. אולם לצערנו הרב מלבד שהפכו ימים אלו לימי בטלה מלימוד תורה, גם יש היוצאים לטיולים בחוצות הארץ, ופעמים שהולכים לרעות בשדות זרים למקומות מפוקפקים שאין רוח חכמים נוחה מהם, ובפרט למקומות אשר אין גדר הצניעות נשמרים בהם כהלכה, ופוגמים

בית דברים אחדים יוסף

בנפשם ובנשמתם הטהורה, ויורדים ירידה רוחנית גדולה, עד שלדעתי היה מן הראוי לשקול לבטל כליל את ימי "בין הזמנים", המביאים לביטול תורה גדול, (ובימים שבהם זכינו ללמוד בשיבות הקדושות, מעולם לא היה אצלנו כדבר הזה ששמו "בין הזמנים"). ובדאי שמצות תלמוד תורה קיימת בכל עת ובכל שעה, גם בימי בין הזמנים, ואין שום היתר לבטל תורה בימי בין הזמנים.

חובה כפולה ומכופלת מוטלת על כתפי ההורים, המצווים על חינוך בניהם לתורה, להשגיח ולשמור היטב על בניהם ובנותיהם, ולברר היטב להיכן יוצאים ובאים, ועם מי מתחברים. וחובה זו היא אף בכל ימות השנה, ובפרט בימי בין הזמנים.

ומצוה רבה על כל מי שיכול לעשות "ישיבות בין הזמנים", אשר בהם יקדישו בני התורה היקרים מספר שעות בכל יום ויום ללימוד תורה, ובזה ימנעו לכל הפחות חלק מן התקלות המרובות הנגרמות מחמת ימי החופש. ובעה"י ילכו מחיל אל חיל, ויעלו במעלות התורה ויראת ה' טהורה לגאון ולתפארת.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

שמיעת שירים לבני הישיבות

ב"ה, ירושלים טו בשבט תשס"ב

לכבוד ידידי הרה"ג רבי יהודה כהן שליט"א

ראש ישיבת "יקרי ירושלים"

שלום וברכה וישע רב.

בתשובה לשאלת כת"ר אודות שמיעת קלטות שירים, ובפרט שירים בערבית, הנני להשיב:

כי בחורי החמד אשר בישיבתו הקדושה, זמנם יקר מזהב ומפז רב, ולגדולות נוצרו. ואין לי ספק שעתידיים להיות בעזה"י למורי הוראות בישראל. ולכן הדבר ברור מאד שעליהם להתחזק ולהתאמץ בשקידה ובהתמדה נפלאה בעמלה של תורה בכל נפשם ומאודם. וחבל על כל רגע שהולך לאיבוד. כידוע מלשון הזהב של הרמב"ם סוף פ"ג מהל' תלמוד תורה:

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

"אין דברי תורה מתקיימים באלו שלומדים מתוך עידון ואכילה ושתיה אלא במי שממית עצמו עליהם ומצער גופו תמיד בעמל התורה, לא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה וכו'. והרוצה ליזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהם בשינה ובשיחה בטלה וכו'. אלא בתלמוד תורה בלבד".

לכן אני פונה אל בחורי החמד שלנו שלא יפנו ח"ו לשירים שאינם של קדש. אזרו חיל רבוב עוז ותעצומות להקדיש כל זמנכם ללימוד תורתינו הקדושה אשר היא חיינו ואורך ימינו ובה נהגה יומם ולילה. וחלילה להפנות לבכם אל שירים שאינם של קדש. **ואני** מברך את ראש הישיבה שיראה ברכה בעמלו להגדיל תורה ולהאדירה. אמרו צדיק כי טוב, כי פרי מעלליהם יאכלו.

בברכת התורה

ובאהבה רבה

עובדיה יוסף

עידוד לבחור השוקד באהלה של תורה

ב"ה, ירושלים כד אדר א תשכ"ז

לכבוד הבחור היקר חמד בחורים שוקד באהלה של תורה ויראת ה' היא אוצרו עדין לגאון ולתפארת ר'... שליט"א.

שלום וברכה,

קבלתי ספרו הנחמד..., ועיינתי בו אגב רהיטאי, וראיתי כי כחו יפה בתורה ופלפולא דאורייתא, וכל דילדא אימיה כוותיה תליד. ואני תקוה שעוד יעלה מעלה מעלה וישקיע עמלו ויגיעו בהלכה, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. ויקויים בו, ויזרע יצחק וכו' וימצא מאה שערים ויברכהו ה'.

אף במכתבו הקודם עיינתי, ושמחתי שדברי מצאו מסלות בלבבו הטהור, להתעמק בהלכות ע"פ רבותינו הפוסקים ראשונים ואחרונים.

אשריו ואשרי חלקו ובעזה"י יקויים בו: ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאד. וה' יהיה עמו וישמרהו ויצרנהו וילך בכחו הגדול להושיע את ישראל.

עובדיה יוסף

גיוס בנות ושירות לאומי

**בעניין גיוס נשים לצה"ל, כולל נח"ל, מורות חיילות ושירות לאומי
שנאסר ע"י כל גדולי ישראל האמתיים**

ב"ה, ירושלים ב דראש חודש אדר תשמ"ח

שנת מלך "ביפיו תחזינה עיניך" לפ"ק

לכבוד ידידי וחביבי רב הפעלים לתורה ולתעודה, יראת ה' היא אוצרו, ועליו יציץ נזרו,
חכו ממתקים וכולו מחמדים הרה"ג ... שליט"א.
בני ברק.

אחרי עתרת החיים והשלום וכל טוב סלה.

בתשובה לשאלת כבודו, הריני מתכבד להשיב:

על המחנכים והמורים החרדים לדבר ה' לחנך את בנות ישראל לשמוע ולציית
לדעתם של גדולי התורה ופוסקי הדור אשר אסרו בהחלט בתכלית האיסור
התגייסות בנות לצבא בכל מסגרת צבאית שהיא, כולל נח"ל ומורות חיילות, ובכלל זה
שירות לאומי בהתנדבות, שגם הוא נאסר על ידי כל גאוני ישראל האמתיים.

איסור זה חל הן על המגייסים והן על המתגייסות. כי גם המגייסים דינם כמסייעים
לדבר עבירה.

כל בת אשר אינה רוצה לשמוע ולציית לדעת תורה הנ"ל היא עוברת על המצוה
שבתורה "ושמרת לעשות ככל אשר יורוך, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
ושמאל". ואמרו חז"ל (ספרי פרשת שופטים): "אפילו יאמרו לך על שמאל שהוא ימין
ועל ימין שהוא שמאל, וכל שכן על ימין ימין ועל שמאל שמאל". וכתב הרמב"ן
בפירושו על התורה (דברים יז, יא), שכוונת חז"ל, שאפילו אם תעלה מחשבה בלבך,
שהם טועים, כמו שאתה יודע בין ימין לשמאלך, חייב אתה לעשות כמצותם, ואל
תאמר בלבבך איך אוכל לאכול דבר זה שהוא אסור לפי דעתי, והם מתירים, אבל

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

תאמר כך צִיּוֹנִי הקב"ה לשמוע להם. ולכן בת כזאת המסרבת לקבל עליה דעת תורה, אין למורים ולמחנכים כל ענין עמה, וחלילה לכוונה למסגרת צבאית כלשהי, ואין שום יתרון בזה אף למסגרת שבראשה נמצא גורם הקורא לעצמו דתי, כי אדרבה גורם דתי העושה זאת הוא גורם לחילול ה'.

ובזה אני רוצה לחזק את ידי כבודו ולאמץ את רוחו להמשיך ביתר שאת ויתר עוז בחינוך בנות ישראל בדרך הישרה ללא רתיעה וחת. ולעודד את רוחן באמונת חכמים. ותשרה שכינה במעשה ידי. אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו.

לך בכחך זה והושעת את ישראל. חזק ואמץ! אל תערוץ ואל תחת כי עמך ה' אלוך בכול אשר תלך.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

שירות לאומי לתקופה קצרה

ב"ה, ירושלים כ תמוז תשל"ט

לכבוד הרב... דימונה

א.נ.,

הריני להשיב למכתבו מיום כ סיון ש.ז. כדלקמן:

בודאי שבחורה דתית המתנדבת לשירות לאומי מכניסה עצמה בנסיון גדול בקשר לשמירת התורה והמצוות ואורחות חיים צנועים בהתאם לרוח ישראל סבא. ולימדונו חז"ל לעולם אל יביא אדם עצמו לנסיון, שהרי אדם גדול (דוד המלך) הביא עצמו לידי נסיון ונכשל. ובפרט בזמן הזה שהפרוץ מרובה על העומד. ולכן אני מסכים עם כבודו למנוע את גיסתו מלצאת להתנדבות לשירות לאומי, ולו לתקופה קצרה. וצריך לשמוע לדעת תורה של כל גדולי ישראל האמתיים שאסרו דבר זה בתוקף.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

פאה נכרית וכיסוי ראש

כיסוי ראש לנשים

ב"ה ירושלים, ה'מנחם אב תשס"ג

בשבטי ישראל אודיע נאמנה, כי מה שכתב הגאון הרב יוסף משאש זצ"ל, הרב של חיפה, להתיר לנשים לצאת בגילוי ראש לרשות הרבים, במחילה מכבוד תורתו טעה בדבר זה טעות גדולה עד מאד, והוא נגד התלמוד (כתובות עב.) וכל הפוסקים. ופשטות דברי הפוסקים מורים שהוא איסור גמור מן התורה. וכן פסק בסכינא חריפא הגאון בעל תשורת שי ח"א (סי' נא). ובזה הקדוש החמיר מאד בזה. ולפני כמאתים שנה עמדו הגאון בעל הפלאה, וחברי בית דינו, והכריזו על זה בחרם גמור על כל אשה אשר תצא לרשות הרבים, בלי כיסוי ראש כראוי. ולכן כל החרדים לדבר ה', יעמדו כצור החלמיש, נגד בנותיהם הנשואות וגם נגד נשותיהם, לבל יהינו לעבור על דברי תורתנו הקדושה, ולהסביר להן בטוב טעם ובדרכי נועם חומר האיסור בזה. ולהודיע בשער בת רבים שכל בת ישראל הכשרה והצנועה תכסה ראשה כראוי בכובע או במטפחת, ובזכות זה תזכה לבנים תלמידי חכמים וצדיקים, וכמבואר בזה הקדוש. ושומע לנו ישכון בטח.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

שלא להקל בפאה נכרית

ב"ה, ירושלים יד תשרי תשל"ז

הנני להודיע בשער בת רבים, כי בהיות ובזמן האחרון לצערנו רבו הנשים הנשואות, מיראי ה' וחושבי שמו, הנוהגות לצאת וללכת ברשות הרבים בפאה נכרית לראשן, במקום כיסוי ראש במטפחת או בכובע, המכסה את הראש כראוי והואיל ולפי דעת רבותינו מגדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים אשר מפיחם אנו חיים, ושותים בצמא את דבריהם, על פי ההלכה אסור בהחלט ללכת ברשות הרבים בפאה נכרית (בלי כיסוי כראוי על הפאה הנכרית), לכן הנני פונה בזה בקריאה קדושה אל אחיותינו בנות ישראל הכשרות והצנועות ה' עליהן יחיו, אשר ההלכה נר לרגליהן, ואור

לנתיבותיהן, שלא להקל ראש בענין חמור זה נגד רבותינו הפוסקים שאוסרים לצאת בפאה נכרית לרחובות קריה בכל התוקף, וחייבות הן לכסות ראשן בצאתן אל רשות הרבים במטפחת או בכובע. ואין זה מתורת חומרא או חסידות, אלא מצד הדין וההלכה. (וכמו שהעלתי באורך מפי סופרים ומפי ספרים בספרי יביע אומר חלק ה, אבן העזר, סימן ה). [א.ה. וע"ע ביביע אומר ח"ד חאהע"ז סי' ג אות ג. ומה שהתיר בשלטי הגבורים, לא התיר אלא בחצר, ולא ברשות הרבים. וכמו שהאריך להוכיח כן בילקוט יוסף שבת כרך א חלק שלישי, מהדורת תשע"ג, בדיני קידוש, וע"ש באורך].

כמו כן הנני קורא בזה לאחי ורעי הרבנים הגדולים אשר בכל אתר ואתר שליט"א, לפרסם הדבר ברבים למען ידעו בנות ישראל הכשרות לשמור את דרך עץ החיים של הצניעות ע"פ תורתנו הקדושה, ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב.

וכל אשת חיל אשר תקבל על עצמה לשמור ולעשות כדברי רבותינו הפוסקים שאוסרים את הפאה הנכרית בכל תוקף, ותכסה את ראשה במטפחת או בכובע, תתברך בכל הברכות שבתורה, ובמזוני ריחי ובבני סמיכי, ותזכה לראות זרע קודש בנים גדולים בתורה וביראת ה' טהורה לגאון ולתפארת (וכמבואר בזהר הקדוש).

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

פינת ההלכה - דין פאה נכרית

פינת ההלכה פר' ואתחנן

כתבה אלינו הגב'... עד שאתם דנים בקשר לפאה חלקית, אולי מוטב לשמוע את דעתו של הרב הראשי בקשר לפאה שלמה אם להיתר או לאיסור.

ועל כך השיב הרב עובדיה יוסף רבה של ת"א- יפו:

ראשית כל יש להזכיר דברי הירושלמי מסכת כתובות (פרק ז): אשה היוצאת בקפלטין שלה דינה כיוצאת וראשה פרוע, והערוך הסביר שקפלטין פירושה פאה נכרית. יוצא איפוא שכשם שאסור לאשה נשואה לצאת לרשות הרבים וראשה פרוע, כלומר, מגולה, ללא כיסוי ראש, כך אסור לה לצאת בפאה נכרית. ואמנם הרמ"א

בית דברים אחדים יוסף

בא"ח ס' עה כתב, שמותר לקרוא ק"ש מול פאה נכרית, אעפ"י שאסור לקרוא נגד שיער טבעי של אשה, כבר הסביר הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה, שהכונה רק לענין ק"ש, אבל לענין יציאה לרשות הרבים בפאה נכרית, גם הרמ"ה מודה שיש לאסור וכבר האריך בזה הגאון בעל ספר באר שבע ומסקנתו לאסור איסור מוחלט את השימוש בפאה נכרית ודחה בשתי ידיים הוראת השלטי גיבורים שנטה להתיר, והמטיר אש וגפרית על המתיר בענין זה. וכן הסכים הגאון חתם סופר עם דעת האוסרים, וכתב שדברי בעל ספר באר שבע נכונים וברורים. והגאון בעל עצי ארזים פסק ג"כ לאסור פאה נכרית, ושהמתירים, חדשים מקרוב באו, עתידין לתת את הדין. וכן דעת הגאון מלובביץ בספרו צמח צדק לאסור. והגאון ר' פנחס איש הורביץ בעל ההפלאה, יחד עם בית דינו, הכריזו חרם על הנשים היוצאות לרשות הרבים עם פאה נכרית וכן פסק הגאון ר' חיים מצאנז בשו"ת דברי חיים שפסחה המספחת להקל בהשפעת האפיקורסים, וחלילה להקל ראש ולזלול בזה. וכן פסק הגאון ר' צבי הירש חיות בתשובה (סי' נג) שבכל תפוצות ישראל לא נשמע מעולם שיקלו בזה, זולת המתחדשים אשר פרצו גדרות ישראל. "קרי הרפורמים". וכן דעת הגאון רבי אליהו מווילנא בס' שנות אליהו פ"ו דשבת, שאסור לצאת בפאה נכרית לרשות הרבים. וכן פסק הגאון שלמה קלוגר בספרו שנות חיים.⁷

עוד בענין הנ"ל, וכן אמירת ברכי נפשי בר"ח ושבט

ב"ה, ירושלים יט סיון תשל"ז

לכבוד הרה"ג ... שליט"א
ראש כולל קאליב, טבריה.

אודות שאלותיו בדברי תורה, אם כי זמני מאוד מצומצם ועמוס טרדות ותלאות, אתכבד לענות בעזה"י בקיצור נמרץ.

א. בענין פאה נכרית לנשים נשואות, כבר הארכתי בזה בספרי יביע אומר ח"ה חאה"ע (סי' ה) והעלתי מדברי רבותינו הפוסקים רובם ככולם שאוסרים הדבר

⁷ וע"ע יביע אומר ח"ה חאה"ע"ז סי' ה, וכן בח"ד חאה"ע"ז סי' ג אות ג.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בהחלט, וגם כל רבותינו הפוסקים הספרדים אוסרים פה אחד, וכן היה מנהג הנשים של כל עדות המזרח, וכל המשנה ידו על התחתונה. ואין להביא ראיה מהני נשי חדשות מקרוב באו שהולכות בפאה נכרית ברה"ר, אף אם בעליהן ת"ח נראה שיד הנשים הללו תקיפה, ואין לבעליהן היכולת למחות בהן, הואיל ואינן יותר טובות מהמורות שלהן (ובכלל זה מורות של "בית יעקב") שנהגו היתר בזה שלא כרצון ה' וכרצון יראיו, ואנו בתומנו נלך ע"פ דעת רבותינו הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים ובאורם נראה אור, ודבריהם נר לרגלינו ואור לנתיבותינו.

ב. שו"ב שאשתו הולכת בגלוי הראש ברה"ר וכו', כבר דנו בזה האחרונים, ובכללם בשו"ת פרי השדה ח"ג (סי' קפח) שפסק שהוא נחשב כמומר לעבירה אחת ויש לפוסלו ולהעבירו מתפקידו. עש"ב. וראה עוד בשו"ת נטע שורק (חיו"ד סי' סד) ולבושי מרדכי קמא (חאו"ח סי' פא). ומכל מקום זהו דוקא באופן שאינו מוחה כראוי באשתו, אבל אם הוא מוחה באשתו ואינה שומעת לקולו בשביל זה אין לפסלו. ואפילו לדברי הפוסקים שסוברים שחייב לגרשה משום כך, עכ"פ אם אינו עושה כן הרי הוא כאנוס בזה, לפי המצב בזמנינו בעוה"ר, ובשביל זה אין לפסלו שלא נחשד לעשות איסור במזיד, וכן בענין החזקת הטלויזיא בבית כל שנעשה הדבר למרות רצונו ואין ידו תקיפה למחות בבני ביתו אין להאשימו על כך ולהדיחו ממשרתו, וגם בענין שהוא מנהל בית ספר בתערובת בנים ובנות, בעוה"ר דשו בזה רבים ונעשה להם כהיתר, וצריך להסביר לו בנחת ובדרכי נועם שדעת רבותינו גדולי ישראל שחיוב גמור הוא להפריד בין הבנים ובנות, בפרט מכתות ד והלאה (וראה בשו"ת יביע אומר ח"ד חיו"ד סי' א, וחאה"ע סי' ד). וגם לענין שמגלח בעומר, יש שלא קבלו מנהג זה להחמיר וכמ"ש בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה (חאו"ח סי' נה) ע"ש.

ג. לא נהגו לומר ברכי נפשי בר"ח שחל בשבת ויש להם ע"מ שיסמוכו.

בכבוד רב

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

בית דברים אחדים יוסף

לדבר עם האשה בדרכי נועם להסיר הפאה נכרית

ב"ה תל-אביב-יפו, יום חמישי ג טבת תשל"א

לכבוד ר' ... הי"ו

שלום וברכה

בדבר פאה נכרית לאשה נשואה, כבר כתבתי בספרי יביע אומר, חלק ה (אה"ע ס"ה), בשם גאוני עולם, שהמתירים עתידים ליתן את הדין, והחמירו מאד בזה. ואם חכם אחד בדורינו פסק בספרו להתיר, נודע לי שאחות אשתו יש לה בית מסחר לפאות נכריות, ולגרמיה הוא דעבד.

אף על פי כן לא יכנס במחלוקת עם רעיתו תחיה, אלא מענה רך ישיב חמה. כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. ולהמשיך בדרכי השפעה, כי אין ספק שבסופו של דבר היא תציית לשנות את דרכה, ולחבוש כובע.

הייתי מציע שעכ"פ באופן זמני, כשיוצאת לרשות הרבים, תלבש כובע על הפאה, וכשתגיע למקום עבודתה, תסיר את הכובע ותשאיר עם הפאה על ראשה, עד לצאתה שוב ממקום עבודתה לבית, שאז תחזור ללבוש הכובע על הפאה. כי חומרת האיסור בעיקר נופלת על היוצאת לרשות הרבים בפאה נכרית, אבל בבית או במשרד אין חומרת האיסור גדולה כל כך, ואפשר להקל רק בשעת הדחק, עד שבעזה"י תסכים ללבוש כובע בתמידות. ויהי רצון שבזכות זאת תזכו לבנים גדולים בתורה ויראת ה' טהורה אמון.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

נ.ב.

מה שכתבת במכתבך שאפילו שערה אחת משערות ראשה נראית יש בזה איסור תורה, זה לא נכון, כי מנהג הנשים הספרדיות לגלות אצבע או שתיים משערות הראש כלפי פנים, ומהר"ם אלשקר שהיה גאון עולם בזמן מרן הבית יוסף פסק להתיר על פי דברי הרשב"א. וכ"כ עוד הרבה אחרונים. ואכמ"ל. וע"ע אגרות משה ותשורת שי. [א.ה. וראה בילקוט יוסף שבת כרך א חלק שלישי מהדורת תשע"ג, בדיני קידוש, שהאריך לבאר דין זה ומקורותיו, שכן מבואר ברשב"א, ובתשובת מהר"ם אלאשקר, ובתש"ו

תשורת שי, ובשורת אגרות משה, ועוד. ודלא כמ"ש בתשובות והנהגות, ונעלם ממנו כל המקורות הנ"ל].

קריאת קודש להזהיר את הנשים על הצניעות

הנה הדבר ידוע ומפורסם שלפי דברי רבותינו בתלמוד (ברכות כד. וכתובות עה.) ובפוסקים (הרמב"ם בפרק כא מהלכות איסורי ביאה, והטור והשלחן ערוך אורח חיים סימן עה, ואבן העזר סימן כא וסימן קטו) שאסור לאשה לצאת לרחובות העיר בשמלה ללא שרוולים, או במחשוף, ועון זה גורם לסילוק השכינה מישראל שנאמר "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך". וכן נאמר על זה "ונשמרת מכל דבר רע". (עבודה זרה כ:).

אולם האיסור הזה חל ביתר שאת ויתר עוז על הנשים שבאות לעזרת נשים של בית הכנסת שהוא מקום מקדש מעט, במחשוף ובשמלות ללא שרוולים, ומחללים בזה את קדושת המקום. וכל שכן שהאיסור חמור ביותר מאד מאד על הנכנסת אל תוך בית הכנסת בחתונות ובמסיבות חגיגות בבגדי פריצות כאלה, שגדול העון מנשוא, וגורמות לסילוק השכינה מישראל. והלא אפילו הגויים מקפידים מאד לבל יכנסו הנשים לכנסייה שלהם בבגדי פריצות כאלה. וכל שכן אנו עם קדוש שעלינו להזהר בזה במקום הקודש שלנו, כרצון השם יתברך, וכרצון יראיו.

לפיכך אני קורא בזה אל רבני ישראל בכל אתר ואתר ה' עליהם יחיו, ואל אחינו בית ישראל להבין ולהשכיל ולדעת חומרת האיסור, להזהיר את נשותיהם ובנותיהם על הצניעות והקדושה והטהרה. ולא יחללו את קדשי ישראל בבגדי שחץ ופריצות כאלה. ובזכות זה תשרה השכינה בכל מעשה ידינו ויזכו לגדל בניהם ובנותיהם לתורה לחופה ולמצות ולמעשים טובים. אמן.

עובדיה יוסף

ש"ס ומוסדותיה

פסק הלכה להצביע עבור תנועת ש"ס

ירושלים, יום שני כד אייר תשנ"ט

לט למ"טמונים, "ישמחו השמים" לפ"ק

שמענו מפי מגידי אמת כי מסתובבים בכל הארץ מספר אנשים מטעם מפלגה חרדית מסויימת, ומשפיעים על כמה מאנשינו הספרדים ועדות המזרח להצביע ביום הבחירות למפלגתם, באמצעות מכתב התחייבות, גם שמשתמשים בקמיעות, וששם של גדולי הרבנים של עדות המזרח מהדור הקודם, ובפרט בשמו של הבבא סאלי זצ"ל.

והננו לגלות דעתנו דעת תורה כי על פי ההלכה אין בהתחייבות זאת כל ממש, וכל אותם שחתמו על התחייבות לבחור במפלגתם אינם צריכים לעשות התרת נדרים, כלל ועיקר, ויהיה ליבם סמוך ובטוח כי ההתחייבות הנ"ל היא בטלה ומבוטלת ודינה כחרס הנשבר וכדבר שאינו ממש.

והרי ידוע שהתנועה הקדושה ש"ס הקדישה את מירב זמנה להחזיר בתשובה את אחינו בית ישראל, ובפרט מהספרדים ועדות המזרח, והרי נאמר ומבשרך אל תתעלם, ועוד שהיא מקדישה כל כוחותיה להכניס את ילדי ישראל בתלמודי תורה, הבל שאין בו חטא, וכבר עשו והצליחו כן באלפי רבבות ישראל, ועוד ידו נטויה, להרבות פעלים לתורה, ולהחזיר עטרה ליושנה. וזאת מלבד הקמת מוסדות תורה וחסד, ומקואות טהרה, וברור שעל ידי הצבעה לתנועת ש"ס, כל המצביעים שותפים לדבר מצות רבות אשר עתידים להעשות ע"י נציגי תנועת ש"ס.

ואנו קוראים בכל לבנו, להצביע אך ורק לתנועת ש"ס, המייצגת נאמנה את עדות המזרח, והם עצמם מעדות המזרח, וכל מעשיהם נעשים על ידי מועצת חכמי התורה, על פיהם יצאו ועל פיהם יבואו. כזה ראה וקדש.

עובדיה יוסף

בענין תמונת הרב כדורי שהוטבעה על קמיע

ב"ה, ירושלים כד באייר תשנ"ו

לכבוד פעילי תנועת ש"ס בארץ ישראל, ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה וישע רב

אודות שאלתכם על דבר הקמיע שעליו הוטבעה דמות פני הרב הצדיק המקובל רבי יצחק כדורי שליט"א.

הנני להשיב, שהדבר פשוט שמותר לכתחלה, כמבואר בפוסקים, וכן פסק מרן רבינו יוסף קארו בשלחן ערוך יורה דעה (סימן קמא סעיף ז). וכן העלה להלכה הגאון רבי חיים פלאג'י בשו"ת לב חיים ח"ב (סי' קעא). וכן כתב בשו"ת אזני יהושע (חיו"ד סי' ג). וראה עוד לרבינו הגאון ר' אברהם יצחק הכהן קוק בשו"ת דעת כהן (סי' סה). ובשו"ת נהרי אפרסמון (חיו"ד סימן קיח). ובשו"ת דברי יהושע ח"ב (סי' כב). וכן העלתי בספרי יחזה דעת ח"ג (סי' סד). וראה עוד בשו"ת יביע אומר ח"ג (חיו"ד סי' ח).

ולכן אל יחשוש לבכם לאותם מערערים המנסים לרפות את ידיכם מלפעול ולעשות כמיטב יכלתכם להצלחת תנועת ש"ס. ומהשי"ת תשאו ברכה. [ואותם המערערים בזה, עושים זאת מתוך רגשי קנאה ותאוות הכבוד].

בברכת התורה

עובדיה יוסף

ראשון לציון נשיא מועצת חכמי התורה

לא למנות מגיד שיעור ב"אל המעיין" שמערב חסידות עם ההלכה או מיקל יותר מדאי ח"ו

ב"ה, ירושלים כו מנחם אב תשנ"א

לכבוד ידידי הדגול איש חי רב פעלים לתורה ולתעודה אוצר כלי חמדה רבי ... הי"ו

בית דברים אחדים יוסף

מנכ"ל "אל המעיין".

שלום וברכה וישע רב.

נתתי אל לבי כי בעצרות שיתקיימו בעזה"י החל מחודש אלול ש.ז. עלי לעורר את העם לקבוע עתים ללימוד הלכה למעשה על פי הוראות מרן והפוסקים אשר דבריהם נר לרגלינו ואור לנתיבותינו, ובהיות שידוע לי שיש מגידי שיעור אשר התחנכו בשיבות של אחינו האשכנזים, שאינם בקיאים בהלכות ובמנהגים של רבותינו הספרדים, ומורים שלא כהלכה, לכן אני מבקש ומודיע לכבודו, שהחל מהיום כל מינוי של מגיד שיעור ב"אל המעיין", צריך לעבור אישור מוקדם של יושב ראש הועדה הרוחנית. והוא ידווח לי על כל מינוי, שיהיו רק רבנים ההולכים בדרך נכונה, ולא מגבבים מיילי דחסידות עם ההלכה, או שמקילין יותר מדאי ח"ו.

כמו כן הנני מבקש ומודיע שכל מינוי לתפקיד של רכז או עובד בתפקיד רוחני ב"אל המעיין" צריך אף הוא לעבור אישור מוקדם של יו"ר הועדה הרוחנית.

והשי"ת יזכה אתכם להגדיל תורה ולהאדירה. ומלאה הארץ דעה את ה'.

בכבוד רב ובידידות נאמנה

עובדיה יוסף

תקציבים

הודעה לעיתונות לנהוג בחסכון לרגל הצעדים הכלכליים שנקטה בהם הממשלה

ב"ה, ירושלים ג בכסלו תשל"ה

הראשון לציון הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף פנה היום בירושלים בקריאה אל הציבור בארץ לנהוג בצניעות ובחסכון לרגל המצב הכלכלי הקשה והצעדים הכלכליים שנקטה בהם הממשלה.

בקריאתו מזכיר הראשון לציון כי חכמינו ציוו אותנו להסתפק במועט ובהכרחי ולרכז את מאמצינו בחיי הרוח, בלימוד תורה ובמעשים טובים, שהם הנותנים הנאה וסיפוק אמיתיים, וכמאמר חז"ל: איזהו עשיר השמח בחלקו.

כבר היו דברים מעולם וידועים ומפורסמים תקנות ועד ארבע ארצות שקבעו במפורש אופן עריכת שמחות כחתונות, ברית מילה, פדיון הבן, בר מצוה, ועוד, בלי הוצאות ראוותניות. וגם אנו מצווים לשנות את הנהוג בשמחות ולהדגיש את שמחת המצווה בכל דרכי חיינו ובו בזמן לחגוג את שמחותינו בצניעות, וללא תחרות, ראוה או עשית רושם.

ההתנהגות בצניעות ובענווה נכונה וראויה לכל זמן, והיא ראויה במיוחד בזמן כזה כאשר עלינו להפנות הוצאות מרובות לצרכי הבטחון, לצרכי חינוך ולצרכי פיתוח הארץ ויישובה.

לכן פונה הראשון לציון אל כל אדם ואדם בישראל לעשות את חשבון הנפש עם עצמו בענין התנהגותו היומיומית, לשפר את היחסים שבין אדם לחברו, להגביר את גמילות החסדים, והעזרה למשפחות ברוכות הילדים, להתנהג באדיבות בדרכים ולמנוע תאונות דרכים ולהקדיש יתר מאמצים לחיי רוח על ידי ביקור בבתי הכנסיות, קביעת עיתים ללימוד התורה, קיום מצוות ושמירה על המסורת. אין ספק ששכרינו יהיה בצדנו ורוחנו תהיה איתנה יותר לקראת עמידה במבחנים שהזמן גרמם ועוד נגיע

בית דברים אחדים יוסף

בעז"ה לעתיד טוב יותר בשלמות רוחנית אמיתית. וברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

דרישה לתקציב ממשרד הדתות

ב"ה, ירושלים י מנ"א תשל"ט

לכבוד מר ישראל ליפל הי"ו
מנכ"ל משרד הדתות, ירושלים
שלום וברכה וישע רב,

בהיות שהנני שולח רב תלמיד-חכם למצרים, (אשר הוא בעצמו שימש בעבר כחבר הרבנות הראשית באלכסנדריה) לארגן את הקהילה היהודית לקראת הימים הנוראים והחגים הבעל"ט, אבקש לציידו ב-25 זוגות תפילין כשרים, וב-25 טליתות, וסידורי תפלה ומחזורים.

וכן להקציב לנו סך... עבור קניית מזוזות, ארבעת המינים, שופרות, סכינים לשחיטה ועוד תשמישי קדושה הנחוצים לקהלה היהודית בקהיר ובאלכסנדריה.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

דרישה מראש הממשלה להמשיך את תמיכת קצבאות הילדים, ולהגדיל את התקציב לישיבות

ב"ה, ירושלים כו אלול תשל"ז

לכבוד מר **מנחם בגין** הי"ו ראש ממשלת ישראל
הקריה ירושלים
כבוד ראש הממשלה,

בהמשך לשיחתי עם כבודו מהיום הריני מעלה על הכתב את תוכן הדברים שהעליתי בפגישה זו.

א. קיצבאות ילדים.

הנני מבקש מאד מכבודו להפעיל את השפעתו הכבירה להמשיך את הקיצבה של ביטוח לאומי גם לילד הראשון והשני במשפחה, ולדחות בשתי ידיים את ההצעה האומרת לבטל את הקיצבה הנ"ל. לדעתי ראוי מאוד לעודד ולחזק את הזוגות הצעירים שלנו שהם בראשית דרכם בבנין המשפחה, בכדי שיוכלו להתבסס ולהתחזק, ולבנות בית נאמן בישראל. "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

ב. התמיכה הכספית בישיבות הגבוהות.

הריני מבקש מאד מכבוד מעלתו לעשות כל אשר ביכולתו להעלות ולהגדיל את מדת התמיכה בישיבות הגבוהות שלנו, בהתאם לתמיכת הממשלה בשאר המוסדות להשכלה גבוהה.

יש לציין, כי רבים מבוגרי הישיבות במדינת ישראל, מכהנים פאר בארץ ובתפוצות, כרבנים ודיינים, ורועים את צאן מרעיתם על מבועי התורה והיראה. ועושים רבות ונצורות במניעת התבוללות וטמיעה והתדרדרות מוסרית. לפיכך ראויים הם להשוותם עכ"פ בחלוקת המשאבים הכספיים למערכת החינוך הגבוה במדינה.

בפרוס השנה החדשה הבאה עלינו לטובה הנני מברך את כבודו וב"ב בברכת שנה טובה ומבורכת שנת ישועה קרובה וגאולה שלמה לכל בית ישראל.

תזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

בכבוד רב, ובברכת כתיבה וחתימה טובה

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

חילול קברים

בקשה משר הביטחון למנוע חילולי קברים

ב"ה, ירושלים

מר משה דיין - שר הביטחון

הקריה תל-אביב

נמסר לי כי חיל ההנדסה של צה"ל עוסק בתכנון גשר על קברים בנחל קדרון אשר בהר הזיתים בירושלים.

אבקשך להורות לצה"ל שלא להתערב בענין זה הנתון להליכים משפטיים וציבוריים כאשר מדובר בפתיחת דרך על קברים יהודיים לאורך כשמונה מאות מטרים, ושעל כך מחתה ממשלת ישראל בפני מוסדות בינלאומיים בזמן שלטון הכיבוש הירדני בירושלים.

בכבוד רב ובברכה

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מכתב אל שר הדתות בענין חילול קברים

ב"ה, ירושלים כב אייר תשל"ד

לכבוד ד"ר **יצחק רפאל** - שר הדתות

ירושלים⁸

א.נ.,

להלן חוות דעתי בענין כביש נחל קדרון:

ידוע כי קברים יהודיים עתיקים וחדשים ביניהם של גאוני עולם צדיקים וישרים מצויים לאורך כביש נחל קדרון, ממקום חיבורו לכביש יריחו ועד מעין השילוח

⁸ מכתב כעין זה נשלח גם למר מדי קולק ר"ע ירושלים.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בנחל קדרון, באורך של למעלה משמונה מאות מטרים. בית קברות זה שייך לעדה הספרדית, וחלק אף רשום על שמה במשרדי רישום המקרקעין מקדמת דנא. אין צורך להדגיש את קדושת בית הקברות היהודי על הר הזיתים מבחינת ההלכה, וממשלת ישראל עצמה התריעה לא פעם במוסדות בינלאומיים על חילול בית הקברות על הר הזיתים על ידי שלטונות הכיבוש הירדנים, כולל בזמן סלילת הכביש הנדון, וכן מאז ומתמיד אנו מתריעים על חילול בתי קברות יהודיים בעולם כולו וכמבואר בספרי הפוסקים.

נראה לי שעם סגירת הכביש על ידי עיריית ירושלים שב המצב לקדמותו ואין כל אפשרות מבחינה הלכתית להתיר פתיחת הכביש מחדש לתנועת כלי רכב או הולכי רגל כאשר מצויים מתחתיו, בחלקים שטרם נחשפו, קברים רבים. העמדה צריכה להיות להמשיך בחשיפת הקברים שנרמסו ברגל גאווה על ידי שלטון חסר רגשות, אם יחשפו כל הקברים במהירות ינטל העוקץ מכל הפגנות אפשריות, מה גם שלדעתי מתוך הכרת האופי של התושבים הערביים הם לא יעיזו להפגין מאומה בראותם לפניהם קברים אשר גם לידם הם מקודשים. בהסברה נאותה ימנע כל חשש שהוא מפני טענות כלשהם.

לסיכום: אין כל זכות לאף אדם על דרך שמלכתחילה נסללה בגל ובתוך כדי בזיון לנפטרים מקדושי ישראל, ועל כך ישנן הוכחות ברורות ואין כל אפשרות הלכתית להתיר פתיחת הכביש מחדש כאמור לעיל והאמת תורה דרכה.

בכבוד רב ובברכה,

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מכתב אל נשיא מצרים בענין בית הקברות היהודי

ב"ה, ירושלים טו כסלו תש"נ

למכובדי הנעלה מר מוחמד חוסני מובארק, נשיא מצרים, ירום הודו.

שלום וברכה.

לעונג ולכבוד היתה לי הפגישה עם כבודו לפני כחמשה חודשים, שמחתי לפגוש אישיות נעלה כמו כבודו השואף וגם מסוגל לפתור ברוח טובה בעיות סבוכות

בית דברים אחדים יוסף

תוך זהירות שלא לפגוע בזכויות ובאמונות של כל עם ועם.

בפגישתינו הובטח לי בענין בית הקברות היהודי אל בסאתין, שיומצאו לידי מפות האיזור כדי לעיין בהם, אולי נוכל להציע פתרון הלכתי המתקבל על הדעת, עד עתה לא הומצאו לי המפות, ועדיין אני מצפה להם.

ידוע לי שבלי קשר למה שדובר בפגישתינו, יושב על מדוכה זו צוות חשיבה מטעם רבנים יהודים מארצות הברית, כולל מהנדסים, הנמצא בקשר עם שגרירות מצרים בארצות הברית, ועם חברי הממשלה במצרים, באמצעות משרד החוץ של ארצות הברית. ודנים בכובד ראש במציאת פתרון.

בעודני מצפה לקבל את המפות שהובטחו לי הופתעתי היום לקבל את המכתב הרצו"ב.

אנא אדוני הנשיא, האמן שאני וחברי מודעים היטב למצוקת העיר קהיר, ואנו יודעים שהדבר דורש פתרון, ואנו מנסים בכל כוחינו להציע פתרון נאות לכך, באופן שגם ימנע את הכאב הגדול של הפרעת מנוחתם של יקירנו, דבר המרטיט לבו של כל יהודי בכל העולם הנאמן למסורת עמו. אולם אין שום אפשרות למצוא פתרון נאות תוך לחץ זמן כזה.

אנא כב' הנשיא, הורה נא לבל יפעלו בחפזה, ויתנו לנו זמן סביר ומרווח לפתור את הבעיה, ויחד עם זאת יתנו לנו את כל הסיוע האינפורמטיבי הנחוץ לכך.

הריני להעיר בסיום דברי, שעם כל הכבוד אין אנו יכולים לראות באותם בודדים שנותרו בקהיר, ללא שום מנהיגות דתית ורוחנית, את מייצגי הקהלה היהודית הענפה והמפוארת וההיסטורית שהיתה בקהיר במשך מאות שנים, ואין אנשים אלה מסוגלים לטפל בבעיה דתית כזאת בשום פנים.

ואני מברך אותך, כב' הנשיא, שבכל אשר תפנה תשכיל ותצליל. לאורך ימים בבראות וכל טוב.

בכבוד רב

עובדיה יוסף

המאבק נגד הרפורמים

הזהרה לתושבי עה"ק צפת מפני כת המדיטציה

ב"ה, ירושלים טו כסלו תשל"ט

לקהל הקדוש תושבי עיר הקודש צפת ת"ו

והאזור, ה' עליהם יחיו.

שלומכם ישגא לעד.

הובא לידיעתי כי בעיר הקודש צפת נאספו ובאו חברים רבים של כת המדיטציה לשם הפצת רעיונותיהם.

ובזאת באתי באיגרת אליכם יקירי לבל תלכו שולל אחרי מחזות שווא ומדוחים, ואל תפנו אל מקסמי הבל אשר שואבים ממקורות נכר ומקורותיהם ממעיינות אכזב.

הזהרו והשמרו לנפשותיכם ולנפשות בניכם ואל תגררו אחרי הבל ורעות רוח אשר באיצטלא של שלוות הנפש יפטמוכם בפעולות ובתרגילים אשר שואבים השראתם מפולחן אווילי זר ומוזר, שיש בהם שמץ של עבודת אלילים.

אחי ורעי, אתם אשר זכיתם להתגורר בצפת עיר הקודש אשר בה חיו קדושי עליון אשר מתורתם אנו חיים ומימיהם אנו שותים עד היום הזה, לכו נא והתבשמו מהאווירה של תורה, ובה תמצאו את שלוות הנפש הנכונה והנאותה. זכרו מחצבתם מחצבת קודש, ואל תפנו אל האלילים, ואל בורות נשברים אשר לא יכילו המים.

הדירו רגליכם מפח יוקשים, כמ"ש: "בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם".

ותחול ברכת ה' עליכם.

כ"ד מוקירכם הדורש שלומכם וטובתכם בלב ונפש חפצה.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

מכתב עידוד לרבנים המצטרפים למאבק

ירושלים ט אדר תשנ"ט לפ"ק

כבוד הגאונים ראשי אלפי ישראל גודרי גדר ועומדים בפרץ המאירים לארץ ולדרים, בחכמתם ובתורתם, שליט"א, ה' עליהם יחיו.

שמחנו לשמוע כי כבוד הדרת גאונכם החלטתם להצטרף לגדולי וחכמי התורה, אשר בארץ ישראל, ולהזהות עמנו בעת צרתינו, לקרוא לעצרת עם, להמוני בית ישראל החרדים על דברו, ולהפגין נגד מזימת הרפורמים למיניהם לנעוץ צפרניהם בארץ ישראל, אשר בתי המשפט החילוניים כאן מעודדים אותם ונותנים להם הכשר להכניסם למועצות הדתיות. ולא ידעו ולא יבינו כי בזה הם הורסים את ארצנו הקדושה להביא לנישואי תערובת רח"ל, ולהרס תורתנו הקדושה, אשר באמונתנו אנו דבקים בה כי היא חיינו ואורך ימינו. וכל אשר נגע ה' בלבנו, יצא עם גאוני הדור בחו"ל להפגין נגד מזימה זו. ולחזק ולעודד את החרדים כאן לבל נשלים עם מציאות זו חלילה. ואח לצרה יולד, שכל ישראל בכל אתר ואתר יעמדו לימינו וגבר ישראל.

ומי שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, עם התשובה של עם ישראל ודברי הצומות וזעקתם, הוא יעשה עמנו במהרה, ונזכה בקרוב לישועת ה' כהרף עין. ותזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

בכבוד גדול

עובדיה יוסף

לא לתת הכרה לרפורמים ושלא לישא וליתן עמם

בס"ד, כג טבת התשנ"ח

כאשר החשך יכסה ארץ וכת הרפורמים והקונסרבטיבים מהרסי הדת מנסים לנעוץ צפרניהם בארה"ק ולקבל הכרה כי הם נמנים כביכול בין הזרמים ביהדות ח"ו, באנו בזאת להביע דעת תורה כי אין להעלות על הדעת לתת להם הכרה כל שהיא, ואסור לנהל כל מו"מ עם מהרסי הדת אשר מזייפים את התורה והביאו להתבוללות והחרבת היהדות בתפוצות ישראל.

אנו קוראים לכל אחד ואחד אשר בידו למנוע חילול ה' נורא זה של הכרה ושיתוף

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

פעולה עם הרפורמים לעשות כל אשר בידו למנוע פשרה זו, וכל הנותן יד לפושעים אלו הוא נמנה על משנאי ה'.

וה' יתברך יערה רוח טהרה ממרום, להשיב לב בנים לאביהם שבשמים,

וע"ז באעה"ח

עובדיה יוסף

הודעה ואזהרה מניסיונות המסיון

ב"ה, ירושלים יב אדר תשל"ז

לאחינו בית ישראל ה' עליהם יחיו.

עם התעצמות פעילות ההסתה מצד ארגוני כתות המסיון למינהם מארצנו הקדושה, שכל מטרתם היא להפיל יהודים הנמצאים במשבר רוחני או כלכלי ולהעבירם על דתם.

יחד אתם קמו לדאבון לב כתות חדשות הסוחבים עמם אלפי יהודים תמימים לתורות זרות הנוגדות את אמונת תורתנו הקדושה, ויש בהם משום אלילות, הלא הם תורת המדיטציה, וכת ה"גורו", שיש בפולחנם הגשת קטורת ומנחה והערצה אלילית.

הרינו להזהיר את הצבור הרחב להיזהר ולהשמר מאד מלבוא במגע אתם באיזה אופן שהוא, והאבות מוזהרים להשגיח על בניהם שלא יתפסו למסיתים אלה המסווים את מעשיהם בפיתויים כלכליים ובצורות שונות של קורסים והרצאות. שכן דרכו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה. (שבת קח:). והמזהיר והנזהר ירבה שלומם כנהר. ולשומעים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.

עובדיה יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

הפלות

דעת תורה בעניין ההפלות

ב"ה, ירושלים

לשאלת רבים מאחינו בני ישראל שיחיו, שיש רופאים המייעצים לנשים הרות להפיל עובריהן כשמתגלה אצלן מחלת האדמת ר"ל.

להוי ידוע שעל פי דעת תורתנו הקדושה אין לסמוך במקרים כאלה על הרופאים בלבד, אלא אחרי התיעצות עם רב מוסמך ומומחה בהוראה.

וכל מי שמחליט ע"פ דעת הרופא בלבד, יחוש לפסוק "שופך דם האדם באדם" וכו', ולשומעים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.

עובדיה יוסף

דרישה מהשרים שלא להצביע בעד חוק הפסקת הריון

ב"ה, ירושלים ח שבט תשל"ז

לכבוד השר יגאל אלון
שלום וישע רב,

הנני פונה אל כבודו אישית ברגע האחרון בבקשה נמרצת:

אנא חוס נא על שארית הפליטה של עם ישראל, לאחר שנות השואה האיזומה בה נספו למעלה ממיליון ילדים יהודים. ואל תתן את ידך להצביע בעד החוק של הפסקת הריון המובא לאישור הכנסת בקריאה שלישית.

חוק זה המנוגד לתורת ישראל, המגדירה אותו כרצח, פוגע קשות ברבבות שלומי אמוני ישראל, ועלול להביא להרס המשפחה בישראל.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

הנני חוזר ומבקש מכבודו בכל לשון של בקשה, באופן אישי, שלא לתת את ידו לחוק זה.

ומה' ישא ברכה ובכל אשר יפנה ישכיל ויצלית.

בברכת התורה ובכבוד רב

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

הודעה לעיתונות מלשכת הרב הראשי

ב"ה, ירושלים עש"ק ויחי תשל"ז

בכנס אגודת הרבנים הארצי שהתקיים ביום ראשון יב טבת תשל"ז בתל אביב, בהשתתפות הרב הראשי לישראל הראשון לציון, והרבנים הראשיים לתל אביב-יפו, והרב הראשי לחיפה, והרב הראשי לרחובות וחברי בית הדין הגדול, ואבות בתי הדין, ורבנים ודיינים מגדולי התורה בישראל, הובעה הזדעזעות עמוקה מהעברת החוק להפסקת הריון ע"י ועידת הכנסת למליאה ע"מ להחליט בנידון בשבוע הבא.

כל הרבנים משתתפי הכנס הביעו חרדה רבה ורואים בחוק זה אסון לאומי לעם ולמולדת שמלבד האיסור החמור שבעשרת הדברות "**לא תרצח**", שלפי דעת גדולי הפוסקים הפלה מלאכותית של עובר, הוא בכלל איסור שפיכות דמים, הרי אנו יודעים עד כמה המדינה משוועת לעלית יהודים מחו"ל, ומשקיעה דמים מרובים מכספי משלמי המסים. עאכ"ו שהממשלה והכנסת חייבים לעודד את העליה הפנימית על ידי ילודה במדה מירבית, ככל האפשר, ולתמוך ביד רחבה במשפחות ברוכות ילדים, ואיך יעלה על הדעת להביא לכנסת חוק כזה המסכן ח"ו את המשך קיומו של עם ישראל, בפרט בדור השואה, שנספו למעלה ממליון ילדים ע"י הצר הצורר הנאצי.

אני פונה בקריאה קדושה לכל שרי הממשלה ולכל חברי הכנסת ללא הבדל מפלגה, להוריד את החוק המחפיר הזה מעל סדר היום, והיה מחננו קדוש וטהור. ומה' ישאו ברכה. ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו.

עניינים שונים

"פוליסת ביטוח חיים" בענין ניתוח לאחר המות

ב"ה, ירושלים

לכבוד ידידי היקר הרב... שליט"א

שלום וישע רב

נודע לי שקיים סעיף ב"פוליסת ביטוח חיים" בתוך "נספח לביטוח נוסף למקרה מות מתאונה", וכן בתוך "חוזה ביטוח תאונות", הקובע: "לחברה תהיה הזכות ותינתן לה ההזדמנות לבדוק את הגופה ולעשות בה ניתוח לאחר המות, בדרך שתיראה לה". (ציטטה מתוך אחד הנספחים הנ"ל הנמצאים כיום בשימוש מדינת ישראל, ע"י אחת החברות הישראליות המקומיות). ונשאלתי, האם החברה רשאית להתנות תנאי כזה לכתחילה, ולבצע ניתוח להלכה ולמעשה. והאם אדם מישראל המוציא פוליסת ביטוח רשאי להסכים לכתחילה לסעיף כזה. והנני להשיב:

הנה לדעתי הדבר ברור שאין כאן שום מקום להתיר נוהג פסול זה, כי נודע בשערים המצויינים בהלכה גודל האיסור של נתיחת מתים, כמבואר בשו"ת נודע ביהודה, תניינא (חלק יורה דעה, סימן רי). ובשו"ת חתם סופר (חלק יורה דעה סימן שלו). ובשו"ת בני ציון (סימן קע וקעא). ובשו"ת מהר"ם שיק (סימן שמו ושמה). ובשו"ת מנחת אלעזר חלק ד (סימן כח). ובשו"ת אור המאיר (סימן עד). ובשו"ת דובב מישרים (סימן נח). ועוד. וכן העלה הרב הראשי לארץ ישראל הגר"י קוק בשו"ת דעת כהן (סימן קצט). והמע"ן בדבריהם ישר יחזו פנימו שאפילו לצורך מקצוע לימוד הרפואה הסכימו גדולי הפוסקים הנ"ל לאסור. וגם במקרים פלילים שהמשטרה דורשת לנתח את הגופה בכדי להביא את הרוצח על ענשו, מתבאר מדברי הפוסקים הנ"ל לאסור. על אחת כמה וכמה שאין להתיר ניתוח לאחר המות לצורך תשלום שבממון, לא לשם רווח וגם לא לשם הפסד.

לפיכך אין שום היתר לחברה ישראלית בבעלות יהודית להתנות תנאי שכזה. ומכל

שכן שאין לה רשות מצד ההלכה לבצעו, והתנאי בטל ומבוטל, שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה לאיסור, ותנאו בטל (כתובות נו.). וכמו כן אסור בהחלט לאדם מישראל להסכים לתנאי שכזה, שאין לאדם רשות על גופו. וכמו שפסק בשלחן ערוך של הגאון ר' שניאור זלמן בעל התניא (בהלכות נזקי גוף ונפש סעיף ד). (וראה עוד להגרש"י זווין בספר לאור ההלכה עמוד שיח). ובמידה שחברה מסויימת דורשת בתוקף הכנסת תנאי זה בפוליסת הביטוח שלה, יש להוציא את הפוליסה אצל חברה אחרת אשר אין אצלה את התנאי הזה.

בעצם הדבר יש לכאורה מקום לדון אם רשאי האדם לבטח את עצמו בפוליסת ביטוח חיים, או שמא יש לאסור משום שנראה כאילו חסר לו ביטחון בהשי"ת שביכולתו להעשירו ולהשאיר אחריו ממון רב לפרנסת יורשיו ולרווחתם. כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט. אולם באמת נראה שזהו בכלל מה שנאמר, כי ברך יברך ה' בכל אשר תעשה. ואין בזה איסור משום חוסר ביטחון, ואדרבה הוא דבר רצוי גם לאנשים יראי ה' וחושבי שמו הבוטחים בה' בכל עניניהם. וכמו שהעלה גם כן להלכה הגאון מהר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה כרך ד (חאו"ח סימן קיא). ולכן חברות הביטוח עושים דבר טוב ונכון גם מצד ההלכה, וראויים הם לברכה. ובלבד שהכל יסודר על יסודות נאמנים של תורתנו הקדושה אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

עובדיה יוסף

להתחפש בבגדי ערבים

הנוסע באוניה או במטוס בחו"ל ונמצא בסביבה של ערבים, האם רשאי ללבוש בגד ערבי כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי⁹.

התשובה היא, אמנם אסור ליהודי להתכחש לאמונתו, ולומר שהוא גוי, אולם בלבשת בגד ערבי, שהוא רק מטעה את הסובבים אותו שיחשבוהו לגוי,

⁹ וע"ע וראה מה שכתב בזה ביביע אומר ח"ג חו"ד סימן כד אות ה.

בית דברים אחדים יוסף

נראה שאין בזה איסור. כיון שאינו מצהיר בפירוש שהוא גוי, וכן מבואר בשו"ת כהונת עולם (סי' עה). והובא להלכה בברכי יוסף (שיו"ב קעח ב). ור' יהודה החסיד כותב בספר חסידים שמותר ללבוש בגדי נוכרים כדי להטעות אויבים, כמו שמצאנו בתלמוד במס' עבודה זרה שר' מאיר היה בורח מן השלטונות שבקשו להורגו, וטבל אצבעו בתבשיל של איסור ומצץ אצבעו האחרת, וחשבו שהוא גוי והניחוהו לנפשו. והוסיף ר' יהודה החסיד, שאף על פי שנאמר בתורה "לא יהיה כלי גבר על אשה", מכל מקום אשה יהודיה ההולכת במקום שיש שם גויים, והיא יראה מהם, לבל יאנסוה, מותר לה להתחפש לגבר בתלושת וזקן וכיוצא כדי שלא יגעו בה לרעה. וכן פוסק בשו"ת תרומת הדשן. ואע"פ שבספר התשב"ץ תלמיד מהר"ם אוסר ליהודי ללבוש בגדי גוי, כתב הש"ך שאין הלכה כמותו אלא מותר ליהודי ללבוש בגדי גוי בדרכים, מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה. וכדברי ר' יהודה החסיד. ושכן פסק מהר"י קולון. וכן עיקר למעשה שיש להקל בזה.

חיוב לאלמן לישא אישה

ב"ה ח חשון תשס"ד

לכבוד יקירנו ר'... ה' ישמרהו ויחייהו.

בנוגע לקבלתו שלא ישמע מוסיקה וכו'. יעשה כרצונו.

אבל בנוגע לנישואין, לשאת אשה אחרת, חייב לישא אשה (שיכולה ללדת בנים) שתטפל גם כן בילדים שהשאירה אשתו המנוחה. וכמבואר בשלחן ערוך (סי' שצב). ואין לו לדחות הדבר.

והיה רצון שלא תוסיפו לדאבה עוד. השי"ת ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים והיה המחנה הנשאר לפליטה גדולה. ויגדלו הבנים לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה.

בברכת התורה ובאהבה רבה

עובדיה יוסף

ר"מ שפגע בכבודו של המנהל

ב"ה, ירושלים יט אלול תשל"ח

לכבוד הרב... שליט"א.

שלום וישע רב,

בתשובה למכתבו מיום ה' לסדר שופטים תשל"ח, הריני מתכבד להשיבו בקיצור נמרץ.

כי לפע"ד צדקו רוב חברי ביה"ד שאין לפטר את הר"מ על מה שפגע בכבוד המנהל, אלא שעל הר"מ לפייס את המנהל, ועל המנהל לקבל פיוסו, וכמ"ש חז"ל ובלבד שלא יהי המוחל אכזרי. ויזכו להגדיל תורה ולהאדירה, ברבות הטובה.

בכבוד רב ובברכת התורה,

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

עובדיה יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

פרסום פס"ד אם אין בזה משום לשון הרע

אייר תשל"ט

לכבוד הרב הגאון המפורסם הרב הראשי לישראל
פוסק דורנו הראשון לצ"צ כמוהר"ר עובדיה יוסף שליט"א
שלומכון ישגא,

ברצוני לברר אצל מעכ"ת שליט"א דעת תורה בשני ענינים:

א. האם מותר לפרסם פס"ד ואין בזה משום איסור לשון הרע, ואם כן האם מותר לפרסם גם קודם הפס"ד שהעמידוהו לדין.

בית דברים אחדים יוסף

ב. האם מותר לרופא או לשאר בני אדם לגלות לחולה סרטן רח"ל את מצבו, או שאין לגלות שמא זה עלול להכניסו לדכאון ולקרר את מיתתו ל"ע, או שאדרבה חייבים לומר לו את מצבו האמיתי כדי שיוכל להתכונן בימיו האחרונים ולסיים בכי טוב.

זכות גדולה תהא לי אם מעכ"ת יואיל להשיבני
מלומדי כולל "שערי תורה" ירושלים

תשובת מרן זצוקללה"ה:

ב"ה ירושלים כה אייר תשל"ט

לכבוד הרב ר'... שליט"א
שלום וברכה.

הריני מאשר קבלת מכתבו מיום ח אייר, שנתקבל היום.
והריני להשיב:

א. לאחר מתן פסק דין, אם שני הצדדים מקבלים עליהם את הדין להלכה ולמעשה, אין מן הראוי לפרסם הדברים, (וכשהיו בעלי הדין עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים. ואין לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הא') אבל אם אחד מבעלי הדין אינו מסכים לבצע הוראות פסק הדין רשאי השני לפרסמו.

ב. נראה שאם אפסה תקוה ע"פ הטבע לרפאות את החולה מהמחלה הידועה רח"ל ויש תקוה שעל ידי שמודיעים לחולה את מצבו שיתכונן בימיו האחרונים לתשובה ולצוות את בני משפחתו לעשות צדקה ומשפט וכו'. נכון להודיעו שע"י כך צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

ע. יוסף

שמחת בר מצוה שחלה בחוה"מ סוכות

ב"ה, ירושלים

לכבוד הגבאי המפואר מר... הי"ו
שלום וברכה.

בית | גליון יח | מר-חשוון תשע"ו | שנה ב' יוסף

הנני מאשר קבלת מכתבך מיום כו אלול תשל"ג והנני לענות:

בהיות ויום הבר-מצוה של בנך שיחיה יהיה בתוך ימי חול המועד סוכות, מצד ההלכה יש להניח לו תפילין ביום אסרו חג, למחרת שמיני עצרת, אבל רשאים להקדים להניח לו תפילין בין כפור לסוכות ולעשות לו את המסיבה באותו יום. אולם אם רוצים דוקא להתנהג ע"פ ההלכה ולהניח לו תפילין ביום שלאחר שמיני עצרת, יעשו לו המסיבה באותו ערב (במוצאי שמחת תורה), או לאחר מכן. שהמסיבה אינה מעכבת את הנחת התפילין.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

הכנסת כבלים לבית שהאבא דתי, והאשה אינה כזו, והיא חולה ל"ע

במצב קשה מאד

בס"ד, יום ראשון ח טבת תשס"ב

לכבוד מרן מלכא, מו"ר ועט"ר, הראש"ל ונשיא מועצת חכמי התורה, הרה"ג הרב

עובדיה יוסף שליט"א.

אני מתכבד לפנות לכת"ר בשאלה כדלהלן:

בעל ואשה נשואים ולהם שני ילדים ילדה בגיל 8 וילד בן שנה וחצי. האשה ל"ע, חולה במחלת הסרטן מרותקת לבית [מצבה מאד קשה] הבעל חזר בתשובה. בבית יש טלוויזיה בה צופה האשה [וככל הנראה גם הילדה] בשל מצבה הקשה, רוצה להכניס לשידורי הטלוויזיה גם שידורי כבלים, והבעל מתנגד בכל תוקף וטוען שגם הרב שלו אמר לו להתנגד בכל תוקף עד כדי גירושין.

מספר אנשים פנו לבעל שיוותר בגלל מצבה הקשה של אשתו, ויאפשר להכניס שידורי "כבלים". הבעל כאמור מתנגד נחרצות, וטוען שרק אם כת"ר מרן יתיר לו להכניס כבלים, אזי יסכים.

אשר על כן בקשתי שטוחה לפני כת"ר שיוורה כיצד לפעול. בשל המצב הקשה מאד

בית דברים אחדים יוסף

אודה על תשובה מהירה.

בהוקרה רבה

תשובת מרן זיע"א שלא להכניס, אך יעשה זאת בנועם:

ידידי היקר ר'... הי"ו

ברור מאד שהבעל צודק שלא יכניס "שידורי כבלים" שהם תועבה אל ביתו אבל ידבר אל אשתו רכות ודברי נועם, שאדרבה זהו הזמן שתתקרב אל צור מחצבתה, כדי שהשם יתברך ישלח לה רפואה שלמה, אז תתחזק ותתרפא והיתה לה שמחת עולם. וה' יברך את עמו בשלום.

בברכת רפואה שלמה

עובדיה יוסף

אדם שנשא גויה שלא יהיה חבר ועד הקהילה

ב"ה, ירושלים ג מנ"א תשל"ד

לכבוד היקר והנעלה ר'... שליט"א
שלום וישע רב,

בדבר השאלה האם מותר למי שהתחתן עם אשה גויה ר"ל להיות מועמד לחבר ועד הקהילה. ועד הקהילה הוא מוסד הדואג ומספק כל צרכי היהודים המקומיים כשרות חינוך וכו'. והנני להשיב בקצרה כפי בקשתו על פי המבואר בירושלמי פ"ח דפאה אסור למנות לשום מינוי ושררה בישראל מי שהוא בעל עבירות. וכן פסק הרמב"ם בפרק א מהלכות מלכים הלכה ז. וכן פסק הרמ"א בהגה בחושן משפט סוף סימן לז.

וכן מבואר בתשובות האחרונים, ראה במשפטי שמואל (סימן צג). מגן גיבורים (סי' י). חתם סופר חלק ו (סימן מט). מהר"ש ענגיל חלק ז (סימן קצח). לבושי מרדכי תליתאה אורח חיים (סימן נה). וזכרון יהודה (סימן מה). ועוד.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

וידוע כי הנושא גויה גדול עונו מנשוא, והיא עבירה מן התורה, כמבואר בשו"ת אמרי אש אבן העזר סימן יד, ומהר"ם שיק אבן העזר סימן לו וקנה. וראה עוד בלחם (משנה פרק ח מהלכות סנהדרין הלכה ב) ועוד אחרונים.

לפיכך אסור בהחלט להרשות לאיש שהתחתן עם גויה להיות מועמד לחבר ועד הקהילה. ולא יעשה כן בישראל, אלא אם כן יחזור בתשובה ויגרש את הנכריה מביתו לבלתי שוב אליו עוד, ויתודה על עונו בפני קהל ועדה ושב ורפא לו.¹⁰

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מי שנפלט כדור מרובהו וחבירו נהרג אם יכול להיות בחברה קדישא

ב"ה תל אביב-יפו, יט חשון תשל"ב

לכבוד הרב ... שליט"א,

חבר ועד העובדים של החברא קדישא גחש"א

שלום וברכה.

בתשובה לשאלתו בשם ועד העובדים הנ"ל בדבר איש שגרם למותו של חברו ע"י

פליטת כדור מנשקו בשגגה, אם יכולים למנותו עם חבר הרוחצים של

החברה קדישא?

הנני מתכבד להשיב:

אמנם אמת ונכון הדבר שיש להקפיד שלא למנות חבר בחברה קדישא העוסקים

במלאכת הקדש, אלא אדם הגון וירא ה' מרבים, וכמ"ש בשו"ת זכרון יהודה

(חאו"ח סי' קפת) שחברה קדישא כשמה כן היא, ולא יבואו בה זרים וחללוה ח"ו. ע"ש.

מכל מקום כיון שהוברר הדבר בנידונינו שהאיש הזה לא במרד ולא במעל עשה כן,

¹⁰ וראה עוד בשו"ת יביע אומר ח"ו (ח"מ סי' ג).

בית דברים אחדים יוסף

אלא היה שוגג גמור, אין כל מניעה מלמנותו חבר למלאכת הקודש הזאת. ואע"פ שכתב מרן הש"ע א"ח (סי' קכח סעיף לה) כהן שהרג את הנפש אפי' בשוגג לא ישא כפיו, התם היינו טעמא לפי שאין קטיגור נעשה סניגור, וכמו שהסבירו כן התוס' (ביבמות ז. ובסנהדרין לה:). אבל כאן לא שייך הטעם הזה. ובפרט אם עשה תשובה שיש לצרף מ"ש הרמ"א שם שיי"א שאם עשה תשובה נושא כפיו, ויש להקל על בעלי תשובה. וע' באחרונים שם. ובנ"ד גם מרן הש"ע יודה. וכמו שכתבנו. וכן פסק הרמ"א באו"ח סי' נג ס"ה שאם הרג נפש בשוגג וחזר בתשובה מותר להיות ש"צ. וכ' הד"מ שם שאע"פ שהש"צ צריך שיהיה פרקו נאה, היינו למעוטי כשעבר במזיד, אבל מי שעבר בשוגג ומתחרט ה"ז צדיק גמור לכל התורה. וכ"כ המג"א שם וש"א (ע' כה"ח שם ס"ק כו). (והתם נמי טעם הפיסול כ' באו"ז קטז משום אין קטיגור נעשה סניגור). וע"ע שבו"י ח"ג (סי' קמז). ע"ש. ודו"ק. והדברים ברורים. לכן יש להתיר למנותו חבר בחברה קדישא.

בכבוד רב,

עובדיה יוסף

הרב הראשי וראב"ד לת"א-יפו

אם גר צדק ימשיך בתפקידו כמפקד טנק בצה"ל

ב"ה, ירושלים ט ניסן תש"מ

לכבוד ידיד נפשי היקר והנעלה יראת ה' אוצרו גר צדק, מר... נרו יאיר ויזרח. יציץ ויפרח. ישיש כגבור לרוץ אורח.

שלום וברכה וישע רב

קראתי את מכתבו מיום כג אדר תש"מ, בתשומת לב הראויה, ואחר העיון נראה לי להלכה שכבודו יכול להמשיך בתפקידו כמפקד טנק בצה"ל, ומצוה נמי איכא, וזאת מכמה טעמים, וגם בהתחשב בנימוקי כב' במכתבו הנ"ל. ועליו יומלץ: "שאלת חכם חצי תשובה".

וראה בשמואל ב (פרק יח פסוק ב) שאיתי הגתי היה מראשי הצבא של דוד. ומבואר בקידושין (עו: ובע"ז (מד). שאיתי הגתי היה גר. ובשו"ת התשב"ץ ח"ג (סי' צו) כ'

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

שלא נתברר לרבותינו ז"ל אם אוריה החתי היה גר. ע"ש. וכן כתב בשו"ת רבינו אברהם בן הרמב"ם (סימן כה), שאוריה החתי היה גר. והרי בשמואל ב פרק כג נמנה עם הגבורים אשר לדוד. ואמנם יש מקום לדחות לפי מ"ש התומים בחשן משפט (סי' ז סק"א) שמכיון שיש רשות למלך להמית שלא ע"פ דין תורה, כמ"ש הרמב"ם (בפרק ב מהלכות רוצח), יש לו ג"כ סמכות למנות גר לדון אפילו דיני נפשות כשהוא ראוי לכך מצד אומץ רוחו חכמתו וגבורתו. ע"ש. לפי זה אין ראיה מאוריה החתי ואיתי הגתי שנתמנו ע"פ דוד המלך. אולם באור שמוח (בפרק ג מהלכות מלכים הלכה י) כתב, שלא נאמרו דברי הרמב"ם הנ"ל אלא לגבי רוצח, ולא במשפטי דיני נפשות שבין אדם למקום. וכן כתב בשו"ת אבני נזר (חיו"ד סי' שיב אות מט) לפ"ז יש מקום לבעל דין לחלוק ע"ד התומים. וראה להרשב"ץ במגן אבות (פרק א משנה י) לגבי שמעיה ואבטליון שהיו גרי צדק בעצמם, [וזה שלא כמו שחשב המהר"ל מפראג בדרך חיים שם, והובא בתוספות יום טוב שם, שזהו טעות גמור, אלא בני גרים היו וכו'. ע"ש]. ואעפ"כ כיון שלא נמצא בישראל ראויים כמותם נתמנו לנשיא ואב"ד. וראה עוד בסדר הדורות ערך אבטולמס וערך שמעיה, ובברכי יוסף (חו"מ סי' ז סק"ו), ויש עוד לדון לפמ"ש המאירי קידושין עו: ר' זירא מטפל בהם וכו', וזכה לכוין לדבריו בחי' הרד"ל שם. שמשמע ג"כ שיש צדדים להקל בדבר, ובשו"ת חיים שאל ח"א (סי' פז אות ב).

ולכן דעתי ימשיך כבודו בתפקידו הנכבד, ומה' ישא ברכה ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח.

הכותב וחותם באהבה רבה ובברכת חג כשר ושמח

עובדיה יוסף

מכתב תוכחה אל חברי בית הדין בקהיר

יום ה' ר"ח תמוז תש"י

לכבוד חברי בית הדין בקהיר יע"א.

אחדשה"ט באה"ר.

טרם כל נא למסור את תודתי להרב הראשי של מצרים ר'... על כל השתדלותו

בית דברים אחדים יוסף

הנמרצה להסיע אותי ממצרים יפה שעה אחת קודם, בעל הגמול ישלם לו כפעולו
אמן.

ועתה אציגה בשער משפט ואקיים אל תוכח לץ וכו' הוכח לחכם ויאהבך אם באמת
אתם יראים וחרדים מאימת ה' יתברך המביא במשפט על כל נעלם. הנני
משתאה ומפליא הפלא ופלא. מי הרשה אנשים כמוכם לא מוסמכים מרב מובהק (ולא
מרב שאינו מובהק) לסדר גיטין וקידושין. והלא כבר הזהירו רז"ל כל מי שאינו בקי בטיב
גיטין וקידושין לא יהיה לו עסק עמהם. וקשין לעולם יותר מדור המבול (עיין קידושין
יג.). ואם תאמרו כבר עברנו פעם על כל השלחן ערוך הלכות גיטין אפי' היה אמת כן.
הלא כ' המהרש"א (סוטה כב.) כי המורים מתוך השלחן ערוך הם מחריבי עולם. וכל
תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה עליו נאמר "כי רבים חללים הפילה". וכיו"ב. ואם
תאמרו מדוע עד עתה לא אמרתי דבר? הדבר פשוט כי אז הייתי נחשד בעיניכם שאני
מדבר לכבודי בכדי שאתם תתפטרו ויוצרכו להחזירני. אע"פ שגם בזה לא היה איסור
כל עיקר כי מה בכך. הלא אם הייתי חוזר היו כל הדברים הקשים נחתכים על פי.
ואתם תנצלו מאחריות, וצאו וראו כי אפי' בדברי עבודה הפועלים עושים אגודה אחת
ושובתים שביתות על פיטורי אי אלו מחבריהם. אע"פ שאין כל אחריות ולא תכבד
העבודה עליהם. ואתם פחותים מהם בזה. ולא תהא כהנת כפונדקית? והלא אתם
עצמכם נדרתם במכתב הראשון ששלחנו... וליתר חברי הועד. ולועד בית החולים. כי
לא תמשיכו בעבודה. ואיך לא תיראו מה' יתברך לחלל שם ה' ברבים. כי... הכופר
ברבים ובפרהסיא הצהיר כי איננו רוצה דיין שמקיים דברי התלמוד שיש לו אלפיים
שנים. והוא רוצה לקבל אך דיין מודרני המתאים לרוח הזמן כמו כת הרפורמים. ואתם
למרות כל זה המשכתם להישאר דיינים בלי כל תגובה מצדכם כי הדת לא תשתנה.
אף לא חסתם על כבוד ה' והתורה. בשעה שהצהיר הכופר הנזכר כי הדת הישנה יש
בה חוקים לא טובים ח"ו לראות גיורת ערומה. והיה הולך ומנגן בזה. וכולכם שתקתם
מאימת אילי הכסף. ואם תתנצלו שהוכרחתם לבלי התפטר או להשיב דבר על הנז'.
כי אתם צריכים להם ולמטלעתם. לחיות בכספם (אטו ידיהו הוא) זו קשה מן הראשונות
שהסרתם בטחונכם מהזן לכל חי אפילו ביצי כינים ונשענתם על קנה רצוץ, ובזה
פירשו ואתם אל תיראו את עם הארץ (מפני) כי לחמינו הם.

בברכת התורה

עובדיה יוסף

הודעה והזהרה מפני כותבי קמיעין ובעלי סגולות

ב"ה, ירושלים יח כסלו תשנ"ג

בהיות כי רבים מאחינו בית ישראל התחילו לנהור בזמן האחרון אחר כותבי קמיעין ובעלי סגולות ובהם נותנים כל מבטחם, בניגוד למה שנאמר בתורה "תמים תהיה עם ה' אלהיך". וכן אמרו חז"ל (בפסחים קיג:) מנין שאין שואלים בכלדיים, שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלהיך". ופירש רש"י (שבת קיט.) כלדיים, חוזי בכוכבים. וכן כתבו התוס' שבת (קנו:). ואילו אנשים אלה מסיחים דעתם מלהתפלל אל השי"ת השומע תפלת כל פה, ואשר לא יפלא ממנו כל דבר, ומי כה' אלוהינו בכל קראנו אליו. וכמו שהאריכו בזה חז"ל בירושלמי (פרק הרואה הלכה א.). וכן נאמר (יואל ב) "כל אשר יקרא בשם ה' ימלט". וקרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. וטרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע. ובפרט המתפלל בדמעות אשר אמרו חז"ל (ברכות לב:) שערי דמעה לא ננעלו.

והרי עונשם של המשתמשים בהשבעות וגורלות ושמות הקודש גדול מנשוא, וכמו שכתב רבינו יהודה החסיד בספר חסידים (סי' תרט, ואלף קעג). וכן הזהיר שם (סי' רה) להמנע משאלת חלום לברר איזו אשה יקח ובאיזה דבר יצליח. וכמה אנשים שעשו כן נתדלדלו או חלו בחלאים רעים או שהמירו את דתם. אלא יש להתפלל להקב"ה על כל צרה שלא תבוא. וכן היוצא לדרך לא יאמר השבעת מלאכים לשמרו בדרך, אלא יתפלל להקב"ה. ע"ש.

וכן כתב הגאון רבי חיים פלאגי בשו"ת חיים ביד (סימן לב) שיש להמנע משאלות חלום או השבעות וגורלות וכו'. וכל הדורשים בכותבי קמיעין וגורלות וסגולות בחשכה יתהלכו, ובפרט שכל אלה הנשאלים ועוסקים בזה מגמתם אך ורק להתעשר ממזמנם של אחרים, ועושים את פסוקי התורה קרדום לחפור בהם, וכבר נאמר: ודישתמש בתגא חלף. ופירשו המפרשים שזהו המשתמש בשמות הקודש. וראה דברים נוראים בזה בהקדמת הסמ"ק. וכל השומע לעצתם אין רוח חכמים נוחה הימנו.

טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים. ושומע לנו ישכון בטח.

עובדיה יוסף

בית דברים אחדים יוסף

הזמנה לבירור בלשכה עקב כתיבה כפרנית על גדולי ישראל הקדושים

תל-אביב-יפו, יג שבט תש"ל

לכבוד מר ... - עורך הליכות.

מועצה דתית ת"א

א.ג.

משלחת רבנים התייצבה בפני והפנתה את תשומת לבי למאמר "ילתא" שהופיע
בהליכות גליון 46.

בקוראי את המאמר עמדתי מרעיד ונוראות נפלאתי לא רק על הכותב אשר הרהיב
עוז בנפשו לחפות דברים אשר לא כן על גדולי ישראל הקדושים כהאמוראים
עולא ורב נחמן, אלא גם על העורך שנתן מקום לפירסום מאמר כזה בבטאון של
המועצה הדתית של ת"א-יפו, ולא שם אל ליבו מאמר חז"ל: אם ראשונים כמלאכים
אנו כבני אדם, אם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים.

צר לי מאוד שהמכשלה הזאת יצאה מתחת ידו.

הנני מזמין את מערכת הליכות ל"בירור" בהקדם האפשרי למנוע הישנות מקרים
כאלה המדאיבים את ליבותיהם של שלומי אמוני ישראל ופוגעים קשות בכבודם
של מאורות האומה שלנו. את הזמן יתאמו עם מנהל הלשכה.

בכבוד רב

עובדיה יוסף

הרב הראשי לת"א יפו

מכתב עידוד לנדיב והזמנה לביקור בפורת יוסף

לכבוד ידידי המכובד מאד הנדיב היקר רודף צדקה וחסד
מר אדמונד ספרא הי"ו ג'נוה.

שלום לך אדמונד,

בית | גליון יח | מר-חשוון תשע"ו | שנה ב' יוסף

שמחתי באומרים לי כי הצלחת הצלחה מרובה במשפט של עלילה והוצאת דיבה שהוציאו נגדך מתנגדך המתקנאים בך, ב"ה תפילותנו נתקבלו, והקב"ה יתן לך כח ובריאות להמשיך בעבודתך עבודת הקודש להחזיק את הישיבות ומוסדות התורה.

עתה הזמן שתעלה לירושלים להשתחוות לפני ה', מול הכותל המערבי, ולהודות לו על שבאהבתו אותך השגיח עליך השגחה פרטית.

במכתבי אליך ביום שלישי יט מנ"א, כתבתי לך באורך על התקדמות בנין ישיבת פורת יוסף בעיר העתיקה ובקשתיך לעלות לירושלים ולבקר וליהנות מפעילותך למען הישיבה, עכשיו כאשר התפנת קצת מהבעיות אני מקווה שתקבל את הזמנתי.

ידידי הרבנים ואני רוצים לשבת אתך ולברך אותך על מעשיך הטובים ובע"ה תחזור לביתך מלא מטען של ברכות ואיחולים טובים אמון. נא הודיעני דעתך.

והנני בכל הכבוד הראוי

הרב עובדיה יוסף

הראשון לציון

ונשיא ישיבת פורת-יוסף

מכתב פיוס והתנצלות

ב"ה, ירושלים כה מנחם-אב תשמ"ח

לכבוד ידידי וחביבי מיחידי סגולה רב הפעלים לתורה ולתעודה רודף צדקה וחסד אוהב התורה ולומדיה מר **אדמונד ספרא** הי"ו

ידיד יקר ונעלה! אחרי עתירת החיים והשלום וכל טוב סלה.

בטוח אני שכבודו יודע את אהבתי העזה אליו ואל משפחתו היקרה, אהבת נפש שאינה תלויה בדבר, והיא כבטוי לאהבת התורה וכבוד החכמים אשר בלב כבודו, וכמאמר החכם מכל אדם: כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. ואני תפלה להשם יתברך בכל עת ובכל זמן, שתזכה לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים

בית דברים אחדים יוסף

בבריאיות טובה ונהורא מעליא ובכל אשר תפנה תשכיל ותצליח, כי ברך יברכך ה' בכל אשר תעשה, ותמשיך בכל פעליך הכבירים להגדיל תורה ולהאדירה. וה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם. ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום.

כשנודע לי כי בביקור כבודו לאחרונה בישיבת פורת יוסף, קרתה תקרית מצערת על ידי אחד התלמידים שלא נזהר כראוי... אך הדבר נעשה בשגגה ובלא כוונה כלל, מכל מקום הדבר גרם לי צער גדול ועגמת נפש רבה, ואף כי נאמר לי שהתלמיד ההוא בכה והתנצל מאד שדבר זה נעשה שלא בזדון לבב ולא בכוונה ח"ו, וגם נשלח לכבודו מברק התנצלות על כך, אע"פ כן לא נחה דעתי, ואני מלא צער ובושה על תקרית חמורה זו, כי לא נבצר ממני לדעת כי דבר זה נעשה בעת ובעונה אחת כשנערכה סעודה של חגיגת הבר מצוה לבנו של... הי"ו, ועזבת את הסעודה, ולקחת את האורחים הללו לשם מטרה קדושה להתרימם בעין יפה לישיבת פורת יוסף, ותקראנה אתכם כאלה, אין ספק שזהו מעשה שטן שצריכים להתגבר עליו. בתלמוד ירושלמי (פאה פרק ח הלכה ו) מסופר בשם ר' אלעזר, שכאשר היה פרנס וגבאי צדקה, והיו העניים מתפרנסים על ידו מברכים אותו, לא היה שמח, וכשהיו מקילים בכבודו, היה שמח, באמרו שהשכר השלם שמור לו לחיי העולם הבא. לכן אני מבקש ממך בכל לשון של בקשה להתפייס, ולהמשיך בנדבות לבבך ודאגתך למוסדות התורה שלנו, ואל תשמש תקרית זו עילה להמנעותך מלתמוך במוסדותינו היקרים, אשר מן השמים זיכו אותך להיות להם לפטרון נאמן. שירבו כמוך בישראל. האמן לי ידידי הטוב והיקר, שאני אוהבך הנאמן החפץ מאד בכבודך וביקרך.

לפיכך אבקש מאד מכבודו להשקיט את המייט לבבו הסוער ולכתוב אלי כמה שורות על ההתפייסות, ולהודיעני כי כבודו נשאר ידידי נאמן ופטרון נשגב לישיבת פורת יוסף ושאר מוסדות התורה, ביתר שאת ויתר עוז. ויהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידי, ויהי נועם ה' עלינו ומעשה ידי יכונן, ויהי שמו לנצח לגאון ולתפארת בקרב עם ישראל. ולקראת חודש אלול הבא עלינו לטובה, ימי הרחמים והסליחות, אני מתכבד לאחל לך ולמשפחת היקרה, שתזכו לשנה טובה ומבורכת, בשובע שמחות וכל טוב, ותזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

בכבוד רב ובברכת התורה ובאהבה רבה

המצפה לתשובה

עובדיה יוסף

מכתב אל המפד"ל בענין חוק "מיהו יהודי"

ב"ה, ירושלים כט בשבט תשל"ד

לכבוד מר צבי ברנשטיין - המזכיר הכללי של המפד"ל

תל-אביב

א.נ.,

נתבקשתי ע"י כבוד מרן הראשון לציון הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף שליט"א להעביר אליך בכתב נוסח תשובתו לשאלת נציגי המפד"ל כדלקמן: "ההצעה שהוצעה במסגרת המו"מ הקואליציוני בענין "מיהו יהודי" אינה פותרת מאומה, אין בה כלל כדי להביא לפתרון ואינה יכולה לבוא במקום תיקון חוק המדינה.

לפיכך על המפד"ל להמשיך ולהאבק בכל עוז אך ורק לתיקונו המלא של החוק ובכך למנוע ויכוחים מתמשכים שאין בהם כל תועלת".

בכבוד רב ובברכה,

יוסף דוויק, עו"ד

מנהל הלשכה

מכתב אל הגר"מ פיינשטיין בענין הנ"ל

ב"ה, ירושלים ה באדר תשל"ד

לכבוד הגאון המפד"ל רבי משה פיינשטיין שליט"א - נשיא אגודת הרבנים דאמריקה,

ניו-יורק¹¹

אחדשו"ט,

בעקבות הפרסומים השונים בעתונות וברדיו מצאתי לנכון להעביר לכת"ר את נוסח תשובתי לשאלת נציגי המפד"ל בישראל.

"ההצעה שהוצעה במסגרת המו"מ הקואליציוני בענין "מיהו יהודי" אינה פותרת

¹¹ כמו"כ נשלחו מכתבים דומים לרבנים הגאונים, האדמו"ר מלובבין, והרה"ג יוסף בער פולבייצ'ק, והרה"ג יעקב קצין שליט"א. ועוד.

בית דברים אחדים יוסף

מאומה, אין בה כלל כדי להביא לפתרון, ואינה יכולה לבוא במקום תיקון חוק המדינה.
לפיכך על המפד"ל להמשיך ולהאבק בכל עוז אך ורק לתיקונו המלא של החוק, ובכך
למנוע ויכוחים מתמשכים שאין בהם כל תועלת."

בברכות נאמנות

וביקרא דאורייתא,

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

קריאה ליהודי לבנון לחפש מקלט, ולעלות לארץ

ב"ה, ירושלים י אדר א תשמ"ג

אל אחינו בני עמנו יהודי לבנון ה' עליהם יחיו, שלומכם ישגא לעד.

חרדים אנו מאוד לשלומכם ולביטחונכם, ומתפללים שהשם יתברך ישמור אתכם
מכל רע, מפני אויב ומתנקם, הסובב אתכם, ולא יאונה לכם כל און. ה' ישמור
צאתכם ובואכם מעתה ועד עולם.

אולם אחים יקרים, הרי לימדונו חז"ל שאין סומכים על הנס, וידוע גם לכם כי הגוים
אשר סביבותיכם מתנכלים וחורשים מזימות על כל אשר בשם ישראל יכונה,
ועל ידי עלילות ברשע כבר הוציאו להורג מבחירי קהלתכם. יהודים יקרים ונכבדים, ה'
ינקום דמם. ועדיין ידם נטויה, חרבם תבוא בליבם וקשתותם תשברנה.

עליכם אחים יקרים להזדרז ולצאת חיש מהרה מן ההפכה. רב לכם שבת בעמק
הבכא. עורו נא לקיים את הפסוק: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", ולמצוא
מקלט לכם ולמשפחותיכם בכל מקום שתרצו. אולם זוהי הזדמנות נאותה לבוא אלינו
לארץ ישראל, ונקבל אתכם בזרועות פתוחות במלוא הזכויות של העולים לישראל.
וידועים דברי חז"ל ששיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה.

ויהי רצון שיקויים בכם הפסוק: "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על

ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה. ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד".

אחיהם אוהבכם בלב ונפש

עובדיה יוסף

קריאה אל יהודי אירן לעלות לארץ הקודש

ב"ה, ירושלים ג שבט תשל"ט

אל אחינו בית ישראל יוצאי אירן, ה' עליהם יחיו.

נודע בשערים גודל מצוות ישוב ארץ ישראל השקולה כנגד כל מצות התורה. (ספרי פרשת עקב). ולדעת הרמב"ם מצוה זו נוהגת מן התורה גם בזמן הזה.

מדינת ישראל זכתה במשך שלושים שנות קיומה להעלות ולקלוט רבבות אלפי ישראל מכל קצות תבל, כיונים אל ארובותיהם, וב"ה הם חיים בה בכבוד תוך כדי שמירת ערכי המסורת, וקיום מצוות התורה, וחינוך בניהם לתורה וליראת ה' טהורה, ובה רואים את עתידם ואת עתיד בניהם לנצח.

כיום מרכז התורה בעולם כולו הוא בארץ ישראל, וכמאמר חז"ל: "זוהב הארץ ההיא טוב", ללמדך שאין לך תורה כתורת ארץ ישראל.

בימים אלה כאשר גורל יהודי איראן חמור ביותר, עקב המצב במדינה זו, הנני פונה בקריאת קודש ובדחיפות לאחינו היהודים יוצאי איראן, אנא אחי ורעי! חושו נא ועשו את כל הצעדים הדרושים לעלות לארצנו הקדושה ולהתישב בתוכה ישוב קבע, לבנות ולהבנות בה, ולחנך את בניכם היקרים לתורה וליראת ה' טהורה. למען ייטב לכם ולבניכם עד עולם.

ויהי רצון שנזכה בקרוב לקיבוץ נדחי ישראל ויקויים במהרה הפסוק: "ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים". "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם". אמן ואמן.

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

בית דברים אחדים יוסף

קריאה ליהודי צרפת לעלות לארץ ישראל

ב"ה, ירושלים כד אלול תשל"ז

על כסא דוד ועל ממלכתו לפ"ק

לאחינו בית ישראל בצרפת ובתפוצות הגולה, ה' עליהם יחיו.

שלומכם ישגא לעד.

ידועים דברי חז"ל (בסוף מסכת כתובות), הכל מעלים לארץ ישראל, כי קדושת ארץ ישראל גבוהה מכל ארצות תבל. והכל מעלים לירושלים, שקדושתה של ירושלים גבוהה יותר מכל ערי הארץ. (כמבואר במשנה כלים פרק א).

משנה תוקף לקדושת ארץ ישראל בדורינו, אשר היום היא מרכז התורה בכל העולם כולו הן בכמות והן באיכות, וכבר אמרו חז"ל: "זוהב הארץ ההיא טוב", ללמדך שאין לך תורה כתורת ארץ ישראל. (בראשית רבה טז, ד).

ובירושלמי שקלים (סוף פרק ג) רבי מאיר אומר: כל הקובע דירתו בארץ ישראל ומגדל בניו לתלמוד תורה, ומדבר בלשון הקודש וכו', יהא מבושר שהוא בן העולם הבא.

הנני קורא בקריאה של חיבה לאחינו בית ישראל, בצרפת ובכל התפוצות, לעלות לארצנו הקדושה לבנות ולהבנות בה, ולחיות בה חיי תורה, ולגדל בניהם לתלמוד תורה, וליראת ה' טהורה, ובעזרת ה' במהרה יקויים הפסוק: "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה".

בברכת כתיבה וחיבה וחתומה טובה

תזכו לשנים רבות נעימות וטובות

עובדיה יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

הודעה לעתונות שנמסרה ע"י לשכת מרן בקריאה להפיל תחינה על

השבויים בסוריה

ב"ה, ירושלים כא בשבט תשל"ד

הראשון לציון הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף פנה היום בקריאה לכל יהודי העולם לערוך תפילה מיוחדת ביום חמישי הבא, ערב ראש חודש אדר,

בשעת תפילת מנחה שהוא עת רצון ולהפיל תחינה לפני בורא עולם שיחוס על שבויינו בסוריה "לקרוא לשבויים דרור ולאסורים פקח כוח". בקריאתו מודגש הראשון לציון כי המשך מעצרים של השבויים בניגוד לכל כללי האנושיות ובניגוד לחוקי המלחמה המוסכמים על עמי התרבות צריכים לעורר את מצפונם של כל עמי תבל לעמוד בפרץ כדי להחיש את שחרורם המיידי של השבויים. "אנו חייבים להרים את קולנו יום ויום ושעה שעה מבלי לחדול עד אשר יתוקן העוול המשווע".

הראשון לציון עומד להשתתף מחר יום ה בבית החולים רמב"ם בחיפה בטכס הכנסתו בבריתו של אברהם אבינו של בנו של שבי צה"ל בסוריה, כאשר האב אף אינו יודע על הולדת בנו.

הודעה לעיתונות - פניה בענין שבויי סוריה

ב"ה, ירושלים ניסן תשל"ד

הראשון לציון, הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף פנה היום במברקים אל רבני התפוצות לפעול בארצותיהם בדחיפות על מנת שממשלות העולם ידרשו מממשלת סוריה להרשות לרב הקהילה היהודית בסוריה לערוך את הסדר לשבויי צה"ל בצוותא.

הרב הראשי לישראל בקש מהרבנים להודיעו על תוצאות פעולותיהם ללא דיחוי.

הראשון לציון, הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף קיבל היום בלשכתו בירושלים את קונסול בלגיה בישראל פרופ' וילפרייד ואפאו שנכנס לאחרונה לתפקידו בירושלים.

לפי בקשת הרב הראשי הבטיח הקונסול להעביר את בקשת הרב הראשי להתערבות ממשלת בלגיה למען שבויי צה"ל ויהודי סוריה הנתונים במצוקה.

לערוך תפילות הודיה לרגל שחרור החטופים באוגדה

הרב עובדיה יוסף הראש"ל והרב הראשי לישראל, קרא לכל רבני ישראל בארץ ובתפוצות, ולגבאי בתי הכנסת בכל אתר ואתר, לערוך השבת פרשת "בלק"

בית דברים אחדים יוסף

תפילות הודיה חגיגיות לציון שחרור פדויי ה' מידי החוטפים באוגנדה.

הראש"ל הורה לקרוא בעת פתיחת ההיכל ולפני קריאת התורה השבת את פרק קלו בתהלים "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" המכונה - "הלל הגדול", ואשר ע"פ הגמרא במס' תענית נוהגים ישראל לקרוא אותו כאשר הם נגאלים מצרתם.

יצוין כי בשבוע שעבר פנה הראש"ל לכל בית ישראל לערוך תפילות "מי שברך" לשלום החטופים.

הודעה שנמסרה ע"י לשכת הראש"ל

קריאה להצטרף למעגל לומדי הדף הימי בנוסף על לימוד ההלכה למעשה

ב"ה, ירושלים עש"ק תולדות תשמ"ג

לקראת סיום המחזור השמיני של לימוד ה"דף היומי" ביום ז' כסלו תשמ"ג, הנני פונה אל אחינו בית ישראל בארץ ובתפוצות לקבוע עתים לתורה, וללמוד את ה"דף היומי", שגדול תלמוד שמביא לידי מעשה, וכמו שאמרו בקידושין דף (מ ע"ב). וכן נאמר: "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם". ואמרו חז"ל בגיטין (דף ס ע"ב), לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל התורה שבעל פה. וכן אמרו בסנהדרין דף ז ע"א, אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה.

וכבר פסק רבינו הגדול הרמב"ם בפרק א' מהלכות תלמוד תורה: כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול שתשש כחו, ואפילו עני המתפרנס מהצדקה ומחזר על הפתחים, ואפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה. וכן פסק בשלחן ערוך יורה דעה (סימן רמו סעיף א).

והנה מה טוב ומה נעים לארגן לימוד הדף היומי בצוותא, ובראשות תלמיד חכם, אשר יסביר לקהל השומעים לפי רמתם את הדף היומי הנלמד בטוב טעם ודעת כי ה' הטובה עליו, ובסוף כל סוגיא יסכם את מסקנת הדברים להלכה על פי פסקי הרמב"ם והשלחן ערוך.

כל זאת בנוסף על לימוד הלכה למעשה בשלחן ערוך ובאחרונים, שהיא חובה קדושה על כל איש מִישראל. וכבר אמרו במסכת מגילה (דף כה ע"ב), כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ופירשו רבותינו האחרונים, שהכוונה להלכות פסוקות על פי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים. וכאמור, "אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי כי מוצאי מצא חיים".

וגם בני הישיבות אשר תורתם אומנותם, טוב מאוד יעשו אם ישתתפו בלימוד הדף היומי, נוסף על לימודיהם הקבועים, כדי להרחיב ידיעותיהם ובקיאותם בגמרא, כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, ולאחר מכן יעמיקו חקר בפוסקים להלכה ולמעשה, ועל ידי כך יצליחו בלימודם, ויהיו בעזרת ה' למורי הוראות בישראל.

ובזכות תורתנו הקדושה נזכה להגאל גאולה שלמה, ככתוב: "זכרו תורת משה עבדי", וסמך ליה "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא".

שיתוף פעולה בין אנשי מדע לגדולי תורה

אנשי המדע בדורינו ראוי מאד שיואילו לשתף פעולה עם חכמי התורה, כדי שיוכלו לפתור בעיות רבות שנוצרו ע"י התפתחות הטכנולוגיה. בסנהדרין (ז:): נאמר: דרש ר' יאשיה, מאי דכתיב "בית דוד כה אמר ה' דינו לבוקר משפט", וכי בבוקר דנים, וכל היום אין דנים? אלא אם ברור לך הדבר כבוקר, אמרהו, ואם לאו אל תאמרהו. ר' חייא בר אבא אמר, "אמור לחכמה אחותי את", אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך, אמרהו, ואם לאו אל תאמרהו". מפני מה אנו צריכים לשתי הדרשות? בכדי ללמדנו, שעל החכם הנגש לפתור בעיה בהלכה, לדעת קודם את המציאות העובדתית לכל פרטיה, "אם ברור לך הדבר כבוקר", ולאחר מכן ברור ההלכה למקורותיה, "אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך", ורק לאחר מכן יפסוק הדין לאשורו.

בעשרות השנים האחרונות ישנה התפתחות גדולה במדע, ומתעוררות הרבה בעיות הלכתיות, כגון: מקרר החשמלי, מעלית אוטומטית, רשם קול וכו'. וישנן חוברות שיצאו לאור ע"י המכון המדעי טכנולוגי, מיסודה של אגודת אנשי מדע שומרי תורה, הדנות בבעיות אלו, והן מסייעות לפתרון הבעיות. לדוגמא: רופא מפורסם החרד לדבר ה' שאלני, על מכשיר חשמלי לבדיקת לב וריאה, כשבא אליו

בית דברים אחדים יוסף

חולה בשבת, והוא נזקק לשימוש במכשיר הנ"ל, ברור שמותר להפעילו, כי אין דבר העומד במקום פיקוח נפש, אבל מה יעשה בגמר הבדיקה, אם לא יכבה את המכשיר יגרום נזק רב למכשיר, אם לא נתיר לו לכבותו, הרי לא ישתמש בו מלכתחילה, אפילו אם הדבר נחוץ לצורך הבדיקה הרפואית, והרי אין לומר מדעתינו התירו סופן מפני תחלתו, ראה בהרא"ש (פרק א דביצה סימן ט), ובשו"ת חות יאיר (סימן קטו). ובחידושי החתם סופר (ביצה יא:) ובשירי קרבן (פ"א דמועד קטן הלכה ד).

ולכן עלינו לחפש פתרון לזה על דרך גרמא באמצעי טכנולוגי. על פי הגמרא (שבת קכ:) "לא תעשה כל מלאכה", עשייה הוא דאסור הא גרמא שרי. ואמנם לכאורה מצאנו כעין סתירה לזה, בבבא קמא (ס.): תנו רבנן ליבה וליבתו הרוח אם יש בליביו כדי ללבותה חייב ואם לאו פטור, מתיב ר' אמי ליהוי כזורה ורוח מסייעתו, (פירש רש"י, זורה בשבת ורוח מסייעתו חייב משום מלאכה, אע"פ שהרוח מסייעתו כשהוא מגביה התבואה ברכת). אמר רב אשי, כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו הני מילי לענין שבת, שמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל הכא גרמא בעלמא הוא, וגרמא בנזיקין פטור. הרי מבואר שגרמא בשבת חייב, ולכן זורה ורוח מסייעתו חייב. אולם כבר ישבו האחרונים על מדוכה זו, ויישבו הסוגיות באופן נכון, שיש שני סוגי גרמא, א. הזורה ורוח מסייעתו שהכל נעשה בשעת פעולתו באופן מיידי, גרמא כזאת אסורה מן התורה. ב. שהמלאכה נעשית לאחר זמן של פעולתו, כגון מחיצת הכלים שמלאים מים, הגורמת לכיבוי הדלקה אחר כך, כשתגיע הדלקה לשם, גרמא כזאת מותרת בשבת. (ראה חילוק זה באריכות בשו"ת זרע אמת חלק א סימן מד. ובשו"ת לב חיים להרה"ג ר' חיים פלאג', חלק ב' סימן קפח. ובשו"ת זקן אהרן להרה"ג ר' אהרן ואלקין חלק א סימן טו. וראה עוד בישב הסוגיות הנ"ל, בשו"ת חלקת יואב סימן יא. שערי דעה סימן קפה. ובית שלמה ח"ב מיוורה דעה סימן קכב. ועוד). ואף לדעת המרדכי שלא הותר גרמא בשבת אלא במקום הפסד, וכן פסק הרמ"א בסי' שלד, הרי גם בנידון זה יש הפסד גדול למכשיר אם ימנע מלכבותו. ומכל שכן שהרבה פוסקים מתירים גרמא בשבת גם בלי כל נימוק של הפסד ממון. ובכן אפשר לפתח מערכת שהלחיצה על הכפתור תגרום כיבוי לאחר זמן, לאחר דקה או שתי דקות. ולאפשר בזה טיפול סדיר במכשיר חשמלי הנ"ל לצורך בדיקה רפואית הכרחית כזאת. יש כמובן עוד לשאת ולתת בהלכה בדוגמא זו, (ובעוד דוגמאות שהושמעו כאן בתוך דברינו), אולם לא כאן המקום לזה.

קיצורו של דבר, אפשר לפתור בעיות הלכתיות בעזרתם של חכמי המדע. לפיכך חזקו ואמצו לשתף פעולה עם גדולי תורה, ונזכה ע"י כך לשמירת שבת

כהלכתה. ויהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם.

קריאה לשמירת טהרת המשפחה

ב"ה, ירושלים כט סיון תש"מ

יסוד היסודות של עם ישראל כפי שקבע הקב"ה, בורא האדם ומנהיגו, בתורתו הקדושה, תורת אמת ותורת חיים, הוא קדושת הבית וטהרת המשפחה. ומצוה גדולה זו שהיא אחת משלש המצוות העיקריות של נשי ובנות ישראל, היא הערובה היחידה לשלימותה של המשפחה, בריאותה ואושרה ולנצחיות הדורות של עם ישראל לעד ולעולמי עולמים.

למרבה הצער ולגודל הכאב אחזה רשלנות בקיום מצוה רבה ונפלאה זו, אצל הרבה מאחינו ומאחיותינו בית ישראל, ומסיבות שונות ומשונות אף לא ניתן לכך תשומת לב מספקת וראויה לענין יסודי וראשון במעלה זו, מצד בעלי ההשפעה על הדור הצעיר שבגיל הנישואין ולעודדו על כך ביתר שאת ובמשנה תוקף. ביותר אחזתנו חרדה על כי גם בקרב חלק ממחנה שומרי התורה והמצוות פשה הנגע המכאיב אשר מבקשים למנוע ח"ו ברכת ה' פרי בטן, באמתלאות שונות שמתעלולי היצר שכאילו יש בכך משום מעמסה על המשפחה וכיוצא בזה.

אין שום צל של ספק שההיפך הגמור הוא הנכון, כל בן וכל בת המתוסף לבית בישראל, מהוה צינור השפעה של רוב טובה וברכה לכל המשפחה, ודרכו משפיע הקב"ה, בורא עולם, מנהיגו ומפרנסו, אור אמיטי והצלחה גדולה בגשמיות וברוחניות, וכל נסיון למנוע ריבוי המשפחה ח"ו מביא הרס וקלקול בחיי המשפחה ועם ישראל כולו.

הנני פונה בזה איפוא, בקריאה נפשית ולבבית לכל אחד ואחת מישראל להתחזק בכל עוז ותעצומות בניהול הבית באור ה', ולרבני הקהלות ואנשי החינוך בכל אתר ואתר אני קורא, ליסד בהקדם האפשרי ביותר, חוגים מיוחדים ללמד לבנות ישראל בעמדם לפני נישואיהן את הלכות טהרת המשפחה, על כל פרטיהן ובדרך של צניעות כמסורת ישראל סבא וכן להתריע על האיסור החמור של חיפוש דרכים למניעת ברכת ה'. וכשם שבגלות מצרים מסרו נשים צדקניות שבאותו הדור נפשן להעמיד

בית דברים אחדים יוסף

צבאות ה' מבלי הבט על גזירותיו של פרעה הרשע, ובזכותן נגאלו ישראל כן עתידים ישראל לצאת מגלות זה האחרון בזכות נשי ישראל, שיעמידו בנים ובנות אשר כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' המה. וכמו שאמרו חז"ל שהגאולה העתידה תהיה בזכות נשים צדקניות של בית ישראל, שנאמר זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל, לבני ישראל אין כתוב כאן אלא לבית ישראל, וגדולה זכות מצות טהרת המשפחה שתכריע את כל העולם לכף זכות ולהביא תשועה והצלה לכל בית ישראל, עמו ונחלתו. ובמהרה יקויים בנו: ישראל נושע בה' תשועת עולמים אמן ואמן.

עובדיה יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

שלום בין ישראל למצרים, ובין ישראל לאביהם שבשמים

ב"ה, ירושלים ערב יום הכפורים תשל"ט

לאחינו בית ישראל בארץ ובתפוצות ה' עליהם יחיו.

לקראת יום הכפורים הבא עלינו לטובה ולברכה, הריני מתכבד להביע בזה את ברכותי הנאמנות מקרב לב לכל אחינו בית ישראל לברכת גמר חתימה טובה, תחל שנה וברכותיה.

מורי ורבותי! מפנה בעל חשיבות רבה חל באחרונה באזורינו, כאשר ראש ממשלת ישראל וחבר עוזריו הבכירים עמדו במשימה כבדה וגורלית לעמנו במחנה דוד אשר בארצות הברית, והשיגה ידם להניח יסוד לקראת השלום באזורינו, לעת עתה בין ישראל למצרים, ובתקווה שבמשך הזמן תחול תזוזה בין יתר שכנותיה של ישראל, שגם הן ילכו בדרכה של מצרים לכרות שלום עם מדינת ישראל. ועושה שלום במרומו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל.

כידוע השלום הוא משאת נפשם של אחינו בית ישראל תושבי המדינה, וגם תקותם הגדולה של אחינו יהודי התפוצות. ואמנם אין לכחד כי המחיר שניתן תמורת השלום כבד מאוד, ומכאיב לנו עד מאוד, מכל מקום גדול השלום שכל מחיר יקר הניתן תמורתו, השלום עדיף ממנו. וכמאמר חז"ל בתורת כהנים ריש פרשת בחוקות:

"שאם אין שלום אין כלום, וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל, מגיד שהשלום שקול כנגד הכל". אולם אנו בטוחים בחסדי השי"ת כי כל זה הוא רק התחלה צנועה להשגת מניעת מלחמות אכזריות ושפיכות דמים מצד שכנינו, ובבחינת: "חבי כמעט רגע עד יעבור זעם". וכאשר נתחזק ונלך בדרכי התורה והמצוה, נזכה שיקויים במהרה החזון של ישעיה הנביא (פרק ב פסוק ד): "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". ומצפים אנו לישועת ה' השלמה, שאז נזכה לשוב לגבולות ההסטוריים של ארצנו ונחלת אבותינו, וכמו שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו (בספר בראשית פרק טו פסוק יח) לאמר: "לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים ועד הנהר הגדול נהר פרת". וכן נאמר (בספר שמות פרק כג פסוק לא): "ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר ועד הנהר". וכן נאמר (בספר דברים פרק יא פסוק כה): "לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן ה' אלקיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם". ובספר יהושע (פרק א פסוק ג וד): "כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם נתתיו, מהמדבר והלבנון הזה עד הנהר הגדול נהר פרת ועד הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם". ואנו מאמינים שלא יפול מדברי ה' צרור ארצה, ותשועת ה' כהרף עין. וכמו שאמרו חז"ל בסנהדרין (דף צח ע"א) היום אם בקולו תשמעו.

במסכת יומא (דף פו ע"א) אמרו: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך. ולכאורה השאלה נשאלת מדוע שינו חז"ל מלשון המקרא, היה להם לומר גדולה תשובה שמגעת עד ה', ולמה הדגישו עד כסא הכבוד. ונראה להסביר על פי דברי הגמרא בפסחים (דף קט ע"א), אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי יהודה נשיאה, מאי דכתיב וידי אדם תחת כנפיהם. ידו כתיב, זוהי ידו של הקדוש ברוך הוא שפרוסה תחת כנפי החיות של כסא הכבוד כדי לקבל בעלי תשובה מפני מדת הדין. ופירש רש"י, שמדת הדין מקטרגת שלא יקבלם, והקדוש ברוך הוא מקבלם בסתר. וגדולה מזו אמרו בסנהדרין (דף קג ע"א), בענין מנשה בן חזקיהו, שנאמר עליו בדברי הימים ב (פרק לג פסוק יא): "ויבא ה' עליו את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדוהו ויאסרוהו בנחושתים ויוליכוהו בבלה, וכהצר לו חילה את פני ה' אלוקיו וינעו מאד מלפני אלוקי אבותיו, ויתפלל אל ה' ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלים למלכותו, וידע מנשה כי ה' הוא האלוקים". ואמרו על זה בגמרא, ויעתר לו, ויחתר לו כתיב, מלמד שעשה לו הקדוש ברוך הוא כמין מחתרת ברקיע כדי

בית דברים אחרים יוסף

לקבלו בתשובה מפני מדת הדין. ופירש רש"י שמדת הדין היתה מקטרגת על מנשה שלא לקבלו בתשובה, וחתר הקדוש ברוך הוא מחתרת ברקיע ופשט ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין. ונראה שמדת הדין המעכבת לקבל תשובתו באה בטענה על שהחטיא את הרבים, שאין מספיקים בידו לעשות תשובה, כמבואר ביומא (דף פז ע"א), וברמב"ם (בפרק ד מהלכות תשובה הלכה א). ובכל זאת לרוב חסדי השי"ת, נהג עמו לפני משורת הדין וחתר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבלו בתשובה, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ד הלכה ו), שהמחטיא את הרבים וכיוצא בו, אף על פי שהם דברים המעכבים את התשובה, מכל מקום אם עשו תשובה הרי הם נחשבים בעלי תשובה, ויש להם חלק לעולם הבא. וזהו שרמזו חז"ל, גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, כלומר, שהקדוש ברוך הוא חותר ברקיע תחת כסא כבודו לקבלם בתשובה, כי אין לך דבר העומד בפני התשובה. וכמו שאמרו דורשי רשומות, שאפילו על שלש עבירות החמורות ביותר, שהם עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, מועילה התשובה לפני המקום ברוך הוא. שנאמר תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם. דכ"א ראשי תיבות: דם כפירה אשת איש. ועל ידי התשובה נזכה לשלום אמת, כמאמר חז"ל בילקוט (ישעיה ס"ס תפח) גדול השלום שניתן לבעלי תשובה, שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו.

לשמחתינו עדים אנחנו לתופעה של התעוררות רוחנית בקרב עמנו, צמאון לדבר ה', ושיבה אל מקורות היהדות, והולכת ומתקיימת לעינינו נבואת הנביא עמוס: הנה ימים באים נאום ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'. מחזה מרנין לב הוא לראות את בעלי התשובה אשר שבו לצור מחצבתם וקנו להם שביתה בישיבות המפורסמות "אור שמח", "אש התורה", "ודבר ירושלים", וכן בישיבת "נוה ירושלים" לבעלות תשובה, וכמה מבין בעלי התשובה בעלי השכלה גבוה ונושאי תארים אקדמאיים. השוקדים על דלתות תורתנו הקדושה, לילה כיום יאיר כחשכה כאורה. כמה אנשים חילוניים הגיבו על תופעה זו, כאילו להשקיט את מצפונם, שאין זו אלא תנועה בת חלוף, אולם המציאות הוכיחה כי יש המשכיות רצופה והתמדה בהתפתחותה של תנועת בעלי התשובה. והיא מכה שרשים והולכת מחיל אל חיל, ביתר שאת וביתר עוז. בואו ונחזיק טובה לראשי הישיבות האלה שעושים כמיטב יכולתם להשיב רבים מעון, ולחזקם ולעודדם בלימוד התורה ובקיום המצוות, כי הם חיינו ואורך ימינו, ומקדשים שם שמים ברבים, אשרי

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

חלקם ומה נעים גורלם, כי למחיה שלחם אלקים להחיות עם רב, ועליהם נאמר "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה". וכדרשת חז"ל (בבא מציעא דף פה ע"א). חובה קדושה לתמוך בישיבות הקדושות בכלל, ובישיבות אלה בפרט, ולתרום בעין יפה וברוח נדיבה לחיזוקם ולהרחבתם, כי עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

אין ספק שתופעה זו מחייבת גם אותנו, ובמיוחד את צבור הרבנים בישראל, לקרב בדרכי נועם את אחינו הרחוקים מתודעת היהדות השרשית והמקורית, ולהוכיחם בלשון רכה, ולהשפיע עליהם לשוב בתשובה, לבלתי ידח ממנו נדח, כמצות התורה הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. וזוהי מצוה רבה של אהבת ישראל שנצטוונו עליה בתורה "ואהבת לרעך כמוך", בבחינת טובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת. ומוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון. וה' יערה עלינו רוח טהרה ממרומים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

ויהי רצון שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה שנת שלום ושלוה השקט ובטחה, שנת גאולה וישועה, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. ויקויים בנו הפסוק: מה נוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אומר לציון מלך אלקיך. יראו עינינו וישמח לבנו בביאת משיח צדקנו ובבנין בית קדשנו ותפארתינו, וכמאמר הכתוב: חזה ציון קרית מועדינו עינך תראנה ירושלים נוה שאנן אוהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח.

תזכו לשנים רבות נעימות וטובות

עובדיה יוסף

[Faint handwritten notes in German script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

וְיָבֹא אֵלָיו
וְיִשְׁכַּח

27 March 1978

היות והזמן הזה הוא סוף שנת השמיטה, ועכשיו העניין של היתר מכירה הוא יותר רציני, ראינו לנכון להביא שיעור ששוכתב מילה במילה מפי קודשו של מורן פוסק הדור וצוקללה"ה, למורות שהובא כבר בגיליון ד'-אלול תשע"ד (בגיליון זה הוספנו כותרות משנה בתוך השיעור עצמו).

שיעור שנמסר בערב שנת השמיטה שנת תשמ"ז

הקדמה לדין היתר מכירה בשביעית

הערב אנחנו מתחילים בעניינים של שביעית אנחנו ניתן את ההדגשה קודם כל לעניין היתר המכירה, להבין במה החילוקי דעות, במה נחלקו גדולי הדור, לפני מאה שנה בערך, קרוב למאה שנה, וכל שמיטה יש את הבעיה הזאת, זה מוציא ספרים להתיר וזה מוציא ספרים לאסור.

לחפש את האמת

אבל צריך להבין את הרקע הזה, ולא להיות אדם חד צדדי. צריך לדעת את דעתו של זה ודעתו של זה, ומי אמר כך ומי אמר כך. צריך לדעת גם כן את הדעות ולהבין אותם, שאדם לא יתרשם ממישהו שאמר לו כמה דברים מוטעים, ולא ידע איפה האמת. צריך לדעת את כל האמת. אחר כך אדם רוצה להחמיר תבא עליו ברכה. רוצה אדם להקל, יראה שיש לו על מה שייסמוך. אבל לא ככה יבא אדם וידבר אתך, יתווכח אתך, אתה לא יודע מה לענות לו, אתה חושב אולי הוא צודק. אומר לך כל מיני דברים, מפטם אותך בכל מיני דברים, כי יש ספרים שסילפו את האמת, כתבו כמה דברים, הייתה להם מגמה למחבר כדי להחמיר, כדי לאסור לא כדי להחמיר, שכולם ידעו שזהו איסור מוחלט, כמו בשר חזיר, כך שאנשים יחשבו. המחבר הזה הייתה לו מגמה אולי הוא יש לו איזה קרובים, או יש לו עסק עם גויים ורוצה להרויח לגוים האלה, אז עושה ביזנו אתם, נותנים לו אחוזים והוא כותב ספרים כאלה. יכול להיות, גם זה יכול להיות, כל דבר יכול להיות.

אבל אנחנו נאמר דברים כהווייתם בע"ה, לאור ממצאים הספרים שנכתבו בנושא הזה, לאור ג"כ תורתם של רבותינו, אין לך דבר שלא מפורש בדברי רבותינו, מפייהם אנחנו חיים. יש לנו כללים של פוסקים, יש לנו ברוך ה' כללים בהוראה, לא כל אחד ואחד מה שהוא רוצה, רוצה להתיר עושה, רוצה לאסור עושה. התורה לא כחומר ביד היוצר, התורה יש לה, יש בה, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ויש בה כללים של הוראה, במקום שצריך לאסור צריך לאסור, במקום שצריך להתיר צריך להתיר, אבל אסור להחמיר במקום שיכלו להקל, כי אדם שהוא אוסר במקום שאמרו להתיר יש לו עונש לא פחות מאדם שהוא מתיר מה שצריך לאסור. כמו שכתוב בירושלמי בעבודה זרה מובא בתוס' ע"ז (דף מ) שאדם שהוא מחמיר

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ואוסר מה שהוא מותר עונונו יותר חמור מאדם שהוא מתיר מה שהוא אסור. זה עבירות שבין אדם למקום, זה עבירות שבין אדם לחבירו. והוא סתם אוסר, מטעה את הבריות, חושבים שבאמת אסור, ואח"כ רואים שבאמת, שזה לא נכון, סתם הוא מטעה אותם. לפעמים יש ח"ו לא רק הפסד ממון, לפעמים יש הפסד נפשות.

זו לא פשרנות, זו הלכה

אני יודע כמה ת"ח, בני ישיבות, לא למדו את הבעיה הזאת לשורשה, כפי מה שצריך ללמוד. הם שמעו ככה, חברך חבא אית ליה, חשבו שגם זה שייך למחלוקת של מפלגות, יש מפלגה של מזרחי ויש מפלגה של אגודת ישראל. מזרחי ידוע שהם פשרנים, ואגודת ישראל הם יותר קיצונים, יותר מחמירים. אז אמרו אני רוצה להיות מהקיצונים, אני לא רוצה להיות מהפשרנים בתורה, אז ככה חשבו, ציירו להם את הדבר שכאילו יש כאן עניין של פשרנות. זה לא נכון, יש הלכות, יש דברים מיוסדים על אדני פז. חושבים שהרב קוק, הגאון הרב רבי יצחק הכהן קוק, היה פשרני, הוא היה מזרחי, הוא היה נגד המזרחי, הוא רצה להעמיד מפלגה ששמה "דגל ירושלים" לצאת נגד המזרחי, אבל לא אסתעייא מילתא. הוא לא היה מזרחי, אבל הם אומרים "מרן הרב קוק", אז חשבו אותו כיוון שהם כל כך מכבדים אותו, אז חשבו שהוא נהיה מסכן מזרחי, הוא לא מזרחי והוא לא שייך למזרחי כלל ועיקר, הוא היה גאון שהתורה הייתה נר לרגליו.

"הצנזורה" על ספרו של הרב קוטלר

היה גאון אחד מפורסם שמו רבי אהרון קוטלר, ראש ישיבת ליקווד באמריקה, היה גאון עצום. הוא ראה את הספר הזה 'חיבת הארץ', וכתב תשובה, ואמר, דבריו של הרב קוק דברי אלקים חיים, וכולם אמת ויציב. והוא כתב תשובה כזאת. עכשיו הדפיסו את הספר שלו אחרי פטירתו, השמיטו את התשובה הזאת, למה, הם יותר קיצונים מרבי אהרון קוטלר, אז הם הוציאו לאור את הספר שלו, הם עשו צנזורה על הספר הזה והשמיטו את התשובה הזאת, שלא יראה שהוא מסכים עם הרב קוק. תראו עד היכן הדברים מגיעים, מסלפים את האמת כי רוצים דווקא לאסור, בכח וביד חזקה רוצים לאסור, מה שמותר רוצים לאסור. מה יש לך להעלים, אתה תאמר רבי אהרון קוטלר, מי שרוצה ישמע לו מי שירצה לא ישמע לו. מה אתה צריך לצנזר את רבי אהרון קוטלר גם כן. זה גאון מפורסם, גאון עצום, וגם כן אותו, כי הוא לא הוציא ספר בחייו, הוציאו אותו לאחר פטירתו, את התשובה האת השמיטו אותה, לא הדפיסו אותה, כדי שלא יראה שהוא מיקל בדבר הזה. תראו עד איפה עיוורות העיניים שלהם, מה איכפת לך, אתה רוצה לצנזר את דבריו, הוא גאון ויודע מה שהוא כתב, מי שרוצה

ישמע לו, מי שירצה לא ישמע לו. יש לך לדחות את דבריו - תכתוב הערות על דבריו. אבל איך אתה יכול ללכת להשמיט את התשובה הזאת מתוך הכתב יד כדי שלא יראה שהוא הרב מתיר. כ"ז כמו שאמרתי הסתמיות עיניים יש כאן. פשוט מאד, עיניהם רעה שיש אנשים שמתירים, שיש רבנים שמתירים.

כך החלה החקלאות היהודית בארץ

כמו כן הדבר כמו שהיה מאז, בזמנו לפני יותר ממאה שנה לא היה כ"כ חקלאות בא"י, מה היה בארץ ישראל, כל החקלאות היה בידם של הערבים האלה הרשעים האלה, כל ארץ ישראל הייתה בידם. היה גאון אחד מביאליסטוק, רבי שמואל מונויבר, יש לו ספר שאלות ותשובות וחקרי הלכה. הגאון הזה שהיה אב"ד בביאליסטוק לפני יותר ממאה שנה, הוא נתן ליבו בעניין הזה, שכל אלו שבאו לארץ ישראל היו מתי מעט, לא היו הרבה, כל ארץ ישראל בזמן המנדט, בזמן שקיבלנו את העצמאות היה אולי שש מאות אלף, שש מאות חמישים אלף, סך הכל, אפילו מליון אחד לא היה. לפני מאה שנה על אחת כמה וכמה. הלא כל הזמן היו זורמים עליות, אבל לפני יותר ממאה שנה לא היו כל כך, היו מתי מספר, בירושלים בפרט. וכולם, רובם היו לא אנשי מקצוע, מי שיש לו, או סנדלר, או נגר, או פחה, היו מכלכלים את עצמם בקושי, לחם צר ומים לחץ, וחלק גדול גם כן היו מתפרנסים מהתמיכות ששולחים להם מחוץ לארץ. היה כולל פולין, היה כולל ורשה, כולל אני יודע מה, כל אחד יש לו את הכולל שלו, ושולחים להם נדבות מחוץ לארץ. היה ועד לספרדים, אז היה ועד לספרדים, היו יושבים תלמידי חכמים, היו להם גם כן קופות בכל רחבי המזרח, מה שהיו אוספים מהקופות היו מחלקים לתלמידי חכמים מסכנים שהם לומדים, בקושי היה מספיק להם ללחם צר ומים לחץ. זה מה שהיה, מקצוע לא היה, החקלאות לא הייתה מפותחת, כל החקלאות הייתה בידם של הערבים, השדות כולם היו בידם.

אז בא הגאון הזה רבי שמואל מונויבר, הייתה לו עין של נשר, ראה למרחוק, מה יהיה הסוף, מה יהיה עתידו של הישוב הזה, הישוב הזה צריך להתפתח בחקלאות, בלי חקלאות זה אי אפשר. לכן הוא הלך והשפיע על הברון רוטשילד, רבי שמעון זאב וולף, שהיה מוקיר את הגאונים, מוקיר רבנו, הוא הלך אצלו. חשב שהוא בא לעשות איזה מגבית, איזה דבר. אמר לו, לא אדוני, אני לא באתי בשבילי, לא תתן לי מגבית, ולא תתן לי כסף. אני לא צריך את הכולל שלי, ולא צריך שום דבר. אני באתי לדבר אתך על נושא מיוחד, אבל אני צריך ממך שעתיים שתקדיש לי בשביל הדבר הזה. הוא עמוס מאד, הברון הזה, הקציב לו איזה שעתיים והוא ישב ודיבר אתו, על התפתחות החקלאות בארץ ישראל. אמר לו, אם לא תהיה לנו חקלאות, א"א להתפרנס בצורה כזאת. אם אתה תזכה במצוות יישוב ארץ ישראל ששקולה כנגד כל

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

המצוות, ואתה מעריך את המצוות. אני נותן לך עצה טובה, לך תייסד שמה מושבים, ותתן להם, הפועלים של ארץ ישראל שהם יראי שמים תתן להם פרנסה, שיוכלו לעבוד ותראה שיהיה לך גם אתה רווחים. אז התחיל קודם כל עם היקב של ראשון לציון, הוא קנה שם אחוזת אדמה ונטע שם המון כרמים כדי שיוכלו לעשות מזה את היקב, את הענבים, ואז לאט לאט החל להתפתח, התפתחה החקלאות. כל זה טוב ויפה, כל שנה ושנה היו מוסיפים, והיו גם רווחים, לא רק היו עובדים, נהנים מיגיע כפיהם, "יגיע כפך כי תאכל אשריך וטוב לך", אלא גם כן היה ייצוא. התחילו אז לתת את היינות, איזה טעם של היינות, של יקבי ראשון לציון יצא שמם בעולם. אז הוא אחרי שלש ארבע שנים בא פה לארץ ישראל, זה הברון, רצה לראות במו עיניו, להתרשם. היה שמו המקום ההוא, המושב ההוא שמו עקרון, אז הוא בא, מרוב ששמח לא האמין למראה עיניו, איך שעובדים בחריצות, איך שעובדים וכל כך יש להם שמחה לגמור את מלאכתם. לא עושים את זה שמונה שעות עבודה, מסתכלים בשעון והולכים הביתה, אלא היו עושים ממש, "ותקום בעוד לילה ותתן טרף לביתה", עובדים לשם שמים במסירות וקובעים עיתים לתורה. כל הפועלים כמעט כולם היו יראי שמים, אבל המשגיחים שלו לא היו טובים, המשגיחים שהוא שם אותם שיפקחו על הפועלים שלהם היו אנשים לא דתיים, חילוניים, שלח אותם מצרפת, הוא מכיר אותם. בקיצור, עד שהגיע כמו שאמרתי, הוא בא ביקר, ראה, שמח, והוא ביקש אותם, לא יקרא שם המושב הזה עקרון, יקרא שמו "מזכרת בתיה" על שם אמו. היה כל כך שמח, רצה שיקרא המושב על שם אמו. טוב, הוא חזר לצרפת, בשנת תרמ"ט הייתה שמיטה, זה קרוב למאה שנה, תשמ"ד, תרמ"ט, זה 98 שנה.

השמיטה הראשונה של ההיתר

שנת תרמ"ח, ערב שנת השמיטה התחילו הבעיות. כל אלה שהם עבדו בחריצות, באו ושטחו את בקשתם, עוד מעט קרבה שנת השבע שנת השמיטה, אנחנו צריכים להשבית את כל המלאכות, שום מלאכה לא נוכל לעבוד, האדמה תישאר שממה. 'בואו הערבים הרשעים האלה גם כן, שהם מצפים לחורבן היישוב, כל מה שהיו מתפתחים יותר, קוץ בעיניים של הערבים האלה. אז אם כן אחנו לא יודעים מה לעשות, אבודי עצות. באו למי לשאול, שם כולם היו אשכנזים, מארצות אירופה, היו צריכים לשאול למי לרבי שמואל סלנט, שהוא היה רב של ירושלים. באו לשאול אותו מה לעשות. סרב להתיר.

קודם כל היו בירושלים גם אז חוג של קנאים יראי שמים בתכלית, קיצוניים, אבל אוהבים את החומרות כרימון. והם היו חסידיו של הגאון הגדול רבי יהושע ליב דיסקין. הוא היה גאון עצום, אבל מחמיר גדול כשהיה יכול. היה מפולפל עצום, חריף, בקי בתלמוד בבלי, ירושלמי,

אבל בהלכות היה אוהב, תמיד נוטה כמו בית שמאי, תמיד היה נוטה להחמיר, ותמיד היה עימותים בין החסידים שלו לבין החסידים של רבי שמואל סלנט. רבי שמואל סלנט היה ידוע כאיש פיקח, איש חכם, מעורב עם הבריות, הוא היה נוטה יותר להקל.

דעת הגר"ש סלנט שגם האשכנזים ינהגו בארץ ישראל כדעת מרן הש"ע

דרך אגב, הוא היה נוטה להצדיק את דעותיו של מרן כאן בארץ ישראל גם על האשכנזים. ועד עכשיו יש פירות משהשקפות שלו. למשל, בהלכות גיטין לפעמים, כמו שבכל מקום יש מחלוקות, יש גם מחלוקות גם בהלכות גיטין. איך כותבים בכלל גט, מה צריך לכתוב פה, יש נוסח של גט. גם בשמים יש בזה מחלוקות גדולים, למשל, "גט פיטורין" איך כותבים גט פיטורין. יש מחלוקת, יש אומרים צריך לכתוב בשני יוד"ן, יו"ד אחרי הפ"ה ויו"ד אחרי הרי"ש. זה דעתו של מרן, ואם לא כתב כן, פסול. והרמ"א אומר בדיוק להיפך, לכתוב יו"ד אחת, ואם כתב שני יוד"ן פסול. עכשיו, מה צריכים לעשות, נמצאים אנו בארץ ישראל, ברוך ה', בירושלים, הרב אמר, מרא דאתרא זה מרן, צריכים לעשות כמו מרן, בין האשכנזים בין הספרדים. אם היה איש אחר היה אומר, לכל הפחות להאשכנזים נעשה כמו הרמ"א, ולספרדים נעשה כמו מרן. לא, אמר מה זה, פה זה אתרא דמרן, צריכים לעשות כמו מרן. לכן הנהיג בכל, עד עכשיו, בירושלים שונה משאר מקומות. למשל בפתח תקוה שמה נשארו נאמנים להרמ"א, שמה היו אשכנזים, והרבנים שמה דור אחר דור אשכנזים, ולכן השאירו את זה כמו מנהג האשכנזים. לא רק המילה "פיטורין", יש עוד הרבה נוסחאות שבתוך נוסח הגט יש בהם שינוי, בין דעתו של מרן לבין דעתו של הרמ"א. אם כותבים "וכל שום דאית לי" וכו' זה דעתו של מרן, שבכל אדם ואדם צריך לכתוב וכל שום דאית לי וכו'. והרמ"א אומר לא כותבים, לא כותבים את הנוסח הזה, צריך לכתוב שמעון, יש לו שמות עוד - יכתוב את כל השמות שיש לו, אבל לא יכתוב "וכל שום דאית לי" וכו'. וגם זה יש בזה נוסחאות, כמו שאמרתי, מרן אומר כך, הרמ"א אומר כך. פה עושים כדעתו של מרן, שם עושים כדעתו של הרמ"א. האשכנזים עושים כדעת הרמ"א. אז היו עושים הכל בכל מכל כל, גם הספרדים היו עושים כדעת הרמ"א.

"כשהגעתי לפתח תקוה היו לי מלחמות קשות שהספרדים ינהגו כמנהגם..."

כך היו עושים שם, עד שאני הגעתי לפתח תקוה, והיה לי מלחמות קשות עם הרב הראשי עליו השלום הגאון רבי ראובן כץ, עד שהסכים לעשות לספרדים כמו הספרדים, ולאשכנזים כמו האשכנזים. אפילו בשמות יש הרבה חילוקי דעות, איך כותבים את השמות, גם בזה יש המון מחלוקות. האשכנזים יש להם נוסחה אחרת בכתובת השמות, ולנו יש נוסח אחר בכתובת השמות. בשמות כמובן שמות לועזיים. אם זה שמות הקודש אברהם, שרה, אין בזה

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בעיות, כותבים אברהם שרה. אבל אם זה שמות לועזיים לנו יש כללים אחרים, ולהם יש כללים אחרים. אנחנו מוסיפים למשל בשם שהוא צרפתי או אנגלי, צריך להוסיף, אם זה צירי שמים יו"ד, אם זה פתח צריך אל"ף. אבל אצליהם זה לא ככה, אם זה פתח לא כותבים אל"ף, ואם זה צירי כותבים עי"ן. יש בזה כל מיני שינויים. אז שמה שהייתי בשנת תש"י, אז היה לי מחלוקת עם רבי ראובן כץ עליו השלום, הוא כותב לספרדים כמו מנהג האשכנזים. אמרתי לו בשבילי הגט הזה פסול, לא שווה כלום. אמר לי, איך אתה אומר ככה, אמרתי לו כן, אני אומר לך. איך הם כותבים רשל, ניקח למשל רשל, אישה שמה רשל, רחל - רשל, אז כותבים רשל, זה שם צרפתי, הם כותבים רשעל, למה עי"ן, צריך להיות צירי, אז כל צירי הם מוסיפים עי"ן, אז זה רשעל, אמרתי לו בשבילי רשעל זה גט פסול, זה פוסל, זה רשל לא רשעל. אמר לי אז מה אתה רוצה לכתוב, אמרתי לו אני רוצה לכתוב, ר'א', האל"ף בשביל הביטוי של פתח, ו-ש"י"ל, יו"ד בשביל הצירי, אז ראשיל, אמר זה לא רשל זה ראשיל, הלא אצליהם האל"ף זה אול"ף, אז אם אני כותב אל"ף זה אף, ואח"כ יו"ד זה סימן חריק. אז ראשיל, ולא רשל.

עמדתי עד הסוף, ואע"פ שיכלתי להפטר מן הרבנות

טוב, בקיצור מחלוקות מחלוקות, בסופו של דבר אני עמדתי עד הסוף, אמרתי לו אני לא אחתום על הגט הזה, ואני אפטר אפילו מהרבנות, ולא איכפת לי משום דבר. משראה שאני עומד יותר מדאי על דעתי, אמר, תשמע, אם אתה כל כך מתעקש, אני לא מתערב, אתה תסדר את הגט לבד, על אחריותך. חשב שאני יפחד, אמרתי לא אני לא מפחד, אני יעשה על הפרנציפ. ואני סידרתי את הגט. הם היו רגילים כשעושים גט לוקחים ספר וקוראים מתוך הספר, מסביר לו מה זה מודעות מה זה לא מודעות, כשהוא בא לגרש את אשתו, על פי רוב הוא בור, עם הארץ, לא יודע מה זה מודעות, עד שמסבירים לו עושה לו "הא" שלוש פעמים חוזר לו עד שיבין מה זה מודעות. צריך לעשות בתור מודעות, על פי ההלכה בשלחן ערוך, טוב. אז כשאני הסברתי אז הסברתי את הכל בע"פ, בשפה שלו שהוא מבין אותה, עד שהבין מה זה מודעה, צריך לבטל את זה, זה ככה, אני הסברתי לו. כשהוא ראה שאני סידרתי מהתחלה עד הסוף, מצא חן בעיניו, אמר, מכאן ולהבא כל הגיטין של הספרדים אתה תסדר אותם. אמרתי טוב. וכך היה. חשב שאני יגיד לו לא. לא למה לא, תביא אני יסדר אותם בסדר. איך אתה יודע בע"פ? אמרתי לו אני סידרתי במצרים מאה גיטין, אני לא באתי היום מחדש לעשות גיטין, אמר בסדר. אז כמו שאמרתי הייתה מחלוקת גדולה בנוסח הגט, עמדתי על זה שאצל הספרדים יכתבו כמו הספרדים, ואצל האשכנזים יכתבו כמו האשכנזים. ככה זה הדרך.

זו מחלוקת לשם שמים

כמו שאמרתי שמה מפני שזה מושבה אשכנזית. המייסדים אותה היו אשכנזים. זוהי הייתה מחלוקת לשם שמים, לא חס ושלום, איזה אינטרס יש לו הוא שיעשה את זה כמו האשכנזים, ואיזה אינטרס יש לי אני שיעשה כמו הספרדים. אלא פשוט מאוד מחלוקת של תורה, של דת, דעתו של מרן ככה, כך צריך להיות, כמו שצריך. יש מחלוקת כאשר הבעל אשכנזי והאישה ספרדית, מה צריכים לעשות, לעשות כמנהג האשכנזים, כמו הבעל, או כמו הספרדים כמו האישה, גם בזה יש מחלוקת. כשיש למשל שינוי באותיות בשמות, איך צריכים לעשות. אז יש אומרים שהגט הוא בא בשביל להתיר את האישה, לא להתיר את האיש, האיש הוא בלאו הכי יכול להתחתן עם עשר נשים, רק יש חרם דרבינו גרשום, זה משהו אחר. אבל הגט הזה למה הוא זקוק, זקוק הוא לאישה, היא לא אשת איש כבר, אחר הגט "ונתן לה ספר כריתות ונתן בידה", אז הוא דבר שמועיל בשבילה, אז מה איכפת לי שהבעל הוא אשכנזי, צריך לכתוב כמנהג הספרדים. אבל יש אומרים להיפך, כל נוסח הגט הבעל מדבר בעדו, אנא פלוני בר פלוני וכו', הוא מדבר אתה, אז מה כשהוא מדבר הוא מדבר כמו אשכנזים, אז מה אתה רוצה ממני, אני צריך ללמוד שפה של ספרדים כדי שאני יגרש את אשתי. לא עושים ככה. יש דעות לכאן ולכאן. יש מחלוקת בין הרב גט פשוט לבין ספר רוב דגן. דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד. עכ"פ רואים שבכל דבר יש מחלוקות. ור' שמואל סלנט קבע פה בירושלים לא יהיה שום מנהג אלא כמו הספרדים, עשה כמו הספרדים, זהו, גמרנו, עשה כמו הספרדים, למה? מפני שמרן, הוא אתרא דמרן. אבל אם היה דבר כזה שומעים עליו חסידי דיסקין, מה שהיו עושים מזה, צרות צרורות. איך אתה עושה לאשכנזים גט של ספרדים. זה לא שווה כלום הגט הזה. וכן על זה הדרך. והוא היה משתדל כמה שאפשר לחמוק מהם, לא היו עימותים, לא היה לו לעשות עימות עמהם.

העניין של שמיטה הוא עניין שבפרהסיא, וא"א "להחביא" את הפסק

והנה הגיע העניין של השמיטה, שמיטה זה דבר שבפרהסיא ואי אפשר לחבות את זה. זה לא שאלה אם ביצה זו היא כשרה או טריפה, הוא יכול לפסוק מה שהוא רוצה, יכול לפסוק כדעתו של מרן. אם היו הם שומעים שהוא פוסק כדעתו של מרן היו צועקים, שמרן גם כן, גם בביצה אם מותרת או אסורה גם כן יש מחלוקת. מרן אומר, אם הדם הוא בלבן, בחלבון, אז כשרה, לוקח את החלבון זורק אותו, והביצה כשרה. ואם בחלבון, בצהוב, אז טריפה אסור לאכול אותה, כולה אסור, צריך לשפוך אותה. הרמ"א אומר בין בחלבון בין בחלבון הכל טרף. והוא היה עושה כמו מרן, אבל היה עושה בזהירות. לפעמים החלבון, הלבן, מכסה את החלבון, והנקודה שהיא אדומה היא באה מן החלבון, לא מן החלבון. איך יודעים את זה,

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

כותב הרב חיד"א בספר מחזיק ברכה, שהיו נוהגים גאוני חברון שהיו מביאים צמר גפן, כי אם אתה תיגע, אם החלמון ישפך סימן שאתה לקחת מגופו של החלמון. אז מה היו עושים, לוקחים צמר גפן, לוקחים בכדור, סוחבים, מושכים את הדם, אם יצא הדם ונשאר החלמון בשלימותו, סימן שזה בא מהלבן וזה כשר, ואם נשפך החלמון סימן שפצעת אותו סימן שזה היה מהחלמון אז זה טרף. וכך הוא היה זהיר, היה עושה כמו שאמרנו בזהירות הכל. אז הוא אמר מי יכול לבדוק אחריו מה הוא מטריף מה הוא מכשיר, זה א"א, זה דבר שבצינעה. אבל דבר כזה כמו שמיטה, שמיטה זה דבר כללי, זה דבר ציבורי, אפשר לחבות את זה? לכן הוא התחמק מהם. לא רצה להאסור לא רצה להתיר.

הראשון לציון הרב רפאל מאיר פאניז'יל הוא סמכות, לכו אליו

שלח אותם אל הראשון לציון, אמר הוא חכם באשי, הוא סמכות, לכו אצלו. מי היה הראשון לציון, היה רבינו רפאל מאיר פאניז'יל.

קצת הסטוריה על הראשונים לציון

רבי רפאל מאיר פאניז'יל היה מחותנו של הגאון רבי יעקב שאול אלישר, רבי יעקב שאול אלישר הוא היה המוציא והמביא, עוד בזמנו של רבי אברהם אשכנזי, הראשון לציון רבי אברהם אשכנזי, המוציא והמביא היה רבי יעקב שאול אלישר, הוא היה גבר בגורבין, הוא היה מטה שכמו לסבול. גם גדולתו בתורה, גם בעסקנות, היה איש חכם מאוד, מופלא. ולכן הוא היה המוציא והמביא. בפטירתו של רבי אברהם אשכנזי, כל העם אמרו "עכשיו הגיע תורו של רבי יעקב שאול אלישר להיות ראשון לציון". הוא היה כבר באותו הזמן למעלה משביעיים שנה. והנה מלווים את הארון של רבי אברהם אשכנזי זכר צדיק לברכה, מלווים אותו שני הגדולים האלה, רבי רפאל מאיר פאניז'יל ורבי יעקב שאול אלישר, שניהם היו מחותנים. בנו של רבי יעקב שאול אלישר, רבי חיים משה אלישר בעל ספר משה האיש, היה נשוי עם בתו של רבי רפאל מאיר פאניז'יל. רבי רפאל מאיר פניז'יל פונה אל רבי יעקב שאול אלישר, תראה רבי יעקב, תסתכל על הזקן שלי, הפך לבן, אני זקן יותר ממך, אמר לו אתה תהיה ראשון לציון ואחר כך אני, כלומר, תיכף, על המקום, פוסקים שיהיה רבי רפאל, בשביל זקנותו, בשביל כבודו, ויתר לו. וכך היה, המליכו את רבי רפאל מאיר פאניז'יל. אבל כיון שהיה זקן, כל דבר היה סומך בדרך כלל על רבי יעקב שאול אלישר. וכך בענייני פסקים, הוא היה דיאנמי, זריז, בעל מרץ, הוא היה כותב. הוא נפטר, רבי רפאל מאיר פאניז'יל, בשנת תרנ"ג, מלך שלש עשרה שנה, לפניו רבי אברהם אשכנזי נפטר בשנת תר"מ, הוא נפטר תרנ"ג, מלך במקומו

רבי יעקב שאול אלישר עד תרס"ו, ג"כ שלש עשרה שנה, כל אחד מהם שלש עשרה שנה גימטרייה אהבה, "אהבה שאינה תלויה בדבר".

השאלה הנענה אל הראש"ל הרב פאניז'ל, והוא הטיל על הרב יעקב שאול אלישר לכתוב על זה פסק

ובכן, כשהגיעה שנת תרמ"ח בתוך זמן כהונתו של רבי רפאל מאיר פאניז'ל הציעו לפניו את השאלה, יהיה חורבן, יהיה שממה. מה נוכל אנחנו לעשות. כל מה שעמלנו במשך שש שבע שנים האלה עכשיו בשנת השמיטה הכל נפסיד. האדמה תישאר שממה, אסור לנו ליגוע בכרם, אסור לנו, כתוב "ענייבי נזירך לא תבצור", אסור לבצור, אסור לתלוש אותם. אלא מה, צריך לפרוץ את הגדרות שיבואו כל מיני עניים ויקחו, זה הפקר, כל אחד יכול לזכות. אז כל עמלנו ילך הכל, עמלנו אלו הבנים, לא יישאר שום דבר. מה יישאר, לא ענבים ולא שום דבר, צריך שוב לחזור ולנטוע, ועוד פעם נעשה עורלה, ועד פעם נעשה הכל, וחלס. הכל אבד. הבין את צרתם רבי יעקב שאול אלישר, והטיל עליו הרב פאניז'ל "תכתוב להם פסק!". הלך וכתב הפסק הזה שנדפס בסוף ספר שמחה לאי"ש.

כל חיבוריו של הרב אלישר נקראו בשם "אי"ש"

הרב כל החיבורים שלו קרא אותם "אי"ש, איש ג"כ ר"ת יעקב שאול אלישר, הוא היה חותם יש"א ברכה, ישא ר"ת יעקב שאול אלישר. אבל ספריו כולם "אי"ש, יש לו ספר איש אמונים, יש לו ספר שמחה לאיש, מעשה איש, פסקי האי"ש, עולת איש, בני האי"ש, וכן על זה הדרך. כל הספרים שלו אי"ש.

אם הגוי קונה את הקרקע ממילא נפקעת קדושת שביעית

ובכן בספרו שמחה לאיש בסוף הספר, יש שמה תשובה של השמיטה, והוא כותב שמה להקל, הרי זה בכוחה דהיתרא. איך בכוח דהיתרא, הוא אומר כיון שיש לנו אפשרות למכור את השדות האלה, הקרקעות האלה, למכור אותם לגוי, לאיזה ערבי אחד, אם הוא קונה את זה, ממילא נפקעת קדושת שביעית מהקרקעות האלה, אין צורך לפרוץ את הגדרות שהכרמים יבואו כל אחד ואחד, התורה אמרה כשזה של ישראל, אבל כשזה של גוי, גוי הוא לא מצווה על זה, הוא קנה את הכל, קנה את הכרמים, קנה את הקרקעות, קנה את הכל, זה שלו, הוא יכול להחזיק בו. נגמר. ע"י התחבולה הזאת, תישאר האדמה עדיין קיימת, ואחרי שנת השמיטה יחזיר עוד פעם את הכרמים לבעליהם, והכל על מקומו יבא בשלום. אני אומר לכם את זה בקיצור, ואח"כ בהמשך הזמן נביא עוד ציטטות מדבריו.

מה פתאום שהרב הראשי הספרדי יתערב בענייני חקלאות של האשכנזים

אולם האלה, החרדים לדבר ה', לא רצו להסכים עם הפסק של הרב הראשי הספרדי, מה פתאום שהוא יתערב בענייני חקלאות של אשכנזים, כל האנשים שם היו מאירופה, ורבי

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' | יוסף

שמואל סלנט לא רוצה לפסוק, אז מה עשו, אמרו, נשלח לרבני הגולה, שהם יפסקו. טוב, הם לא רצו לקבל את פסקו של רבי יעקב שאול אלישר, אבל הוא לא היה איכפת לו, אתם רוצים בבקשה, לא רוצים הא סלנט. לכו תבקשו להם רבנים אחרים. והם פנו לשלשה גדולים מחו"ל, האחד מיהודי היישוב הזה שהוא רבי שמואל מוניבר, יש לו זכות להיות בעניין הזה. והאחד, זקן גאוני הדור באותו הזמן היה שמו רבי יהושע מקוטנא, יש לו ספר ישועות מלכו, שאלות ותשובות. והשלישי, רבי שמואל זוויןקדפיש שהיה אב"ד בוורשא.

שלושת הגדולים החליטו להתיר בתנאי שיצטרף אליהם הגאון רבי יצחק אלחנן, והוא התיר בתנאי שימכרו לערבי ולא לנוצרי

שלשה אלה גדולי עולם היו, כולם גדולים מאד, ישבו על מזוכה זו ראו את הפסק, ראו את כל מה שצריך, החליטו להתיר, בתנאי שיצטרף עמם הגאון רבי יצחק אלחנן שהיה אז גאון עולם, היה מאור הגולה, כל דבר לא היו זזים ממנו ימין ושמאל. אם הוא יצטרף להתיר, מסכימים, אם לא, לא. והוא הצטרף, הצטרף להתיר, עיין בכל הדברים האלה ופסק להתיר. מה, על ידי ההיתר הזה שאמרנו שימכור, רק עשה תנאי בפירוש שלא ימכרו לנוצרי, ימכרו לערבי, ואח"כ אנחנו נסביר מה ההפרש בין נוצרי ובין ערבי, אבל זה הסכמת דעתו שלו הייתה מותנית בנושא הזה.

הרב אלישר לא הדגיש שלא למכור לנוצרי משום שכל הישוב בארץ היה ערבי

רבי יעקב שאול אלישר לא שם דגש על הדבר הזה, אצלו היה מובן מאליו, כי כל היישוב כאן היו ערבים לא היו נוצרים פה, לא היו פה נוצרים, בזמן האחרון אח"כ נתגדלו, באו הנוצרים הרשעים האלה, אבל כולם היו ערבים, אבל הוא לא הדגיש את הדבר הזה בפירוש.

הרב יצחק אלחנן הסתמך על ספר עיקרי הד"ט בשם הגאון רבי מרדכי רוביוב (לפני יותר מ-200 שנה)

אבל כמו שאמרתי רבי יצחק אלחנן הוא רצה להסתמך על איזה פוסק חשוב, יש ספר 'עיקרי הד"ט' זה מאסף דינים, עיקרי הרב דניאל טראני, הוא היה מרבני איטליה טארון, ישב שמה באיטליה, והוא חיבר את הספר הזה, תקציר מכמה שאלות ותשובות. והנה שמה כתב בשם הגאון רבי מרדכי רוביוב אב"ד בחברון בספרו שמן המור כתב שמה איזה היתר בענין זה. היה ג"כ בזמנו לפני יותר ממאתים שנה, היה יהודי אחד שהיה לו כרם בחברון ורצה להשתמש בו, מה יעשה בשנת השמיטה, ורצה למכור אותו, הרב התיר לו למכור את זה בזמן, ושמה הרב האריך הרבה בדברים האלה. אז הוא לא היה לו את הספר הזה, כיון שראה רק הכתוב,

תמצית את זה בקיצור בספר עיקרי הד"ט, שלח והביא את הספר מספריה הלאומית בברלין, שם הייתה ספריה גדולה, תביא את הספר ואראה, ונחה דעתו. והסכים כמו שאמרתי להיתר, עם תנאים מסוימים.

החקלאים לא רצו להשתמש בהיתר

אבל, בתוך החקלאים האלה, שכולם היו יראי שמים, חלק מהם לא רצו, לא רצו להשתמש בהיתר, הם רצו לשובות בשנה השביעית, בפרט אלו שהיו יותר בני תורה, רצו ללכת שנה שלימה לאיזה כוללים, לאיזה ישיבות, שנה שלימה ינוחו קצת וילמדו תורה, מה יש. אבל, יצאה חמתו, יצא קצפו של הברון, שהוא שלח אותם שיעבדו לו, אם חצי הפועלים האלה עוזבים, אלה הפועלים מקצוענים, בעלי מקצוע, יודעים את העבודה, ויעזבו את העבודה, חצי הפועלים, להביא פועלים חדשים שלא יודעים מימנם ומשמאלם זה קשה, אז לכן יצא קצפו.

"אם יש היתר מהראש"ל מדוע תחמירו על חשבוני?"

אמר אם כבר יש היתר מחכם באשי, חכם באשי זה הרב פאניז'ל, יש לו את כל הסמכות להתיר, למה אתם תחמירו על עצמכם, בשביל מה תחמירו ותפסידו אותי, אני בעל היקב, אני בעל הכרמים האלה, לו היה הממון שלכם תעשו מה שאתם רוצים, אבל אתם רוצים ללכת לעזוב את העבודה, וללכת לשבת בכולל, ללמוד תורה, ואני העבודה שלי תהיה לא בסדר. האדמה תישאר שממה. לא יספיקו ידיים חרוצים שעובדים שמה. זה היה רצה הוא לכוף עליהם, בפרט באמצעות אלו שהיה משאיר אותם פה שהיו משגיחים מטעמו, הם לא היו אנשים דתיים, אז הם היו רוצים לאנוס בכוח את אלה שרצו להחמיר על עצמם, שכן יעבדו, שכן יעבדו בשביעית, והייתה שערוריה. כל דבר של התנגדות מצד אחד, גורם התנגדות מצד שני. אז בפרט ג"כ שמעו החרדים פה בירושלים שאלה כך וכך, אונסים אותם, רוצים לכוף עליהם, אז פנו בזמנו שלא יכפו עליהם, והוא יצא בכעס גדול זה הברון רוטשליד, אני שמת'י אמוני בכם, ויש פסק דין להתיר, ואתם באים להחמיר, אתם רוצים לרושש אותי. הייתה בעיה גדולה. עשו להם כל מיני צרות לאלה שהחמירו, הפסיקו להם את הבורות, את המים לא היה להם, צרות צרורות היו להם. בקיצור, כל זה בשנת תרמ"ט, שהישוב היה עדיין דל ולא הייתה בעיה רצינית כל כך, חלק אדמות פה שם, כמו שאמרתי אבל כולם כמעט של איש פרטי, זה הברון.

בשמיטה של שנת תרנ"ו הבעיה הייתה קשה יותר בעקבות התרחבות היישוב בא"י

אבל אחרי שנת השמיטה של תרמ"ט, כמו שאמרתי חלק עבדו חלק לא עבדו, חלק סמכו על ההיתר של החכם באשי, חלק לא סמכו. אבל בשנת תרנ"ו כשהיישוב התרחב, ההתפתחות

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

החקלאית הלכה ביתר שאת וביתר עוז, ואז הייתה הבעיה רצינית יותר, הרבה יותר רצינית, ושוב עוד פעם התחילו עם השאלות שלהם ועם התשובות שלהם.

"אל תתערב בעניינים שלנו"

החרדים של פה, הבריקו לו מברק לרבי יצחק אלחנן, בבקשה ממך אל תתערב בעניינים שלנו, בעניינים של איסור והיתר, אתה תשב במקומך ונאחזנו פה נפסוק.

לא תגורו מפני איש

הרב לא שמע להם, מה, אדם שיודע פסק צריך לשאול אם זה רוצה לשמוע לי או זה לא רוצה לשמוע לי, אני פוסק, מי שרוצה לסמוך עלי יסמוך, מי שלא רוצה לסמוך שלא יסמוך. והוא חזר עוד פעם על ההיתר שלו.

דברי רבי יהושע מקוטנא: "ציפורנם של אלו שהתירו יפה יותר מכרסם של אלו שהחמירו" - חומרא שהיא קולא

והגאון רבי יהושע מקוטנא יצא בשצף קצף נגד המחמירים, אני לא רוצה להתבטות בדיוק את הלשון שלו, אבל כיון שהוא כבר התבטא כך, אני יגיד בדיוק את מה שהוא אומר הוא אומר: יפה ציפורנם של חכמי הספרדים שהתירו, יותר מכרסם של גאוני האשכנזים שמחמירים. שעל ידי כך גרמו, שאנשים לא השתמשו אפילו בהיתר, ובלי היתר הלכו ועבדו. אמרו, יש מחלוקת בין הרבנים, תשאיר אותם שיעשו מחלוקות. אז לא מכרו לא עשו שום דבר והלכו ועבדו בשנת השמיטה, וחיללו את שנת השמיטה. אומר, וכל אלו שעשו את החומרות האלה, כשאתה מעמיס יותר מדאי חומרות אז אנשים עושים בדיוק להיפך. לכן יצא קצפו נגד אלה המחמירים. וכתב בפירושו, אמר, אני הייתה דעתי אחרי שימכרו, עכשיו מכרו את זה לגוי, מה הלאה, האם מותר ליהודים לעבוד שמה בתוך הכרם הזה, הלא הם אנשים מקצוענים יודעים את המקצוע, הערבים פלאחים, מה הם יודעים לעשות, יודעים לזרוע קוצים ודרדרים כמותם, כמו הפנים שלהם. מה הם יודעים לעשות, אבל השאלה היא האם הפועלים מותר להם לעבוד.

שמותר ליהודים לעבוד בקרקע שנמכרה לגוי - ספיקא דרבנן לקולא

הגאון רבי יעקב שאול אלישר כתב בתוך דבריו שהפעולים היהודים, אלו היו בני המושבות, הם יהפכו כמו בתור שכירים, כאילו אדון הכרם זה הגוי שמכרו לו, ואילו הם כמו שכירים שלו, כמו בתור פועלים. והם יעבדו כמו כל שנה ושנה, מותר להם. והוא סמך על דעת רש"י במסכת סנהדרין (דף כו) שמה כתוב מעשה שר"ל הלך עם רבי שמעון בן יהוצדק, כדי לראות כיצד מעברים את השנה. עוד בזמנם היו מעברים את השנה. אז הלך כדי לראות את ההלכה,

ללמוד מהם הלכות. ובדרך ראו, זה היה שנת השביעית, ראו יהודי אחד שהוא זומר את הכרם, "כרמך לא תזמור" לאו מן התורה, אז אמר להם תראו את הנבל הזה, כהן זומר, למה כהן, כהנים חשודים על השביעית, כך הגמ' במסכת בכורות אומרת. אז זה כהן הולך וזומר, תראה את הרשע הזה. אמרו לו למה אתה אומר רשע, יכול לומר אגיסטון אני בתוכו, מה זה אגיסטון, אומר רש"י האדמה הזאת לא של יהודי של גוי, זה סה"כ רק פועל, כיון שאין קדושה באדמה, מותר לפועל הזה לעבוד, מה יש בזה. זה דעת רש"י. תוספות חולקים עליו, אומרים, אפילו האדמה של גוי, אין רשות ליהודי לעבוד שם. אבל רבינו חננאל כותב בדיוק כמו רש"י. וגם הערוך, היה עוד לפני רש"י, רבי נתן בעל הערוך פסק כמו רש"י. גם רבינו ברוך בעל ספר התרומה פסק כמו רש"י. אך יש כמה חולקים על התוספות. נכון התוס' אסרים אבל יש פוסקים שמתירים. אז אומר הרב, כיון שכל דין שביעית בזמן הזה הוא מדרבנן, הרי ספק דרבנן לקולא. אפילו שיש מחלוקת שקול, אומרים תמיד ספק דרבנן לקולא. אז גם פה נאמר ספק דרבנן לקולא. מה יש אם היהודים האלה יהיו כמו פועלים, כיון שהם בעלי מקצוע ויודעים איך לעבוד, איך לזרוע, איך לזמור, אפילו לא לאו מן התורה, אבל שביעית בזמן הזה זה רק מדרבנן, והיות והם כמו שכירים, כיון שמכרו את האדמה אז הופקעה קדושת שביעית ממנה, מותר להם לעבוד. זוהי תשובתו של הגאון רבי יעקב שאול אלישר.

דעת רבי יהושע מקוטנא שיהודים לא יעבדו, אך ביטל דעתו מפני חבריו שרבו עליו

אומר רבי יהושע מקוטנא, שהיה בחו"ל, האמת אגיד, שאני הייתה דעתי שלא להתיר ליהודים לעבוד שמה, אלא הערבי שמכרו לו ישכור לו פועלים אחרים של ערבים, שנה אחת יעביר איך שלא יהיה, לא צריך שיהיו כל כך בעלי מקצוע, אבל רבו עלי חברי והסכימו שמותר ליהודים שמה, ליהודים האלה, לעבוד כפועלים שכירים, ובטלתי דעתי כלפי דעתם. כך הוא אומר בסופו. חכמי ישראל תמיד מקבלים את האמת ממי שאמרו, מוידים על האמת. אומר דעתי הייתה כך, אבל מאחר שרבו עלי חברי, בטלה דעתי כלפיהם. אז טוב. ולכן בשביל זה התירו. הלכה למעשה שהיהודים בעצמם יהפכו להיות כמו שכירים שמה, ויעבדו, יעשו כל היום עבודות שצריך מקצוע, צריך לחרוש, צריך לזרוע, צריך כל מיני דברים, אז התיר להם הרב, מפני, כמו שאמרנו, שהוא סומך על רש"י, רבינו חננאל, רבי נתן בעל הערוך, ורבי ברוך בעל ספר התרומה, כולם.

ששביעית בזמן הזה דרבנן, שמיטת כספים ופרחובל

עצם הדבר שהרב בנה יסודו, הרב יעקב שאול אלישר, ששביעית בזמן הזה דרבנן, ולכן סמך על דעת המקלים, גם זה לא דבר שהוא מוסכם, יש בו הרבה חילוקי דעות. יש פוסקים

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' | יוסף

שאומרים, שמבינים בדעתו של הרמב"ם שהוא סובר שביעית בזמן הזה לגבי שמיטת קרקע, לגבי עבודה בשדה זה מדאורייתא. אסור מדאורייתא. כך יש שפרשו בדעתו של הרמב"ם. מרן הכסף משנה, שהוא מפרש על הרמב"ם, סותר את עצמו בדבר הזה, כמה פעמים כתב בדעתו של הרמב"ם שאם כי שמיטת כספים מדרבנן, אך שמיטת קרקעות מדאורייתא. מה זה שמיטת כספים, כתוב בתורה בפרשת ראה, "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה, וזה דבר השמיטה וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמיטה לה" (דברים טו, ב). מה פירוש הדברים, אדם שהלוה כסף לחבירו בין בשטר בין בע"פ, והגיעה סוף שנת השמיטה, כלומר סוף שנת תשמ"ז, "מקץ שבע שנים תעשה שמיטה" מקץ, סוף, אז בסוף שנת השביעית, ביום כ"ט באלול, שביעית משמטת בסופה את כל החוב. מה זה משמטת, כבר זה יוצא לחירות, לא יכול לגבות ממנו את החוב שלו. אם לא יספיק לגבות את חובו לפני כ"ט באלול, בינתיים הגיע ראש השנה, בא אחרי ר"ה שנת תשמ"ח, יגיד לו אדוני תשמה, תלך הבייתה. נגמר. אני לא אתן לך שום פרוטה, התורה הפקיעה את החוב. זה שכתוב "לא יגוש את רעהו ואת אחיו" (שם). מה זה נוגש, נוגש שייתן לו בחזרה את הכסף שלו, לא יגוש, כי קרא שמיטה לה, ישאיר את הכסף שלו. נגמר. זה בכל שנה שביעית כך היה הדין השמטת כספים. זה שמיטת כספים. זה בשנה השביעית. התורה קבעה את זה כדי שכל אחד ואחד צריך שידע את חשבוננו, אם הגיע הזמן של פרעונו ולא הספיק לגבות את זה עד שהגיע כ"ט באלול, אז הפסיד את החוב שלו, אם יכול לגבות את זה לפני כן כיון שהגיע קודם הזמן, ילך יתבע אותו בבית דין, ויעקרו את נכסיו ויקחו ממנו את הכסף שלו. אבל אם לא, נגמר, הפסיד את הכסף שלו.

זה עניין של פרוזבול שתיקן הלל הזקן, למה תיקן הלל הזקן פרוזבול, מה זה פרוזבול, אני יסביר:

בזמן שהיה דין שמיטה מהתורה, מתי שמיטה נוהגת מן התורה, לכל הדעות, בזמן שיוכל נוהג מן התורה בארץ ישראל. מתי יוכל נוהג בארץ ישראל, בזמן שכל ישראל נמצאים בארץ ישראל, או נאמר רובו ככולו. איפה כתוב זה, כתוב שמה בעניין היובל, כתוב שמה "וקידשתם את שנת החמישים שנה, וקראתם דרור בארץ לכל יושביה". כשקוראים דרור, דרור קוראים לעבדים, וכי כולם עבדים?!, מה זה לכל יושביה. כל יושבי הארץ כולם עבדים?! אז פרשו רבותינו "וקראתם דרור בארץ", מתי, בזמן שכל יושביה עליה. אם כל ישראל נמצאים בארץ ישראל, אז יוכל נוהג, וגם כן קוראים דרור לעבדים. אם אין רוב תושבי ארץ ישראל בארץ ישראל, נמצאים בחו"ל מפוזרים, אז אין יוכל נוהג, ויש לנו כלל - כל זמן שאין יוכל נוהג, אין שביעית נוהגת. שכך נאמר "וזה דבר השמיטה שמוט" מה זה שמיטה שמוט, פרשו שם

בגמרא גיטין (לו.) אמר רבי, בשני שמיטין הכתוב מדבר, בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים, בזמן שאין אתה משמט קרקע אין אתה משמט כספים. זאת אומרת, מתי משמטים קרקע, ביובל, "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו". כל אחד, הלך ומכר את השדה שלו, באים ביובל, מחזירים את השדות לבעליהם, בלי שייתן לו פרוטה אחת. ממילא כשאדם קונה שדה, בזמן שהיה עדיין יובל, הוא גם כן חכם עיניו בראשו, השדה הזה, הוא יודע, השדה הזה הוא לוקח אותה לחמישים שנה, ואם עוד נשאר עוד כמה שנים ליובל, לוקח אותה לעוד ארבע שנים, לא יותר. אז ממילא כשהוא קונה הוא מעריך את זה, הוא יודע כמה שזה שווה, אני כמו שאני חוכר שדה לשלש שנים, ארבע שנים, כמו שאני קונה את זה לצמיתות לעולמי עד?! אז כל אחד חכם עיניו בראשו, היו יודעים איך לקנות וכמה לקנות. ואז כשמגיע היובל, כתוב שמה שכל אחד ואחד "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו", העבד, חוזר למשפחתו, עבד עברי, כתוב "ועבדו לעולם" ופרשו רבותינו, עולמו של יובל. הגיע היובל, נגמר. אפילו שהיה נרצע, מה שהיה, ביובל חוזר הביתה, חוזר אל משפחתו. "ושבתם איש אל אחוזתו" זה אדם שיש לו אחוזה שמכר אותה מפני שמחמת המציק לא היה לו כסף, הוא מכר אותה, זה חוזר לו עוד פעם ביובל בחנם. הוא לא צריך לגאול אותה בכסף, לפדות אותה, טוב זה שלו, גמרנו. זה כל זה ביובל. אז אותו דבר כשהתורה סמכה "זה דבר השמיטה שמוט" בזמן שיש שמיטת יובל, כלומר, בזמן שרוב ישראל בארץ ישראל, אז יש שמיטה של כספים, אם לא, אין שמיטת כספים לא נוהגים, מהתורה לא נוהגים. וכ"ז בזמן בית שני כבר לא היו רוב ישראל בארץ ישראל, כי בא תגלת בן אפר הגלה את עשרת השבטים, הגלה אותם, צחלח וחרוב, וערי הגוזל וערי מדי, הגלה אותם, נשארו רק יהודה ובנימין. אז רוב ישראל לא היו בארץ ישראל. באותו הזמן פסקו היובלות מן התורה, בכ"ז, כיון שהיו הסנהדרין באותם הדורות והיו סמוכים ומומחים מדורו של משה רבינו כל אחד היה סומך את הסנהדרין, כל הסנהדרין היו סמיכות איש מפי איש עד משה רבינו. כמו שעשה משה רבינו "וסמכת את ידך עליו" לקח את יהושע וסמך את ידו עליו, כך היו עד אותם הדורות, עד רבי יהודה בן בבא שאז בטלה הסמיכה מישראל. קודם זה, היו הסנהדרין כולם סמוכים. והיו רשאים לדון בכל עניין, בענייני קנסות, בעניינים אחרים, אז עכשיו כשהיו בבית שני, בבית שני לא היו רוב ישראל, כל הזמן כשעזרא הסופר משתדל בכל כוחו שיעלו לארץ ישראל, הם לא רצו לשמוע לו, יש אומרים שהלך לתימן והתימנים לא רצו לבא לפה, אמרו לו, אתה יכול להבטיח לנו שבית המקדש השני הזה יהיה לעולמי עד, אמר להם, מי יכול להבטיח, אולי חס ושלום יחטאו ישראל, יגרום החטא, מה אני יכול לדעת. אה אתה לא יודע, אז תעזוב אותנו, תניח לנו ניטע פה במקומנו. למה נלך ועוד פעם נלך בגלות, תעזוב אותנו. חזק וברוך. יש אומרים שעל ידי כך קילל אותם שישארו עניים כל החיים שלהם, ומסכנים

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

התמנים בדרך כלל עניים, ויש אומרים שלא. טוב, זה לא מעניין אותנו, זה לא משנה. העיקר, כל מה שהצליח לאסוף לבא לארץ ישראל, ארבעים ושניים אלף מישראל, זה רק מה שיכלו לעלות לארץ ישראל, השאר לא רצו לעלות בכלל. היו מאות אלפים, אבל באו רק ארבעים ושניים אלף. כתוב כל הקהל כולו, ארבע ריבוא ואלפיים, וכמה מאות, זה מה שהיה. אז כיון שישראל לא בארץ ישראל, ממילא דין יובל לא נוהג מן התורה. באו חכמים בכ"ז והיו מקדשים את היובל, כדי לקבוע גם את השמיטות. אז הסנהדרין כיון שהם מומחים וסמוכים, כיון שהם נמצאים בלשכת הגזית על יד בית המקדש והיו קובעים את היובלות וגם את השמיטין. ובכן, כשהיו קובעים בזמן הבית, היו קובעים את היובל מדרבנן, לא מדאורייתא, כי מדאורייתא צריך להיות כל יושביה, "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה" ושמה לא היה כל יושביה, אבל היו עושים את זה מדרבנן. והיו תוקעים בשופר ביובל, כמו שכתוב שמה, "והערבת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם, וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה", א"כ היו עושים בכל כיפור, היו תוקעים בשופר, והיו משלחים את העבדים שלהם. אם לא, זה לא יובל, לא נקרא שמו יובל. וגם מחזירים את הקרקעות, כל אחד ואחד ושב אל אחוזתו, מוכר מחזיר לו את זה, וכן על זה הדרך. אז גם השמיטה הייתה נוהגת.

שמיטת כספים מה זה, שכל אדם שהלווה לחבירו ולא הספיק לגבות אותו עד סוף שנת השביעית ועבר כ"ט אלול ולא גבה, בא אחרי ראש השנה, אומר לו הלכה חמורך כיפור, אין לך לתבוע ממני שום דבר, "לא יגוש את רעהו ואת אחיו". בכ"ז הגמ' דורשת, כיון שזה רק מדרבנן, "וזה דבר השמיטה שמוט" - דבר, בדיבור בעלמא, בדיבור בעלמא משמיטים, שאל"כ יש אדם צדיק, חסיד, נהג אתך טוב, נהג עמך גמילות חסד, נתן לך כספים, ואתה התחמקת. לפני ערב ראש השנה, הוא מחפש אותך, לקחת את הכסף שלו, הגיע זמן החוב להיפרע, ומה אתה עושה, הולך מתחבא. פעם תל אביב פעם חיפה, עד יעבור זעם, יעבור כ"ט אלול, רק שיגמור ממנו. אח"כ יעבור זה, "חזק וברוך" אין לך. אני עשיתי טובה, למה אתה משיב לי רעה תחת טובה. נכון, התורה אומרת משמטים, אבל התורה מה אמרה "זה דבר השמיטה" מספיק שבדיבור לבד יוצא ידי חובת השמיטה. דהיינו, האיש הזה, כתוב ככה במשנה, האיש הזה שהוא חייב כסף, נגיד חייב אלף שקל, משל, הולך אצל המלוה אומר לו אדוני אני חייב לך אלף שקל, בבקשה תיקח, הוא ביד אחד רוצה לקחת, אבל בע"פ אומר "משמט אני, אני משמט" ביד אחת הוא רוצה לקחת, השני צריך לומר לו אח"כ, עונה לו, "אע"פ כן", אע"פ שאתה אומר משמט, אני רוצה לתת לך. יהיה כמו מתנה. תיקח אותה, והוא לוקח את זה, צריך לקחת את זה. ככה זה, כך יהיו אנשים נאמנים. יודעים זה האדם

עשה לך טובה, למה תשיב לו רעה תחת טובה. נכון התורה משמטת, התורה משמטת בזמן שכל יושביה עליה, עכשיו זה תקנה של חכמים, חכמים תקנו, אז טוב שיש תקנה של חכמים, די לך לומר בדיבור "משמט אני", הוא אומר לו משמט אני, וגמרנו.

שמה בגמ' מסופר בגיטין (דף לו:) אבא בר מניומי, אחד מהחכמים, הלך אצל רבה בר נחמני, רבה בר נחמני היה גדול הדור, היה ראש ישיבה. והיה האיש הזה, מסכן, אבא בר מניומי, בעל חוב גדול. אז הלך אצלו, בצר לו, פחד שלא יאסרו אותו, יקחו אותו לבית הסוהר. אמר לו לכמה אתה זקוק?, אמר לו אני זקוק לאלף שקל. קח, תפדל, הנה אלף שקל. תחזיר לי את זה מתי?, אמר לו בראש חודש אלול. עבר ראש חודש אלול, ולא נתן לו. בא אחרי ראש השנה, אבל הוא תלמיד חכם, בא לקחת את האלף שקל, ואמר לו אדוני הנה לך האלף שקל, אמר לו משמט אני, תודה רבה, לקח והלך. הוא אמר משמט אני. ישב רבה והיה מצטער, הפסיד אלף שקל. בא אצלו תלמידו אביי, אמר לו למה כבודו בצער, אמר לו כך עשה לי הבן אדם הזה. הוא היה צריך לומר לי אע"פ כן, וייתן לי. אבל הוא שמע משמט אני, יאלה, אמר לי תודה רבה והלך. תראה מה עשה לי. הלך אצלו, אצל רבי אבא בר מניומי, מי, אביי, אמר לו, החזרת את החוב למורי ורבי רבה בר נחמני, אמר לו כן, ואמר לי משמט אני. ואתה אמרת לו אע"פ כן?. אמר לו לא, לא אמרתי לו. אמר לו איך לא אמרת לו?, כתוב במשנה, אומר לו אעפ"כ! טוב, אמר לו לא ידעתי. אמר לו תלך עכשיו תעשה, תגיד לו אעפ"כ. לקח את האלף עוד פעם, אמר לו אעפ"כ, אמר לו טוב תביא. ולקח. אמר, לא הייתה בו דעת התלמיד חכם הזה מעיקרא. היה צריך לעשות כמו שכתוב במשנה. מה הוא רוצה ממני, אני עשיתי לו טובה, ילך יזיק אותי?!, יאמר לי, נתתי לו בלי ריבית, בלי שום דבר, אפילו אע"פ כן לא רצה לומר. מכאן תבינו, אנשים טובים היו נאמנים, היו מקיימים את המצווה כהלכתה. אומר לו "משמט אני", זה דבר השמיטה, בדיבור, אמרתי שמיטה, יצא ידי חובתו. זה, צריך שיאמר לו אעפ"כ, תחשוב שאתה מתכוין לתת מתנה, תחשוב מתנה, ע"י כך הוא לא מפסיד, נשאר בממונו.

ובכ"ז בבית הראשון נאמר, יש [דין שמיטת כספים מדאורייתא], לא כל האנשים כולם תלמידי חכמים. אחד לווה כסף למישהו, צריך להיות הלווה תלמיד חכם, ילך יבדוק בציציותיו אם תלמיד חכם או לא תלמיד חכם?!, מאיפה ידע, אז מה היו עושים. הוא יודע שעוד מעט שנת השמיטה מתקרבת, משמשת ובאה, אח"כ אני יפסיד את הכסף שלי, מי יתן כסף בהליכה בלא חזרה, אני עושה טובה, עושה בלי ריבית בלי הצמדה, אבל שייתן לי את הכסף שלי, למה אני צריך להפסיד את הכסף שלי?. לכן מה היו עושים, היו אנשים שהם ברי דעת, לא היו מלווים לחבריהם בלי שטר, צריך להיות שטר, וחותר מביא שני עדים, כך הדין גם כן, אדם שנותן בלי שטר, אח"כ בסוף יתנכר, ידבר שקר, יאמר לא היו דברים מעולם. אז

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

כשיש לו שטר, יש לו עכ"פ לתבוע אותו ע"פ השטר, בקיצור היו עושים את השטרות והיה חותם, הכל בסדר. בערב ראש השנה, היה המלוה הזה, ראובן חייב לו אלף שקל, שמעון חייב לו חמש מאות, זה חייב לו שש מאות, לוקח את כל השטרות האלה, מוליך אותם לבי"ד של אותו העיר, בא אצליהם ואומר "רבותי, אני מוסר לכם כל השטרות האלה, לכו אתם תיגבו לי. אני אסור לי יותר לנגוש אותם, כי עוד מעט זה שמיטה, ואני אח"כ, אחרי החג אסור לי לתבוע את החוב. אבל אתם תתבעו לי את החובות שלי, אני סומך עליכם", מוסר בידם את השטרות, ואז מותר לו ללכת ולתבוע אותם. למה? כתוב, "את הנכרי תיגוש, ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך", פרט למוסר שטרותיו לבי"ד. אם זה רק יש לך את אחיך, אתה והוא ביחד, זה תשמט ידך, מסר שטרותיו לבי"ד כאילו הבי"ד הם הנוגשים, הוא לא נוגש, אני לא נוגש, הבי"ד הם הנוגשים, אני שליח של בי"ד, אסור שתעשה שליח, אלא מה, ילכו החכמים האלה יתפזרו ברחובות, ילכו לחפש את האנשים האלה? אלא כיון שמסר את שטרותיו לבי"ד, הוא כמו שליח בבי"ד והולך ותובע אותם, וחייבים לשלם לו עד הפרטה האחרונה. זה היה בזמן שהיו צריכים לעשות, לפני שהיה פרוזבול בעולם, אבל לא כל אחד ואחד מסכים שהשטרות שלו, כל אחד ידע את החשבונות שלו. יש אדם שהוא צנוע, לא רוצה שאנשים ידעו, ילך לבי"ד, תראו זה חייב לו מאה אלף, זה עשיר לא ידענו אותו, חשבנו אותו תמע, אבו כמונא, פתאום רואים שפלוגי חייב לו מאה אלף, זה חייב לו מאה אלף, זה מליונר זה. לא כל אחד מעוניין שיראו את החשבונות שלו, זה בינו לבינו, וגמרנו. הוא מלוה למישהו זה בינו לבינו, אני והוא הושיעה נא. אבל לא הולך מוסר את זה לבי"ד. לכן זה הייתה בעיה, לכן התורה הזהירה, "השמר לך אם יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עיניך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא. נתון תתן לו", אתה חייב לתת לו, אפילו שהגיעה שנת השמיטה, אתה תפסיד, יש לך אפשרות לעשות, למסור שטרותך לבי"ד. כלומר, לא רוצה לדעת את החשבון שלי, רוצה לדעת או לא רוצה לדעת חייב לעשות בכל מחיר. אתה רוצה למסור לבי"ד, טוב, לא רוצה למסור, תחליט, אבל אתה חייב להלוות, אין דבר כזה שתימנע. בא הלל הזקן, שהיה נשיא של ישראל מאה שנה לפני חורבן בית שני, ורואה שאנשים הרבה נמנעים, לא מלווים, לא רוצים להלוות, כמו שאמרתי לא כל אחד רוצה למסור את שטרותיו לבי"ד, ולכן היו עוברים על הפסוק הזה, "השמר לך אם יהיה לך דבר עם לבבך בליעל", הפסוק קורא אותו "בליעל", כמו עובד עבודה זרה, מתעלם מהעני הזה, ממצוקתו, נמצא בצער, והוא לא רוצה להלוות לו. אז לכן מה עשה הלל הזקן, הוא יודע את הצרה של העשירים גם כן, לא רוצים להראות את החשבונות שלהם לכל בית דין ובי"ד שיראו את החשבונות שלהם. מה עשה, התקין פרוזבול, מה זה פרוזבול, שלא יצטרך למסור את כל השטרות שלו כולם לבי"ד, אלא זה שטר עצמו כותב אותו, "אתם

רבותי הדיינים, פלוני פלוני ופלוני, אני מוסר לכם את כל החובות שיש לי, ע"מ שאגבנו כל זמן שארצה". וחותרים על זה הדיינים, וחותרים ע"ז הדיינים, חזק וברוך, זה מספיק. אז לא כתוב לא חשבון לא סכום לא שום דבר. זה התיקון של פרוזבול, בא על תחליף במקום שימסור בפועל את כל השטרות שלו, כותב שמה אני מוסר לכם את כל שטרותי על מנת שאגבנו כל זמן שאני ארצה. וחותרים הדיינים זה מספיק. או הקלה יותר מזה, הוא לא רוצה ללכת לבי"ד, כגון שהבי"ד רחוק, לא נמצא, עמוס או אין לו זמן, יכול ללכת ליתן שני עדים, שני עדים כשרים, ויכתוב לפנייהם את הפרוזבול, "הוו עלי עדים אתם פלוני ופלוני שאני מוסר את כל חובותי לבי"ד המוסמך של העיר הזאת, הרב פלוני הרב פלוני הרב פלוני", וחותרים שני העדים, והשטר בידו. אח"כ כשהוא תובע את השני, את הלווה, אחרי שנגמרה השמיטה, אומר לו אדוני, היה שמיטה, אדוני יש לי פרוזבול, גמרנו. אז הוא הולך וגובה ממנו. וצריך לשמור את הפרוזבול שאם ילך אח"כ לבי"ד יאמרו לו "אתה עשית פרוזבול?", כן רבותי הנה הפרוזבול, חייב לשלם לו עד הפרוטה האחרונה, גמרנו. זה החידוש הזה חידש אותי מ', הלל הזקן. לפי דין תורה זה לא היה מועיל כלום, תכתוב, כל עוד אתה לא מוסר את השטרות שלך, לא יודעים הבי"ד כמה כסף יש לך, מה אתה אומר "כל חובותי אגבנו" מה זה, איך אפשר דבר כזה, מהתורה זה לא היה מועיל. אבל מתי היה הלל הזקן היה בבית שני, בבית שני כל השמיטה זה רק מדרבנן, זה לא מהתורה, הואיל ואנו עושים היקש "וזה דבר השמיטה שמוט", יש שמיטת קרקעות דהיינו מן התורה, כגון שנת היובל, אז יש ג"כ שמיטת כספים, כמו ששמה משמיט, מחזיר את הקרקעות בלי שום תמורה, שולח את העבד לחופשי וכן על זה הדרך, כך ג"כ מפסיד את הכסף שלו. אבל משא"כ בבית שני שזה רק מדרבנן, אז בא הלל הזקן, הפה שאסר הוא הפה שהתיר, רבנן תקנו רבנן עשו גדר וסייג ע"י פרוזבול שיכול לגבות את החוב, כיון שכל השביעית מדרבנן, אז לכן יכול לגבות את החוב שלו. כל זה דברי הגמ' בגיטין לו.

כפי שאמרת בזמן בית ראשון עד שעלה תגלת בן אפר והלגה את עשרת השבטים בזמן הושע בן אילם, עד אותו הזמן, כל הזמן הזה היו כל ישראל בארץ ישראל, והיו דין יובלות מן התורה, שמיטין מן התורה, הכל כדת וכהלכה. מה היו עושים בעלי חובות? צריכים למסור בפועל שטרותיהם לבי"ד.

אחרי שבא תגלת בן אפר, שלושים וארבע שנה לפני חורבן בית ראשון אז הוגלו עשרת השבטים, הם הוקדמו מסכנים לגלות, כי הם היו בשאר מקומות, בשומרון, לא בירושלים וביהודה. אלו שביהודה וביהודה אלו היו בזמן חזקיהו, אלו היו צדיקים יותר היו יראי שמים יותר, היו להם מלכי חסד, כמו חזקיהו המלך, לפעמים היה מלך רשע, לפעמים היה מלך

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

צדיק. וכן על זה הדרך, יהושפט היה צדיק, יהורם היה רשע, אח"כ בא יואש כל זמן שהיה יהודה הכהן הגדול היה צדיק, נפטר יהודה כהן גדול הרשיע. אח"כ אמציה, עתים חלים עיתים שוטה. פעם כך פעם כך. אח"כ היה אחז, אחז מלך רשע מרושע, אחז הוא רצה לבטל את התורה מעם ישראל, זה אחז מלך יהודה. בא בנו חזקיהו הוציא אותו על ידי אלונקה וגרר אותו ברחובות, כדי שיראו שזה רשע, שהוא לא חייב בכבודו, עד שהוא החזיר עטרה ליושנה והרביץ תורה ביותר בכל כוחו. נפטר חזקיהו המלך, בא במקומו מנשה, מלך 55 שנה, 22 השנים הראשונים שלו לא עזב עבודה זרה שלא עבד אותה, ומי שלא היה עובד ע"ז היה הורג אותו, היה כופה עליהם לעבוד ע"ז. אח"כ חזר בתשובה, השאיר ככה פיפתי פיפתי, הוא חזר בתשובה בעצמו, אבל לא הכריח את העם שיחזרו בתשובה, חלק חזרו חלק לא חזרו. שלשים ושלוש שנים האחרונות שלו. בא אח"כ בנו עמון, עמון היה רשע מרושע, מחפש איפה יש ספר תורה ושורף אותו, כדי שלא תשאר תורה בעולם, זה עמון. אבל למזלינו, מלך רק שנתיים, לא הספיק לעשות הרבה, רצחו אותו, הרגו אותו. אח"כ יאשיהו בן אמוץ, יאשיהו היה מלך צדיק, לא היה כמוהו צדיק בכל ימיו. אחריו בא, אחרי יהושיהו בא יהויקים, שוב רשע מרושע. זה יהויקים היה מחפש איפה יש ס"ת, קודר את ה' איפה שיש שם שמים, קודר אותו ושורף אותו. איפה שיש אלוקים קודר אותו ושורף אותו. זה יהויקים. אח"כ יהויקים נהרג בידיו של נבוכדנאצר. בא במקומו שנה אחת יאכניהו כמעט לא בא בחשבון, ואח"כ בא צדקיהו עוד אחת עשרה שנה ובזמנו היה חורבן הבית. מזמן שגלו עשרת השבטים היו שלשים וארבע שנים, עד סוף הבית, אז נהגו ג"כ, יובל נהגו רק מדרבנן מכיון שאין כל יושביה עליה. יש לנו כלל כל יושביה עליה, אומר הירושלמי אפי' היו כל ישראל בארץ ישראל, אבל מעורבבים השבטים, לא מכירים מי זה מראובן, מי זה משמעון, מי זה יהודה, מי זה יששכר, מי זה זבולון, לא יודעים אף אחד, אין מגילת יוחסין לכל אחד, אין השיבעית נוהגת ואין היובל נוהג. יובל נוהג רק בזמן שכולם מיוחסים איש על דגלו ואיש על נחלתו. יודעים זה שבט ראובן, זה שבט שמעון, זה שבט דן, לכן אפילו אם יבואו למשל כל היהודים שנמצאים בניו יורק ונמצאים באירופה, ויעלו, ונהיה רוב, רוב ישראל יהיו בארץ ישראל, אפ"ה עדיין לא שווה כלום, אנחנו לא יודעים מאיפה אנחנו, אני מגד או מזבולון או מנפתלי, מאיפה אני יודע, אולי מיהודה אולי לא, מי יודע, אז אף אחד לא יכול לדעת, אין השמיטה והיובל, לא יחזרו למקומם עד שיבא אליהו הנביא ויעשה לנו כתב יוחסין, ויאמר אתה בן פלוני בן פלוני עד... אתה מגד, אתה מודן, אתה נפתלי, אתה זבולון, ויעשה לכל אחד ואחד ע"פ רוח הקודש, הוא אליהו הנביא, הוא נביא, הוא יאמר כל השלשלת היוחסין עד הדורות הראשונים, ואז לא יהיו כולם מעורבבים, אלה יהיו ביהודה אלו יהיו בשומרון, אלו יהיו בגליל, כל אחד ואחד ייתן לו את הנחלה של אבותיו. שער אשר אחד, שער יששכר אחד,

שער זבולון אחד, כמו שכתוב בספר יחזקאל, אז יחזיר עטרה ליושנה, ואז יחזרו השמיטין והיובלות למקומם. כמו שכותב הרמב"ם, כשיבא מלך המשיח במהרה בימינו, יחזרו כל מצוות התורה לאיתנם. תרומות ומעשרות ינהגו מן התורה, למה, גם עכשיו תרומות ומעשרות נוהגים רק מדרבנן, שכתוב בעניין חלה, "בבואכם אל הארץ", בביאת כולכם, אם כל ישראל בארץ ישראל נוהגים חלה, אם לא, לא נוהגים חלה, זה רק מדרבנן עכשיו מפרישים חלה, זה רק מדרבנן. גם תרומות ומעשרות כותב הרמב"ם נאמר פה "חלה תרימו תרומה", החלה נקרא שמה תרומה, ממילא מה שכתוב "כי תבואו אל הארץ" ושמה כתוב שצריכים לתת תרומות ומעשרות, גם שמה זה מדרבנן, אין קדושה כ"כ בארץ, שינהגו המצוות מן התורה, נוהגים רק מדרבנן לא מן התורה. לכן, כשאנו רוצים להחזיר עטרה ליושנה, צריכים לקבץ את כל נדחי ישראל, בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, אנחנו מקווים בע"ה הקב"ה ישיב את שבותינו, ותיגלה מלכותו עלינו ונזכה לגאולה שלימה.

נאום בעניין תלמידי חכמים

ב"ה, ירושלים

כבוד ידידנו הדגול רב הפעלים הרה"ג ... שליט"א ראש הישיבה. כבוד הרבנים והקהל הקדוש, ואחרונים חביבים אברכים יקרים בוגרי הישיבה, ה' עליהם יחיו.

חז"ל אמרו בכתובות (עה). חד מנייהו עדיף כתרי מינן, וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מנייהו, כלומר, חכמי בבל אומרים, אחד מחכמי ארץ ישראל שקול הוא כשנים מחכמי בבל, ואחד מחכמי בבל כשיעלה לא"י יהיה שקול בחכמתו פי שנים מחכמי ארץ ישראל. יתכן להסביר הדברים, לפי מה שכותב האר"י הקדוש, שלכל יהודי יש נפש רוח נשמה, נר"ן, וכל יהודי באשר הוא שם זוכה לנפש יהודית בשלמותה, אשר היא חצובה מתחת כסא הכבוד, והמבקר בארץ ישראל, ואפילו הלך בה הליכת עראי, זוכה גם לרוח יהודית בשלמותה, שהיא הדרגא הכי גבוהה מכולם, וסמך לזה מהכתוב: נותן נשמה לעם עליה, ורוח להולכים בה. לפיכך חד מנייהו מחכמי א"י עדיף כתרי מינן, כי שם יש להם סייעתא דשמיא להשיג ההלכה על בוריה יותר מחכמי בבל. וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מנייהו, נראה להסביר הדבר, דהנה ביומא (נז.) אמר ר' ירמיה, בבליא טפשא, משום דדירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתתא דמחשכן. לעומת זאת אמרו (בב"ב קנח:) אורא דארץ ישראל מחכים, ואדם שהיה דר בחו"ל זכה להגיע לדרגת תלמיד חכם, סימן ששקד מאד ויגע בתלמודו

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ועשה מאמץ עליון להגיע לכך למרות כל הקשיים של עירו ושער מקומו בחו"ל, ועל אפה ועל חמתה של סטרא אחרא שהפריעה לו מאד, ואעפ"כ "וגבר ישראל", והגיע למה שהגיע בשקידתו ותבונתו, ממילא הדבר ברור שכאשר יעלה לא"י וימשיך כהרגלו באותה שקידה ובאותו מרץ ובאותם מאמצים, כאשר היתה באמנה אתו, ומסתייע ג"כ באוירא של א"י הרי יעלה גם על יתר חכמי א"י שהורגלו ללמוד על מי מנוחות ללא מאמץ מיוחד של חכמי בבל, ולכן הוא עדיף כשנים מהם.

אשרי חלקו של הרב ... אשר יצא מחו"ל כראש ישיבה שהקדיש מיטב מרצו להרבצת התורה, ועלה לא"י יחד עם תלמידיו לשכון כבוד בתוכה ולהמשיך ללמד תורה, ולהגדיל תורה ולהאדירה, בתוספת קדושה של אוירא דא"י שמחכים, וע"כ יוכל להיות ולהגיע פי שנים ברוחו מחכמי א"י, ולא ללמד על עצמו בודאי יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא, להוסיף רוח קדושה וטהרה ביתר שאת ויתר עוז לתושבי א"י, ובמיוחד לתושבי ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו.

הגמרא בסנהדרין (כד.) מבארת לנו את הפסוק בזכריה (י"א) "ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים וארעה את הצאן", נועם, אלו תלמידי חכמים שבא"י שמנעימים דבריהם זה לזה בהלכה, חובלים, אלו תלמידי חכמים שבבבל שחובלים זה לזה בהלכה. הנה באמת שהתורה מלאה קדושה ומלמדת להועיל את העמלים בה במדות תרומיות, ובמידות טובות ונעימות, ולכן ת"ח שבא"י בסיוע אוירא דא"י שמחכים זוכים למדות טובות ונאצלות, ולכן מנעימים דבריהם זה לזה בהלכה, בדרכי נועם, במישור ובשלום, בנחת ובשלום, כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. ודברי חכמים בנחת נשמעים. ובשובה ונחת תושעון. לא כאותם שבחו"ל שעליהם נאמר ונתן ה' לך שם לב רגז וכו'. וכמו שאמרו בנדרים (כב.) שפסוק זה נאמר על תושבי חו"ל, ולכן חובלים הם זה לזה בהלכה. כי לא באו אל המנוחה ואל הנחלה. הוי אומר כי על ידי מצות העליה לא"י זוכים להתעלות גם במדות טובות ונאצלות.

ובזה יש לפרש דברי הגמרא בכתובות (קיא.), שלחו לו אחיו של רבה נחמני שהיו תושבי א"י, לאחיהם רבה שהתיישב בחו"ל כראש ישיבה, אע"פ שחכם גדול אתה, הנח מקומך ועלה לא"י, שאינו דומה מי שלומד מעצמו למי שלומד מרבו, ואם תאמר אין לך רב, יש לך רב ומנו ר' יוחנן. ואם אין אתה עולה הזהר בשלשה דברים, אל תרבה בעמידה שהעמידה קשה ללב, ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים, ואל תרבה

בישיבה שהישיבה קשה לתחתוניות, אלא שליש בישיבה ושליש בהליכה ושליש בעמידה. לכאורה אין הדברים מובנים, כי מה קשר יש לשלשה דברים אלה, למה שאינו עולה לא", אולם הנה נאמר ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש, וכפי שמבואר בנדרים (כב.) הכוונה על תושבי חו"ל, ולכן עליהם להזהר מאד בשלשה דברים בכדי להנצל מקללת לב רגז, שלא להרבות בעמידה הקשה ללב, וכן מכליון עינים, שלא להרבות בהליכה הקשה לעינים, ומדאבון נפש, כמאמר חז"ל במדרש, אלו תחתוניות שמדאיבות נפשו של אדם, לפיכך הזהירוהו לבל ירבה בישיבה שהישיבה קשה לתחתוניות, אלא שליש בכל אחד ואחד. אבל בארץ ישראל אין צורך להזהר כ"כ בזה, כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם.

עוד אמרו בסנהדרין (כד.), על הפסוק, ואלה שני בני יצהר וכו', ושנים זיתים עליה, א"ר יצחק, יצהר אלו ת"ח שבא"י שנזחין זה לזה בהלכה כשמן זית, ושנים זיתים עליה אלו ת"ח שבבבל שמרורים זה לזה בהלכה כזית. אפשר להסביר, כי חכמי א"י נעימות בימינך נצח, ומסבירים פנים בהלכה זה לזה, עד שכל אחד מוצא קורת רוח מחבירו, וזוכר תלמודו, וכמו שאמרו בהוריות (ג:) שמן זית משיב את לימודו של האדם של שבעים שנה. ואילו הזית שהוא סמל לחכמי בבל המרורים זה לזה בהלכה כזית, כי מרים הם, גורמים לשכחת לימודם, וכמו שאמרו בהוריות שם, שהזית משכח לימוד של שבעים שנה. וסימן לדבר האב משכח והבן מפקח, (האב הוא הזית, והבן הוא שמן זית), כי יפה כח הבן מכח האב. אנו נאמר בדרך רמז יפה כחו של רבי, הבן בחכמה, מכח האב, מסיבת כחו של מר אביו הגאון אשר יסד את ישיבת "... והן עתה עלה בידו להעלות את כל ישיבתו לא", אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. אשר יהיו כולם בבחינת מקל נועם, וכשמן הטוב שיוּרד על הררי ציון. על כן משחך ה' שמן ששון מחברך.

בספר במדבר נאמר: "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים", במטהו של אהרן נעשה נס בתוך נס לא רק עצם הפריחה במקל יבש, אלא נוסף לכך נשארו הפרחים עם השקדים, כי בנוהג שבעולם עץ השקדייה נותן תחילה פרחים ואחר שנובלים הפרחים באים השקדים במקומם, ואין לפרחים ולשקדים ישיבה אחת בעולם, אבל במקלו של אהרן היו גם הפרחים וגם השקדים כתאומי צביה. וכן שנינו ביומא (נב:) משנגנו הארון נגנו עמו מקלו של אהרן ושקדיה ופריחה. ולמה היה צורך בנס הזה, והא לא עביד רחמנא ניסא בכדי. אולם הנה מקלו

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

של אהרן מסמל תלמיד חכם, שעליו להיות מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, (ובירושלמי פ"ג דמועד קטן ה"א: "מקלו של ר' מאיר היתה בידו של ר' שמעון בן אלעזר והיא היתה מלמדתו דעת").

והנה יש שני סוגים שונים בתלמידי חכמים, יש שהוא תלמיד חכם מפולפל חריף עצום עוקר הרים וטוחנם זה בזה (ראה סנהדרין כד.), ודבריו מאירים כספירים. ואף ידיו רב לו באגדה בהסברת הדברים בטוב טעם ודעת, פה מפיק מרגליות, דורש כתרי אותיות, אולם אם שואלים אותו שאלה להלכה ולמעשה, ישיב אמרו אינני פוסק הלכות, אינני מורה הוראות, כי בביתי אין לחם ואין שמלה של דבר ה' זו הלכה, (ראה חגיגה יד סע"א). ובאמת שעיקר הלימוד הוא לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וכבר אמרו בקידושין (מ:): גדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה. אמנם יש ג"כ סוג תלמיד חכם להיפך מהאמור, שגדול כחו בפסקי הלכה, וידיו רב לו להורות הוראות ומורה לא יעלה על ראשו, כי עמו עוז ותושיה, אבל לפלפל בגמרא ובראשונים נבצר ממנו, ואף לדרוש באגדה לא ניסה באלה, כי אין לו מענה לשון, ולא ניחון בכח ההסברה ללמד דעת את העם. והנה במקלו של אהרן התאחדו הפרחים והשקדים, הפרחים אינם נאכלים, אבל מראהם יפה, וטוב מראה עינים מהלך נפש. וגם ריחם הטוב עולה לריח ניחוח, והנמשל הוא לתלמיד חכם הבקי בפלפולה של תורה ובדברי אגדה, צוף דבש אמרי נועם מתוק לנפש ומרפא לעצם, אבל אין כחו עמו בפסק הלכה להבין ולהורות לשעה ולדורות, לעומת זאת השקדים שהם נאכלים, מסמלים תלמיד חכם שמורה הוראות זה מותר לאכול, וזה אסור לאכול, ושוקד הוא על דברו, להורות מבלי עיון ממושך בספרי הפוסקים, כי משנתו שגורה על פניו, ועודה בכפו יבלענה. והתלמיד חכם המושלם צריך שיהיה גם בבחינת פרחים, בפלפול ובאגדה, וגם בבחינת שקדים לפסוק הלכה למעשה, בבחינת "יורה דעה, יבין שמועה". כי טובים השנים מן האחד.

ואני מאחל לאברכי ובוגרי הישיבה, אשר בצלה יחסיון, להיות בבחינת "סיני", הבקי בהלכה כנתינתה מסיני, שהכל צריכים למרי חטיא (ברכות סד.), וגם "עוקר הרים", מטיב להבין ולהשכיל בפלפולא דאורייתא ולדרוש טעמי תורה, שיהיה בבחינת "דבש וחלב תחת לשונך", ואשרי המדבר על אוזן שומעת. ויזכו להיות בבחינת "שקדיה ופרחיה ממנה יהיו". יציץ ופרח ישראל. ויעלו מעלה מעלה במעלות התורה והיראה והיה שמם כשם הגדולים אשר בארץ לגאון ולתפארת.

דברים שנאמרו ע"י מרן זצוקללה"ה למקבלים את פניו בשדה התעופה

ירושלים אייר תשל"ד

זה עתה שבתי מבקורי בארצות הברית ובקנדה, והתרשמתי עמוקות מההתלהבות העצומה בקרב אחינו היהודים בארצות הללו שהתקבלתי בהם בכל הופעותי, ומהצמאון לדבר ה', כמאמר הנביא עמוס: "הנה ימים באים נאום ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'". אמנם סכנה רובצת לפתחם של היהודים בעולם של היום, החופשיות היתרה בכל המובנים גורמת לטמיעה והתבוללות נוראה. אולם הניצוץ היהודי קיים. ועלינו מוטלת אחריות כבדה להגביר מאמצים לשיתוף פעולה בהיקף רב בין מדינת ישראל והתפוצות, עלינו להכשיר רבנים ומורים לא רק למילוי תפקידים של רבנים ודיינים בארצנו הקדושה, אלא גם להתנדב ולצאת אל התפוצות ולהציל בעוד מועד את ילדי ישראל מסכנת טמיעה ח"ו, בייחוד בקנדה ובמקומות נידחים שההתבוללות שם נמצאת בממדים מבהילים. עלי לציין שמדינת ישראל משמשת גורם מלכד ומעורר לשיבת ישראל למסורת המפוארת שלנו בקרב אחינו בתפוצות הגולה. אבל בזה בלבד לא סגי.

הנני פונה בקריאה בהזדמנות זו אל ראשי המדינה והסוכנות היהודית להטות אזן קשבת לצרכים הגדלים והולכים להכשרת רבנים ומורי הוראה לקהלות ישראל בתפוצות, שרק חינוך תורני-דתי הוא שיציל את אחינו בעולם, מכליון רוחני, וטמיעה בין הגוים. על ידי התעלות מעל לחישובים כתתיים ומפלגתיים ועל ידי אהבת ישראל אמיתית, נוכל להציל את שארית הפלטה.

ברצוני להזכיר כי ניצלתי את ביקורי בארה"ב גם לפגישות עם יו"ר בית הנבחרים האמריקאי וחברים חשובים מבית הנבחרים בארה"ב. ועם מזכיר האו"ם מר ולדהיים, למען הצלה באופן מידי של יהודי סוריה, הנמצאים במצוקה נוראה ברדיפות ובענשיו. ומצאתי און קשבת לדברי, והובטח לי כי יועבר שדר מיוחד לד"ר קיסנג'ר העושה במזרח התיכון להעלות ענין אנושי זה במסגרת שיחות ההסדר עם סוריה. כמו כן השתתפתי בהפגנה שהתקיימה בניו-יורק, שכללה כ-150 אלף יהודי ארה"ב, ליד ככר העיריה, לטובת אחינו הנרדפים בברית המועצות וסוריה.

הכרזה בכנס רבנים ארצי בער"ח אלול תשט"ז

רועי ישראל אנשי התורה שנתמנו מפי הגבורה לפקח על עם ה' בקשו תמיד את הדרכים ואת הנתיבות להדריכו בארחות צדק ויושר ללכת בדרך טובים.

במדינת ישראל שנבנית והולכת בחסד ה' בקבוץ בניה לתוכה, נבעו לצערינו פרצות ומכשולים הן בדברים שבין אדם למקום והן בדברים שבין אדם לחבירו. מכשולים שיש בהם למוטט ח"ו את בית ישראל בארצו. בגלל כן חובה עלינו לעמוד בפרצת הזמן, ולגדור גדרן של ראשונים, ולהדריך את ישראל לנתיבות האמת והצדק שנסללו על-ידו מדור דור.

בהתאסף ראשי עם רבני ישראל מכל רחבי הארץ בעיר עד לנו ירושלים תבנה ותכונן, בער"ח אלול חדש הרחמים והסליחות שנתן לנו לחשבון הנפש ולהתעוררות ולתשובה, להכין לבנו לטובה לקראת השנה החדשה, הננו מכריזים לפני כל תופסי התורה, להקדיש את הימים הקדושים האלה, לעודד את עם ה' בכל עיר ובכל מקום לשוב אל ה', אל חוקיו ואל משפטיו, לחזק את הקיים ולהגביר את למוד התורה ולהרחיב את ידיעותיה, למען ידעו כל אחד ואחד מישראל אנשים ונשים, כל אשר אדם מישראל צריך לדעת בשמירת שבת, בשמירת כשרות, בחוקי צניעות, בהבאת שלום בין אדם לחבירו ואהבת חסד, ובשאר כל מצוות התורה שנצטוו עליהן ישראל תהא לנו השנה הבאה עלינו לטובה, שנת בצרון, וכשם שנחלצו המונים המונים לבצור הספר מפני האויבים מבחוץ הזוממים להכחידנו, כך נחלץ לבצור רוח ישראל מפני האויב היושב בלבנו. "חזקו ונתחזק בעד עמנו ובעד עדי אלוקינו", נשא דבר ה' באמונה אומן, באהבת אמת, ובמסירת נפש להרים קרן ישראל, ולקדושת התורה לנועם המצוה, עד שנהיה כדאים לכל הברכות האמורות בתורה, ויהי נועם ה' עלינו ומעשה ידינו יכוננו סלה. לראות את ירושלים בבנינה. ובית ה' נכון יהיה בהר מרום הרים ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

דברי ברכה לכינוס השנתי בניו-יורק רבתי

ב"ה, ירושלים י"ט שבט תשל"ד

כינוס שנתי זה בודאי ייערך תחת רישומם של המאורעות שהתרחשו ומתרחשים

בארץ ישראל מאז יום הכפורים תשל"ד. המלחמה שפרצה בעצם היום הקדוש והנורא כאשר כל עם ישראל בעולם כולו היה מכונס בבתי הכנסת ובבתי המדרש ועמד בתפילה בפני בורא העולם, תפשה את עם ישראל ברגע של אחדות נפלאה לפני אל אחד כפי אמונתנו שאנו חוזרים עליה פעמיים בכל יום "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד". עלינו לתפוש את הרגע יקר הזה שבודאי משפיע עלינו בכל צעדנו, ולהמשיך באותה אחדות למען הגשמת מטרותינו וייעודינו בעולם הזה כפי שהתוו לנו בתורתנו הקדושה ובדברי נביאנו ורבותינו דור מפי דור ממעמד הר סיני וקבלת התורה מן השמים ועד ימינו אלה.

הנני פונה איפוא אליכם, אחים יקרים, להתבונן בנפשכם פנימה ולדלות מתוכה את כל הכוחות הדרושים למען נטיב את דרכינו, דרכי הכלל ודרכי הפרט, וללכת בדרך התורה והיראה על ידי חינוך בנינו ובנותינו על ברכי התורה, למען נשפיע איש על רעהו, לקיים יותר ויותר מצוות ובתוכם מצוות יישוב ארץ ישראל והחזקת וחיזוק ידי לומדי התורה בארץ ישראל, כדי שנשמש למגדל אור ודוגמא לעולם כולו כמאמר הנביא "ישראל אשר בך אתפאר".

אם נלך בדרך זו מובטחני שנצא חזקים ומלוכדים מהמבחנים הרוחניים והגשמיים שאנו נתונים בעצומם וגאולתנו השלמה בוא תבוא במהרה.

חזקו ואמצו ויהי ה' עמכם ובכל אשר תפנו תשכילו ותצליחו.

המברך עוז מציון

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

נאום בפני כנס הפדרציה הספרדית

ב"ה, ירושלים כ"ד חשון תשל"ד

"עת צרה היא ליעקב וממנה יושע"

יסוד היסודות של עתידנו הוא האמונה המוצקה והבלתי מעורערת בישועת הקב"ה השם נפשינו בחיים ולא נתן למוט רגלינו אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ישראל, ולעולם לא יעזבנו, "כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב".

אמונה בסיסית זו טבועה עמוק בלבנו והיא הנותנת לנו כוחות נפשיים איתנים לעמוד במצבים קשים שעמינו מנוסה בהם הרבה, לצערינו. כפי שאמרה אשת מנוח: "לו חפץ ה' להמיתנו... לא הראנו את כל אלה".

אנו נתונים עדיין בעיצומם של המאורעות הקשים, אולם אפשר להגיד בבטחה היום כי הנסים והנפלאות שנעשו לנו במלחמת יום הכפורים עולים בהרבה על כל הניסים והנפלאות מאז הקמת מדינת ישראל.

חכמינו אמרו על הפסוק "לעושה נפלאות גדולות לבדו" שאפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו, אולם אל לנו להתעלם מהכרת הניסים שנעשו לנו. מומחים צבאיים בינלאומיים הצהירו בגלוי שנס נעשה למדינת ישראל, כי על פי הטבע אין להבין, למשל, מדוע לא התקדמו הסורים לאחר שהגיעו אל גשר בנות יעקב, וכן המצרים לא חדרו יותר.

מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו.

דברים בוועידת החינוך של הפדרציה העולמית של הקהילות

הספרדיות (לונדון, יום שני פר' חיי שרה יט חשון תשל"ה)

מורי ורבותי! כבר הזכרתי בדברי ברכתי בפתיחת כנס הנשיאות, את גודל ערכו וחשיבותו של החינוך היהודי המקורי ע"פ תורת ישראל, ואת חשיבות המסורת הספרדית טיפוחה ושיגשוגה. מחובתינו אנו כמנהיגי צבור לדאוג למערכת חינוך מסודרת ונאותה לכל ילדי ישראל היקרים והחביבים. חז"ל התייחסו לבעיית החינוך באופן יוצא מן הכלל.

הריני מצטט כמה מאמרי חז"ל בקשר למצות חינוך. במס' ברכות (כא:): כל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני, שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך, וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב. ובמס' ב"מ (פה). כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה, וכל המלמד את בנו של עם הארץ תורה אפי' הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו, שנאמר ואם תוציא יקר

מזולל כפי תהיה. ובשיר השירים רבה (פרשה א) חייב אדם לחנך את בנו לתלמוד תורה כדי שיזכה ויאריך ימים, שנאמר ולמדתם אותם את בניכם, למען ירבו ימיכם וימי בניכם. (וראה בפסחים ג: ובספרי פ' עקב יא). ובמדרש שוחר טוב (פר' ה) בשעה שבאו ישראל לקבל תורה מהקב"ה, אמר להם הביאו לי ערבים, א"ל אבותינו יהיו ערבים לנו, א"ל ערבך ערבא צריך, א"ל התינוקות שלנו יהיו ערבים לנו, אמר להם, אלו ערבים טובים ואני מקבלם, שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, ובזכות תינוקות של בית רבן הקב"ה מבטל מעל ישראל כל גזירות קשות ורעות, שנאמר למען צורך להשבית אויב ומתנקם. וכן אמרו דורשי רשומות לשון רכה תשב"ר גר"ם, ר"ת תינוקות של בית רבן גזירות רעות מבטלים. והכרובים פורשי כנפים, שצורתם צורת תינוקות, ואשר ניצטוו להניחם בקדש הקדשים של בית מקדשינו, רומזים ג"כ לתינוקות של בית רבן, שמונעים הגזירות מעל ישראל.

לכן עלינו להקדיש תשומת לב רבה לחינוך ילדינו לתורה ולמצות ולמעשים טובים. אולם ההורים חייבים לשמש דוגמא לבניהם על ידי קביעת עיתים לתורה, כפי שפוסק רבינו הגדול הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (פ"א ה"ח): "כל איש מישראל חייב בת"ת בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין זקן גדול שתשש כוחו, אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזור על הפתחים, ואפי' בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה". ואמרו חז"ל בירושלמי (פ"א דפאה) דכל המצות של התורה אינם שוים לתלמוד תורה, שנא' יקרה היא מפנינים וכל חפצין לא ישוו בה, חפצין אלו אבנים טובות ומרגליות, כשהוא אומר וכל חפצים לא ישוו בה, אלו חפצי שמים כתפילין וכיו"ב, ללמוד שהתורה למעלה מן הכל. אלא שבכל זאת לא עיקר המדרש אלא המעשה כמו שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם. וכן אמרו בקידושין (י) גדול תלמוד שמביא לידי מעשה. באופן שכאשר ההורים שומרי תורה ומצות, גם הבנים מהם יראו וכן יעשו, שמעשה אבות יעשו בנים.

באזכרה ליום השבעה להוצאה להורג של נשיא הקהילה היהודית באיראן חביב אלקנאני הי"ד

ב"ה, ירושלים

בזוה"ק (בראשית לט). י'דין בגוים מלא גויות, עתיד הקב"ה ביום הדין שהוא לבוש פורפירא אשר בה דמות דמויות כל אלה שנהרגו בידי מלכות הרשעה, ודן את

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

המרצחים באף ובחמה ובקצף גדול. וכמאמר הכתוב "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום". ובגמ' בבא בתרא (י:) הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם, כמעשה של הרוגי לוד, אף המנוח נתפש על היותו יהודי.

אין לבנו על החרמת רכושו של המנוח בידי שלטון הזדון והרשע, אלא על רציחתו של נשיא קהלה יהודית יקר ומכובד, אשר תרם מהונו לשיקום בית החולים באירן, ועוד כהנה וכהנה רבות. על זה אמרו בגמ' (ראש השנה כג.) אוי להם לאוה"ע שאין להם תקנה, שנאמר תחת הנחושת אביא זהב ותחת הברזל כסף ותחת האבנים נחושת, תחת רבי עקיבא וחבריו מה הם מביאים? לפיכך נאמר "וניקיתי דמם לא ניקיתי", הזכירו במיוחד שמו של רבי עקיבא, כי בפסוק שם נזכר וגואלך "אביר יעקב" אותיות רבי עקיבא.

לבנו חרד ואנו פונים אל חסידי מנהיגי אומות העולם, שאל יעמדו מנגד, וירימו קולם לעשות את הכל למנוע שפיכת דם נקי. והשי"ת יקבץ נדחינו מכל ארבע כנפות הארץ. ופדויי ה' ישובון וכו'.

ברכה בישיבת הפתיחה לוועידה הארצית השמינית של פא"י

ב"ה, ירושלים אור ליום שני בדר"ח אדר א' תשל"ו
בעונג רב ובשמחה ובחדוה רבה הנני מתכבד לברך את באי הוועידה של פא"י, אשר הם משלומי אמוני ישראל, התורמים רבות ונצורות להקים עולה של תורה ע"י הקמת מוסדות חינוך ובתי אולפנא לבנים ולבנות על טהרת הקודש, וייסוד ישיבות קדושות וכוללים לאברכים יקרים. ועומדים על המשמר בכל ענייני דת ודין במדינה ובכנסת. כאמור: "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם", וידם רב להם לגדור גדר ולעמוד בפרץ.

נוסף על כך הגדילו עשות בשטח המצוה הגדולה של יישוב ארץ ישראל, בהקמת קיבוצים ומושבים, והפרחת השממה. ישושם מדבר וציה ותגל הערבה ותפרח כחבצלת. ונודע מ"ש הרמב"ם בספר המצות מצוה ד' בזה"ל: שנצטוונו לרשת את א"י ולא נעזבנה בידי זולתנו מן האומות או לשממה. כמ"ש "וירשתם אותה וישבתם בה". וכמה הפליגו במצוה זו, כמבואר בספרי פר' ראה: מעשה בר' יהודה בן בתירא ור'

מתיא בן חרש ור' נתן ור' חנינא בן אחי ר' יהושע שהיו יוצאים מא"י לחו"ל, כיון שהגיעו לפלטיא בגבולה של א"י זכרו את א"י וזלגו עיניהם דמעות וקראו עליהם המקרא: "וירשתם אותה וישבתם בה", וסמך ליה, "ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים", ללמדך ששקולה מצות ישיבת א"י כנגד כל המצוות, ועמדו וחזרו למקומם. עד כאן. ובחי' הרמב"ן (לשבת קל). הסביר גודל חשיבות ויקרת ערך מצות יישוב א"י, עד שאמרו (בגיטין ח:): אומר לעכו"ם וכותב עליו אונו בשבת, ואע"פ שאמירה לעכו"ם שבות, משום יישוב א"י לא גזרו חכמים. והטעם לזה שאין מצות יישוב א"י מתקיימת לשעתה בלבד, כיתר המצוות, אלא מצוה המתקיימת ונמשכת לעולם, וגם היא מצוה שיש בה תועלת כללית לכל עם ישראל שלא תשתקע בידי האומות. לכן התירו שבות במקום מצות יישוב א"י מה שלא התירו בשאר מצוות. והחתם סופר בחי' לסוכה לז. שכל המניח לבנה בבנין בא"י כאילו הניח תפילין. צא ולמד גודל מצות יישוב א"י כשהיא מושתתת על יסודות של תורה ומצוותיה. שהם חיינו ואורך ימינו.

לפיכך מה מאד שמח לבי בבואי לברך את הכינוס הזה, שהוא בבחינת כינוס לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם. כי ממנו תוצאות חיים לזרז את המזורזים ולהביע הגות לבי עם ברכתי, להמשיך ביתר שאת וביתר עוז להפיץ אורה של תורה בייסוד ישיבות ובתי אולפנא נוספים לנוער ולמבוגרים, ולהרחיב רשת שיעורי תורה לבעלי בתים, להגדיל תורה ולהאדירה, כי אמרו בתורת כהנים ס"פ בחקותי, אין לנו שיור אלא התורה הזאת. וכבר אמרו בקידושין (ל:): אמר הקב"ה בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. ובפרט בימינו שהתדרדרות המוסרית, והמתירנות, ההפקרות והפריצות וההתמכרות לסמים נשאו ראש, והנוער הולך מדחי אל דחי, ואין לך דבר שישמש כתריס בפני פורענויות אלה זולת התורה וקיום המצוות, כמ"ש: אורח חיים למעלה להשכיל למען סור משאול למטה (וכפי' הגר"א ז"ל). ומי יתן ורוחו הקדושה והטהרה של הגאון בעל חפץ חיים, אשר קיבוצכם הנכבד נושא את שמו בגאון, תנחה אתכם בכל דיוניכם ומעשה ידיכם. וחפץ ה' בידיכם יצלח.

ואזכיר לכב' באי הועידה, מ"ש במכילתא פר' בשלח (וה"ד בתוס' סוטה לז). משל למלך שהיו לו שני בנים, א"ל לקטן שבהם העמידני עם הנץ החמה, ולגדול אמר העמידני בשעה שלישית מן היום, עם הנה"ח בא הקטן להעירו, ולא הניחו הגדול, אמר, לי אמר אבא שלא להעירו אלא בשעה שלישית. והקטן טוען כנגדו לי אמר

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

העמידני עם הנה"ח, עם שהם צהובים זל"ז ומתווכחים זע"ז ניעור המלך, אמר להם: בני יודע אני ששניכם לא מתכוונים אלא לכבודי למלא אחר דברי, אף אני לא אקפח שכר שניכם. כך רבותי! הנה נודע מ"ש בברכות נח. כשם שאין פרצופיהן של בנ"א שוין כך אין דעותיהן שוות, כלומר, אם אראה אדם שפרצופו אינו דומה לי, בודאי שלא אכעס עליו על כך, הוא הדין אם אין הוא תמים דעות עמדי אין לי לכעוס עליו, ולכן בכל ויכוח שאתם מנהלים תהיה צורת הויכוח ענינית חברותית תוך כיבוד דעת הזולת. והאמת והשלום אהבו ודברי חכמים בנחת נשמעים. ואם כן תעשו תזכו להבטחת חז"ל: כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים. ומה טוב ומה נעים שתנועת פא"י תמשיך במאמצים להתקרב לתנועת אגודת ישראל כחזית דתית תורתית אמיתית, וכאיש אחד חברים, איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. ויהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. ויהי נועם ה' עליכם ומעשה ידיכם יכונן סלה.

אסיים בברכה בדברי המדרש שוחר טוב: א"ר לוי כל הברכות הטובות והנחמות שהקב"ה מביא על ישראל כולם מציון, שנא' כי מציון תצא תורה וכו'. ברכה מציון שנא' יברך ה' מציון, הופעה מציון, שנא' מציון מכלל יופי אלקים הופיע. סעד מציון שנא' ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדך. חיים מציון שנא' כטל חרמון שיורד על הררי ציון וכו' חיים עד העולם. בשורה מציון שנא' ראשון לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן. נחמה מציון שנא' כי נחם ה' ציון וכו'. ישועה מציון שנא' מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל.

עובדיה יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

דברי ברכה בוועידה הארצית של אגודת ישראל כסליו ה'תשל"ז

אור ליום ג' ר"ח כסלו תשל"ז

בבואי לברך את הוועידה הארצית של התנועה התורתית של אגודת ישראל, אפתח בדברי הנביא ישעיהו: "שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה' הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם", כלומר: אתם מבקשי ה' אל ירפו ידיכם, ואל תפלו לזרועות היאוש בראותכם כי אתם מעטים מתוך רבים המכירים כיאות את אמונת ה' תורתו ומצותיו, בבחינת ראיתי בני עליה והם מועטים, (סוכה מה) אלא הביטו אל

אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו, כי אחד היה אברהם, האדם הגדול בענקים, שהכיר את בוראו, הוא אברהם העברי, שדרשו עליו חז"ל: כל העולם מעבר אחד, והוא מעבר אחד, וזרעו פרץ בארץ והנחיל את האמונה לכל יושבי תבל, אחד קראתיו ואברכהו וארבהו, ואלה הם הממשיכים דרכו גם הם יבורכו וירבו, והקטון יהיה לאלף והצער לגוי עצום אני ה' בעיתה אחישנה.

מו"ר! ידוע כי פעולות נשגבות נעשו ונעשות ע"י תנועת אגודת ישראל, וגולת הכותרת הוא מפעל החינוך העצמאי, אשר מלבד שהתלמידים החוסים בצלו מקבלים חינוך תורני טהור בתורה וביראת ה' טהורה, כאמור: "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז". וממנו יתד וממנו פנה לעלות ולהתעלות ולהמשיך מחיל אל חיל בישיבות הקדושות, ועל ידם מתגשמת הבטחת הבורא יתברך הנותן תורה לעמו ישראל, באמרו: "כי לא תשכח מפי זרעו". בניגוד לאחד ממנהיגי מדינת ישראל שאמר בשעתו, בעת שהחינוך חולק לזרמים, דתי וחילוני, (בשנת תשי"ב), שעוד עשרים שנה נגמור עם הדתים האלה, והנה תלי"ת גבר עלינו חסדו, ומרכז התורה נעשה פה בארצנו הקדושה. ע"י בתי הספר של החינוך העצמאי, ומשם בישיבות הקדושות, כי אם אין גדיים אין תיישים.

אולם אי אפשר לפסוח על הפעולה החשובה, לא פחות ב"סוד והרחבת בתי הספר של "בית יעקב" לבנות והסמינר של "בית יעקב", למוורות, שאף הקב"ה בעת מתן תורה הקדים ואמר "כה תאמר אל בית יעקב", אלו הנשים, ואח"כ "ותגד לבני ישראל" אלו האנשים. ואם אין עזרתי בי תושיה נדחה ממני. והבנות האלה מחזקות ומעודדות את בעליהן להמשיך בתורת ה', ומשמשות דוגמא ומופת של חיי קדושה טהרה וצניעות.

ובאמת שיש גם לציין לשבח ולתהלה את רשת שיעורי התורה הניתנים למבוגרים בהלכה ובאגדה, כי אם אין תיישים אין גדיים, אם האבות לא ידעו דרכי התורה גדלה חשיבותה ורום ערכה כי יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישווה בה, איך יכירו וידעו לחנך את בניהם לתורה וליר"ש, ולא עוד אלא שהם עצמם בכח תורה"ק ילכו מחיל אל חיל ויתקרבו לאביהם שבשמים.

מי לנו גדול מאברהם אבינו שעם כל המדות הטובות שלו, לא שיבחו הכתוב אלא בחינוך שיתן לבניו, כמאמר: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

"אחריו" ושמרו דרך ה'", הדגשת מלת "אחריו", כי לא רק בחייו ובפניו יהיה להם דרך ארץ להתנהג ברוח התורה, לכבודו, ובכדי לא לפגוע ברגשותיו, אלא גם לאחר שילך ויסתלק לבית עולמו, היראה מפחד ה' ומהדר גאונו נשארה חקוקה על לוח לבם, ומשיכו בדרכיו ואורחותיו, בבחינת: "מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו", כי גם בעוה"ב הוא מתהלך מחיל אל חיל, ולא נחשב כעומד (כמלאכי השרת, כמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה), כי אשרי בניו אחריו ההולכים בדרכיו, וברא מזכה אבא. מסופר במדרש אגדה על הפסוק "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם". באותו זמן בן תשעים שנה שניסה אברהם להשפיע עליו להאמין בה' אחד, כמ"ש "את הנפש אשר עשו בחרן", וכדרשת חז"ל (סוטה) "ויקרא שם בשם ה' אל עולם", מלמד שהקריא א"א שמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב, והלה סירב, ולאחר שש שעות רצופות של הוכחות רצופות באמונת ה', השיב אותו זקן ממרא בדברי נאצה וחירופין וגידופין, כי הסכן הסכין לעצבי כסף וזהב מעשה ידי אדם, והוא כפתן חרש יאטם אזנו, אז נתמלא עליו חמה א"א וגירשו מביתו לכל הרוחות. מיד נגלה אליו כבוד הקב"ה, וא"ל: אברהם! אני צפיתי בסבלנות והמתנתי לזמן זה תשעים שנה, ואתה לא יכלת להתאפק ולסבלו עוד שעות אחדות, שמא היית משפיע עליו לטובה! מיד הלך אברהם והחזירו לביתו, הגיש לו ארוחת ערב, והתנצל בפניו באמרו אל תשת עלי חטאת, כי מרוב שיחי וכעסי דברתי עד הנה, ולאחר שאכל ושתה ושבע ודשן, המשיך עמו אברהם בשיחה ובתוכחה בדרכי ההשגחה העליונה, עד שלאחר שעתיים עמד אותו זקן על רגליו והכריז: "ה' אחד ושמו אחד!" כמה עלינו ללמוד מדרכו זו של אברהם להתייחס בסבלנות גם אנחנו עכ"פ לאחינו בשרינו שחונכו בבתי ספר לא דתים, והם כתינוק שנשבה בין הגוים דמו. וכמה צריכים לקרבם לאביהם שבשמים ולצור מחצבתם, וזאת יכולים לעשות ע"י הגדלת רשת שיעורי התורה, ביתר שאת ויתר עוז, הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשוכי האריכי מיתריך ויתדותיך חזקי. ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה. ומלאה הארץ דעה את ה'.

בגמ' (ב"ב ח:): "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע" וכו', ורבנן מאי, "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", יש להסביר עפ"ד הגמ' (ב"ב טז:): אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו וכל חולה שהיה רואה אותה מיד היה מתרפא. ולאחר שנפטר א"א תלאה הקב"ה כגלגל חמה. ופי' הרשב"א (בחי' אגדה בעין יעקב שם) שהכוונה, שהנה א"א חן הוצק בשפתותיו, כמאמר צוארך בחרוזים, בדברי מליצה וחכמה תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו, וע"י דיבורו ושכלו וחקן

אמרותיו ונועם מליו נמשכו אחריו רבים, וכל חולה הנפש אשר הלך חשכים ואין נוגה לו, כשהיה רואה את א"א ושמע לקחו ומסרו והבין לשלל מליו, כי תורת אמת בפיהו, מיד היה מתרפא רפואת הנפש. והכיר את קונו. ואח"כ תלאה הקב"ה בגלגל חמה, בבחינת: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" וכו'. וע"י התבוננות בשמש וירח וצבא השמים תתחזק אמונתו בה' המוציא במספר צבאם. אולם, גם בזמנים אלה, ע"י הת"ח שבדור מתקרבים חולי הנפשות לצור מחצבתם, הודות לשיעורי התורה ודרשותיהם ומליצותיהם וז"ש "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", הן הן גבורותיהם לזכות הרבים וזכות הרבים תלויה בהם. (כוכב מיעקב ס"פ בשלח).

בירוש' (שבת ספ"ו) "עתידה בת קול שתהיה מפוצצת באהלי צדיקים לאמר מי פעל עם אל יבא ויטול שכרו. שנא' "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל". למה דוקא הבת קול משמיעה זאת באהלי צדיקים, ולא במרומי הרים, אלא הכוונה למ"ש בתענית (כא). במעשה של ריו"ח ואילפא, אריו"ח מדשמעי אנא, ולא שמע אילפא, ש"מ לדידי קיימא לי שעתא. (ובזה פירשו מ"ש "וישמע ראובן ויצילהו מידם", כנודע. ע' מעינה של תורה ובגליון). ולפ"ז הבת קול באה להשמיע לצדיקים עצמם, שהם בדרך כלל ענוים וחושבים שהם רחוקים מלצאת י"ח, ולכן משמיעה אותם לאמר מי פעל עם אל, והלא אם צדקת מה תתן לו ואם רשעת מה תפעל בו, אלא כאן מדובר על זכות הרבים, וכמ"ש אצל יונתן (שמואל א' יד מה) היונתן ימות וכו', כי עם ה' עשה כיום הזה. וז"ש כעת "יאמר ליעקב ולישראל" שאומרים להם ד"ת ומוסר יבא ויטול שכרו, מי יודע רבותי, אם באהלינו יפוצץ הקול הזה של ב"ק הלזו. נתפלל בברכת על הצדיקים ושים חלקינו עמהם, להיות ממצידיקי הרבים. והיה זה שכרינו.

יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם להתלכד יחד כאיש אחד חברים להרבות כבוד שמים, "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם", ויהיה שם שמים מתאהב על ידכם, ומתקדש על ידכם, ובכל אשר תפנו תשכילו ותצליחו. ויהי נועם ה' עליכם ומעשה ידיכם יכונן.

ואסיים בדברי הרמב"ן על התורה, "ויקרא שם המקום עשק כי התעשקו עמו", זה בית ראשון שהרבו להתעסק עמו אוה"ע עד שהחריבוהו, ולבית השני קראוהו שטנה, כי כבר עם הוסדו במלכות אחשורוש כתבו שטנה עליו, עד שמרוב שנאת חנם החריבוהו, ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה, זה הבית השלישי אשר נכון יהיה במרום

הרים, ויקרא שמה רחובות כי הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ. מי יתן מציון ישועת ישראל וכו'.

מתוך נאום בועידה השלישית של המועצות הדתיות בישראל

ב"ה, ירושלים אור ליום ב' ו' טבת תשל"ז

מו"ר! אחת המשימות הקדושות שקיבלו על עצמם חברי המועצה"ד בכל אתר ואתר הוא בנין בתי כנסת המיועדים לא רק לתפילה בצבור אלא גם לשיעורי תורה לנוער ולמבוגרים, וכבר אמרו חז"ל (ברכות ח.): "א"ל רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה דרב חסדא, א"ל הכי אמר רב חסדא מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' השערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות. וכבר עמדו המפרשים, שהלא רבא מבקש לדעת מהני מילי מעלייתא כנישתא, והוא משיב שה' אוהב שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות. ואולם הנה (בשבת לא:): מכריז ר' ינאי וי' דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד. ובזה פירשו המפרשים הפסוק: "אין זה כי אם בית אלקים", המקום הזה שהוא הר המוריה, המשרה שכינה ורוח דעת יראת ה', זהו בית אלקים, וזה שלמדתי עד הנה תורה כך שער השמים, וז"ש אוהב ה' שערי ציון, השערים המצויינים בהלכה, אבל הם רק "שערים", מכל משכנות יעקב אלו בתי כנסיות שהם משכן בבחינת דירה, שכל כח אהבת השערים המצויינים מכח יראת ה' טהורה, כי ראשית חכמה יראת ה' ואין להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד. וזה השער לה' צדיקים יבאו בו. נמצא הבתי כנסת כאלה מאחדים בתוכם יראה ותורה, המשולבות אשה אל אחותה.

לצערנו הרב השלטונות לא דאגו להקים בשכונות החדשות במשך עשרים שנה האחרונות, בתי כנסת ומקואות טהרה, כמו שדאגו להקים מועדוני נוער ובתי תרבות, הרחוקים ממסורת אבות, ואנו משתוממים מאד על כך, וכי לא תהיה כהנת כפונדקאית? מעל במה נכבדה זו הנני קורא לממשלת ישראל ולרשויות המקומיות תנו כבוד לאלקי ישראל לפאר ולרומם את בית אלוקינו וכדברי הגמרא בשבת (יא.), ולא יוסיפו עוד אחב"י להתפלל במבנים רעועים ומקלטים וצריפים, בבחינת ראה אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים יושב ביריעה, אלא לבנות בתי כנסת לתפארה, לקלוט אלפי מתפללים, ולקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

על המועצות הדתיות לשותף פעולה הדוקה ומלאה עם הרבנות המקומית בכל אתר ואתר ולעמוד על משמרת הקודש, על חומת השבת, והכשרות וטהרת המשפחה, ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. ולמנות רבני שכונות וחברי לשכת הרבנות תלמידי חכמים צעירים בעלי יזמה ומרץ לקרב רחוקים ולעודד קרובים, כי תל"ת העם צמא לדבר ה', כנבואת הנביא: הנה ימים באים נאום ה', והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר ה', אנו זוכים בזמנים אלו להתעוררות רוחנית גדולה ושיבה אל המקורות מצד אלה שהתרחקו והיו בבחינת תינוק שנשבה בין הגוים, וצרכים לנצל הזדמנות גדולה זו לקרב את ישראל לאביהם שבשמים. ואם כה תעשו, תהיה ברכת ה' עליכם, ויהי נועם ה' עליכם ומעשה ידיכם יכונן סלה.

מתוך נאום בגוש עציון

ב"ה, ירושלים. אדר תשל"ח

בפתח דברי אזכיר מאמר חז"ל במדרש שוחר טוב. כל הברכות והטובות והישועות והנחמות מציון. ברכה מציון, שנאמר "יברכך ה' מציון". סעד מציון שנאמר "ישלח עוזך מקודש ומציון יסעדה". חיים מציון שנאמר "כטל חרמון שירד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה "חיים" עד העולם". נחמה מציון, שנאמר "כי נחם ה' ציון" וכו'. ישועה מציון שנאמר "מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל". ואשרינו מה טוב חלקנו מה נעים גורלנו שזכינו להיות העם השוכן בציון.

יחסה של תורת ישראל לארץ ישראל ולעליה במובן הדתי, נעלה מכל ספק, ידועים דברי חז"ל בספרי ששיבת ארץ ישראל שקולה ככל המצות שבתורה. והרמב"ן שכידוע סובר שיש מצות עשה להתישב בארץ ישראל, כותב בחידושו לשבת (קל:), שהתירו לדחות שבות בשביל מצות יישוב ארץ ישראל, אע"פ שלא התירו לדחות שבות לשום מצוה אחרת, ואפילו למצות מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות, מפני שמצוות יישוב ארץ ישראל יש בה תועלת לכל עם ישראל. לבל תחרב ארץ קדושה ותשאר בידי זרים.

ומי זוטר מה שאמרו חז"ל (בסוף כתובות), כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחו"ל "דומה" כמי שאין לו אלוה, אבל לפי האמת יש לו. נמצאו הדברים סותרים את הכוונה האמיתית של מאמר חז"ל הנ"ל. אולם פירוש הדברים

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

כפי שמסבירים הגאון בעל ההפלאה, כי באמת ישנם אנשים שומרי תורה ומצוות ומדקדקים במצוה קלה כבחמורה, הן בארץ והן בחו"ל, ולעומתם ישנם כאלה שרחוקים משמירת התורה והמצוות, ולכן אמרו כל מי שדר בא"י, אפילו הוא כיום אינו שומר תורה ומצוות, דומה כמי שיש לו אלוה. שסופו של דבר הוא שהמאור שבה ואורא דא"י שמחכים, יחזירנו למוטב. לעומת זאת כל הדר בחו"ל אפילו הוא שומר תורה ומצוות בפועל, מכיון שאינו עולה לארץ ישראל דומה ח"ו כמי שאין לו אלוה. זוהי דעת תורה ביחס לעליה לארץ ישראל.

כשירדתי למצרים לכהן כאב בית הדין בקהיר, הייתי נוהג להופיע בצבור ולנאום בעברית, אז פרצה מלחמת השחרור של מדינת ישראל, והיו מאנשי הבולשת שעקבו אחרי, ואע"פ כן מכיון שדברתי בעברית-שפה שאינה מובנת לערבים- הרשיתי לעצמי לדבר על אוזן קהל שומעי לקחי הן בחיזוק האמונה והדת, והן בנוגע למצוות עליה לישראל. ורבים וכן שלמים עזבו את מצרים דרך צרפת או אטליה ועלו לישראל. אז קרא לי המושל הצבאי של קהיר. ושאל: מדוע אתה נואם בעברית, ולא בשפת המדינה? עניתי: אני מדבר באתה לשון שהקב"ה נתן את התורה לישראל, בה אהגה ובה אדבר, בהיותה שפת-אם. האם יש איסור על פי חוקי מצרים לדבר בלשון הקדש? השיב, אין איסור כזה. אמרתי: אם כן מה אתה רוצה ממני, הרי אני כמנהיג רוחני מקיים את חובתי הדתית ואיני מתערב בפוליטיקה. נענע לי בראשו ונפרדתי ממנו בשלום.

עשיתי זאת לא רק מתוך אהבתי לישראל, אלא בעיקר מתוך אהבתי לתורת ישראל המעודדת והמצווה אותנו לעלות ולהתישב בארץ ישראל, לבנות ולהבנות בה. והעושה למען יישוב ארץ ישראל, הוא עושה למען התורה. אנו רואים כיום איך הפכה מדינת ישראל מרכז לתורה ולישיבות הקדושות. וכבר אמרו חז"ל: "זוהב הארץ ההיא טוב", ללמדך שאין תורה כתורת ארץ ישראל.

ואמרו עוד בירושלמי נדרים: אמר הקב"ה, חביבה עלי כת קטנה בארץ ישראל שעוסקים בתורה יותר מסנהדרין גדולה בחו"ל.

ושלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל. ארץ ישראל, תורה, ועולם הבא, וכולם נקנים על ידי יסורין. ארץ ישראל, שנאמר, "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוהיך מיסרך", וסמך ליה, "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה".

תורה, שנאמר, "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו". ועולם הבא, שנאמר, "כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר".

על זה רומז נעים זמירות ישראל: "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", היתכן שאדם ישב כל ימי חייו בבית כנסת ובבית מדרש, מלאכתו האין נעשית, וצרכי צבור האין יעשו?

אולם הכוונה לארץ ישראל שהיא בית ה', אשר נפש דוד נכספה וגם כלתה לחצרות ה', לבל יגרשוהו מהסתפח בנחלת ה', כאשר קרה בזמן בריחתו לחו"ל מפחדו של שאול המלך. וארץ ישראל היא בית ה', כי נאמר "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה". כי כאן מקום השכינה, גם בזמן הזה, שנאמר "והיו עיני ולבי שם כל הימים". (ברכות סב:). הזהר הקדוש אומר, אם רצונך לראות השכינה בתפארתה עסוק בתורה בארץ ישראל, זוהי כוונת דוד בסיימו את הפסוק: "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו". ואפשר לתת רמז: "אחת" שאלתי מאת ה', א' ארץ ישראל, ח' חיי עולם הבא, ת' תורה. אלו שלש מתנות טובות הנ"ל שניתנו לישראל.

האר"י הקדוש אומר: אף המבקר כתייר בארץ ישראל ודעתו לחזור לחו"ל, זוכה להשראה רוחנית, שכידוע יש לכל אדם מישראל נר"ן נפש רוח נשמה, אצל כל יהודי "נפש" מאירה, ככוכבים בהלם, והעולה לא"י זוכה להארה נוספת של "רוח". והדר קביעות בא"י, זוכה אף ל"נשמה". וזהו הרמז בכתוב: נותן "נשמה" לעם עליה, הרים בה, ו"רוח" להולכים בה, אלו התירים שהולכים בארץ לארכה ולרוחבה, וחוזרים לחו"ל. זוכים עכ"פ ל"רוח". וכבר אמרו חז"ל: גדולה הבאת מעשר לירושלים שמביאה לידי יראת שמים, שנאמר לא תוכל לאכול בשערך מעשר דגן וכו', כי אם לפני ה' אלקיך תאכלנו, למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כי הימים כי בבואו לירושלים, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים, ובעבודת הקרבנות, והסנהדרין בלשכת הגזית, ופוסקים הלכות לכל ישראל, היה גם הוא מכין לבו לירא את ה' ולעסוק בתורה. (ספרי, הובא בתוספות בבא בתרא כא.) וגם בחזרו למקומו היה נוטל עמו צדקה לדרך מטען אוצר של יראת שמים.

במצבנו היום, שההתבוללות והטמיעה של עמנו בחו"ל אוכלת בכל פה את שארית הפליטה, כי גם אלה שמקבלים קצת חינוך בבית ספר יהודי, כשמגיעים לבית

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ספר תיכון, או לאוניברסיטה, ולומדים יחד עם גויים וגויות, ומתקשרים אתם בעבותות אהבה, וכל החינוך שקבלו בילדותם חלף הלך לו. וילכו אחר ההבל ויהבלו, ונטמעים בגוים. חייבים כל אלה הדדים בחו"ל לעשות חשבון הנפש, ולעשות כל מאמץ לעלות לישראל, כי שם צוה ה' את הברכה. וישנם בתי ספר תיכוניים דתיים ומוסדות השכלה גבוהה לאור תורת ישראל. וחובה קדושה לכל השליחים שלנו הנמצאים בקרית חוצות בחו"ל להשפיע על אחינו תושבי חו"ל לעלות לציון ברנה, ולהדריכם בנתיבות יושר לחנך את בניהם על מבועי התורה והיראה בישראל, ולהוסיף חוליה בשרשרת הזהב של מסורת ישראל המפוארת מאז היות עם ישראל לגוי קדוש.

הנני מברך אתכם שבכל אשר תפנו תשכילו ותצליחו, חזקו ואמצו, ויהי ה' עם פיהם להשפיע על אחינו לקיים את חובתם במצוה גדולה זו. ותהיה ברכת ה' עליכם. ופדויי ה' ישובו ובאו לציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה. וקראת ישועה חומותינו ושערינו תהלה.

דברי מורן זצוקללה"ה בביקורו אצל הנבחנים ב"מפעל הש"ס" בב'

אייר תשמ"ה

זכורני, לפני כארבעים וחמש שנה, היתה אוירה גדולה של תחרות בין הלומדים בנושא ידיעת הש"ס. בישיבות האשכנזיות (בפרט) היו מצביעים על בחורים ומורים באצבע לאמר: "פלוני למד את הש"ס 20 פעם" פלוני הגיע 40 פעם, זה בקי בסדר אחד בעל פה, וזה בקי בשני סדרים, וכן ע"ז הדרך. הבקאות בש"ס חבקה אז זרועות עולם. אלא שמשום מה לאט לאט הדבר ירד. נחלש הרצון לשנן את הש"ס. אמנם אין ספק שצריך לירד לעומק הדברים, ולהתעסק גם בפלפול דאורייתא, בחילוקי סברות דקים, ולא חס ושלום להסתפק בלימוד שטחי, אך עם כל זה אין זה פוטר אותנו להיות בקיאים בש"ס. כי צריכים לדעת את התורה.

בואו ונחזיק טובה לאדמו"ר מקלויזנבורג שליט"א, המחזיר עטרה ליושנה, במפעל הש"ס שהקים, כדי לחזק את ידי הלומדים בשינון הש"ס וידיעתו, והדבר הרי מדרבן להתמדה עצומה, כי לידע את הש"ס חייבים להשים לילות כימים, בהתמדה עצומה, לנצל כל רגע יקר, לחוס על הזמן שלא ניתן להשבה כלל, וכל אחד חייב לומר בשבילי נברא העולם. לעמול וליגע בתורה בהתמדה רבה. בהיותינו צערים, זכורני

שבימי "בין הזמנים" היינו מנצלים את הזמן לסיים כמה וכמה מסכתות, וחוזרים עליהם מיד לאחר הלימוד, כי קשה עתיקא מחדתא. וצריך לעודד את המפעל החשוב של "מפעל הש"ס" התורם גדולות ונצורות לשאיפה לגדלות בתורה בקרב הלומדים, וזכות הרבים תלויה בהם. חזקו ונתחזקה בתורתנו הקדושה, כי היא חיינו ואורך ימינו, ואנו אין לנו שיוור אלא התוה"ק.

ברכת מרן זיע"א למשתתפי סיום ספר היד החזקה להרמב"ם

ב"ה, ירושלים א' דר"ח אייר תשמ"ה

הנני מתכבד בזה לברך את כל המשתתפים בחגיגת סיום ספר "משנה תורה" הוא ה"יד החזקה" לרבינו הגדול הרמב"ם, אשר נאמר עליו: ממשה ועד משה לא קם כמשה, ועל פיו יחנו ועל פיו יסעו בכל ארצות המזרח, וכמו שכתב רבינו שמעון בר צמח בשו"ת התשב"ץ חלק ב' (סימן רנו), ובשו"ת יכין ובועז חלק א' (סימן ככד), ובשו"ת חוט המשולש (סימן לה). וכן כתב מרן בשו"ת אבקת רוכל (סימן לב וסימן קמ), שהרמב"ם הוא גדול הפוסקים, שכל קהלות ארץ ישראל וארצות ערב וארצות המערב נוהגים על פיו בכל דבר אשר יאמר כי הוא זה, וקבלוהו עליהם לרבם, ולא יזוזו מדבריו ימין ושמאל. וכן כתב הרדב"ז באבקת רוכל שם. וכתב הגאון החב"ב, הוא הרב חיים ברבי ישראל בנבשתי בספרו כנסת הגדולה (סימן תצה), שידוע הדבר ומפורסם שחיבור השלחן ערוך אשר חיבר מרן רבינו יוסף קארו זצ"ל, כולו מיוסד על פי דעת הרמב"ם, כי הוא מרא דאתרא של ארצות המזרח וארץ ישראל. וכן כתב הגאון רבי חיים פלאגי בספר חקות החיים על חשן משפט (סימן נא). וכן כתב הגאון החזון איש בתשובה חלק ב' (סימן מד). וזאת על יסוד דברי רבותינו בגמרא במסכת שבת (דף קל ע"א), במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמים להתקין האיזמל של המילה, שמכשירי מילה דוחים את השבת. פעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל לבטל מצות מילה, ועל אותה עיר לא גזרה. וכן העלה הרשב"א בתשובה (סימן רנג), שהמנהג שנהגו בכמה מקומות לפסוק על פי דעת הרמב"ם, נכון הוא, על פי הגמרא הנ"ל, שהואיל והרמב"ם הוא מרא דאתרא לכל הגלילות האלו, רשאים לקבוע הלכה כמותו. ואף על פי שבשו"ת מהריב"ל (סימן עג) כתב, שדוקא בדיני ממונות יכולים לתקן לנהוג כדעת פוסק אחד, ולא בדיני איסור והיתר, העיקר כדברי מרן והרדב"ז, שגם בעניני איסור והיתר מרא דאתרא קובעת בין להקל ובין להחמיר. וכן העלה בשו"ת חקרי לב (סימן צו). וכן העלו עוד רבים מהאחרונים.

שאלו פעם: מדוע למשה בן עמרם קוראים משה רבינו, ולרבי משה בן מימון קוראים רבינו משה? והתשובה, כי את משה בן עמרם הכרנו עוד במצרים, לפני שהיה רבינו, לכן נקרא משה רבינו, אבל את הרמב"ם הלא ידענוהו רק לאחר חיבוריו הקדושים שנעשה על ידיהם רבן של ישראל, לפיכך נקרא רבינו משה.

והנה הוא "ראש מדברים בכל מקום", ראשי תיבות הרמב"ם, ולכן אף ראשי הישיבות ברוב ככל שיעוריהם פותחים בהסבר דבריו של הרמב"ם השייכים לאותה סוגיא, ואלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים, כי ממנו יתד ממנו פינה. וכבר כתב בשו"ת משפטי שמואל (סימן קכ), שכל דברי הרמב"ם הם בתכלית הדיוק, ויש לדקדק ולפלפל בדבריו כמו שיכולים לדקדק במשנה עצמה, ושכן כתב המגדל עוז. ורבינו לוי בן חביב, בשו"ת מהרלנ"ח (סימן יב) כתב: "ואף אם יקשה לנו על דברי הרמב"ם מתוך שיטת הש"ס, מכל מקום ראוי והגון לנו לתלות החסרון במיעוט השגתינו, וחייבים אנו לקבל דבריו באימה, מבלי שנהרהר אחריו, כי לבו של רבינו כלב האריה בהיקף ידיעת הש"ס בבלי וירושלמי ותוספתא ספרא וספרי ומכילתא, ואפשר שאיזו סוגיא היתה אז סדורה בפיו, ואנו בעוונותינו הרבים נסתרה מנגד עינינו לקוצר השגתינו. ואילו היה רבינו לפנינו היה פותח לנו פתח רחב יותר מפתחו של אולם, להבינו ולהעמידנו על האמת, וזוהי קבלה אמיתית מפורשת אצלנו מפי סופרים ומפי ספרים".

בסדר הדורות מצא כתוב בשם רבינו דוד הנגיד, מפי רבינו הרמב"ם אביו, כי עשר שנים רצופות ישב הרמב"ם בחדרו וכתב את חיבורו, ולא יצא מפתח ביתו עד שסיים לכתוב את חיבורו המשנה תורה. ובאותו לילה שהשלימו בא אליו בחלום באישון לילה רבי מימון אביו, ועוד אחד עימו, ופניו כמלאך ה' צבאות, ויאמר לו אביו, הנה הבאתי לך את משה רבינו, ונחרד ונבהל, אמר לו, באתי לראות מה שעשית, וכשראה את חיבורו, אמר לו: "ישר כחך". ע"כ. אתה הראת לדעת כי גם מן השמים הסכימו לפסקי הרמב"ם, שדבריו דברי אלוקים חיים.

כשביקרתי לפני מספר שנים בספרד, והוזמנתי לבקר את המלך חואן קרלוס, נשאלתי מאת המלך, האם יש הבדל בתורת היהדות בין אשכנזים לספרדים? השבתי, שבעיקר דיני התורה והיהדות אין הבדל כלל בין אשכנזים לספרדים, כי תורה אחת ומשפט אחד לנו, אבל במנהגים שאינם מעיקרי היהדות, ישנם הבדלים שונים. חזר ושאל, כמה ספרדים יש במדינת ישראל? ענית, שיותר ממחצית האוכלוסיה בישראל הינם ספרדים, הכוללים בתוכם עדות המזרח, יוצאי

ארצות ערב: מרוקו, מצרים, עירק, סוריה, לבנון ותימן. חזר ושאל, מדוע נקראים כל עדות המזרח ספרדים? השבתי לו, מפני שכל המנהגים בענייני הלכה מיוסדים על פי דעתו של הרמב"ם הספרדי, שהוא נחשב לפוסק הגדול של כל עדות המזרח במשפטיו ובפסקיו, ולאורו הולכים, לפיכך נקראים כולם "ספרדים", שאין אומתינו אומה אלא בתורה. ויטב הדבר בעיניו, שראה זאת כמחמאה וכבוד לארץ ספרד, שמתוכה האיר זרח הרמב"ם הספרדי.

יהי רצון שזכות הרמב"ם וזכות תורתו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

עובדיה יוסף

ברכת מרן זצוקללה"ה

נאמר בספר תהלים, "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון". חז"ל אומרים (כתובות עה.), איש איש יולד בה, אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה, כלומר, לא רק אלה שנולדו והתיישבו בארץ ישראל יש להם לשבח את ארץ ישראל, יאמר, מלשון את ה' האמרת היום, אלא גם אותו המצפה לראותה, והנמצא בגולה, עליו לדעת ולשבח את ארץ ישראל, ארץ אשר ה' דורש אותה, ותמיד עיני ה' בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, ולהתפלל לשלומה שהשם יכוננה לעולם ועד.

חייבים אנחנו להקדיש תשומת לב מיוחדת לנוער ולאנשי תפוצות הגולה, להקנות להם הערכים המקודשים במסורת אבות, כדי שידעו ויבינו ויצפו לראותה, יכירו וידעו את גודל מצות ישוב הארץ, השקולה כנגד כל המצות שבתורה, כדברי חז"ל. ידעו להעריך את מולדת עם ישראל, ועל ידי כך להעריך גם את תורת ישראל, כי אורא דארץ ישראל מחכים. וכן אמרו על הפסוק, וזהב הארץ ההיא טוב, שאין לך תורה כתורת ארץ ישראל. על ידי כך נוכל לחזות בעליה לארצנו הקדושה, לה אנו מקוים ומייחלים, כי לעת עתה ראיתי בני עליה, ולצערינו הם מעטים. (כלשון חז"ל במסכת סוכה מה:). כולנו יודעים איך אבותינו ואבות אבותינו מסרו את נפשם כדי לעלות ולהתיישב בארץ ישראל, בהיותם אמונים על יסודות נאמנים של תורתנו הקדושה. והן עתה לצערינו, אחינו שבתפוצות יושבים על סיר הבשר, ואינם רוצים לעזוב את הגולה, כי אי אפשר לצפות לעליה לארץ אלא על ידי הקניית והחדרת הערכים המקודשים שלנו, והמסורת המפוארת של עם ישראל.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

נאמר: "ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים". המפרשים מבארים בדרך רמז: אלה המאושרים בחייהם בארצות הרווחה, ואין להם רצון כלל לעזוב את ארצם. ונדחים בארץ מצרים: אלה אשר מצירים את צעדיהם, והם עצמם מצרים (הצד"י צרויה) על שאינם יכולים לעלות לארץ ישראל, אף על פי שהם רוצים מאוד וכמהים לעלות, אבל אין להם כל אפשרות לעלות, אלה הם הנדחים בארץ מצרים. אך ימים יבואו וכולם כולם יעלו וישתחוו לה' בהר הקודש בירושלים, וכאמור: "ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה".

[Faint handwritten notes in German script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

תשובות
הראשון לציון

2nd March 1972

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

תשובות מורנו ורבינו ועמ"ד

הראשון לציון הגדול רבי יצחק יוסף שליט"א

הרב הראשי לישראל – נשיא בית הדין הרבני העליון – בעל ה"לקוט יוסף"

א סימן ע

לבישת גרביים לנשים, ועוד בעניני לבוש הנשים

קצרה, שיש בה גילוי שוק וירך, מלבושי תועבה הן, שומר נפשו ירחק מהן, ואפילו אם לובשות גרבי נילון, הואיל ושקופות הן, ובשרן נראה דרך הגרבים, כמאן דליתנהו דמי. וכמו שכתב בעל הלכות גדולות (פרק מי שמתו), דאי לבישא לבושה חלישה ומתחזיא בגויה אסור, דאמר רבא ערוה בעששית אסור לקרות קריאת שמע כנגדה, דכתיב ולא יראה כך ערות דבר, והא קא מתחזיא. וכן הוא במגן אברהם ואלוהי רבה ומחזיק ברכה (ריש סימן עה). וכן כתב בספר מנחת אהרן (דף צט) שאם לובשת בגד דק עד שבשרה ניכר מבחוץ מרוב דקותו הוה ליה כערוה בעששית, שאסור לקרות כנגדה, ע"ש. נמצא שאיסור גמור הוא ללכת בחצאיות קצרות, אפילו אם הן לובשות גרבי נילון. וע"ע בשו"ת אגרות משה חאו"ח ח"ד (סימן ק אות ה, ועא). ע"ש.

ותמוה מה שנהגו באיזה חוגים ללבוש גרביים שקופות ביותר, או שהנשים הנשואות הולכות בכיסוי ראש, ומאידך אינן הולכות עם גרביים, ואינו נכון על פי ההלכה. וההלכה היא נר לרגלינו. ומ"ש באוצר דינים שצריך שהחצאית תכסה את הברכיים גם בעת ישיבתן, הוא מפני שפעמים ואין הגרביים מגיעות עד אחורי הברכיים ולמעלה, ובעת ישיבתן יתגלו הברכיים, ע"כ יש להקפיד שהחצאית תכסה את הברכיים אף בעת ישיבתן. והנה יש נשים ההולכות בשמלה ארוכה המגיעה עד הקרסוליים, כך שהשוק מכוסה, אך הנכון הוא להחמיר בזה אם הוא לבוש בולט ושונה, ובכל הדברים הללו יש לנהוג כמנהג בנות ישראל

בס"ד, ג' אדר א תשע"ד

לכבוד היקר והנעלה כש"ת ה"ה הר' מ. ד. נר"ו
שלום וברכה!

למענה למכתבך הנני להשיב:

הנה מה שאמרו שוק באשה ערוה, הוא לא רק מן הארכובה ולמעלה, אלא גם מן הארכובה ולמטה, וכמ"ש בספר טהרת הבית ח"ב (עמ' קס"ה). וכתב שם, שהדבר פשוט שצריך למחות בנשים ההולכות בבתי שוקיים שקופים (גרביים) שמראיהן כמראה בשר. ע"ש.

ומזה תלמד שאם הגרביים אינן שקופות, ואין מראיהן כמראה הבשר, מותר, דהוי כיסוי, ובמיוחד גרביים שחורות, ואע"פ שהם צמודות מ"מ הוי כיסוי ומותר, וכמו שביארנו בספר אוצר דינים לאשה ולבת (פרק ס' סעיף ג') שאין להתיר לאשה לגרוב גרבי נילון שקופות, שהבשר נראה דרך הגרביים, וחייבת לכסות את השוק והירך בגרביים שאינן שקופות כלל, או צבעוניות, ואין להקל בזה כלל, וע' בהערה שם אות ג', וע' בשו"ת יביע אומר ח"ו חלק יו"ד (סי' י"ד אות א').

וע' בגמרא ברכות (כד.) שוק באשה ערוה, שנאמר גלי שוק עברי נהרות, תגל ערותך וגם תראה חרפתך. ובזהר הקדוש (פרשת נשא, דף קמב רע"א), והכי תאנא, קול באשה ערוה, שער באשה ערוה, שוק באשה ערוה, יד באשה ערוה, רגל באשה ערוה וכו'. וברור שהדרך יותר חמור משוק, שהדרך למעלה מן הברך, והשוק למטה ממנו. ועל כל פנים שוק וירך בודאי שהם ממקומות המכוסים, והדבר ברור שלבישת חצאית מיני

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

זאת, בחצאיות קצרות, עוברות גם על "ובחוקותיהם לא תלכו" שבכלל איסור זה שלא להדמות להם במלבוש המיוחד לגוים, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק יא מהלכות עבודה זרה הלכה א) ומכיון שנצטוונו ללבוש בגדי צניעות ולהתרחק מבגדי פריצות, הרי אופנה זו מיוחדת רק לגוים, והמתנהג על פי אופנה זו עובר על ובחוקותיהם לא תלכו. ונודע מה שכתב מהר"ק (שרש פה) שאין לאסור משום ובחוקותיהם לא תלכו אלא בדבר ששייך בו פריצת דרך הצניעות ונהגו בו העכו"ם. הא לאו הכי אפילו היה מלבוש מיוחד לעכו"ם, אם אין מלבוש ישראל מורה על יהדותו או צניעות יותר מאותו של עכו"ם, אין שום איסור לישראל ללבוש מלבוש הנהוג בין העכו"ם. וכ"פ הרמ"א ומהריק"ש שם. [וראה בזה בספר נועם כך ב' (עמוד מה) שכתב בזה הגר"ב זילטי זצ"ל. אלא שאין כן דעת אאמו"ר שליט"א כמו שביארנו בילקוט יוסף חלק ז' עמוד רפד].

ונמצא שההולכות בחצאיות קצרות שהן בגד של פריצות המביאה לידי זימה, בודאי שיש בזה לאו של ובחוקותיהם לא תלכו. וכיוצא בזה כתב בשו"ת בית שערים (חלק יורה דעה סימן פא), ובשו"ת משנה הלכות חלק ד' (סימן קטו). ולכן מצוה רבה היא להוכיח את הבנות ולשקוד על תקנת בנות ישראל להדריך בנכונות הצניעות כמנהג אמותינו הקדושות.

ומכל שכן אלה ההולכות בעוה"ר במחשוף גדול, עד שגם הכתפים מגולות, שעל אופנה זו יש לקרוא חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, וכמו שכתב בתפארת שמואל על הרא"ש (ברכות כד.). ע"ש. ובמסכת סוטה (א). מבורר, שעון זה גורם לסילוק השכינה מישראל, שנאמר והיה מחניך קדוש ולא יראה כן ערות דבר ושב מאחריך. והדבר ברור שנשים ההולכות ברחוב בבגדי פריצות אלה עוברות גם על איסור ולפני עור לא תתן מכשול, שהן גורמות לאנשים להסתכל בהן, ולבא לידי הרהורי עבירה הקשים מעבירה. ועוברים על הפסוק ונשמרת מכל דבר

הכשרות והצנועות. וע' בשו"ת מנחת יצחק חלק ו (סימן י) שהביא דברי הבית חדש שהתיר באופן שרק כפות הרגלים מגולות בעירות ההולכים יחפים. והביא דברי החיי אדם (כלל ד סעיף ב) דשוקה אסור מגולה אפילו אם רגילים בכך. וכן כתב המשנה ברורה (סימן עה ס"ק ב) ובשער הציון שם. ע"ש. ולכאורה בזמנינו שנהגו שלא לילך יחפים, יש להחמיר בכפות הרגלים מגולות. ובתשובה בכתב יד לאאמו"ר שליט"א האריך בזה, והעלה דבדאי ראוי ונכון לכתחלה ללבוש גרבים בכל אופן, ומכל מקום המקילות בזה מסיבה שהיא, יש להן על מה לסמוך. אך הנכון להחמיר מאד בכל כיוצא בדברים הללו.

ואסור באיסור גמור לבנות ישראל ללכת בחצאיות קצרות, או שמלות קצרות, שמלבד שעוברות בכך על איסור חמור של פריצות וגירוי יצר הרע, יש בזה גם לאו מן התורה, משום "ובחוקותיהם לא תלכו". ובנות הלוכשות חצאיות קצרות למעלה מן הברך, צריך להשתדל להשפיע עליהן בדרכי נועם ללבוש חצאיות או שמלות צנועות, **באופן שמכסות את הברכים גם בעת ישיבתן**. ובגמרא יומא (עד:) טוב מראה עינים בגופה של אשה יותר מגופו של מעשה. ופירש המהר"ם בן חביב בתוספת יום הכפורים שם, דנפקא מינה לענין הרהורי עבירה שקשים מעבירה. וכבר אמרו בברכות (כד.) שוק באשה ערוה, ולפיכך אסור באיסור חמור לילך בחצאיות קצרות, המגרות את יצר הרע, אש בעצרת ולא תהבהב? ועיי' להרמב"ם בספר מורה נבוכים (חלק א פרק ח) שכתב, שיש בזה ענין נפלא מאד, כי כשיחטא האדם בפועל בגופו אמנם ימרא פי ה' מצד המקרים הנמשכים אחר חומריותו, ומכל מקום לא המרה אלא רק בבהמיותו, אבל המחשבה היא מסגולות האדם בחלק הכי נכבד שבו, וכשהוא מהרהר בעבירה נמצא שחטא בשכלו, שהוא החלק הנכבד שבו, ואינו דומה חטאו של מי שעבר ושעבד עבד סכל כחטאו של מי שהעביד שר נכבד וחשוב. ע"ש.

ונוסף על זה, כל ההולכות על פי אופנה שחצנית

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

והרמב"ם מנה עשרים וארבעה דברים המעכבים את התשובה, וכתב (בפרק ד מהלכות תשובה הלכה ד), שאחד מהם הוא, המסתכל בעריות, שמעלה על דעתו שאין בכך כלום, ואומר בלבו מה עשיתי, וכי קרבתי אצלה, וכו', והוא לא שם על לבו שראיית העינים עון גדול הוא, שגורם לגופן של עריות, כמו שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. ע"כ. לפיכך חובה קדושה על כל הרבנים שומרי משמרת הקודש ופרנסי הצבור החרדים לדבר ה', לפרסם ברבים חומר איסור זה, ולהזהיר את בנות ישראל ללכת בלבוש צנוע, וכל כבודה בת מלך פנימה, ממשבצות זהב לבושה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

ונשיא בית הדין הרבני הגדול

רע, וגדול עונם מנשוא. כמבואר במסכת עבודה זרה (כ:), וכתבו התוספות שם שהוא איסור תורה. ובירושלמי ברכות (פרק א הלכה ה) אמרו על הפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, שהעין והלב שני סרסורי עבירה הן, העין רואה והלב חומד. ובמסכת בבא בתרא (נח:), מבואר, שהעובר ליד נשים העומדות על הכביסה, חורעותיהן מגולות, נקרא רשע. אלא אם כן אין לו דרך אחרת, ומוכרח לעבור שם. וכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער א אות יח), שעון ההסתכלות בנשים הוא איסור מן התורה, והעובר על זה תמיד נקרא מומר לעבירה אחת. ובעצי ארזים (אבן העזר סימן כא סק"א) כתב שגם הרמב"ם מודה לזה, וראה בנשמת אדם (כלל ד סימן א), ובשדי חמד (מערכת ק כלל מב), ובשו"ת ישכיל עבדי חלק ז (חלק אבן העזר סוף סימן טז), ע"ש.

א סימן עא

חדר יחוד אחר החופה

המצוות שצריך להיות עובר לעשייתן, אלא דינם כברכות השבח שא"צ בהם עובר לעשייתן, אלא שיהיה ניכר על מה בירכו ברכות אלה. תדע, שהרי אנו מברכים שבע ברכות גם בחופת נדה הגם שאינה ראויה לייחוד. ועל כרחך שבברכות השבח אין צריך עובר לעשייתן. וכן כתבו כנסת הגדולה, הרב שער המלך, ועוד מגדולי רבותינו. ולצערינו יש שאינם יודעים דבר זה, או שאינם רוצים לדעת מתוך חוסר הערכה לגדולי רבותינו, וכופים את תלמידיהם לנהוג בכל מכל כל כמנהגם. וכן לא יעשה.

וכן מנהגינו היה מאז ומתמיד (כ' 850 שנה) להשביע שבועה חמורה, כעדות מין הבית יוסף בהלכות חליצה (סימן קסט סעיף מז), וכן הרדב"ז ומהריק"ש ועוד רבים מגדולי רבותינו, ולא מפני שיש לנו

בס"ד, ה' אייר תשע"ד

לכבוד היקר ונעלה החתן החשוב ה"ה א. א. נ"י
שלום רב!

במענה למכתבך הנני להשיב:

אמנם המנהג כיום לתת לראש הישיבה לערוך חופה וקידושין. אולם יש להבהיר שאין להכריח את הבחורים לבטל מנהג רבותינו הקדמונים, מדורי דורות, כדי לנהוג כמנהגו של ראש הישיבה, כי בדברים כאלה צריך לילך אחר מנהג החתן. וכל ראש ישיבה שמעריך באמת את גדולי רבותינו הספרדים, כמו מרן החב"ב בעל הכנה"ג, וכדומה, לא יכריח את החתן לשנות ממנהג רבותיו. וכגון לענין חדר יחוד מיד לאחר החופה, שהספרדים מעולם לא נהגו לעשות חדר יחוד אחר החופה, שאין ברכות הנישואין כברכת

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בדבר שתעשה חדר יחוד מיד החופה, אל לך לעשות מריבות, כדי שלא תפסיד את שמחת חתן וכלה, אלא מיד לאחר חדר יחוד תחבוש הכלה פאה נכרית, שהרי אסור לה ללכת בגילוי ראש לאחר שהיה יחוד, ואחר החתונה לא תשתמש יותר בפאה הנכרית, אלא תנהג כאמותינו הקדושות שמעולם לא חבשו פאה נכרית, כעדות השדי חמד. [ואף אם יהיה ילד קטן בחדר יחוד, או שהדלת לא תיסגר לגמרי, גם בזה לדעת הרמב"ם עצם הדבר שמביאה לתוך חדר, הוי יחוד, וצריכה לכסות את ראשה. וזו אחת הסיבות שלא נהגנו בחדר יחוד, כדי שהכלה לא תצטרך לכסות את ראשה. ובערוך השלחן הגדיר מנהג כיו"ב כמנהג מכוער].

והנני לברככם שתזכו להקים בית נאמן בישראל, בבני חיי ומזוני, תורה וגדולה במקום אחד, באהבה אחוה שלום ורעות, ושובע שמחות. בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

סימן עב

עוד בענין הג"ל, ובענין יין שרובו מים

הולך עמה לחדר אחר החופה, גם ללא שום כוונה, נגמרים הנישואים ביחוד, וכבר יורשה מן הדין, ולכן צריכה להתנהג כאשת איש לכל דבר. ואף אם יהיו אחרים בחדר, בפשט לשון הרמב"ם מבואר שבעצם הדבר שלוקח אותה לחדר, בזה כבר יורשה, וממילא היא אשת איש.

על החתן להשפיע על כלתו עוד מלפני הנישואין שאין מנהגינו לתת לכלה יד בפני כל הציבור, ובפרט לפני חבריו של הבחור שהם בחורים רווקים, שאין זה מדרכי הצניעות. ואף שיש מהאשכנזים שמקילין בזה, והולכים יחד

קושיא נדחה דברי מרן הב"י וכל הגדולים שעמו, ונבטל מנהגינו המבוסס על פי דעת הקדמונים. ולכן על ראשי הישיבות להנהיג כן אצל חתן ספרדי. ובהיות ואותם ראשי ישיבות שליט"א הם אלה שחניכו את הבחור, והבחור נהנה מהישיבה הן מבחינה גשמית, והן מבחינה רוחנית, ולכן מדין הכרת הטוב יש לתת לראש הישיבה לערוך חופה וקידושין, אלא שסיבירו להם שאנו רוצים לנהוג כמנהג רבותינו בבחינת ויגבה לבו בדרכי ה'. וגם רבני המקום מבינים זאת.

ואם יש אילוצים ומחוייבות של הצדדים מדין קירבה או הכרת הטוב, לתת לראש הישיבה דוקא לסדר קידושין, והוא מתעקש לעשות כמנהג האשכנזים, וכופה את החתן בכל מיני דרכים לעשות כמנהגם, וכפי שכתבת במכתבך שאם לא תעשה כדבריו לא ישלח את הרבנים והבחורים בישיבה לשמחך בחופה, בזה לא תהיה לך ברירה אלא לנהוג כפי הנחיותי, ובעזה"י תשאף לגדול בתורה ולפתוח ישיבה ולהנהיג את הבחורים כמנהג רבותינו מדורי דורות. וכן לענין פאה נכרית לכלה, אם ראש הישיבה שלך מתעקש

בס"ד, י"ג סיון תשע"ד

לכבוד הבחור היקר והנעלה כש"ת ר' י. ת. ע.
נ"י

שלום וברכה,

למענה לשאלותיך הנני להשיב:

אם עושים חדר יחוד אחר החופה כמנהג האשכנזים, הכלה חייבת לכסות את ראשה כפי הדין, מיד אחר היחוד, ואין מועיל לעשות תנאי שהיחוד לא לשם נישואין, כי אחר שכבר עשו את החופה, וברכנו שבע ברכות תחת החופה, ואין היחוד אלא גמר הנישואין, ועל כן אם

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

והרי בזמננו בארץ ישראל, וכן ברוב העולם, אין רגילות למזוג יין בכל כך הרבה מים, ובדאי לא בשיעור של רוב מים, וגם האליה רבה והפמ"ג הגר"א ועוד אחרונים פירשו בדעת הש"ע דבעינן לכל הפחות רוב יין. וגם העולת תמיד כ"כ להדיא בדעת מרן. והשיב לנו המשגיח הנ"ל, דאם הבד"ץ נותן הכשר על יין שרובו מים, זה נקרא מקום שמוזגים היין במים. ואז חשיב כיין לכל דבר. ואינו מתחשב במה שרגילות הארץ והעולם למזוג ברוב יין. אולם זה ברור שאין זה הפירוש בדעת מרן, והמשגיח הנ"ל מגבב דברים שאינם נכונים כלל ועיקר, ויש כאן ברכה לבטלה ברוב מים.

ועצתי נכונה שכב' יעיין היטב בכל האריכות שיש שם, בבירור דעת הפוסקים בד"ז, וגם הארכנו לבאר במה שכתב כב' שנראה שאין מחלוקת בין מרן להרמ"א בזה אלא לכ"ע בעינן דרך מזיגה באותו מקום, ע"ש ויערב לך.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

ונשיא בית הדין הרבני הגדול

לחדר יחוד יד ביד, מכל מקום אצלינו הספרדים מעולם לא ראינו מנהג זה. וגם בשאר הימים בית שמתנהל על פי דרכי הצניעות כפי שקבעו לנו רבותינו מדורי דורות, יהיה בו שלום בית נחת ושלחה.

בענין היינות יש להקפיד לקחת יין עם רוב יין, וב"ה כיום יש הרבה יינות שאפשר לסמוך עליהם בהכשר בד"צ הב"י, ובד"ץ הרב מחפוד, כרמל מזרחי, הרב רובין, זכרון יעקב, יקבי הגולן, יקב אפרת, ב"י, ועוד ועוד. אך יש סוגי הכשרים שאינם מקפידים בזה, וראה בילקוט יוסף שבת כרך א' חלק שלישי, דיני קידוש סימן רעב, מהדורת תשע"ב, שהארכנו בזה. ושם האבאנו עדות מהמשגיח מטעם הכשר מפורסם (הרב סלונים) שהעיד בפנינו, דאין שום מקום בש"ע שכתוב שצריך שיהיה רוב יין, ולדעתו אף ביין שרובו מים מברכים עליו הגפן גם לדעת מרן, ולכן הם כותבים בתעודת ההכשר שהיין כשר גם לדעת מרן, אחר שלדבריו גם דעת מרן להתיר תערובת רוב מים, ואמרנו לו שהרי מרן (סי' ר"ד) כתב ונראה שמשערים בשיעור שמוזגים יין שבאותו מקום,

❧ סימן עג ❧

עוד בענין חדר יחוד אחר החופה

דחופה היינו יחוד, ובסי' ס"ד ס"ה פסק כלשון הרא"ש והטור שהביאו דברי הירושלמי להלכה וכתב, דה"ט לפי שהאלמנה אין לה חופה, ובשעת ייחוד של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה, הילכך צריך להתייחד עמה בער"ש מבעו"י וכו', שלא יהיה כקונה קנין בשבת. ומשמע דס"ל דבאלמנה סגי ביחוד של ביאה בלבד. וא"כ מה בין בתולה לאלמנה. ובשו"ת פני יהושע חאה"ע (סי' ג') האריך

בס"ד, ד' תמוז תשע"ד

לכבוד היקר והנעלה הרה"ג רבי ש. מ. ב. א. שליט"א

שלום וברכה וישע רב!

ראיתי מה שכב' כתב, בענין יחוד הבתולה להחשיבה כנשואה לדעת מרן ז"ל, ויפה כתב, איישר חיליה לאורייתא.

והנני לבאר בקצרה דין זה, דהנה דעת מרן הש"ע בסי' נ"ה ס"א, כדעת הרמב"ם וסיעתו

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ואולם בחופת נדה שאינם ראויים לביאה כלל בזה כתב מרן הש"ע באה"ע סי' ס"א סעיף א' בסתם היתה נדה ואח"כ כנסה לחופה ונתייחד עמה אינה כאשתו וכו'.

ועל כן מה שכב' כתב על הדבר הנפוץ אצל בני תורה ספרדים, דנוהגים להכנס אחר החופה לחדר ייחוד בלא לנעול הדלת אחריהם במפתח, ומודיעים לחבריהם ולקרוביהם שרשאים להכנס בכל עת שירצו, ומורים היתר שאין זה ייחוד הראוי לביאה, ולא צריכה הכלה לכסות ראשה, אין זה נכון, שע"פ הפוסקים הנ"ל אין צורך בייחוד גמור אלא אפי' יש שם אדם כיון שהמקום מיוחד להם לבדם מקרי ייחוד וכמ"ש בספר המקנה בקונטרס אחרון (סי' ס"א ס"ב), וכ"כ הערוך השלחן שבבתולה א"צ ייחוד גמור, ושלא יהיה שום אדם שם, אלא די שיהיו שניהם זה אצל זה במקום א' כאיש וכאשתו. ע"ש באורך, ולכן גם בייחוד כדלעיל הכלה צריכה לכסות ראשה אם נכנסים לחדר א', ואף שלא נועלים הדלת ויכולים להפתיע ולהכנס, בבתולה מיקרי ייחוד, וצריכה כיסוי ראש לאחר מכן.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

למענינו ועמד ע"ד הש"ע, שלכאורה הוא מזכה שטרא לבי תרי, שפסק כהרמב"ם דחופה היינו ייחוד, ובסי' ס"ד פסק דבאלמנה סגי בייחוד של ביאה, ומה החילוק בין בתולה לאלמנה, ותיירץ שי"ל א' מב' פנים, או שהפרש בין בתולה לאלמנה הוא שבתולה א"צ ייחוד לשם ביאה, אלא כל שנתייחד עמה בלבד קנה, אבל באלמנה צריך ייחוד לשם ביאה, ואז אפי' לא בעל קנה, או שנא' דגבי בתולה סגי בייחוד במקום שאינו צנוע ואינו ראוי לביאה, ובאלמנה צריך ייחוד במקום צנוע שראוי לביאה.

וכן הגאון מהר"י עייאש בספר לחם יהודה כתב שגם לדעת מרן השו"ע דחופה היינו ייחוד. יש הבדל בין ייחוד בתולה דלא בעינן שיהיה ראוי לביאה, לייחוד אלמנה שצ"ל ייחוד הראוי לביאה במקום הסתר וצנוע שיוכל לבא עליה, וגם צריך שיהיה בו כדי שיעזר ביאה.

וכ"כ המקנה, וכ"כ הגאון בית מאיר (כסי' נ"ה) שאף שהר"ן הבין דעת הרמב"ם דחופה היינו ייחוד גמור הראוי לביאה, מ"מ ס"ל להש"ע דלאו היינו ייחוד ממש, רק במקום צנוע ושכ"כ הפנ"י ודחה בזה דעת הב"ש דס"ל דהיינו ייחוד גמור, וכ"כ הגאון ערוך השלחן שא"צ ייחוד גמור אלא שיהיו שניהם זה אצל זה במקום א' כאיש וכאשתו, וכל זה בחופה רגילה שראויים הם לביאה, ואז לא צריך שיהיה ייחוד גמור.

סימן עד רם קול בברכות החופה

סמוך לחתן וכלה, והם יכולים לשומעו גם בלי הרמקול, וקולו האמיתי נמצא בחלל המקום, והרם-קול רק מסייע להגברת קולו של המברך, ולכן יוצאים בזה י"ח. וכן נהג מרן אצמור"ר זיע"א, שהיה מסדר חופה וקידושין דרך הרם-קול. וע' בספר ילקוט יוסף הלכות פורים (מהדורת תשע"ג עמ' תס"ז) לגבי קריאת המגילה,

בס"ד, כ"ד ניסן תשע"ד

לכבוד היקר והנעלה כש"ת ה"ה הר' א. פ. נ"י
שלום וברכה!

במענה למכתבו הנני להשיב:
מעיקר הדין אין מניעה להשתמש ברם-קול בעת שמברך ברכות האירוסין או הנישואין, שהרי הרב העורך את החופה והקידושין נמצא

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

מהחתן. ע' בספר ילקוט יוסף שובע שמחות ח"א (עמ' ר"ה).

בענין הרמת החתן על הכתפים כדי לשמחו, הנה אע"פ שמהר"ח פלאגי' בספרו רוח חיים כתב להזהיר שלא להרים את החתן על הכתפיים מחשש להרהור וקישוי וכו', מ"מ נראה שאין לגעור במקילים, שעושים כן בפרהסיא, ואין בזה כל חשש, וגם החתן טרוד בכך שחושש שמא יפול וממילא ליכא חששא. ע"ש. ופוק חזי מאי עמא דבר. וע' בספר ילקוט יוסף הנ"ל (עמ' רס"ג בהערה אות ז). ואמנם יש שמקפידים בזה שלא להרימו על הכתפיים אלא מגביהים את החתן כשהוא יושב על כסא, והכי עדיף טפי, אך אם מרימים את החתן על הכתפיים, אין צריך לגעור בהם.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

דכאשר אולם בהכנ"ס רחב מאוד, ויש קהל גדול הבאים לשמוע קריאת המגילה, אותם היושבים סמוך לש"צ באופן שגם אם יינטל הרמקול יוכלו לשמוע מהש"צ, יוצאים י"ח, אבל היושבים רחוק מהש"צ, באופן שמבלעדי הרמקול לא היו יכולים לשמוע את הקריאה מהש"צ, לא יצאו י"ח, ובאופן כזה אין להשמיע קריאת המגילה ע"י רם-קול.

וה"ה לכל דבר שרוצה לצאת י"ח ע"י שומע כעונה, כגון לגבי ברכות האירוסין והנשואין, ומרן זיע"א לא הקפיד על דבר זה והיה מברך ע"י רם-קול, וע"ש בהערה (אות ט"ו) ובשו"ת יחיה דעת ח"ג (סי' נ"ד). ואמנם יש מחמירים שלא לברך ברכת האירוסין והנשואין דרך רם-קול, ואף לשיטתם קריאת הכתובה אפשר לכתחילה לקרוא אותה דרך הרם-קול, שאין מוציאים בה י"ח, והוא רק מנהג בעלמא לקרוא את הכתובה תחת החופה, אך אין הקריאה מעכבת כלל, ודי בחתימת העדים ובלקיחת קנין

סימן עה

ישיבת גברים ליד נשים באוטובוס

(סי' יד) שכתב, דמצד הנגיעה יש לדון להקל דאין זה דרך חיבה ותאווה, וכל איסור נגיעה בעריות אף להרמב"ם שהוא מן התורה, אינו אלא דרך תאווה כמפורש בדבריו (ריש פרק כא מהלכות איסורי ביאה). וכן מפורש בש"ך (יורה דעה סימן קנו סק"י), ממה שמצינו לתנאים ואמוראים שהיו מחבקים ומנשקים לבנותיהם ואחיותיהם, דאין איסור אלא דרך תאווה בלבד. ואף שיש למעיקר הדין שלא בדרך תאווה לכולי עלמא, ושלא במתכוין.

ומהאי טעמא ליכא איסור גמור לישב ליד אשה כשאינו נוגע בה, ומטה גופו לצדדין, וטוב שיעיין בספר שבדיו. ואמנם מצד הנהגה טובה ראוי ונכון מאד להמנע מדבר זה, ובפרט אם

בס"ד, ב' אדר הראשון ה'תשע"ד

לכבוד הבחור היקר והנעלה כש"ת ה"ה נ. ח.

מ. נ"י

שלום וברכה!

אודות שאלתו בדבר ישיבת גברים ליד נשים באוטובוס, הנה בספר אוצר דינים לאשה ולבת (עמ' תשצ"ג) ביארנו הדין שם, דמעיקר הדין אין איסור לאיש לשבת ליד אשה באוטובוס ציבורי או ברכבת, וכן אין איסור לאשה לשבת ליד האיש, שהרי אינם נוגעים זה בזה כלל, מ"מ ישראל קדושים נמנעים מדברים אלו לכתחלה, וכן ראוי לנהוג, ובפרט אם האשה היושבת לידו לבושה בבגדי שחץ ופריצות. ושם בהערה (אות י"ט) הבאנו דברי האגרות משה באהע"ז ח"ב

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ובספר בית יחזקאל ח"א (עמ' רמ"ח). ובכל אופן אין לעשות מזה רעש, שהדבר יכול לגרום לחילול ה', ויעשה הכל בשקט ובחכמה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

יודע בעצמו שיוכל לבוא לידי הרהור. או באשה צעירה שאינה לבושה כדרך בנות ישראל הכשרות, שאז בודאי שיש לו להמנע מלישב ליד אשה, ויבקש סליחתה וילך למקום אחר, או יעמוד בריחוק מקום, כדי שלא לפגוע בה. וע"ע בשו"ת אז נדברו ח"ה (סי' מ"ח), ובספר שערים המצויינים בהלכה (סי' קנ"ג ס"ק כ"ב),

א סימן עו

פרסומות בעלונים של שבת, ואם מותר לקרוא בשבת דברי תורה הכתובים בעיתונים דתיים

בדעת תורה סימן שז סעיף יד, ובשמירת שבת חלק א' עמוד שפו, ובשו"ת אז נדברו חלק א' עמוד לב. וע' בספר ילקוט יוסף שבת ב' (עמ' ר"ו, ר"ז, ר"ח) בהערה (אות י"ז) ע"ש.

ויש לצדד בזה על פי מה שכתב המגן אברהם סימן שא סק"ד, על מה שנפסק שם, דבחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם מותרים לרוץ בשבת. וכן לראות כל דבר שמתענגים בו, שהוא אף בדיוקנאות שאסור להסתכל בהם שמה יקרא בשטרי הדיוטות, דמכל מקום אם הראייה עונג הוא לו, מותר לראות. ובמאמר מרדכי שם תמה על זה, שהרי דוקא בכתב המהלך תחת הצורה גזרו, ולא על הצורה עצמה. ועוד דודאי לא הותר לקרוא בשטרי הדיוטות אף שהוא מתענג בקריאתו. ובפרי מגדים שם כתב ליישב, דכוונת המגן אברהם על הכתב המהלך תחת הצורה שמותר לקרות בו, אם הוא מתענג בראיית הצורה, ועל ידי הכתב הוא מבין את מה שהוא רואה בצורה. ומתבאר דהכלל הוא כל מה שאסור רק בשבת ולא בחול משום מושב ליצים וכיו"ב, בזה מותר אם הוא עונג לו. ונודע מ"ש בתרומת הדשן, שלמד מהא דבחורים המתענגים במרוצתם וכו' גם לענין איסור ודבר דבר, שאף שאסור להרבות בדברים בטלים בשבת, מכל

בס"ד, כ' טבת תשע"ד

לכבוד האברך היקר והנעלה כבוד שם תפארתו, הרב ה"ה ר' א. פ. נ"י

שלום וברכה!

במענה למכתבו הנני להשיב:

לכתחלה בודאי עדיף שלא לפרסם בעלונים על פרשיות השבוע שום דבר חול של פרסומת למסחר וכדומה.

ואולם במקרה שכתבתם שיש בעלון שאתם מוציאים משום זיכוי הרבים לדעת הלכות, ומנהגים, ואלמלא החסויות מאנשי עסקים העלון לא יצא לאור, תדפיסו את החסויות בעמוד אחרון נפרד, ולא תערבו מודעות אלה עם דברי התורה, ותכתבו באופן בולט "אין לקרוא את החסויות בשבת אלא אחר השבת". ואם הפרסומת היא על ספרים לזיכוי הרבים, או על מכירת בשר חלק, להציל רבים מבשר שאינו חלק לדעת הב"י, בזה בודאי יש מצוה לפרסם, ותבא עליכם ברכה.

ודברי תורה המתפרסמים בעיתונים דתיים, אין כל איסור לקוראם בשבת, ובלבד שיקפיד שלא יעיין בעניני מקח וממכר שבעיתון. ובדברי תורה לא שייך לאסור משום סחור סחור לכרמא לא תקרב, וכמו שכתב היעב"ץ לגבי קריאת עיתון שיש בו גם ידיעות משא ומתן. וכן כתב

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

כשמתענג בכך, ומשום עונג שבת, אבל האיסור של ממצוא חפצך לא הותר משום עונג שבת, כשם שלא התירו מקח וממכר כשיש בזה עונג שבת. ועכ"פ כל זה חזי לצורך לענין הדפסת עלונים של דברי תורה, עם חסות, על פי האמור לעיל.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

מקום מותר לדבר מענייני שרים ומלכים ושמועות, למי שמתענג בכך. וכ"ה ברמ"א סימן שז סעיף א'. ולפי זה מכאן לימוד זכות על המקילים לקרוא עיתון בשבת. אלא שמדברי המאמר מרדכי הנ"ל מתבאר שלא התירו משום עונג שבת גזירת שטרי הדיוטות. וכן כתב גם הגאון רבי זלמן בקונטרס אחרון, דדוקא באיסורים של מעשות דרכין ודבר דבר, שנאסר משום דדומה למעשהו בחול, בזה הותר

א סימן עז

אכילה בחצר הנמצא ליד אולם אירועים

כתב דהיינו דוקא כשקובע ואוכל סעודתו בשוק, ולא דוקא פת. ה. הב"ח פי' דמיירי שהוא רגיל לאכול תמיד בשוק ואין לו בושת פנים. ו. ב"י בדעת הרמב"ם כתב, דאוכל בשוק היינו בפני כל העם. ז. הב"ח כתב בדעת הרמב"ם, דהיינו שהולך ואוכל בשוק ואינו יושב במקום אחד.

ומעתה לפי כל הפירושים נראה פשוט דהאוכל בחצר שנמצא בצד האולם, אין בזה חשש כלל ועיקר. אלא שכבר כתב הרמב"ם (הל' דעות פ"ה ה"ב) כשהחכם אוכל מעט זה הראוי לו לא יאכלנו אלא בביתו על שלחנו, לא יאכל בחנות ולא בשוק אלא לפי צורך גדול, כדי שלא יתגנה בפני הבריות, ובגמרא פסחים מ"ט אמרו, כל ת"ח המרבה סעודות בכל מקום סוף מחריב את ביתו וכו'.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד היקר והנעלה כש"ת ה"ה ר' ש. ח. נר"ו

שלום וישע רב וכוט"ס,

אודות מה ששאלת:

בענין לאכול בחצר הנמצאת מחוץ לאולם אירועים, אם יש לחוש בזה משום מי שאוכל בחוץ שנפסל לעדות.

נראה פשוט דמכיון שזהו המנהג באולמות, והחצר סגורה לקהל הרחב, אין הדבר דומה לאוכל בשוק, ואין לחוש בזה כלל. וכמובן שתלמיד חכם צריך לאכול בצורה מנומסת ומכובדת, ויעשה הכל בצנעא.

ויעיין כת"ר בסוגיא במסכת קידושין מ: בענין האוכל בשוק, ונפקא לן כמה פירושים בדין זה, א. הר"ח פי' דהיינו דוקא כשחוטף ואוכל. ב. התוס' הביאו בשם ה"ר אליהו שהולך אצל המוכרים וטועם משל כולם מעט מעט, כאילו רוצה לקנות מהם. ג. ר"ת פי' דהיינו דוקא בסעודה דפת שיש בה גנאי יותר. ד. הרא"ש

סימן עח

בענין הכתובות הישנות שנכתבו בסכום של לירות

שבזמן הכתובה נתן תוספת גדולה כגון חמישים אלף לירות ואין זה היום רק 5 שקל, עכ"פ אין חייבים לתקן סכום זה, שכיון שבשעה הקדושים נתן לה סכום יפה לחיבת הנישואין וסמכה דעתה, לא אכפת לן במה שירד הערך במשך השנים.

ועל כן אין צורך לשנות ולהחליף את הכתובות הישנות, אלא להשאירם כמות שהם.

בדרך כלל בתי הדין שואפים להגיע לפשרה, גם בקשר לכתובה, כי פעמים שאין האשה זכאית לכתובתה, וכבר אמרו בסנהדרין ו: ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו, איזהו משפט שיש עמו צדקה, זהו הביצוע. כלומר פשרה. וכן אמרו אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם, איזהו משפט שיש עמו שלום, זהו הביצוע. וכמ"ש וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום. והרמז ואלה המשפטים, הדיין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט. ובזה אנו מקיימים והלכת בדרכיו, מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום. ומה הקב"ה ברא עולמו בדין ורחמים כאחד, וכמ"ש בראשית ברא אלוקים, וכתוב ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים, ביקש לבוראו במדת הדין, ראה שאין העולם יכול להתקיים שיתף עמו מדת הרחמים. וזהו על ידי שפרה, וכמו שאמר קין כשפגע בו אדם הראשון, עשיתי תשובה ונתפשרתי, פורשין לא חמין ולא צוננין, וזו היא פשרה. כל עוד לא ניתן פסק דין. כדאמרו בתוס' והרא"ש ומרן הש"ע סימן יב. ובמקום שבועה יכולים לפשר תמיר שלא להביא לידי שבועה החמורה, וכ"ש בזמן הזה.

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

ב"ה. י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד היקר והנעלה, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו ה"ה רבי ב.ב. שליט"א רמלה. שלום רב,

מאשר קבלת מכתבו, ונודע שאין אנו יכולים להכתיב לדיינים כיצד לפסוק על פי ההלכה, וכן הרכב של בית דין דן לפי הבנתו את ההלכה הצרופה. ולכן אם ביה"ד האיזורי קובע שאין להצמיד את סך הכתובה, יכולים להגיש ערעור לבית הדין הגדול, ואם ביה"ד הגדול יחליט שביה"ד קמא טעה, ישנה את ההחלטה כפי שהחוק מאפשר.

והנה לגבי הכתובות שנכתבו לפני כ-40 שנה, ובכתובה נכתב סכום בלירות, וכיום אין להם ערך, וידוע שבשנת תש"ח עד שנת תשי"ב השתמשו בארץ ישראל בסכום הנקוב במטבעות ארץ ישראליות, ואח"כ הוחלף ללירות ישראליות, עד שנת תש"מ שאז נקבע מטבע חדש "שקל". ו-10 לירות נעשו ל-1 שקל. כיום מי שיש בידו לא"י או ל"י, או שקלים ישנים, הם אינם שווים כלום ממש, ואין לו שום דרך לקבל עליהם תמורה רשמית כל שהיא.

ולענין סכום עיקר הכתובה נגבה כשהוא צמוד, שהרי הסכום הוא בשיעור כסף טהור מאתיים זוז, וזה אליבא דכ"ע. ולגבי סכום הנדוניא והתוספת ישנה מחלוקת בדבר זה אם נגבים בצמוד למדד יוקר המחיה או לא, יש פוסקים דס"ל דזה כמו חוב בעלמא שאם רשמו סכום מסוים, משלם כמות שהוא ממה ששוה, ואדרבה אם משלם יותר הוא בשאלת ריבית.

ויש דס"ל דאינו כחוב אלא זו היא התחייבות לכתובתה, ולכן הסכום צמוד למדד, ואע"פ שלא כתבו כן סכום ההתחייבות צמוד. ואמר הגה"צ הרב יוסף שלום אלישיב זצוק"ל דבכתובות הישנות שנכתבו בלירות, אפי'

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

סימן עט

בענין הנקראים "בני ישראל"

ב"ה. י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד היקר והנעלה, כבוד שם תפארתו

ה"ה א. מ. נר"ו

ירוחם

שלום רב,

באשר לשאלתו אודות העדה החדשה, הנה בני העדה הנ"ל הם יהודים גמורים לכל דבר, ויש לקרבם לתורה ולמצוות כמו שמקריבים יהודים מארצות אירופא. ובשו"ת רב פעלים הובאו כמה שאלות שקיבל מיהודי הודו, ונשא ונתן בהלכה בכמה ענינים ששאלו. ועד היום ישנם כמה תלמידי חכמים יוצאי הודו.

ואותם הנקראים "בני ישראל", בזמנו היה פולמוס גדול בין החכמים, ורבים מהרבנים סברו שהם יהודים לכל דבר. ואמנם היו גדולים שהצריכו שיעברו גיור לחומרא. אך דעתו של מרן אאמו"ר עט"ר זצוק"ל היתה שמעיקר הדין גם היהודים שהם "בני ישראל" הרי הם יהודים לכל דבר. וכך היתה דעתו של הראשון לציון הגר"י נסים זצ"ל, וכך כתב בזמנו הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל, ועוד כמה מבכירי הרבנים בדור הקודם. וכאשר באים להרשם לנישואין, יש לברר אחריהם לפחות 4 דורות שנהגו כיהודים.

באסרו חג סוכות תשכ"ב, נתכנסו בביתו של הראשון לציון עשרה רבנים לדיון מיוחד בנושא. בין הרבנים היו: הרב עובדיה הדאיה חבר בית הדין הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל, מח"ס ישכיל עבדי, הרב יעקב עדס חבר בית הדין הגדול ומועצת הרבנות הראשית לישראל, הרב שאול ישראלי חבר מועצת הרבנות הראשית ורב כפר הראוה. הרב שלום יצחק הלוי חבר מועצת הרבנות הראשית. הרב יוסף שלום אלישיב חבר בית הדין הגדול. הרב בצלאל זולטי חבר בית הדין הגדול. הרב יהושע מנחם אהרנברג אב בית דין בתל אביב, הרב אליעזר גולדשמידט אב בית דין בתל

אביב, הרב שלמה קרליץ אב בית דין בפתח תקוה, הרב שלמה טנא חבר בית הדין בתל אביב.

באותו מעמד חזרו ונידונו שאלות בהלכה בענינים, ונחקרו מקורות היסטוריים, והוחלט למנות ארבעה רבנים, י' מ' אהרנברג, א' גולדשמידט, ש' טנא, וא' קושלבסקי, רבה של באר שבע, שייפגשו עם נציגי בני ישראל ראשיהם וזקניהם, ויחקרו אותם על מוצאם ומנהגיהם.

ביום ח' בחשוון תשכ"ב, כונסה מועצת הרבנות הראשית לישראל בראשות הראשון לציון הגר"י נסים, ונקראו גם כל הרבנים הנ"ל, כולל הרב אלישיב, שדנו בשאלה אחרי שמיעת צדדי הבעיא והמסתעף ממנה, ואחרי עיון בגביית העדות מבני ישראל, הוכרע, שמתור להנישא עם בני ישראל, כפי שנתברר בפסקים ובתשובות ובמקורות שהיו בפניהם. כמו כן הוחלט שעל הרבנים רושמי הנישואין לקיים בירורים מתאימים בכל מקרה, לפי הנחיות של הרבנות הראשית. ובעת שיתעוררו אצלם ספיקות יביאו את הדבר בפני ביה"ד האזורי הקרוב, כפי שנהוג ומקובל בכל מקרה של רישום נישואין. לא התעורר ספק לגבי יהדותם של בני ישראל, ומתקופה קדומה מוחזקים הם ומיוחסים לזרע ישראל. אולם בשל הניתקות במשך תקופה ארוכה ממרכזי התורה, התעוררו חששות הלכתיים לגבי סדרי ודיני הנישואין והגירושים שנהגו בהם. בפני המועצה היו תשובות של הרבנים הראשיים הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל, והרב יצחק הרצוג זצ"ל, על מקרים בודדים של חיתון בני עדה זו והתירו נישואיהם במקרים אלה.

בזמנו, רושמי הנישואין נצטוו לחקור ולדרוש אם האם ואם האם של המבקש או המבקשת

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

כשנתברר לרב רושם הנישואין שאין חשש מן החששות, ישיא את המבקשים.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

מעדת בני ישראל ולמעלה עד כמה שאפשר, היתה יהודיה, או ממשפחות שנתערבו בהם מי שאינם בני ברית או גרים, לחקור ולדרוש את הורי המבקש והורי הוריו, ולמעלה עד כמה שאפשר, אם נישאו לאחר גירושיה, או שהיו בתוכם נישואי קרובים האסורים לפי הדין.

סִימָן פ' פ מלוא ספר תורה

אם מייחד לו ארון ותיבה. אבל אם לא הביאו ספר תורה לבית האבל וכשהגיעו הצבור לקריאת התורה באמצע התפלה, בימי שני וחמישי, אין להתיר לילך ולהביא ספר תורה לבית האבל כדי לקרוא בו. ואפילו אם האבל הוא אדם חשוב ותלמיד חכם.

ד. יש מקומות שנוהגים להתפלל בצבור בבית החתן בשבת שבתוך שבעת ימי המשתה של החתן, ומביאים לשם מערב שבת ספר תורה ומייחדים לו ארון באופן שיהיה לכבוד הספר תורה, כדי לקרוא בו בשבת, ויש לנוהגים כל על מה שיסמכו.

ה. צבור שמתפללים בימי חג הסוכות בתוך הסוכה, ובעת קריאת התורה מביאים ספר תורה מבית הכנסת שליד הסוכה, כדי לקרוא בו בצבור, יש להם על מה שיסמכו. וילוו את הספר תורה עשרה אנשים. ואם הספר תורה נמצא ברשות אחת עם הסוכה, יש להקל בשופי.

ו. בית כנסת שאין להם ספר תורה מהודר, או שאין להם ס"ת שאינו משוח, מותר להם בשבת זכור להביא ספר תורה מהודר, או שאינו משוח, מבית כנסת אחר. כדי שיקראו בו פרושות זכור. ולכתחלה ילוו את הס"ת עשרה אנשים. ואם אי אפשר אין זה מעכב. ובמקום שאין עירוב חלילה לטלטל הס"ת בשבת.

ז. מותר להוציא את ספרי התורה שבבית הכנסת אל רחובה של עיר ביום שמחת תורה,

ב"ה י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד מכובדינו היקר והנעלה, איש מעש, זכות הרבים תלויה בידו, כבוד שם תפארתו הרב ר' **עובדיה דהן שליט"א**

יושב ראש המועצה הדתית באשדוד
שלום רב,

באשר שאל אודות ההנהגה בדבר טלטול ספר תורה ממקום למקום, הנני להשיב בקצרה:

א. אין להעביר ספר תורה ממקום למקום אלא במקום צורך, אפילו על ידי פרימת התפירות בין חומש לחומש. ובמקום צורך כששולח את הספר תורה למרחקים בתוך ארגז, יש אומרים שאין להתיר את התפירות בשביל כך, אלא ישלחנו כמות שהוא ארוז היטב. ומכל מקום כשאין שם עשרה שמלוים את הספר תורה, נכון יותר שיתיר את התפירות שבין חומש לחומש בהתרת רוב התפירה. ודבר זה נכון יותר על פי ההלכה מאשר לפסול את הספר תורה על ידי הטפת שעווה על האותיות כדי לפוסלו. ומכל מקום הנוהגים לפסול הספר תורה על ידי הטפת שעווה על האותיות, לצורך העברת הספר תורה ממקום למקום, יש מקום ליישב מנהגם.

ב. מותר להוציא ספר תורה מבית כנסת לבית כנסת אחר, ולכתחלה ילכו עם הספר תורה עשרה אנשים. ואם א"א, או שלוקחים הס"ת ברכב, א"צ עשרה.

ג. יש להקל להביא ספר תורה ולהניחו בבית האבל, כדי שיקראו בו בשני וחמישי. ובפרט

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

שלא יוציאו את הספרי תורה לרחובת של עיר במקום שאין שם עירוב כדת. שהדבר אסור משום הוצאה מרשות לרשות שהיא אב מלאכה מן התורה. וכן יש להזהיר ביותר על שמירת כללי הצניעות בקפידה רבה שלא יתערבו האנשים והנשים יחדיו ח"ו.

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בשמחה ובשירים ובריקודים ומחזאות כפים, לכבודה של תורה. וכן יש להתיר לעשות כן במוצאי שמחת תורה בהקפות שניות, עם כלי שיר. ובלבד שיהיו זהירים במאד בכבוד ספרי התורה כראוי, ולא ימסרו את ספרי התורה לילדים קטנים, פן תהיה להם למכשול ח"ו, אם יגרמו לנפילת הספר תורה. ואין צריך לזמר שאסור בהחלט על פי ההלכה לזרוק את הספר תורה באויר, ולקבלו לידי דרך שמחה, שזוהו בודאי נחשב לזלזול בקדושת הספר תורה. ואם חל יום שמחת תורה בשבת יש להזהיר את העם

סימן פא

למכור ספרי קודש ולקנות תורניות, ואם מותר ללכת לקומות הפותחים בשבת, ואם מותר לזרוק לשום לח"ל לקברות הצדיקים

גם הט"ז (י"ד סימן רעא סק"ח) כתב, לפי ששמעתי אומרים שאין בספרים הנדפסים קדושה כמו הנכתבים בכתב, נראה לי שאין חילוק בזה, ואפי"ם אם נאמר דהוה חקיקה, מ"מ הוא כמו כתב, דהא גם גבי גט אשה כשר בחקיקה, כמ"ש באבן העזר סימן קכה, דאע"ג דכתיב וכתב ולא חקק. ועוד נראה לי ראייה ברורה, דבפרק עגלה ערופה (מח ב) אבנים הללו של אפוד וחושן, אין כותבים אותם בדיו, שנאמר פיתוחי חותם. ומשמע חקיקה. ואין מסרטין עליהן באיזמל, שנאמר, במלואתם שיהיו שלימות, שלא יחסרו מהם כלום. אלא כותב עליהם בדיו ומראה להם שמיר מבחוץ על פני הדיו בחריץ האות והן נבקעות מאליהן. ואם איתא דמעשה הדפוס הוה חקיקה, קשה מנא לן שהיה ע"י שמיר, שהוא דבר שאינו מצוי, ולימא שהיה ע"י הדפוס ובדיו כדפוס שלנו, ונמצא שפיר מתקיים פתוחי חותם. אלא ברור הוא דמעשה הדפוס מיקרי כתיבה ממש. ולא חקיקה כלל. ושוב ראיתי בתשו' למהר"ר בנימין ז"ל שכתב ג"כ שמעשה הדפוס הוא קודש ככתב רגיל, דגם חקיקה היא קודש.

ב"ה. י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד היקר והנעלה, ה"ה ר' ג. י. נר"ו

מושב עוצם

שלום רב,

מאשר קבלת מכתבו ובו שאלותיו, והנני להשיב:

מותר למכור ספרי קודש כדי לקנות תקליטור תורני, כמו פרוייקט השו"ת או אוצר החכמה, תקליטור תורני, וכדומה, ואין בזה משום הורדה בקדושה, כי עושה כן לצורך הרחבת ידיעותיו בתורה, וגם י"א שאין קדושה כ"כ בספרים הנדפסים בימינו, שהוא דרך צילום מפלאטה, ולא הטבעת אותיות על הנייר כמו שהיה בעבר. וראה בערוך השלחן (יורה דעה סימן רפה סכ"ב). והן אמת שבשו"ת משאת בנימין (סימן צט) כתב, שאלת על קדושת ספרים הנדפסים, נראה שאין לחלק בין ספרים הנכתבים בכתיבה, ובין ספרים הנדפסים בדפוס, וכל הקדושה שיש לספרים הנכתבים יש ג"כ לספרים הנדפסים, דמה לי בכתיבה ומה לי בחקיקה. ועיין בתשו' רבי מנחם עזריה מפאנו (סי' צג).

בית | גליון יח | מר-חשוון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בכתיבה ובקולמוס, והשיב, דכל הקדושה שיש לספרים הנכתבים יש גם כן לספרים הנדפסים. דמה לי בכתיבה, ומה לי בחקיקה. ויפה כתב, ולא מטעמיה דהוי חקיקה, אלא מטעמא אחרינא דהוי רשימה בדיו ע"ג נייר דלכו"ע הוי כתיבה. ומ"ש עוד דאיכא למידק לכאורה דשאני מלאכת הדפוס שמדפיס כל הדף בבת אחת ובכח אחד, שלא כדרך הכתיבה שכותבין כל אות ואות בפני עצמה, לא קשיא מידי, והך מילתא מיפשטא משיטת הראב"ד גבי ציץ וכו'.

וע"ש עוד.

ובשו"ת מהרשד"ם (יו"ד סימן קפד) קרא תגר על המזלזלים בספרי הדפוס. וכ"ד המג"א, והפמ"ג (סימן קנ"ג מש"ס ס"ק טו ד"ה דע), והמשנ"ב (סימן מ' סק"ד). וכ"כ בשו"ת רב פעלים ח"ב (סימן כד) שהדפוס הוא כמו כתיבה ממש, ויש לכל ספרי הקודש הנדפסים דין כתיבה ממש, ומש"ה יש מצוה לקנות ספרי קודש אף שהם נדפסים. וכ"כ בכף החיים (שם אות יד - טז). ע"ש. וגדולה מזו כתב בשדי חמד (כללים מערכת ד' עמוד 266) בשם שו"ת שבות יעקב ח"א (סימן טו) שאף בספרים הנדפסים ע"י עכו"ם יש בהם קדושה. והביא שם שיש חולקים על סברא זו. וע"ש עוד.

והנראה, שכ"ז בדפוס שהיה בזמנם, שהיו מכינים אותיות של עופרת, ומעבירים בדף בחוזקה על האותיות, או את האותיות על הדף, שבוזה דנו הפוסקים הנ"ל אי הוי ככתיבה או לא, אבל בדפוס שבזמנינו שנעשה ע"י צילום מפלאטה, ואין ההדפסה נעשית באופן דיני ע"י האדם, אלא בלחיצת כפתור החשמל, י"ל דאינו חשיב ככתיבה לענין גט וס"ת תפילין ומזוזות. וכ"פ בשו"ת יחווה דעת ח"ו (סימן נז). וע"ע בחזון עובדיה (פורים, עמוד רגג). ושם (עמוד רנה) הזהיר על השיטה החדשה שהומצאה לאחרונה להדפיס ספרי תורה ומגילות, וכתב המכשירים ספרי תורה אלו אי להם מיום הדין.

אך לענין קדושת ספרי קודש, עדיין יש לדון בזה, כי בשו"ת מהרש"ם כתב לצדד להתיר

והביא ראיה גם כן מאפוד, אבל לפע"ד אין צריכים לזה, כי הוה כתיבה ממש, דמה לי שדוחק את העט על הנייר או הנייר על האותיות של עופרת, אידי ואידי כתיבה היא. ומכל מקום לענין גט בודאי שאין לעשות בדפוס, כיון שקצת דומה לחקיקה. אבל לענין קדושת הספרים, כל המיקל עתיד ליתן את הדין. ע"כ.

וכיוצא בזה דנו הפוסקים לענין חותמת אי הוי ככתיבה, כי הנה ז"ל מין בש"ע (אהע"ז סימן קכה סעיף ד'): חקק גט על הלוח או על האבן או על טס של מתכת, אם חפר יריכי האותיות כשר וכו'. אבל אם הכה על פני הטס בחותם עד שנמצאו האותיות בולטות כדרך שעושין דינר זהב, אינו גט. ע"כ. וכתב בב"ש שם (סק"ג) שאם ניתן גט שנדפס נראה לכאורה דכשר בדיעבד, דהוי כתב ממש. וכ"כ בתשובת הרמ"ע מפאנו (הנ"ל). ועיין בתשובת מ"ב, ובט"ז סימן רעא. ע"כ. וע"ש בפר"ח שכתב, ויש לדקדק בענין הדפוס אי מיקרי כתיבה או לא, ומסתברא ודאי דהוי כתיבה, דמי גרע מחקיקה ורשימה דהוה כתיבה. והכי קי"ל לענין שבת דרושם הוי תולדה דכותב ומיחייב וכו', ומצאתי בתשו' הרמ"ע מפאנו (סי' צג) שנשאל ע"ז, והשיב, דישאל הבקי לשמה יעשנו בדפוס ויקבענו היטב על הספר בדיו, ובכל דבר שהוא רושם אפי' לכתחלה, והעדים גם הם כל אחד רשאי לחתום שמו ע"י עצמו באופן זה אף לכתחלה. ויש מי שפסל אפי' בדיעבד, ואמר שהנייר הנכבש בחוזקה בשעת ההדפסה כחקיקה דמי. אך אין ממש בדברים הללו, כי אפי' היו האותיות חקוקות הוי חק יריכות וכשר, וכ"ש שבדפוס עיקר הכתיבה היא בדיו, ואין האומנין כובשים את הקלף במכבש שלהם, אלא כדי שתצויר האות בדיו היטב ולא ישאר חלק ממנה בלתי מושחרת. זהו תורף דבריו. ודברים אמתיים הם. ובסימן מ"ב וצ"ט נשאל ג"כ אם ספרים הנדפסים בדפוס אם יש להם דין קדושת ספרי קודש כספרים הנכתבים

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

לימוד התורה.

ובאשר שאל אם מותר ללכת למקומות שאינם שומרים שבת, הנה מעיקר הדין אין לאסור ללכת לשם, אבל זה מכלל השלחן ערוך החמישי, ומצד הנהגה טובה לכל ירא ה', להמנע מלסייע בידי עוברי עבירה גם באופן עקיף כזה. ולכן כדאי להמנע מללכת למקומות כאלה, גם משום חילול ה' שאומרים שהדתיים נהנים ממקומות שמחללים שבת וכדו', וגם משום שאם כל הדתיים יתאחדו שלא ללכת למקומות כאלה, הדבר יכריח אותם לשמור שבת ולא לחלל שבת. וראה בילקוט יוסף שבת כרך ג' ריש סימן שיח, גבי קניית סוכר שנעשה גם בשבת.

ולענין טיסה לחו"ל לקברות צדיקים לבחור רווק, דעתם של מרן אאמו"ר זיע"א וכן של הגר"צ אבא שאול זיע"א, שאין ראוי לכן ישיבה להסתובב בשדות התעופה למיניהם, ולטוס במטוסים, מחמת הפריצות המצויה שם, והיה עומד על כך בכל תוקף. וגם מוציאו מריכוז הלימוד, וראשו של בחור צריך להיות בסיום הש"ס להתמיד, לדעת ולהבין, ולהיות שקוע בלימוד.

בברכת עלה והצלח, ובברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

מיהת בנדפסים שמבואר ברוקח שאין בהן קדושה. ובחזון איש (יו"ד סימן קס"ג ד"ה ואם נכתב) כתב, שאם נכתב שם ה' על ידי גרמת האדם כמו על ידי מכונה מתגלגלת על ידי מים בכח שני, וכדאמר בחולין (טז א), צ"ע אם יש בו משום איסור מחיקה, וכי קמבעיא לן במקום דלא ניתן לכתוב, אבל במקום שניתן לכתוב כגון כתבי הקודש לדידן משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, בודאי אסור לאבדן כדין כתבי הקודש. ע"ש. והנראה מדבריו, שקדושת ספר הנדפס בזמנינו ע"י צילום מכח החשמל, הוא פחות מדפוס הנעשה מכח האדם, אך אכתי יש בזה קדושה וטעונים גניזה, ואין לנהוג בהם בזיון. ועיין בספר גנזי הקודש (דף כג) שהביא מחלוקת רבני הזמן אם אפשר להקל להכנס למקומות המטונפים בכיסוי אחד בדברים המצולמים, שיש אומרים שדי בכיסוי אחד. אך דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר שאף בדפוס שבזמנינו צריך ב' כיסויים. ובשו"ת יביע אומר ח"ד (חיו"ד סימן כא אות ד') הביא כמה פוסקים שסוברים שאין בספרים הנדפסים קדושה כמו בספרים שנכתבו בכתב יד, וכמו שכתב הרוקח (סימן רפ). ובספרים הנעשים על ידי צילום גרע יותר מהדפסה רגילה. וראה בילקוט יוסף על הלכות קריאת התורה ובית כנסת (עמוד שכ). ע"ש.

ולענין נידון דידן יש להקל, אחר שהוא לצורך

סימן פב

המשכשך ידיו בבוקר אם מברך 'על נקיות ידיים' או 'על נטילת ידיים'

ידיים, וכיו"ב מי שלא היו לו מים לנטילת ידיים שחרית, והוצרך לנקות ידיו במידי דמנקי, כיצד יברך.

הנה דעת מרן הש"ע שיברך על נקיות ידיים, ויועיל לו לתפלה, אבל לא להעביר רוח רעה שעליהן. ודעת הגר"א שיברך על נטילת ידיים. ויש אומרים שלא יברך כלל. שהרי אינו יכול

ב"ה. י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד הבחור היקר והנעלה, שקדן בתורה, עדין לגאון ולתפארת בעזה"י ר' משה מושקוביץ נ"ר

שלום רב,

מאשר קבלת מכתבו אודות המשכשך ידיו בבוקר אם מברך על נקיות ידיים או על נטילת

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

לברך בלשון על נטילת ידים, ונוסח על נקיות ידים אינו מוזכר בחז"ל. ושוא"ת עדיף. וע' להרא"ש (ברכות ס:) שכתב: ונראה שאם אין לו מים ומנקה ידיו בצורור ועפר שמברך על נקיות ידים, דחייב אדם לנקות ידיו בשעת תפלה, כדאמר לעיל (טו.) דכתיב ארחץ בנקיון כפי. [ומועיל לתפלה אבל לא להעביר הרוח רעה. דברי חמודות]. ותיקנו ברכה קודם שיקרא ק"ש ויתפלל, וראוי היה לברך על נקיות ידים, אלא על שם שתיקנו בנט"י לאכילה לברך על נטילת ידים לפי שצריך ליטול מן הכלי, והכלי שמו נטלא בלשון הגמרא, לכך תיקנו נמי לברך על נטילת ידים. ע"כ. וכן ביאר הב"י (סימן ד'). גם בש"ע (סימן ד' סעיף כב) מבואר, שאם אין לו מים ומנקה ידיו בצורור או בעפר, או בכל מידי דמנקי, מברך על נקיות ידים. ויועיל לתפלה אבל לא להעביר רוח רעה שעליהן. [דנט"י היינו רחיצה מהכלי ששמו נטלא]. אך הגר"א שם כתב, דצריך לברך על נט"י. ודעת הרבה אחרונים כדעת מרן הש"ע, וכמ"ש המשנ"ב שם. ומוכח שאין בזה משום משנה ממטבע שטבעו חכמים, [כשאומר נקיות במקום נטילת]. והמג"א (שם ס"ק כה) כתב לפקפק ע"ז, וכתב הישועות יעקב (שם ס"ק ה') שכוונתו שלא יברך כלל, כיון שאי אפשר לברך על נט"י שתיקנו חז"ל, [שבלשון נטילת ידים הוא על שם הנטילה מן הכלי שנקרא נטלא, או אנטל, שהוא כלי מחזיק רביעית]. ונוסח "על נקיות ידים" לא נזכר בדברי חז"ל, הילכך אין לברך כלל. ואף שאם לדין יש תשובה, מ"מ מהראוי שלא לברך, שספק ברכות להקל. והובא בכף החיים (שם ס"ק קה). אולם המשנה ברורה הגו' כתב, שדעת שאר האחרונים שאין לזוז מפסק הש"ע. וע"ע בשו"ת תפארת אדם (סימן א').

והנה מרן בב"י (סימן ד') כתב, שמדברי הרא"ש משמע דלא בעינן כלי לנט"י, וכ"ד הגהות מרדכי, והר"ן. אבל הרשב"א בתשובה כתב, דבעינן כלי לנטילת ידים שחרית. וכ"ד הר"ד אבודרהם. ושוב הביא דברי הרשב"א דשכשך

ידיו במים שבתוך הכלי מהני, דדוקא גבי כיוור שבמקדש אמרינן ורחצו ממנו ולא בתוכו, הא בעלמא אפי' בתוכו שפיר דמי, וכאן וכאן מברך על נט"י. ע"כ. וכתב הב"י, ואע"פ שדעת הטור בסי' קנט, דבשכשך ידיו בתוך הכלי לא עלתה לו הנטילה לאכילה, וכן הסכמת רוב הפוסקים, מ"מ לענין נטילת ידים לשחרית אפשר שעלתה לו, דכיון דלא אשכחן מהפוסקים מאן דאמר דליבעי כלי אלא הך תשובה, והיא אמרה דשכשך ידיו בכלי מהני, נקטינן הכי. ומיהו משמע דהיינו לצאת י"ח נט"י לתפלה, אבל להעביר רוח רעה השורה על ידיו לא סגי בשכשך, דלעולם אינה עוברת עד שיערה עליהם מים ג' פעמים, ושכשך ידים בכלי אפי' כמה פעמים לא חשיב אלא פעם אחת. שכיון ששכשך ידיו פעם ראשונה, נטמאו כל המים שבכלי, ותו לא מהני. ומיהו אם שכשך ידיו בג' מימות מחולפין, נראה דאף שלא באו על ידיו דרך עירוי, מהני, דעירוי לאו דוקא. אבל מדברי הזוהר משמע דלא מהני להעביר הרו"ר אלא ע"י עירוי דוקא. ע"כ.

ומתחלה היה נראה שיש לחלק בין טובל ידיו במים, דבזה הרוח רעה אינה עוברת, לבין טבילה במקוה או בנהר, דכל שיש שם ארבעים סאה, לא שייך לומר שנטמאו כל המים שבמקוה. אך ממה שסיים הבית יוסף לפי דברי הזוהר דבעינן דוקא בנטילה מכלי, נראה שלדעת הזוהר לא שנא הטביל ידיו בארבעים סאה או בפחות, דלא מהני, דלענין רוח רעה בעינן דוקא נטילה מכלי להעביר הרוח רעה. וממה שסיים מרן דבריו בדברי הזוהר, משמע שחושש לזוהר על כל פנים לענין הברכה.

וז"ל מרן בש"ע (סימן ד' סעיף יב): אם שכשך ידיו לתוך כלי של מים, עלתה לו הנטילה לקריאת שמע ולתפלה, אבל לא לרוח רעה שעליהן. ואם שכשך ידיו בג' מימות מחולפין, יש להסתפק אם עלתה לו להעביר רוח רעה שעליהן. ע"כ. והספק של מרן הוא על פי מה שביאר בבית יוסף, אליבא דהזוהר הקדוש.

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

ומשמע שאין לו לברך על טבילת ידיו בג' מימות מחולפין, וזה דמי לטבילת ידיו במקוה. שהרי הטעם דלא מהני להטביל ידיו במים שבכלי, משום שהמים מקבלים את הרוח רעה, וממילא אם טובל ידיו בג' מימות מחולפין יש לומר שהרוח רעה הולכת, ועם כל זה מרן כתב אליבא דהזוהר דבעינן דוקא כלי, שיבואו המים עליו. ולפי זה מה לי ארבעים סאה ומה לי ג' מימות מחולפין. אך מאידך יתכן דמאי דבעינן עירו מכלי הוא לאפוקי טבילת ידיו במים שבכלי, אפילו ג' מימות מחולפין, אבל בהטביל ידיו במקוה למה לא יועיל להוריד הרוח רעה, הרי אפילו טומאה גמורה מהני טבילה במקוה, ולמה לא יועיל להסיר הרוח רעה. וכוונת הבית יוסף היא לאפוקי שכשון במים שבכלי, דבזה איירי בזוהר. ולא קאי בטבילת ידיו בכלי, ומהיכי תיתי דלא מהני. אלא שעדיין יש לפקפק דשמא ענין רוח רעה הוא ענין רוחני ואין הרוח רעה מסתלקת אלא בעירו מים שיבואו על ידיו. ולזה אפילו מקוה לא מהני. וצ"ע. ועיין בספר דברי מנחם (לרבי מנחם מרדכי מסאלוניקי, סימן ד' סק"ב) שהביא ממהר"ר נחום בגליון הכנסת הגדולה שכתב, שבתשובה העלה שאם הטביל ידיו בנהר בשחר, וכל שכן אם טבל כל גופו, דיצא. ע"ש. ועיין במשנה ברורה שהביא מה שכתב הפרי מגדים, שאם תחב ידיו בנהר ג' פעמים, או בשלג המונח על הארץ בשלשה מקומות מחולפים, אפילו הכי לא מהני רק לתפלה, ויוכל לברך על נטילת ידים. אבל ספק אם מהני להעביר הרוח רעה, דאולי בעינן לזה עירו מכלי. והארצות החיים ולבושי שרד פסקו, דבנהר או בשלג ומי מקוה, מהני אף להעביר רוח רעה, ואפילו אין בהם ארבעים סאה. וע"ש עוד בארצות החיים. ועיין בכף החיים (אות מ') שהביא מ"ש המגן אברהם, דאם שכשך ידיו בכלי, יברך על נטילת ידים. והביא שם מחלוקת אם מברכים על נקיות ידים או על נטילת ידים, וסיים, ולפי מה שביארנו לעיל בכהאי גוונא אין לו לברך כלל, משום דסב"ל.

וכתב עוד (אות מג) והוא הדין במטביל ידיו בנהר ג' פעמים חשיב כג' מימות מחולפין, דקמא קמא אזלי והני אחרני ניהו. [מגן אברהם סק"י]. ונראה לי שהוא הדין במקוה דהטעם הוא מפני שמיד נטמאו המים, וזה לא שייך במקוה. וע"ש באות מ"ה שכתב, שאם הטביל ידיו במי מעיין עלתה לו נטילה אפי' אין בו ארבעים סאה, ומברך על נטילת ידים. וכן כתב בנהר שלום בשם הרשב"א. ואע"ג שי"א דטבילה לא מהני להעביר רוח רעה. [אלה רבה אות ז']. וכן פירש המחצית השקל דברי המגן אברהם, ודלא כהעולת תמיד, מכל מקום לא הוי ספק ברכה, כיון שלא נתקנה הברכה משום רוח רעה. וכן מוכח מסעיף כב, שאם אין לו מים מקנה וכו' ויברך, אע"ג שאינו מועיל לרוח רעה. ע"כ. והנה בסעיף כ"ב פסק מרן, שאם אין לו מים יקנה ידיו בצרור או בעפר, או בכל מידי דמנקי "ויברך" על נקיות ידים ויועיל לתפלה, אבל לא להעביר רוח רעה שעליהן. ע"כ. וע"ש באחרונים מה שכתבו לגבי נוסח הברכה. ועכ"פ אנו אין מנהגינו לברך בשם ומלכות על נקיון ידיו במידי דמנקי. וכ"פ בכף החיים עצמו שם (אות קה). ואין זה סותר לנ"ד, דהתם כיון שנחלקו הפוסקים בנוסח הברכה, אם יברך על נקיות ידים או יברך על נט"י, לכן כתב שם הכף החיים שלא יברך כלל. אלא דלענין הברכה אכתי יש לפקפק דשמא יש לחוש לספק ברכות, שמאחר ולדעת הזוה"ק בפשטות לא מהני להעביר הרוח רעה אלא על ידי עירו על גבי ידיו, למה לא נחוש לסברת הזוהר ולא לברך. שוב הראוני בספר מנחת אהרן פארדו (כלל א' אות ח') שכתב להדיא, שלדעת הזוה"ק לא מהני כלל להעביר הרוח רעה אלא דוקא על ידי עירו מכלי. וכתב שם, דאפילו יטבול ידיו בים, לא מהני להעביר הרוח רעה. וכן כתב הט"ז כאן (סק"ח). ועיין עוד במנחת אהרן (שם אות יד) שנסתפק ביורדי הים ומתעכבים שם ימים רבים, דבשלמא לגבי נטילת ידים של אכילה מצאו לו תיקון שיקח

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

נהר וכדו' שלא יברך. וכן נראה לדינא דמשום סב"ל, יטביל ידי בלא ברכה. [אלא שעדיין יש לעיין בדברי האחרונים בזה]. ועיין בס' עוד יוסף חי (פרשת תולדות אות ט) דמסכים לשו"ת מנחת אהרן הנ"ל, דאם שכשך ידו לתוך אמבטיא גדולה של מים, כבר פירש מרן דלא עלתה לו נטילה, שהרי תיכף נטמאו המים, וחוזרים ומטמאים את ידו, ואע"ג דנסתפק מרן בשכשך במי נהר, כיון דקמא קמא אזיל להו, אי נמי במקוה שיש בו מ' סאה, שלא שייך לומר מים טמאים, מ"מ הט אונק אל דברי הט"ז, שכתב, דממשמעות לשון הזוהר נראה להדיא שאין זו נטילה לגבי רוח רעה, דכיון שהקפידא היא בנטילה ג' פעמים, אם כן כל המשנה וכו'. ובמקום נטילה אינה מתרצית בנטילה, והו"ל כאילו לא טבל. עכ"ל. ולפ"ז אם הטביל ידי במקוה של מ' סאה, המים של המקוה טהורים, וידי טמאות, דלא נעקרה הרוח רעה מהם, ואמינא טעמא דמסתבר לזה, מפני דרוח רעה לא תיעקר אלא אם כן תמצא דבר אחר לשרות עליו, וכאן במקוה כיון דאינה יכולה לשרות עליו, משום שהוא שלם בארבעים סאה, [כמו אם נטביל שרץ בתוך מקוה], לכך לא תיעקר מן הידים, כיון שאינה מוצאת מקום לחול בו. אבל אמבטי שתוכל לשרות בו, אם הטביל ידי בו המים טמאים, מחמת חלק הרוח רעה היוצא מן הידים, וידי טמאות, ועדיין לא נעקרת כולה לגמרי מן הידים, כיון דלא עבדי לה נטילה לסיגורין. עכ"ל.

בברכת עלה והצלח, לך בדרך זו ותהיה לתלמיד חכם גדול, תורה מדות ויר"ש.

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

כלי מנוקב, וידלה מן הים ויטבול ידיו תוך אותו כלי שמימיו מחוברין עם מי הים, ונעשה כאילו מטביל ידי בים. אבל בנטילת ידים של בוקר אין שום תועלת בנטילה תוך הנהר או הים, ואם כן לא יועיל התיקון שיקח כלי נקוב, שהרי תיכף כשהכניס ידו לתוך הכלי ההוא, נטמאו המים שבכלי מחמת הרוח רעה, ואף על גב דהוי כמו מי הים הרי לא נחלפו המים שבכלי, ולא שייך לומר הני אזלי והני אחריני נינהו. ולכן יצטרך ליטול ידי דרך נטילה במי הים. ואף על פי שמי הים מלוחים הם, ואינם ראויים לשתיית כלב, אפילו הכי מעיקר הדין מותר, דהא מרן פסק לעיל שטוב להקפיד בנטילת ידים שחרית בכל הדברים המעכבים בנטילת ידים של סעודה. שמע מינה דרק מצד טוב הוא ולא מעיקר הדין. ולכן בכהאי גוונא שהוא דחק יטול ממי הים אף על פי שהם מלוחים. עכת"ד.

והנה נקט בפשיטות דלגבי נטילת ידים שחרית "אין שום תועלת בנטילה תוך הנהר וים". ומשמע שאין לו לברך על טבילת ידי במי הנהר. ודלא כמ"ש בכף החיים הנ"ל. והגאון חות יאיר בספרו מקור חיים (סימן ד' סעיף יב) כתב, אם שכשך ידי בג' מימות מחולפין יש להסתפק וכו', והוא הדין שיש להסתפק בטובל ידי ג' פעמים במקוה או בשלג. ועיין בעולת תמיד. ע"כ. ובהגהות שם הביאו מגליון כתי" שכתב: טבל כל גופו במקוה, צ"ע אם צריך אחר כך נטילה לידי הן לרוח רעה והן לאכילה. ע"כ. ומשמע דאפי' אם טבל כל גופו יש ספק אי מהני לסלק הרוח רעה. ואם נחוש לסברת הזוה"ק דנט"י שחרית היא משום רוח רעה, ממילא יש כאן ספק ברכות. וגם לגבי שלג יטביל ידי בשלג ולא יברך. ואפי' אם השלג מצטבר באופן שיש שם מ' סאה בחיבור, אפי"ה לא יברך. ואם כן ה"ה לגבי מקוה או מי

סימן פג

מי שעבר ונמנע בשביעית אם צריך לעקור, ואם יש קדושת שביעית בתבלינים, ופירות אוצר ב"ד הנמצאים ברשות ב"ד בזמן הביעור אם חייבים ביעור

וכן הלכה. וע' ברמב"ן על התורה (ויקרא כח, ז). והוא דלא כהרמב"ם (בפ"ז מהלכות שמיטה ויובל ה"ג) דס"ל שביעור הוא שישרוף אותם פירות, או יזרוק אותם בים. וכן סובר גם הראב"ד ז"ל שם. אך ידוע דרוב הראשונים ס"ל כהרמב"ן. והכי נהוג. ובאופן שלא הפקיר ועבר זמן הביעור, אם יועיל לו שיפקירם אח"כ, ובספר חרדים דן בזה, והעלה, דאם נאנס ולא הפקירן בזמן הביעור, יכול להפקירם גם אחר הביעור, ומותרים. ולכאורה ה"ה באופן שלא ידע שצריך לבערם דהוי כאונס. אלא שיש פוסקים החולקים על החרדים בזה, וכמ"ש בכרם ציון על שביעית הלכות פסוקות (פי"ז סי"ג) דהשל"ה וגדולת מרדכי גלאנטי אוסרים, אפילו אם נאנס ולא ביער, ויש לומר דכיון דשביעית בזה"ז דרבנן הלך אחר המיקל.

וראה עוד בחזון איש (שביעית סימן יא אות ז' ד"ה במ"ש, ובסימן יב אות ר'). ועיין בשו"ת מנחת שלמה חלק א' (סימן נא אות יז), שדן בפירות שהיו באוצר בית דין לפני זמן ביעור, שחייבים בביעור. דמה שהיה ברשות האוצר בית דין לפני זמן הביעור אינו יכול לפטור את הפירות מחובת ביעור לכשיגיע הזמן. שהרי אפילו היה הפקר גמור כל הזמן, מכל מקום הזוכה בהם לעצמו לפני זמן הביעור, שפיר חייל עליו אחר כך חובת הביעור, ואם כן מהיכא תיתי דנימא דמה שהפירות היו באוצר בית דין עדיף טפי מהפקר ממש. ומה שכתב הרמב"ן (פרשת בהר פסוק ז'): "וכשאין אוצר בעיר ולא בית דין והפירות ביד המלך אותם מן ההפקר הוא צריך לבער, ואם כדברינו שחייב בביעור, למה לא הזכיר מקרה שכיון זה, נראה דאפשר מפני שהרמב"ן הביא שם שבית דין מחלק להן מהן בערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו, וכיון

ב"ה. י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד האברך היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, עדיו לגאון ולתפארת בעזה"י, הרה"ג רבי מ. י. מ. שליט"א מודיעין עילית. שלום רב,

מאשר קבלת מכתבו ובו כמה שאלות בעניני שביעית. ובאשר שאל אודות מי שעבר ונטע או זרע בשביעית עצמה, אם צריך לעקור, ואם יש חילוק בין אילן סרק וכו'. הנה כמו שכב' ציין איכא ב' טעמים, ומהראשונים מוכח דלא קי"ל כהטע משום מונין, אלא מטעם חשד. ולפ"ז גם בנטע אילן סרק הדין כן, ולכן הנוטע אילן סרק בין בשוגג בין במזיד, צריך לעקור את מה שנטע או זרע. [לפי שישראל נחשדו על השביעית, ואם נאמר שבשוגג יקיים, יאמר המזיד שוגג היית]. ואמנם יש לצדד במקום טורח גדול, או הפסד מרובה, להקל באילן סרק, לפי הטעם השני. משום ספק דרבנן לקולא. ובלא טורח גדול והפסד מרובה היה קשה להקל בדבר שנראה כתירתי דסתי.

אודות צמחי תבלין, אף שאינם נאכלים בפני עצמם אלא מיועדים לתיבול בלבד, אפילו הכי יש בהם קדושת שביעית. ותבלין של שביעית שהשתמשו בהם לנתינת טעם בבישול או בהכנת תה, וטעמם כבר פג, ואינם ראויים לתת טעם ולא לאכילה, מותר להשליכם לאשפה.

ופירות שביעית הנמצאים ברשות אוצר בית דין בזמן הביעור, לא חלה עליהם חובת ביעור, והם נחשבים כמבוערים, והמקבל את הפירות מיד שלוחי בית דין לאחר הביעור, מותר לאוכלם בלי ביעור. ואם לקח לפני הביעור, יש אומרים שחייבים בביעור כשיגיע זמן הביעור, ויש חולקים ואומרים שאינם חייבים בביעור,

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ממקום שלא כבשוהו עולי בבל, והרבה מהכרמים בימינו הם ממקומות שספק אם כבשום עולי בבל. ועוד שעל ידי הפקרת היין הרי לדעת הר"ש הוי ביעור, והיין מותר. ואם כן יש כאן ספק ספיקא, שמא ענבים באו ממקום שאין בו דין ביעור, ושמא הלכה כהר"ש ודעימיה דביעור היינו הפקר, ויש להקל בזה במקום הפסד מרובה. ע"ש.

אמנם העיקר להלכה בדעת הרמב"ן דכל שנעשה דרך אוצר בית דין לא חל עליו דין ביעור כלל, ואפילו מי שלקח מאוצר בית דין קודם זמן הביעור, אינו חייב לבער במועד הביעור. דהואיל והיה ברשות בית דין שלקחו זה מדין הפקר, והוא מופקע משל אדם, ואין לו בעלים כלל, והם קובעים את מה שיעשו בו, ואיך לחלקו וכו', מבלי שתהיה לבעליו שום דעה בזה כלל ועיקר, ואם כן זה כבר מבוער ועומד, ואין צריך ביעור נוסף.

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

שכן לא שכיח כלל שישאר אצלם לאחר זמן הביעור, ואם במה שבית דין נותנים להם סמוך לזמן הביעור, הרי כשיעור של מזון שלש סעודות שלקחם לאכילה ולא על דעת לעכב אותם לאחר זמן שפיר מותר באכילה בהם גם לאחר זמן הביעור. וע"ש עוד. ובספר אור לציון (שביעית עמוד נה) כתב, דאף פירות שבאוצר בית דין, אסורים באכילה לדעת הרמב"ם, דמה שכתב הרמב"ן שם שפירות שבאוצר בית דין אינם צריכים ביעור, היינו לטעמיה שביעור היינו הפקר, וכשהם באוצר בית דין הרי הם כמבוערים מן הבית, וכמו שכתב הרמב"ן שם, אבל להרמב"ם, בכל אופן צריכים ביעור ממש ואסורים באכילה, וכמבואר מדברי הראב"ד שם, ע"ש. ומכל מקום נראה שמי שיש בידו כמות מרובה של יין שקנה מחנות או קיבל מאוצר בית דין, ואינו יודע מאיזה מקום בארץ באו הענבים, ואינו יכול לשתות את כל היין לפני פסח של שנה שמינית, שהוא זמן ביעור היין, כמבואר בדברי הרמב"ם, שזמן הביעור בענבים הוא בפסח של מוצאי שביעית, יש לו להקל להפקיר את היין בזמן הביעור, ולזכות בו לאחר מכן, כיון שיש צד לתלות שהענבים באו

סימן פד

טלטול פרוזבול בשבת

הספיק למיתביה לה, למחר תקף ליה עלמא, [והיה ירא פן ימות ותזקק ליבם, ואסור לטלטל גט בשבת ולמוסרו לה. רש"י]. אתו לקמיה דרבא אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לה הוא דוכתא דיתיב ביה גיטא, ותזיל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה וכו'. והקשו התוס', ואף על גב דבתוספתא בפרק משילין תניא אין מקדשין ואין מגרשין בשבת, ואם כן היאך התיירו כאן שיקנה לה את רשותו, ותיצור, בשכיב מרע הקילו דלא תפול קמי יבם. [ועיין תוס' ביצה יז. ד"ה מאי, שתיצור תירוצ' אחר].

ב"ה. י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד האברך החשוב, לן באהלה של תורה, כבוד שם תפארתו הרה"ג רבי י. ק. שליט"א שלום רב,

באשר שאל אודות טלטול שטר פרוזבול בשבת, נראה לדינא דשרי לטלטלו, אחר שעשוי ללמוד ממנו הלכה, כי יש כמה נוסחי פרוזבול. וכמו שכתב כתר"ש שליט"א.

והדבר דומה לטלטול גט בשבת, דהנה בגמ' (גיטין עז ב) אמרו, שהוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

דברי המרדכי. והיינו, דכיון שהוא תשמיש רחוק ללמוד ממנו הלכות הגט, אין להתחשב בתשמיש זה להתירו מאיסור מוקצה. וכן יש להורות לדידן, שלא לטלטל גט בשבת. ואף שבמשנ"ב (סימן שז ס"ק ג) העלה להקל לטלטל גט אף שכתוב בלשון לע"ז, שיכול ללמוד ממנו דיני גט. וע"ש בשע"צ (סק"ע), מ"מ נראה שלדעת מרן יש להחמיר בזה. ועיין בכה"ח (סימן שח אות מט) שהביא משם פסקי רקנאטי (סימן צה) ושה"ג בשם סמ"ג, דפסקו להתיר לטלטל גט בשבת מפני שיש ללמוד ממנו כמה דינים. אך המהרש"ל (פרק ה' סימן ו') פסק לאסור לטלטל גט בשבת. ולדעת התוס' והרשב"א (בחידישו ל'גיטין שם), יש לחלק בזה בין קודם נתינת הגט לאחר נתינת הגט, דאל"ה מ"ש משאר שטרות שמטלטלין אותן בשבת. אע"כ דשאר שטרות ראויים לצור ע"פ צלוחיתו. אבל גט קודם נתינה אינו ראוי לצור ע"פ צלוחיתו, דלגירושין קאי. א"נ אף שאר שטרות אסורין בטלטול וכו'. ור"י הזקן אומר, שאפ"י אם נאמר שעכשיו אינו מוקצה לפי שראוי להתלמד ממנו עניני הגט. מ"מ להם היה אסור שלא היו לומדין הלכות כי אם בעל פה. ע"כ. וכ"פ בעולת שבת (אות יג), דיש לחלק בזה בין קודם נתינת הגט לאחר הנתינה. וראה עוד בכה"ח (סימן שז אות קיט) שהביא משם הא"א (אות כד) שכתב, שאם אינו מקפיד לצור ע"פ צלוחיתו שרי לטלטל, ואף למ"ד גט יש בו משום קדושה י"א שמותר לכסות צלוחית בספר, דמה לי שהספר מונח בכאן או שמונח בכאן. ועיין באבן העזר (סי' קלו) שלדעת הש"ע אסור, ולדעת הרמ"א מותר, ועל כן הכריע לומר שאם אינו מקפיד לצור ע"פ צלוחיתו מותר. ע"ש. ולענין הלכה נראה שיש להחמיר שלא לטלטל הגט בפרט קודם נתינת הגט לאשה.

והנה הרא"ש בגיטין (שם ס"ב) כתב, ואף - על - פי שרגילים לטלטל איגרת בשבת, היינו משום דחזי לצור על פי צלוחיתו. אבל גט מקצי ליה ודמי לספרא דאגדתא דאסור לטלטולי לעיל

וכן פסקו הרי"ף, והרא"ש, ועוד. וז"ל הטור (אה"ע"ז ס' קלו): אין מגרשין בשבת. ואם השעה צריכה לכך כגון שכיב מרע שתקף עליו החולי ורוצה לגרש כדי שלא תיזקק ליבום, אם הגט ברשותו, יתן לה הרשות ותזכה בו ובגט שבתוכו. אבל לא יטלטל את הגט ליתנו לה, מפני שהוא מוקצה. ואם אי אפשר בלא טלטול כגון שאין הגט מונח ברשותו, יטלנו בידו ויתנו לה שלא העמידו דבריהם במקום שכיב מרע. ע"כ.

ומרן הב"י שם הביא בשם המרדכי והסמ"ג והגהות שכתבו: ומיהו בזה"ז שניתנה תורה שבעל - פה ליכתב לכו"ע מותר לטלטל גט בשבת, שהרי אדם יכול ללמוד ממנו כמה הלכות גט. ומרן [בבדק הבית] תמה על דבריהם, שהרי ההוא שכיב מרע דתקיף ליה עלמא, בימי רבא היה, ובימיו כבר ניתנה תורה שבע"פ ליכתב. ע"ש. ולכאורה משמע דס"ל למרן שאסור לטלטל גט זולת במקום שהוא שכיב מרע. [אלא שאין זה מוכרח דמרן פליג אמרדכי, ד"ל דרך העיר עליו בבדק הבית, אבל לדינא מסכים עם המרדכי]. וזת"ד מרן הש"ע (אה"ע"ז שם סעיף ד'): אין מגרשין בשבת, ואם השעה צריכה לכך, יקנה לה אותו מקום שהגט בתוכו וכו'. ואם אי - אפשר בלא טלטול כגון שאין הגט מונח ברשותו יטלנו בידו ויתנו לה. ע"כ.

והרמ"א בדרכי משה (סימן שז סק"ח) הביא דברי המרדכי וכתב, שהמרדכי הוצרך לזה שאדם יכול ללמוד וכו', בגט הכתוב בלשון לעז, אבל בכתוב בלשון הקודש יש להתיר בלאו הכי משום שיכול ללמוד ממנו לשון הקודש. וללמוד ממנו דברי תורה. ע"כ. וכ"פ באבן העזר שם ס"ז, דבזה"ז שכתבין תורה שבעל - פה מותר לטלטל גט בשבת, ויכול ליתנו לה ככל ענין. ועיין בב"ש (שם סק"ח) שכתב, שמרן הש"ע השמיט דברי המרדכי משום שחולק על דבריו. וע"ע במג"א (סימן שז ס"ק כד) שהביא עוד פוסקים [האגודה והשל"ה] שחולקים על

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

שבעל פה מותר לטלטל גט בשבת. והא בימי רבא ניתנה תורה בעל פה לכתוב ולמה הורה לאיסור, ואי כדבריהם תקשי לך נמי על רבינו מ"ש הכא דספרא דאגדתא אסור לטלטולי. [ועיין בשמירת שבת כהלכתה דף רלח הערה לג].

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

סימן פה

בענין שיעור טפח לשיטת הגר"ח נאה

החזו"א שהאגודל הוא 2.4 ס"מ, והביאו בשם חכ"א [הרה"ג ר' יוסף זליכה ז"ל] שמדד אלפי גודלים ובכולם ראה שהאגודל של האשכנזים גודל יותר.

ותמוה, דאחר שידוע דעת הרב אול"צ להחזיק מאד במנהגים, ואפי' שרוה"פ כתבו ההיפך, ומחשיב המנהג כודאי אף יותר מקבלת הוראות מרן הקד', כמ"ש בספרו כמה פעמים, וכן אמר לנו פא"פ, א"כ לשיטתו אמאי במנהג כזה אצל כל גדולי הדורות ואין בו ספק כלל, לא התחשב אחר המנהג. בפרט שיש בו מסורת קדומה ומוצקה.

ובשו"ת שמן אפרסמון (להרה"ג אבנר אליסון שליט"א ח"א. בסוה"ס הוספות עמ' פד), הביא מ"ש באול"צ ח"ב שאין לברך על סוכה שהיא כשיעור הגר"ח נאה שהטפח הוא 8 ס"מ, וג"כ תמה עלי, דאף דלא קי"ל כהרדב"ז שכאשר המח' במצוה, מברך, מ"מ הלא החיד"א גופיה כתב שאם מרן גופיה ס"ל להכשיר, שפיר מברך. ובפרט שהחיד"א כתב שגם בכל סב"ל העושה כדעת מרן אין מזניחים אותו, ובנ"ד הרי דעת מרן ששיעור טפח הוא 8 ס"מ כמו שהוכיח הרב שם. ועוד שכיון שפשט המנהג

פרק הנזיקין. ובקרבן נתנאל שם תמה ע"ז, דהא בפרק הנזיקין מסיק הגמרא דשרי למיקרי ביה ושרי לטלטולי. וכן פסק הרא"ש בפרק הנזיקין סימן כ'. וי"ל, דהתם סתם התלמוד, אבל רבה ורב יוסף הוה סבירא להו דאסור למיקרי ביה ואסור לטלטולי. ואם כן יש לומר דרבא שהיה תלמידם ולא מצינו שחולק עם רבותיו בזה סבירא ליה נמי דאסור לטלטולי. ועל פי זה מיושבת קושית בדק הבית. גם בספר בית שמואל הניח בצ"ע על מ"ש המרדכי והובא בש"ע סימן קלו, דבזמן הזה שכותבין תורה

ב"ה. י"ב תשרי תשע"ו

לכבוד האברך היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה הרה"ג רבי ש. ב. שליט"א ירושלים

מאשר קבלת מכתבו אודות שיעור טפח אליבא דשיעורי הגר"ח נאה, אצטט לכבודו מה שכתבנו בענין זה, כדלהלן:

הנה בס' אור לציון ח"ב (עמ' ח) כתב, שבדאורייתא צריך להחמיר כשיעור החזו"א, ומחמירים לחשוב הטפח לעשרה סנטימטר, אף שאנו תופסים עיקר כמ"ש הגרא"ח נאה, שלדעת מרן הטפח הוא שמונה סנטימטר. אפי"ה יש להחמיר, משום שאין להוכיח על מנהג בדברנן לענין מנהג בדאורייתא. ע"ש. אך אחה"מ זה אינו, דאיה"נ יש כאן מנהג ברור ומסורת מוצקה גם לגבי מדידות, ואין בזה ספק. והמסורת אינה רק על שיעור כזית וכביצה, אלא המסורת היא גם על שיעור טפח.

ועיין להגר"ח נאה בריש ספרו שיעורי מקוה [הובא בתחומין כרך לב עמ' תיט] שהביא הסכמות מגדולי ירושלים ומהם הרב בענגיס, והגרצ"פ פראנק, והרב הרצוג ועוד, שמנהג ירושלים הוא כשיעור הגר"ח נאה. ושיטת

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

כהונה (מע' ש אות מז). וכל זה נעלם מעיני האול"צ, שחשב שגם בזה חולקים על הרדב"ז, ושאין לחלק בין מחלוקת בברכה או במצוה. וליתא. והעיקר כמ"ש. וראה בשו"ת יביע אומר ח"ה (תאר"ח סי' מב סק"ה).

[וראה במבוא לאול"צ ח"ג, אולם על כיוצא בזה צריך לומר שהולכים אחר המנהג, מנהג של גדולי הדורות וכמה דורות, ולא על מנהגים בדור האחרון שהם נגד רוב הפוס', ונגד הדורות הסמוכים. וראה בס' חכו ממתקים (הל' סוכה) שכתב בכ"ד בשם רבו הגר"צ אבא שאול זצ"ל, שמרן הבית יוסף פסק בזה כשיטת הגר"ח נאה. ושם כתב כן לענין שיעורי המדות, ולא רק לענין משקל].

ובשו"ת יחיה דעת ח"ד (סימן נה) הביא מספר שיעורי ציון, שגם האשכנזים כשעלו לאר"י, כולם עזבו את מנהג השיעורים שנהגו בהם בחו"ל, וקיבלו עליהם מנהג אר"י בלי שום פקפוק, ואפילו תלמידי הגר"א והחת"ס שפסקו כחומרת הצ"ח, כולם עזבו את מנהגם והתחילו לנהוג כמנהג ירושלים, כי ידעו את האמת ששורש מנהג השיעורים בירושלים הוא ע"פ דברי הרמב"ם והש"ע אשר רוח ה' דיבר בם ומלתו על לשונם, עליהם אין להוסיף ומהם אין לגרוע, ומעולם לא נשמע שום פוצה פה ומצפץ נגד קבלתם אשר החזיקו בה גאוני ירושלים ארזי הלבנון אדירי התורה מזמן השל"ה ועד היום. עכ"ד. וכתב ע"ז, ושפתים ישק משיב דברים נכוחים.

[ומילתא אגב אורחא, כתב בשו"ת משנת יוסף (ח"ה עמוד עז), דאמנם אנו בני אשכנז מתנהגים כהר"מ, מ"מ אם יש מנהג שנשתרש ברבים כדעת מרן הבית יוסף מקדמת דנא, יש ענין של לא תתגודדו שלא לפרוש ממנהג העיר].

ובהגדה של פסח "חזון איש" (בני ברק תשס"ד עמ' לו) הביאו שמרע"ה בשם יש אומרים שאמרו בשמו של החזו"א, שאמר לאדם אחד, ששמע קידוש על כוס שיש בו 130 סמ"ק במקום 150 סמ"ק כפי שיעור חזו"א, שלא יצא ידי חובתו.

כהגר"ח נאה, א"כ אין לומר סב"ל במקום מנהג. ואף שהרב אול"צ במבוא לח"ב (פ"ה אות ו) כתב שרק בדרכי המנהג כהגר"ח נאה, ז"א, ידידיו ומפורסם שגם בכל דיני דאורייתא המנהג פשוט כשי' הגר"ח נאה. עכ"ד. ועש"ע (עמוד טז. ובמילואים עמ' פד). באורך בענין ספק במצוה ודעת מרן לברך. ושם (בעמ' פא) האריך בכו"כ דוגמאות בדיני סוכה וארבעת המינים. ושם בעמ' צ' האריך בטטו"ד שאין להורות נגד מרן, ומה שהשיב על דברי הגרי"ח והף החיים בזה. ע"ש.

גם בשו"ת יבי"א ח"ט (אור"ח סי' קח בהערות על ספר "אור לציון" ח"ב. בהערה א) העיר ע"ד האול"צ שכתב להחמיר בסוכה לחשוב הטפח לעשרה סנטימטר, שזהו אינו אלא ממדת חסידות היכא דאפשר [פי' אפשר בנקל], אבל מעיקר הדין די בשמונה סנטימטר. ובפרט כאן שהמחלוקת בשיעור המצוה, ולא בברכה, וכיון שמרן מחייב המצוה, בשיעור זה, הברכה נמשכת אחר המצוה, וכדברי הרדב"ז (ח"א סי' רכט), שכל שהמחלוקת בעיקר עשיית המצוה, כיון דנקטינן כאחד מהם, מברכים עליה, ואין זה בכלל ספק ברכות להקל. ע"ש. ואין לומר בזה סב"ל נגד מרן, וכמ"ש מרן החיד"א בספר שם הגדולים ח"ב (ליורנו תקמ"ו, דף צב).

נמצא שאף החיד"א "שחידש לנו בשם רבותיו" דאמרינן סב"ל נגד מרן, הרב עצמו הדר תבריה לגזיזה, שבמקום שמרן פסק בחיוב המצוה, ברוכי מברכין עליה, ולא אמרינן סב"ל.

וכן בשו"ת ישיב משה שתר"ג (סי' קנד) כתב, שבמחלוקת מרן הש"ע עם שאר פוסקים, כגון באתרוג אם הוא כשר, נקטינן כמרן להכשיר ולברך עליו, כיון שהמחלוקת במצוה ולא בברכה, דבכה"ג יש לתפוס להלכה כד' הרדב"ז הנ"ל. ע"ש. ומה שחלקו על הרדב"ז, זהו בדבר שלא נפסק בש"ע כדעת מי שמחייב המצוה. וכ"כ בגט מקושר, וכ"כ החיד"א בלדוד אמת, וכ"כ בשו"ת ויסמוך משה (דף יב), ובשו"ת שואל ונשאל ח"ד (חיו"ד סי' א), וכ"פ בזכרי

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

הגדול, אך גם זה אינו בגדר חיוב כלל, רק מהיות טוב אל תהיה רע, במקום מצוה דאו' וברכות שמברך על הסוכה.

ובקידוש, הדבר פשוט יותר, שהרי הקידוש על היין אינו אלא מדרבנן. ואף אם מדרבנן היין מעכב כשיש לו יין, מ"מ על השיעור עצמו הדבר הוכרע ע"פ המנהג הקדום שיש כאן שיעור יין, וממילא מועיל לקיום מצות דרבנן לקדש על היין, ושוב ודאי ל"ש לומר שחכמים העמידו דבריהם שלא יצא י"ח מה"ת. וגם מצד הברכה אין לנו לחוש, אחר שכן המנהג מדורי דורות.

גם האדמו"ר מגור בעל הפני מנחם העיד שהגביע של אביו בעל האמרי אמת היה כשיעור הגר"ח נאה. [ראה בהסכמה לספר מדות ושיעורי תורה].

וכ"כ בשו"ת משנה הלכות (ח"ח סי' קצד), וכתב עוד שגם הגביע של האדמו"ר מצאנו היה כשיעור הגר"ח נאה, וידוע עוד דהכוס של הגר"א הוא כוס שיעור פשוט, [ובספר מעשה רב (סי' קה) איתא שמדדו לפני הגר"א כשיעור הגדול. ואולי בתורת חומרא וגם לא לאחרים]. ואיך נאמר שכל העולם כולו חכמים וגאונים וצדיקים כולם שכחו השיעור שקבלו ונהגו בו יום יום ואבותינו מסרו לנו, ואב מסר לבנו עד משה רבינו, וכן ראינו אצל רבותינו הצדיקים והחסידים תלמידי בעשה"ק והצדיקים והחסידים תלמידי הגר"א, וגם הצ"ח בעצמו אינו אלא כמסופק, ולפני המלחמה רוב ורובא דעלמא ורובא דרובא לא נהגו בחומרא זו, ואולי אחד מיוחד לעצמו בצנעא, אבל כולא דעלמא יצאו ביד רבותינו.

גם הגרש"ז אויערבך [הובאו דבריו בקונט' שיעור הרביעית (עמ' 10) ששמע כן מפיו] העיד, שאחיו הבכור של החזו"א הרב מאיר קרליץ קידש על גביע שירש מחותנו החשק שלמה זקן הרבנים בוילנא והיה כשיעור הגר"ח נאה. גם בספר הליכות שלמה (ח"ב סי' צ) כתב הגרש"ז,

ע"כ. ובפשטות יצטרך לחזור ולקדש, ולכאורה צ"ע שהרי עכ"פ סב"ל. וכ"ש שהמנהג הקדום היה כפי שיעורי הגר"ח נאה.

ובאמת דמעיך הדין אין צורך להחמיר כשיעור הנקרא שיעור "חזון איש", וגם בקידוש של ליל שבת שהוא מה"ת, לפי שהמסורת שבידינו בענין השיעורים היא מסורת קדומה ומוצקה, וכל שכן שהיא מבוססת היטב על פי גדולי עולם דור אחר דור. ואפי' במקום מצוה מה"ת, אין צורך להחמיר, כיון שאין ספק אצלנו בזה. וכמו שביאר מרן אאמו"ר בכמה דוכתי. [ולמרות גדלותו של פאר הדור החזו"א זיע"א, עכ"ז כך היא דרכה של תורה, ופשט].

וגם הגר"י פישר (ראב"ד העדה החרדית, בחוברת המעיין תמוז תשמ"ח, במאמרו של הר"ר אברהם גרינפלד, פרופ' לפסיקה) תפס שלא כדעת החזון איש, וכתב, שהביצים שלנו לא נתקטנו והם הם גודל הביצים אשר היו בזמן חז"ל, וכבר כתב רב שרירא גאון שמדידת הנפח מבוססת בעיקר על הביצה, והדעת נוטה שמדידת הביצה שלנו נשארת הקובעת להלכה. ע"ש.

ובספר ברית עולם להגר"ב זילבר (הל' קידוש אות מ' מא) כתב ששיעור רביעית י"א שהוא גרם לערך, וי"א שהוא 120 כפי שמקובל בשם הגרש"ז, וי"א 150. ומכל מקום אפי' לפי שיטה זו לענין שתיית הכוס בודאי יש לסמוך להקל שלא ישתה אלא כמלוא לוגמיו ידידה אף שלא יעלה רק לערך שליש הכוס, [כמ"ש בבה"ל סי' רעא סוד"ה של רביעית]. ומי שקשה לו לשותות הרבה יש להקל לו בשתיית 40 גרם, כמ"ש בשיעורים של תורה. וסיים בברית עולם, שכל אדם צריך להחמיר בשיעור רביעית שהרי יין מצוי ולענין שתיה אינו צריך לשותות יותר ממלוא לוגמיו ידידה.

אולם האמת, שהמסורת ברורה בידינו כפי השיעור הקטן, ואין לנו כלל ספק בזה, ולכן אינו נכון לומר שכל אדם צריך להחמיר בזה. אלא דבשיעור סוכה נכון שלא יעשה כ"כ מצומצם, ומהיות טוב ראוי לעשות כפי השיעור

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

והמחקר הנ"ל מוכיח הדברים בבירור. וכ"מ בתשובה"ג בארצה"ג (ערוכין סי' קסז).

ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק ג' סימן עו) הביא עוד מהגראי"ה קוק ז"ל, שהעיד שמצאו בזמן האחרון ביצים חנוטות במצרים, שהמומחים מעידים ע"פ בחינות ברורות שהם ביצי תרנגולת, וגדלם הוא כמו הביצים שבזמנינו. ומוכח שלא נתקטנו הביצים. ע"ש. ועי' בביאור הלכה (סי' רעא) שכתב להוכיח שלא נתקטנו הביצים. ועיין בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קכז) שאפי' אם נתקטנו הביצים אין לנו אלא הביצים שבזמננו, שכן נאמרה הלכה לשער בכל דור ודור לפי הביצים שבאותו זמן.

ועיין בערוך השלחן (או"ח סי' קסח ג') שכתב, שיעור כזית הוא חצי ביצה, וכבר כתבנו ביו"ד (סי' שכד) ששלשה גדולי עולם אמרו לכפול עתה כל השיעורים מפני שמצאו בשני שיעורי חלה שכתבו רבותינו, והיינו שיעור אחד בביצים, ושיעור אחד באצבעות, והמה סותרים זא"ז. ולכן אמרו דביצים שבזמנינו נתקטנו עד מחצה מהביצים שהיה בזמן חכמי הש"ס. ולכן עתה שיעור כזית כביצה, ורביעית כפי שג' ביצים מטילים מים [נוב"י והגרא"ה והגר"ז]. וכן נוהגים כל היראים לדקדק בכוס קידוש והבדלה. ולפ"ז גם כזית הוי כביצה. אך אחד מגדולי הדור חלק עליהם [שו"ת חתם סופר סי' קכ"ז] ואנחנו ביארנו שם ג"כ דהביצים ג"כ שוין, אלא שהביצים בכלל אינם שוים זל"ז, ולא ממדינה למדינה, ודבר זה ביאר התשב"ץ (ח"ג סי' ל"א) וז"ל: כי האצבעות שוות הן בכל המקומות וכו', והוא יותר מכון ממדת הביצים שאינם שוות בכל מקום וכו'. עכ"ל.

וכ"כ התשב"ץ בספרו יבין שמועה וז"ל: ואני תמה מהמודדים בביצים שלנו, לפי שאין כל המקומות שוין בביצים, שיש גסות כבארצות אדום, ויש דקות כבארצות ישמעאל. עכ"ל. וכן שנינו בכלים (פ"ז מ"ו) וכו'. ועוד הבאנו ראיה מהחוש שא"א לומר כלל דכזית הוי כביצה שלנו, שהרי חז"ל אמרו דבית הבליעה מחזיק

עיקר ההוראה היא כמו שבירר הגר"ח נאה בספריו. ע"כ.

וראיתי מובא (מסורת שאבדה עמ' קצו) עדות, על הגביע של האור שמח וכן של אביו של החזו"א שהיו כפי שיעור הגר"ח נאה, ושהראו זאת לחזו"א, ואעפ"כ לא קיבל.

ובקובץ תשובות (ח"ב סי' ל) להגרי"ש אלישיב כתב: כבר הודעתי דעתי שהשיעור המקובל ושכן נהגו ונוהגים הוא השיעור של הגר"ח נאה.

ובמשנה הלכות שם סיים, שיותר טוב לסבול דוחק קצת בסוגיות מאשר שנצטרך לשינוי מעשה בראשית ולומר שנשתנו העתים ונתקטנו הביצים ולא נתקטנו בני אדם, שהוא באמת דבר זר וקשה מאד לומר ומתי נתקטנו, וידוע דלפי הבקאות והמציאות הידועות לנו ליכא שינויים במעשה בראשית, וכבר כתב הריב"ש שמזמני המשנה לא מצינו שינוי במעשה בראשית, וגם והרמב"ן (פ' נח) כתב דכל אמות הם אמות התורה לא נשתנו ולא ישתנו, ועוד דהרי על בני אדם גם החולקים מודים שלא נשתנו רק הביצים ומה נשתנה תרנגולת שנשתנו עליה סדרי בראשית ומולדת ביצים קטנים יותר משאר בעלי חיים והאדם ולפענ"ד זה תמיהה עצומה ודוחק גדול. אך למ"ש אתי שפיר הכל, ששום דבר לא נשתנה, אלא שאנן ב"ה אוכלים הרבה, ונשמך האגודל מהבשר שעליו, אבל העצם לא נשתנה והמדידה הוא מן העצם. עכ"ד.

וחוקר אחד [ראה תחומין לב עמ' תטו] כתב, שבעיר אחת היתה התפרצות הר געש לפי כאלפיים שנה, עיר פומפיי שכוסתה כולה בהתפרצות הנז', ומצאו בחפירות ביצים אחדות ששרדו עם הקליפה לפני שנים רבות, ונמצאו שאינם גדולות יותר מביצה הערבית של ימינו, ודלא כדברי החזון איש שנתקטנו הביצים. וסייעתא לדברי רב שרירא גאון (אוצר הגאונים ביצה עמוד 1) שחכמים נתנו שיעור לביצים ופירות שמצויים תמיד, "ואין לחוש שנשתנו".

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

הוא 2 ס"מ. עכ"ד. וכן בספר וישמע משה (עמוד תל) כתב בשם הגריש"א, שדעתו כפי שיעור הגר"ח נאה אף לקולא.

ובשו"ת משנה הלכות שם כתב, שהוא פשוט ומקובל מכל גדולי פולין וליטא שלא היו מחמירין כשיעור הצל"ח, ורבותינו כבר ידעו מכל אלו וכו', ואעפ"כ ראה ראינו מרבתינו ואבותינו דור אחר דור גדולים גאונים וצדיקים, שלא החמירו בשיעורין ולא הלכו בהן להחמיר אלא להקל, וגם הצל"ח ה' לו לפלא שאנן נוהגין כשיעור קטן, ועכ"פ כן היה המנהג גם בזמנו. וגם הצל"ח בעצמו אינו אלא כמסופק הגם שבאו גדולי האחרונים ופלפלו בדבריו, מ"מ למעשה ראינו שלא נהג עלמא לשנות שיעורי אבותינו מה שגבלו לנו רבותינו הראשונים. ולפני המלחמה רוב ורובא דעלמא ורובא דרובא לא נהגו בחומרא זו, ואולי אחד מיוחד לעצמו בצנעא אבל כו"ע יצאו ביד רבותינו. והיאך לא נחוש לזילותא מאבותינו וכו'. ובע"כ דס"ל דהשיעור הוא שיעור פשוט וזה לפענ"ד ברור כשמש. עכ"ד.

וע"ש שהאריך בזה שהשיעורים לא נתקטנו, והביא כמה ראיות לזה. ושם (ח"א סי' שפ) כתב שמבואר בריב"ש (רצה) שלא נתקטנו בנ"א מזמן המשנה וממילא לא נתקטנו השיעורין. ע"ש. ובת' הגאונים (שע"ת לייפציג תרי"ח סי' מו) דלכך תלו חכמים ז"ל השיעורים בביצים ובפירות לפי שהם קיימין בכל עת ואין משתנים. והאריך בזה עוד בח"ד (סי' טו). ושם (סי' קיח). ובח"ה (סי' קנא). ובח"ז (סי' קמט).

ובס' דברי יחזקאל משינאווא (סי' יג) כתב, שהצל"ח והחת"ס מדדו באגודל, אבל אנן צריכין למדוד באצבע בינוני והאריך קצת. וכ"כ בעל שארית יהודה, שגם הגר"ז חזר בו לענין שיעור הגרם. וכן בס' שיעורי מקוה (עמ' פז) מפורש שחזר בו הגר"ז מזה. וי"א שגם הצל"ח חזר בו, ע' בתשובת יהודה יעלה (י"ד סי' רה) שהביא שבעל תשובה מאהבה [והוא בשו"ת תשובה מאהבה ח"ג דף סח ע"ב] התווכח עם

כביצת תרנגולת, ולדבריהם היה כשני ביצים שלנו, והחוש מכחיש זה. אלא ודאי דגם עתה כחצי ביצה בינונית הוה שיעור כזית. וכן עיקר. ונפ"מ גם כן לענין שיעור גובה הדפנות בסוכה, דאמנם בילקו"י מועדים נתבאר דטוב להחמיר שיהיה גובה מטר, כפי שיעור החזון איש. אבל בחזון עובדיה על הלכות סוכות לא הזכיר חומרא זו, דפשוט היה לו דשיעור טפח הוא ח' ס"מ כפי שהיה המנהג הקדום. ויילקו"י מועדים הודפס בשנת תשמ"ז, ובמשך השנים נתברר הדבר יותר. ואכמ"ל. ושם כתב, שודאי הלכה כהשיעור הקטן, ושיעור סוכה הוא 80 ס"מ. ורק מהיות טוב נכון לעשות כשיעור הגדול שהוא 100 ס"מ. ע"ש.

ובשו"ת שמש ומגן (ח"ב או"ח סימן עג), הביא מאחד מגדולי רבני מרוקו, הגאון ר' ידידיה מונסוניגו זצ"ל בספר דבר אמת (סי' א), שהביא דברי הרב פחד יצחק (אות מ) דפשיטא כביעתא בכותחא שאין מקום לערער שמא רז"ל שיעור בשיעור גדול משלנו, שאם אמת היה הדבר, לא הוה שתקי כל הפוס' ראשונים ואחרונים קמאי ובתראי מלהודיענו כל זאת. וכבר חכמי ב' ישיבות הדפיסו לוח המידות, והאריכות בדברים כאלו רק למותר. עכ"ד. וע"ש שכ"ה דעת רה"ג (ליק סימן צה) ואביו רב שרירא גאון (תג"א. מדעי היהדות ח"א סימן סב. ירושלים תשכ), שרבותינו נתנו שיעורים בביצים ופירות שמצויין תמיד ואין לחוש שנשתנו. ע"כ.

ובספר שבות יצחק (פסח מהד' תשע"ב עמוד רעג) כתב בשם הגריש"א, שמנהג ירושלים כפי השיעור הקטן, ולכן יש להפריש חלה בברכה על השיעור הקטן, וגם העולים ארצה מחו"ל ונהגו שם כדעת גדולים אחרים כמו האגרות משה, כאן צריכים לנהוג כמנהג המקום ולהפריש חלה בברכה על השיעור הקטן, ולא יבטלו את הברכה.

וכן בספר יבקש תורה (ד' מינים עמוד 22) כתב בשם הגרי"ש אלישיב, מנהג ארץ ישראל מקדמת דנא כשיעור הגר"ח נאה ששיעור גודל

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

רבו, ונענע לו בראשו, ונראה כהודה לו. ובעל תשובה מאהבה היה אדם גדול תלמיד נאמן לרבינו הנוב"י, וראב"ד בב"ד שלו, וח"ו לומר עליו שכתב רק דברי היתול ח"ו והביאו בספרו, ובפרט כי הוא דבר גדול נוגע לרבים וענין של מכשול, והיה לו עכ"פ להנוב"י לומר לו בפירוש שאינו מסכים לו, שלא יבואו לטעות בדבריו. עכ"ד.

גם בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' ס) כתב, דכבר ידוע בין הפוסקים דאין להכחיש דסתימת הטור וש"ע בכמה דוכתא דלא נתקטנו השיעורים, (ע' או"ח תנו' בטוש"ע דדי במ"ג ביצים לענין שיעור חלה, וכ"ה ביו"ד סי' שכד בש"ע ורמ"א), וכ"ה לפי חשבון הדרהמים שנתבאר שם, וכ"ה במג"א ופמ"ג והפוס' (או"ח סי' רי) דשיעור רביעית ביצה ומחצה להלכה למעשה, וזה פשוט הש"ע (סימן תפז) שדי עכ"פ בחצי ביצה, ואין לומר בשום אופן שמימות סתימת הש"ע עד היום נתקטנו הביצים, שזה דבר שהחוש ודעת מכחיש, וע"כ שכל גדולי הפוסקים והש"ע לא נחתי לזה. (וע"ש למעשה שלכתחלה בדאו' מחמירים כד' הצל"ח והחזו"א). וע"ע באורך בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' קי). וע"ע בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ד או"ח סי' לב).

גם בספר ברכת יצחק (שבת א' עמוד רמז), הביא דברי החזו"א בענין הדרהם, שאפשר שנשתנה הדרהם, והעיר על דבריו, שהרי מקובל אצל כל חכמי הספרדים להורות כדברי הרמב"ם בדרה"ם, ומברכים ואין חוששים אפי' לספק ברכות, אע"פ שחכמי הספרדים חוששים טובא בספק ברכות. וכתב עוד, דמ"ש הקה"י (סימן ג סק"ח) להשיב ע"ז, שהקיבוץ של הספרדים היה קטן מאד במצרים ובארה"ק, וכיון שהיה מצומצם מאד בקהל קטן כזה אפשר להשתקע בקל שינוי בדרהם, הנה לא זכינו להבין ד"ק, דאטו רק בתר מצרים אזלינן, הלא גם בארם צובה וטורקיה ועירק ועוד מקומות, שבכולם ישבו גדולי עולם חכמי ספרד, כמו המשנה למלך והחקרי לב והחיד"א ומהרי"ט אלאזי

והבן איש חי וכו' וכו', היאך עד אז לא נודע לכל הנך גדולי עולם כלום. וכן מה ישיב על כל חכמי צפת [לפני ארבע מאות שנה] שהיו מגדולי עולם הספרדים, ואז היו ג"כ חכמי ירושלים מגדולי עולם, אטו כולם לא הניחו דעתם על דבר חשוב כזה כמו המידות. ועוד שמצינו שחכמי ארם צובה עצמם עמדו על הסתירה בין המשקל למידה, כמו שהביא בקהלות יעקב גופיה שם מתשובת אבקת רוכל (סימנים נב גג), ואין כל גדולי הדורות של הספרדים לא עמדו על הסתירה שיש בין המשקל למידה, והמשיכו בהוראתם להורות בתר הדרהם בין להקל בין להחמיר, ולא התעוררו כולם לדעת מה האמת. וזה ודאי תימה גדולה לומר כן.

ועוד, שהרי גם לאחר שהצל"ח פירסם את חידושו, גדולי הדורות, כמו מרן החיד"א והגר"ח פלאגי והזב"צ והגר"ח וכו' וכו' שידוע עוצם בקיאותם בספרי האחרונים, לא חזרו בהם והמשיכו בהוראתם, ובע"כ שמע מינה דלא שמיע להו כלומר לא סבירא להו לדברי הצל"ח. ועוד צ"ע, מדוע גדולי אשכנז עד הצל"ח לא עמדו בשינוי זה. ומאחר שגם החפץ חיים כתב שהדברים סותרים ואין בירור גמור, ובפרט בענין המדות שאינו מבורר היטב אין למדוד, אם כן קשה לדחות את המנהג שהוא מבורר היטב בעדותו מכח מדידה. ע"כ. ודפח"ח. [וראה עוד בס' ברכת יצחק שבת ח"ה מה שהאריך בענין השיעורים].

ומ"מ כבר נתבאר דמה שסיים בברכת יצחק שם בשם הגר"צ אבא שאול, דבענין שיעורי המידות בשל תורה צריך להורות לחומרא, להנ"ל אינו מובן אמאי הכריע כוותיה לאחר שהאריך לבאר שהעיקר כמנהגיננו. ודו"ק.

ומרן אאמ"ר מעודו היה מעורר על כך, דא"א לסתור את המסורת של כל גדולי הדורות. ובשו"ת יחיה דעת (ח"ד סי' נד) השיב ע"ד החזו"א, שבאמת כבר כתבו האחרונים ששיעור

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

אוקיות קמח, ובזכרוני שמנהג זה הוא מלפני יותר מחמשים שנה ומיוסד על פי דברי הרמב"ם ומרן הש"ע, שמשקל תק"כ דרהם קמח חייב בחלה, ושבע אוקיות יש בהן עודף חמשה דרהם על שיעור תק"כ דרהם.

וכן היה המנהג מוחזק בירושלים מזמן גאוני ארץ תקיפי דארעא דישראל מדורי דורות, וחלילה לשנות דבר מכל מה שנהגו בימי גאוני עולם, ויזהרו בגחלתם שלא יכוו ח"ו. וכן יקום לדורות. ע"כ. [ובספר שיעור מקוה הנ"ל הביא עוד עדויות מכמה גאונים שכולם יעידו יגידון שמנהג ירושלים להפריש חלה בברכה משיעור תק"כ דרהם קמח]. ע"כ.

וע"ע בספר הליכות עולם ח"ו (פרשת פינחס אות ה) בענין גובה המעקה, שלפי המקובל בידינו ע"פ שיעורי הגר"ח נאה היינו 80 סנטימטר, שכל טפח הוא 8 ס"מ. ומ"מ מהיות טוב נכון לחוש בדיון מעקה לסברת החזו"א שהאמה 58 ס"מ, משום דחמירא סכנתא מאיסורא. ויוצא שעשרה טפחים הם קרוב למטר, 97 ס"מ. ומ"ש בספר בירור הלכה (חור"מ עמ' רסג) ע"ד הגר"ח נאה שאין דבריו מתקבלים על הדעת, ושכן שמע מאיזה מורי הוראה מובהקים, כל דבריו אין להם שחר, ואין להשגיח בהם כלל. כי יסוד דברי הגר"ח נאה הוא ע"פ המנהגים המקובלים אצל גאוני ספרד, שהיה הרב מקורב אליהם. ובצדק ובאמת יסודם. והמערערים עליהם הוא משום שלא ידעו בארצותם בגולת אשכנז השיעורים שקבע לנו מאור העולם הרמב"ם. ומניה לא תזוע. ע"כ מהליכות עולם שם. וע"ע במה שכתבנו בילקו"י שובע שמחות ח"א (חופה וקידושין) בהלכות מעקה.

ושמענו מפי מרן אאמו"ר זיע"א שאמר, כי יש מחמירים מפני שלא היו יודעים מה זה דרהם, אבל הגר"ח נאה זצ"ל הוא היה מצוי אצל הספרדים והעיר על החזו"א ע"פ המסורת שיש בידינו דור אחר דור. וגם בשיעור חלה, שהחזו"א הצריך שני קילו וחצי, אחר שלא ידע

הדרהם שכתבו הרמב"ם ומרן הש"ע וסיעתם לא נשתנה כלל במשך כל הדורות עד זמנינו ועד בכלל. וכן עיינו הוראות אצל כל גדולי הדור שלפנינו שהיו משערים שיעור כביצה ושיעור רביעית ושיעור חלה במשקל הדרהם, כדברי הרמב"ם והש"ע, והקבלה והמעשה הם עמודים גדולים בהוראה, כמ"ש הרמב"ם (בפ"י מהלכות שמיטה ויובל ה').

ושם (ס' נה) כתב עוד, שהצ"ח ועוד שנסתפק בזה, הוא מפני שבמדינותם לא נודע כלל שיעור דרהם, אבל במקומותינו שהדרהם ידוע ומפורסם (שהוא משקל פרוטה הנקראת מיל בזמן המנדט הבריטי). והכל יודעים שמשקל האוקיה שהשתמשו בה בירושלים ובתל אביב וסביבותיהן, היה שבעים וחמשה דרהם, דהיינו 240 גרם. [וכן בזמן הגאון רבי מיוחס בכר שמואל בעל פרי האדמה היה משקל האוקיה 75 דרהם, וכמ"ש בספר פרי האדמה (ח"א דף קמא.). וכמו שהיה ג"כ משקל האוקיה בזמן בעל כפתור ופרח, בבית שאן וסביבותיה].

וכן המנהג פשוט לשער במשקל הדרהם כל שיעורי התורה, כזית וכביצה ורביעית וחלה ופדיון הבן וכו'. לפיכך אין כל ספק בשיעורין שלנו. ואין ספק שאילו ידעו גאוני אשכנז הנ"ל השיעור שכתב הרמב"ם במשקל הדרהם, ברור מאד שלא היו מטילים שום ספק בדבר, כי מי לנו גדול ממשה, שעליו אנו סומכים להלכה ולמעשה ומי ירהיב עוז לחלוק על דבריו ולבטלם אפילו להחמיר וכל שכן להקל. לפיכך הדבר ברור ששיעור חלה הוא תק"כ דרהם, וכאשר הורה לנו רבינו הגדול הרמב"ם, ואף מרן הקדוש העלה כן על שלחן מלכים בשלחנו הטהור.

וכן העיד בגדלו הגרצ"פ פראנק, רבה של ירושלים, והובאו דבריו בתחלה ספר שיעור מקוה (וכן בקובץ הצבי ישראל עמ' שכג), בזה"ל: ידוע ומפורסם ששיעור חלה בברכה כפי מה שנהגו בירושלים ת"ו מאז ומעולם, הוא שבע

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

וכן בתוס' (יומא פ: ד"ה וחצי) בענין גזירת י"ח דבר שגזרו שהשוותה משקה טמאין טמא, גזרה שמה יכניס אוכלין של תרומה בשעה שעדיין יש רביעית משקין טמאין בתוך פיו. ואף שבית הבליעה אינו מחזיק יותר מביצה אחת, ושיעור רביעית הוא כביצה ומחצה עם הקליפה, מ"מ בתוך הפה יכולין שפיר להכניס הרבה יותר מזה. והנה לפי ראות עינינו הוא כמעט מן הנמנע שיהא אפשר לפתוח את הפה ולהכניס אוכלין וישאר עדיין בתוך פיו משקין בשיעור זה, ועכ"פ תמוה אם נאמר כמו דנקטינן ששיעור רביעית הוא בערך 90 גרם [או 150 גרם], דאף אם נאמר דמ"מ אפשר למיעבד טצדקי ולהכניס מאכל לתוך פיו מבלי שיחסר מעט משיעור רביעית, מ"מ איך הקשו שם בגמ' היינו הך וכו'. ומ"מ צ"ע, דאם השיעור של רביעית הוא כ"כ הרבה, איך עשו גזירה מיוחדת על דבר שהוא כמעט בלתי אפשרי. עכ"ד. ועתה שמצאו ששיעור הדרהם הוא קטן יותר ממה ששיעור הגר"ח נאה, א"ש טפי. והגרשז"א גופיה שמע על כך והורה ששיעור רביעית הוא לכל היותר 75 גרם, ששיעור הדרהם הוא 2.8 גרם. ויש ששיעורו שיעור הדרהם 2.7 גר', ויש ששיעורו 3 גרם, ועל כן נכון תמיד לשער ע"פ 3 גר' לצאת ידי כולם, ועפ"ז שיעור רביעית הוא 81 גרם.

בברכת התורה ולומדיה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

מה זה דרהם. ובזמנו הרבנים האשכנזים לא הסכימו עמו, אחר שבירושלים נהגו כדעת מרן מדורי דורות. ולפני כשבעים שנה צורפים רבים אמרו שהם יודעים מה זה דרהם, והוא כפי מנהגינו.

ובתשובה"נ (ח"ג סימן שלד) הביא שהגביע של הגר"י סלנטר היה ג"כ כפי השיעור הקטן של הגר"ח נאה, ודלא כשיעור חזון איש. וגביע הזה עבר בירושלה להגה"צ הר"א דסלר בעל המכתב מאליהו, וכשיבקש להחמיר בתוך ביתו כפי שיעור חזון איש, לא הניחתו אשתו הרבנית, כדי שלא יחמיר יותר מהגר"י סלנטר.

וז"ל מרן אאמו"ר זיע"א בהסכמתו לספר ברוך שאמר. "מה שכתב בפרק ט"ז סעיף ל"ז בהערה, דברי מי שאומר שאין לברך לישב בסוכה אלא על אכילת פת ששיעורו כשני ביצים. תמיהני על כת"ר שהביא דברים הדחויים מהלכה, שידוע שהאומר כן מערער על כל מסורת השיעורים שלנו להקל ולהחמיר, ואין לחוש לדבריו כלל, שבא לקעקע כל יסוד השיעורים הברורים שבידינו, מזמן הרמב"ם ומרן הש"ע עד ימינו, וכל האחרונים שלנו גדולי ספרד, מעידים בגדלם על השיעורים שבידינו, והמחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהים, שהקבלה והמעשה הם הם עמודי ההוראה, וכל הפורש מהם כפורש מן החיים. ע"כ.

וראה עוד להגרשז"א במנחת שלמה (ח"א סימן צא אות ז) שהעיר בענין שיעור רביעית ע"פ מה שכתבו התוס' (שבת יד. ד"ה זימנין) והתו"י (שם)

א סימן פו

אם מותר להוציא ס"ת אחר התפלה בשמחת תורה, באמצע ההקפות, כדי לקרוא את פרשת וזאת הברכה, בשביל אלו שלא עלו לתורה

אודות השאלה אם מותר להוציא ספר תורה אחר התפלה בשמחת תורה, באמצע ההקפות, ולקרוא בו מפרשת וזאת הברכה עד סוף ולאשר

ב"ה. תשרי תשע"ו

לכבוד הגאון רבי שליט"א
שלום וישע רב,

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

אמר, בברכות. לצורך בחורים ששמעו את הקריאה אך לא עלו לתורה.

העצה היא שכבוד ראש הישיבה יפנה לעשרה בחורים [או ששה] ויבקש מהם שיצאו מביהמ"ד אחר תפלת שחרית, קודם קריאת התורה, ולא ישמעו את הקריאה כלל, ואחר כך באמצע ההקפות, יכנסו לחדר צדדי הבחורים שלא עלו לתורה, יחד עם אותם בחורים שלא שמעו את הקריאה כלל, ויוציאו ספר תורה אחד עבורם, ויקראו את כל פרשת וזאת הברכה, וכשמגיעים לקטע של "ולאשר אמר" יוכלו לחזור על קריאה זו כמה וכמה פעמים, ויעלו גם הבחורים ששמעו את הקריאה ולא עלו לתורה, ואחר כך יעלה אחד שלא שמע את הקריאה כלל, לקריאת מעונה, וכן יעלה משלים וכו'. ויאמרו קדיש.

והנה האבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות) כתב, ומצאתי כתוב בתשובת שאלה להר' שמואל ב"ר גרשון וזה לשונו: ומה שהוגד לך כי כשנפטר הרמב"ם ז"ל שנכנסו הקהל לבית הכנסת וקראו ברכות וקללות, והפטירו בנביא משה עבדי מת, כן שמענו. וגם אבא מורי ז"ל כתב בהלכות אבל, ששמע כי שנפטר רבינו שרירא אביו של רבינו האי, קראו באותו שבת בפרשת (במדבר כז, טז) יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר וגו', והפטירו (מ"א ב) ויקרבו ימי דוד למות. ובמקום פסוק ושלמה ישב על כסא דוד, קראו והאיי ישב על כסא שרירא אביו, ותכון מלכותו מאד. ע"כ.

ולכאורה משמע שהיו נכנסין לביהמ"ד מוציאין ס"ת וקורין בו, אך לא נתבאר להדיא במה איירי, אי איירי שהיו קורין בתורה בברכות או לא, וכן לא נתבאר אם נהגו כן באותו יום בתפלת שחרית, במקום שרגילין להוציא ס"ת ולקרות בו, או שנהגו לקרוא בתורה באותו יום במשך היום לאחר התפלה. אלא דלכאורה אם יוציאו ס"ת אחר התפלה, יש לחוש בזה מפני הנכנסין ויוציאין, שיאמרו כי מצאו פגם בס"ת הראשון וכו'.

ועיין בב"י סימן תקסו (ד"ה כתב מהרי"ק) שהביא מ"ש מהרי"ק בשרש ט', מעשים בכל יום כשאין הכהן מתענה יוצא הכהן מביהמ"ד ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה. ונראה מדבריו שאין עומד לקרוא בתורה מי שלא התענה. עכ"ל הב"י. ובס' תקון יששכר [שהיה בזמן הב"י] כתב, שמקומות שקורין בהם המגילה ב' ימים מפני ספק אם הם עיירות או כרכים, אף שאין מברכים על המגילה ביום השני, מ"מ מוציאין ס"ת וקורין בו בברכות כמו ביום הראשון. וכתב, שהרצו הדברים בפני מרן הבית יוסף והסכים עמהם. ע"ש. ואמנם התם בספק פורים. ואין ללמוד לזה לנ"ד. וראה בחזון עובדיה על הלכות פורים מ"ש בזה. וע"ע בחזון עובדיה על הלכות פסח, עמוד ג', מ"ש לענין קריאה בתורה בפרשת הנשיאים מר"ח ניסן, שיש נהגו לקרוא ולברך. ודחה מנהג זה.

וגם מדברי הנודע ביהודה הנ"ל אין ללמוד לנ"ד, דהכא אינו בקביעות, וגם אם הכל יצאו ידי חובת הקריאה, לא יוכלו להוציא שוב ולחזור הקריאה. ולא מהני כוונה שלא לצאת, דאין זו חובת יחיד, ואינו שומע כעונה ממש, אלא חובת צבור. ראה רמב"ן מגילה ה.

והנה המג"א (בסוף סימן ס"ט) הביא בשם המשפטי שמואל, שאם הוציאו הראשונים ס"ת וקראו בה, אין לשניים להוציא ס"ת פעם אחרת ולקרות בה. ע"כ. וביאר בשו"ת נודע ביהודה (הני"ל) שלא כתב דין זה לדינא, אלא כתבו ליישב המנהג שנהגו שם, שלא להוציא ספר תורה פעם אחרת, והשואל שהיה ג"כ גדול הדור שהוא הנזכר בשאלה הקודמת, שם כתב שלא מצא שום סמך למנהג. והמשפטי שמואל השיב לו, שגם הוא לא שמע טעם למנהג, אלא שאעפ"כ אין לדחות שום מנהג. ולראיה קצת יש לחוש להוציא ס"ת מפני הנכנסין ויוציאין שיאמרו כי מצאו פגם בס"ת הראשון וכו', ועוד כתב טעם אחר שמפני שאלו פשעו ולא באו בשעת התפלה, חשיבא הוצאה שלא לצורך

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

תשובה על זה, דא"כ לא יהיו רשאים להתחלק לחרורות לקרות בתורה, ונימא כיון שבהכ"נ מחזיק את כלם יהיו כלם באותה בהכ"נ, הא ודאי ליתא, וכל אחד רוצה לזכות בעליית התורה, והם לא נתכוונו לצאת בכרכות של הראשונים, ובפרט לדין שכל אחד מהעולים מברך, א"כ שום אחד אינו מכוין להוציא אחרים בברכתו, והרי/מבואר בסימן ו' בסופו לענין ברכת השחר שאין בזה שום חשש.

וע' במאמר מרדכי (סימן תקסו סק"ה), ולמרן החיד"א בברכי יוסף (סימן קלה סוף אות ב'), ובגנת ורדים (אורח חיים כלל א' סימן מט) ובשו"ת יביע אומר חלק ח' (אורח חיים סימן יד), ובהליכות עולם ח"א (עמוד רלב). ובחזון עובדיה על הלכות פסח בדיני קריאת פרשת הנשיאים, ראה שם בפנים.

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

וכו'. אולם במקום שאין מנהג, אין לחדש מנהג זה למחות מלקרות שנית אינו נכון. וכ"ז אני כותב לרווחא דמילתא, אבל באמת אין זה דומה כלל להא דמהר"י מינץ ולא להא דמשפטי שמואל, כי הם דיברו במקרה שאירע שלא התפללו עם הציבור. וכן בהאי דמשפטי שמואל שאיחרו זמן תפלת מנחה בשבת, ובוה שייך לפגם, שייאמרו שהראשונים לא התפללו כהוגן, או שייאמרו שהספר הראשון לא היה הגון, אבל בדבר שהוא מנהג קבוע תמיד, להתפלל כת אחת, ואח"כ כת שניה, לא שייך פגם שהם רואין שכן מנהגם תמיד. ואין כאן שום חשש פגם. וכן אני נוהג בבית הכנסת של בחורים שבביתי, שבכל שבת שחרית יש לי מנין הבאים להשכמה, ואנחנו מתפללים שחרית, ושוב באים הבחורים וכל השייך להם, ומתפללים שנית, ואני מניח החזן השני במקום שעמד הראשון, כי לא שייך בזה פגם כלל, ולחשש אורחים באיסור קל לא חיישינן לאורחים, ק"ו כאן שאין כאן שום נדנוד איסור. ועל דבר גורם ברכה שאינה צריכה אין צריך

א סימן פז

פאה נכרית לנשים נשואות

הרבים, אך מלבד שמצינו בירושלמי להדיא שמפורש לאיסור לצאת לרה"ר בפאה נכרית, הנה רבים מהאחרונים הבינו בדעת השלטי גיבורים גופיה שלא התיר אלא בחצר, אבל לא עלה על דעתו להתיר ברה"ר. ועוד, דגם המשנה ברורה שהסתמך על הפמ"ג שהתיר פא"נ ברה"ר, הנה מצינו להפמ"ג גופיה דהדר הוא לכל חסידי וחרז בו לאיסור. ועוד, דאף להפוסקים שהתירו לצאת בפא"נ לרה"ר, לא התירו אלא בפא"נ של זמנם, אבל בפאות נכריות של זמנינו הנעשות במומחיות רבה ודמי ממש לשערותיה, ואינו נראה ככיסוי כלל. ועוד, דהיאך נוכל להעלים עינינו מדעת רוב ככל

בס"ד, ז' אייר תשע"ד

דברי ברכה

ראיתי גליונות הספר ,,,, בעניני צניעות האשה, כל כבודה בת מלך פנימה, מכתבים מאמרים וסיפורים מהחיים על חבישת פאה נוכרית ברשות הרבים, והשכיל המחבר ללקט ולערך ולהמחיש, בטוב טעם ודעת, את האיסורים והתקלות לאשה נשואה לצאת לרה"ר בפאה נוכרית. ובפרט לנשות יהדות ספרד. ובשו"ת יביע אומר ח"ה (אהע"ז סי' ה') נתבאר באורך שיש לאסור בזה מן הדין.

והנה יש הנתלים בדברי השלטי גיבורים, וסבורים שהתיר דבר זה גם לצאת לרשות

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

הפוסקים שאסרו לצאת בפאה לרשות הרבים. והרי כללי הפסיקה בידינו בכל דוכתא, לילך אחר רוב ככל הפוסקים המפורסמים, ואחר שהללו אסרו פא"נ, היאך נוכל להסתמך על מיעוט פוסקים אף אם בשאר ההלכות רבים הנסמכים על דבריהם.

וז"ל השלטי הגבורים שסביב הרי"ף, במסכת שבת (דף ס"ד: דף כ"ט. מדפי הרי"ף): "יראה מזה להביא ראיה וסמך לנשים היוצאות בכסוי שערות שלהן כשהן נשואות, אבל במקום קליעת שערן נשואות שערות חברותיהן שקורין קרינאל"ו בלע"ז, מזההיא דשנינו פרק במה אשה, שהאשה יוצאה בפאה נכרית בשבת, ופירושו המפרשים, כי פאה נכרית היא מגבעת ידבקו בו שער נאה והרבה, ותשים אותו האשה על ראשה כדי שתתקשט בשער, והתם באשה נשואה מיירי מתניתין, מדקאמר בגמ' דהטעם משום שלא תתגנה על בעלה, הרי דבנשואה מיירי, והרי פאה נכרית הוי ממש כעין אלו הקרינאל"ו ומשמע להדיא שמותרות בנות ישראל להתקשט בהן, דשער באשה ערוה דקאמר לא הוי אלא בשער הדבוק לבשרה ממש, ונראה גם בשרה עם השיער, אבל שיער המכסה שערך אין כאן משום שער באשה ערוה, וגם לא משום פרועת ראש. ונראה דל"ש שערות דידה ל"ש שערות של חברתה, כל עוד דעבידי לכסוי השער והן תלושות, אע"פ דקישוט הוא לה כדי שתראה בעלת שער, אין בכך כלום ושפיר דמי. ואע"ג דאמר' (בסוף פ"ק דערכין) דפאה נכרית המחוברת לשער ממש דהוי כגופה ממש, מ"מ לא נאסר בשביל כך לצאת בה ולהתקשט בה, דהא על כרחך אותן הצדקניות דקאמר התם, היו מתקשטות בפאות ההם. ובנשואות מיירי התם, דקאמר תנו שערי לבתי. ואין לומר שהיו משימות צעיף או מידי על הפאות נכרית, דא"כ מאי אהני ההוא קישוט, הרי כל עצמו של אותו קישוט לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות. ולכשתעין

סוף פ' קמא דערכין, ופ' מי שמתו דף כ"ד. בדברי רש"י שם, ובדברי הרא"ש, תמצא דאין איסור בשער אשה משום ערוה אלא במחובר לבשרה, וגם שהבשר נראה עם השיער כדאוקמינא. עכ"ל.

ויש לדון אם דברי שלטי הגיבורים איירי בחצר, ולטעמיה אזיל דאסר לאשה נשואה לצאת לחצר בגילוי ראש, או דילמא דאיירי גם ברה"ר. ואי נימא דקאי בחצר, הרבה קושיות שהקשו עליו האחרונים יתיישבו שפיר. אך אי נימא דקאי ארה"ר דברי המקשים יעמדו בכמה וכמה תמיהות.

וכ"כ גם בדרכי משה (אור"ח סי' ש"ג אות ו') וז"ל: מצאתי כתוב בהגהות אלפסי החדשים, מותר לאשה נשואה לגלות פאה נכרית שלה, ל"ש אם היא עשויה משערותיה, או משער חברתה. ואין שער באשה ערוה אלא דוקא שערותיה המדובקים בבשרה, אבל לא בתלושים עשויות לכסות שערותיה האחרות, אע"ג דעבדא לקישוט שתהא נראית בעלת שער. ע"כ. וכ"ה ברמ"א בהג' (אור"ח סי' עה ס"ב): וכ"ש שער נכרית, אפי' דרכה לכסות. [הגהות אלפסי החדשים]. ע"כ.

והנה בדברי שה"ג מבואר שהוא דן בשתי הלכות הנוגעות לפאה נכרית, לגבי דין "פרוע ראש" [דהיינו האם מותר לאשה "לצאת" בפ"נ מגולה]. ולענין לקרוא קריאת שמע כנגד שער פאה נכרית. ובתחלה הביא ראיה מהגמ' שבת שמותר לצאת ולהתקשט בפ"נ [וזה מדין פרוע ראש], ומסיים שאין בפ"נ דין שער באשה ערוה "וגם" לא פרועת ראש. ואח"כ הביא מהגמ' ערכין שפ"נ הוי "כגופה ממש", ולפ"ז צריך להיות לכאור' בפא"נ איסור פרועת ראש, וגם איסור שער באשה ערוה, וזהו היפך דבריו הקודמים. וע"ז כ' הש"ג, דלא מיירי בפ"נ מכוסה, דהגם שפ"נ הויא כגופה, מ"מ לא נאסר בשביל כך לצאת וכו'. דהא על כרחך אותן הצדקניות וכו' היו מתקשטות בפאות ההם וכו', אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

שגילחה (ושערותיה ודאי שמכוסות ברה"ר). ומאן יימר לן דשרי לצאת כך לרה"ר. נוטענת "מזוהמת" שייכת רק בבית ובחצר ששם בעלה רגיל לראותה בשערותיה, ואם תשים פ"נ במקומם לא ניחא ליה בזוהמא שיש בה].

והנה בש"ג לא מוזכר אפי' ברמז שהוא מיירי ברה"ר. אלא שהאחרונים למדו בדבריו דקאי ארה"ר. והנה הש"ג בונה כל דבריו על סברא שהפ"נ נועדה לקישוט "שתתקשט בשער", וממילא לא יתכן שמכסים אותה (דכל תכליתה הוא להיות מגולה). אך לכאורה הוא היפך כל הראשונים, דהנה כל הראשונים מפרשים שפ"נ נועדה לאשה שיש לה מום מסויים בשערה (שערה קצר או מועט או מדולדל או לבן, או שיש לה קרחת) ולא כתבו בפשיטות כש"ג שתכלית הפ"נ הוא "לקישוט". והיינו שהפ"נ היא במקום עצם השער (ונועדה למקום שהולכת בראש מגולה וצריכה להסתיר את מומה, או תחת המטפחת), ואילו לש"ג הפ"נ היא במקום הקישוט דשער, (ונועדה למקום שהולכת בראש מכוסה). וא"כ צ"ע מדוע נטה הש"ג מפירוש כל הראשונים.

ועוד קשה, דאם מותר לגלות הפ"נ ברה"ר ונוהגים כן, לפ"ז מה שהנשים עושות פ"נ, הוא לשם כיסוי ראש (במקום שערותיהן שצריכות לכסות שם), וכמו שעושות כיום הנשים, וא"כ אין צריך לומר הטעם שהוא משום שיש לה "מום" וכו'. אך אי נימא דאין יוצאים בפ"נ מגולה לרה"ר, אתי שפיר, דאשה רגילה א"צ פ"נ. (דברה"ר מכסה במטפחת, ובבית אי"צ פאה דגם בשערותיה מותרת שם), והפ"נ נועדה לרה"ר שתוכל להניח מטפחת על שער זה, שלא תראה כאשה בלי שער. כי אשה שאין לה שער אם תניח מטפחת על ראשה תתגנה בזה, והיא צריכה לפאה כדי שהמטפחת שעל הפאה תיראה יפה, כאילו היא על בעלת שער. והוא היפך סברת הש"ג.

ועוד, דלפי ההבנה הפשוטה בש"ג שהפ"נ מגולה ברה"ר, צ"ב מה ההוה אמינא שיהיה דין ערוה לק"ש בפאה נכרית, והלא ה"ז "מקום מגולה"?

מגולות", (וממילא אין קושיא משם לגבי דין פ"ר), ולגבי דין שב"ע הוא מביא בסו"ד ראיות שלא שייך איסור זה בפ"נ.

והנה בגמ' נזיר (כ"ח.) מובא דין האשה שנדרה נזירות שבעלה יכול להפך לה (מכיון שמתנוולת כשאינה שותה יין), ואחר שנזרק עליה דם קרבנות הטהרה, שוב אין יכול להפך לדעת ת"ק. (מכיון שאחר זריקה היא מותרת ביין). ור"מ חולק וס"ל שכל זמן שלא גילחה, יכול עדיין הבעל להפך, דיכול לטעון "אי אפשר באשה מגלחת". ובגמ' שם אמרו, ות"ק אמר לך אפשר בפאה נכרית. ור"מ סבר בפאה נכרית. אידי דזוהמא לא ניחא ליה. ע"כ.

והיינו דת"ק ס"ל דטענת ר"מ ("א"א באשה מגלחת) אינה טענה מכיון שיכולה ללבוש פ"נ במקום שערותיה, ("ומחזיא כאינה מגלחת". המפרש שם) ותו אינה מנוולת, ור"מ ס"ל שהבעל יכול לטעון דלא ניח"ל בפ"נ מכיון שיש בה זוהמא (דהיינו מזוהם בעיני הבעל שתתן אשתו על ראשה שער אשה נכרית (פ"י הרא"ש ותוס'). ונפסק כחכמים. ניש להוסיף דטענת "זוהמא" היא טענה קלושה, דמבואר בגמ' שם וברמב"ם שאפי' לא לשתות יין "שעתא פורתא" או לא לכחול וכדו' יום אחד נחשב כבר ניוול והבעל יכול להפך. ועיין ברמב"ם פ"י מנדרים ה"א וה"ה].

וכתב בשלטי הגבורים בהגהות עין משפט (להגאון רבי יהושע בועז בעהמ"ח ספר שלטי הגבורים, נזיר כח:) ונ"ל מכאן היתר לשער פאה נכרית שנשים נשואות נותנות בראשן. עכ"ל.

והנה האחרונים העירו הרבה על דברי שה"ג, וראשון החולקים עליו היה מהר"י מינץ, המובא בבאר שבע (סי' י"ח) והיעב"ץ (בשאלת יעב"ץ ח"א סי' ט' וח"ב סי' ד' ח') ובעצי ארזים (אה"ע סי' כ"א אות ב') ובעוד אחרונים. ודבריו וראיותיו לכאן מופרכים, ומכל הגמרות שעליהם הוא מסתמך, מבואר מהראשונים שם היפך דבריו. ומ"ש בנזיר, לכאורה צ"ע דהיכן יש ראייה להתיר פ"נ מגולה ברה"ר מהגמ' שם, דהא בגמ' שם מבואר שפ"נ באה במקום שער

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

והנה על אף כל הקושי והתמיהות שאחרונים מלפני כארבע מאות שנה הקשו בדברי שלטי הגבורים, מצינו להרמ"א שפסק כמותו. וכתב בדרכי משה (סי' עה אות ב'): "ול"נ דאף בלא זהירות יש לחוש משום איסורא, מאחר דרבים אוסרים. וע"ל סימן ש"ג דשערות תלושות שלובשים נשים שתהיה נראה בעלת שער, אינן ערוה. ע"ש. ונאי נימא דהש"ג איירי בחצר, אתי שפיר מה שהרמ"א הסכים עמו למרות שכל האחרונים השיגו על דבריו].

ובאמת שבשו"ת באר שבע (סימן יח) דחה בשתי ידים את הוראת השלטי גבורים שכתב להתיר. והחמיר מאד בזה. וכתב, שהדבר פשוט יותר מביעתא בכותחא, דמה ששנו ההיתר להתקט ולצאת בפאה נכרית ככולי גמ', מיירי דוקא בפאה נכרית מכוסה תחת השבכה, ועל ראשה רדיד וכו', כי לא היו רגילות בפאה נכרית אלא דוקא הנשים שהיה שערן מועט, וכדי שלא ירגישו בעליהן במיעוט שערן, שהוא ניוול לנשים, היו רגילות לקשור בשערן פאה נכרית, כדי שתראה בעלת שער הרבה וכו'. וכפירוש רש"י בהדיא (סוף פ"ק דערכין). וכן במוסף הערוך ורע"ב וכו'. ומה שנראה מדברי שלטי הגבורים שהבין דמה שכתב בשביל שתראה בעלת שער, רצונו לומר שהשערות של פאה נכרית יהיו נראות לחוש עין הרואה, להטעות אותו להחזיק הפאה נכרית לשער עצמה, רח"ל מהאי דעתא, כי איך יעלה על הדעת שיהיה מותר להראות עצמה כעוברת על דת משה, דהא לצאת בשער עצמה מגולה אסור מן התורה, כדאיתא בכתובות (עב). ועש"ב.

והנה מדברי הגמ' בכתובות (ע"ב:) מבואר, דאשה נשואה צריכה לכסות ראשה בשוק בקלתה מדת משה, ומדת יהודית צריכה כיסוי גמור. ובמבוי, צריכה לכסות בקלתה מדת יהודית. ובחצר אין צריך כלום. ע"ש. אמנם מהירושלמי בכתובות שם (פ"ו ה"ו) מבואר דפליג על הבבלי, וז"ל (על מה שאמרה המשנה ש"יוצאה וראשה פרוע" היא עוברת על דת יהודית):

"וראשה פרוע, לחצר אמרו, ק"ו למבוי". דהיינו יש איסור מדת יהודית "לצאת" לחצר בפרוע ראש, וע"ז מיירי המשנה שם. (ולפי הירושלמי פשטות הלשון "יוצאה וראשה פרוע" היינו שראשה מגולה, ודלא כבבלי שמעמיד המשנה ביוצאה לשוק בקלתה). ועוד אמרו בירושלמי: "רבי חייא בשם רבי יוחנן, היוצאה בקפליטין שלה אין בה משום ראשה פרוע, הדא דתימא לחצר, אבל למבוי יש בה משום יוצאה וראשה פרוע". וכתבו מפרשי הירושלמי שם ש"קפליטין" היינו כעין "קלתה" המוזכר בבבלי, וכ"כ המאירי בכתובות שם.

חזינן דלהירושלמי האיסור לצאת פרועת ראש הוא גם בחצר, אך לתלמוד דידן בחצר שרי. ודברי הירושלמי הובאו בב"ח (אה"ע סי' קט"ו), וע"ש שכתב אופן לקרב דברי הבבלי לירושלמי, ושגם לבבלי יש "איסור" לצאת לחצר בגילוי ראש, ודן בדברי הרמב"ם והטור אי ס"ל דיש איסור בזה, וסיים, "והכי נהוג בכל גבול ישראל, דאפילו בפני אנשי ביתה אינה שרויה בלא מטפחת וכיפה בראשה, ודלא כפירוש רש"י ותוס' והר"ן. ועיין בשלטי הגבורים כתובות (דף ל"ב: מדפי הרי"ף, אות ב') שהביא את הסמ"ג שהזכיר את הירושלמי הנזכר בבית שמואל שם "היוצאת בקפליטה שלה אין בה משום פריעת ראש בחצר". דמשמע הא פרועה לגמרי יש בה משום פריעת ראש. ואח"כ הביא הש"ג לשון ריא"ז שכתב: "ואפי' היתה קלתה על ראשה הואיל ולא היתה מכוסה בצעיף ה"ז מדרכי הפרוצות ותצא בלא כתובה, ובלא תוספות, [היינו ברה"ר]. היתה יוצאה מחצר לחצר דרך מבוי בקלתה על ראשה, אין בזה משום פריצות. ואם היה המבוי מפולש מב' הצדדין, הרי הוא כרה"ר, והיוצאה בו כיוצאה לרה"ר. ואם לא היתה קלתה על ראשה הרי זו אסורה מה"ת, שנאמר ופרע את ראש האשה, אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפריעת ראש, ואפי' בחצר אסור "לצאת" בלא קלתה על ראשה, וכך היא שיטת תלמוד אר"י."

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

ע"כ.

להתקשט בהן, אע"פ דקישוט הוא לה, מ"מ לא נאסר בשביל כך לצאת בה ולהתקשט, והיו מתקשטות בפאות ההם, דא"כ מאי אהני ההוא קישוט הרי כל עצמו של אותו קישוט וכו'. ע"כ. דכל ענין הקישוט מצינו בדברי חז"ל שדאגו שלא תתגנה על בעלה, כתקנת עזרא (ב"ק פ"ב: שבת סד:) כדתניא וכו'. וזהו בביתה ובחצרה דוקא, וכמ"ש בחי' הרמב"ן (שבת סד ד"ה אמר) וז"ל: "ואיכא לא תתגנה על בעלה, דחזי לה בחצר וכו'.

ואף שהרב באר שבע הבין בדעת השלטי גבורים דקאי ארה"ר, ונמשכו אחריו האחרונים, הנה אינו מבואר בדברי הש"ג דקאי על רה"ר, ומצינו לכמה אחרונים שאכן הבינו בדעת הש"ג שלא התיר אלא בחצר, ומהם בעל החות יאיר במקור חיים, רבי יצחק אבולעפייא בפני יצחק, רבי מנחם מרדכי פרנקל תאומים בספרו גדולת מרדכי, שו"ת חקל יצחק להגאון מספינקא, [המהרי"ל דיסקין], ועוד.

וז"ל הרב מקור חיים (סימן עה): וכ"ש פא"נ, ואפילו דידה כל דתלישי אם עבידא להתכסות שער דידה, אבל מ"ש אפי' דרכה לכסות, לא מפורש שם, גם בספר מוסף הערוך מיייתי ירושלמי דמותר וכו'. ע"ש. הרי שמשווה דברי הערוך עם הש"ג, ומוסף הערוך קאי אחרצ ואוסר במבוי ורה"ר, ושי' הירושלמי להתיר רק בחצר.

וז"ל הרב פני יצחק ח"ו (סי' ו'): נתתי לבי למען דעת איך ינהגו כל הני נשי דידן ללבוש פאה נכרית ולצאת לחצר שלהם, ומחצר לחצר דרך רה"ר, דלכאורה נראה שהוא היפך הדין, דהגם שהרב שה"ג כתב להביא ראיה וסמך לנשים היוצאות בכיסוי שערות שלהן כשהן נשואות בקליעת שערן עם שערות חברותיהן וכו', מ"מ רבים לוחמים עליו, וכל הבאים אחריו חלקו ע"ד, והמהרי"ק והרב באר שבע הקיפוהו בחבילי קושיות עד שעשאוהו כטועה ח"ו, וכן הא"ר וכו' דחו דבריו לגמרי, וא"כ איך נהגו

הרי ששיטת הריא"ז והש"ג שאסור מעיקר הדין לצאת לחצר בראש מגולה. וכ"כ הבית שמואל (אה"ע סי' כ"א ס"ק ה' וסי' קט"ו ס"ק ט') בשם הסמ"ג וש"ג, שאפי' בחצר יש איסור בראש פרוע לגמרי.

ומעתה, אחר שנתבאר דשיטת השלטי גבורים הוא כהירושלמי, הנה דבריו לגבי פאה נכרית איירי בחצר. ואמנם האחרונים שהאריכו להקשות על הש"ג הבינו בדבריו דס"ל כהבבלי שמותר לצאת לחצר בראש פרוע, וע"כ דהש"ג איירי להתיר פ"נ ברה"ר. [וע' בדברי המהר"י מינץ המובאים בבאר שבע (סי' י"ח), ובשאלת יעב"ץ ח"א סי' ט']. אף שבש"ג עצמו אין רמז דמייירי ברה"ר. אך לפי מה שנתבאר ששיטת שלטי הגבורים עצמו היא שגם בחצר יש איסור פרוע ראש, ממילא גם מ"ש הש"ג בשבת, איירי בחצר. וכמו שהכריח כל זה בטוב טעם בספר דת ומשה וישראל (עמוד ק') ובקונטרס פאה נכרית כהלכתה, ולכן הביא הש"ג מהמשנה בשבת שנהגו לצאת לחצר בפ"נ "שלא תתגנה על בעלה", ולמד מסברא (שתתבאר בהמשך) דמייירי בפ"נ מגולה, ונמצא שבנות ישראל לא נהגו איסור בפ"נ בחצר, וראיה שאין בה איסור פ"ר שם. אבל לא קאי כלל על רה"ר. והאחרונים שהעירו על הש"ג לא כולם ראו דבריו לגבי יציאה לחצר בפרוע ראש, וכל הקושיות שהקשו סרו ונתיישבו אי נימא דקאי על חצר.

והיינו, דאשה בעלת מום שיש לה מיעוט שער, או קרחת, אי אפשר לה ליתן כך המטפחת על ראשה, ועל כן צריכה ליתן על ראשה פאה נכרית, ועל הפאה ליתן מטפחת, ובחצר היתה הולכת עם פאה לבד, וכשיוצאת לרה"ר גם לדעת הש"ג היה יוצאת עם מטפחת על הפאה. ומש"ה בש"ג לא הזכיר יציאה לרה"ר כלל. וזהו שמזכיר השלטי גבורים ענין הקישוט, ומשמע להדיא שמותרות בנות ישראל

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בשערה שרי, דאל"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה, וכ"ש פאה נכרית, ואי ברה"ר ותחת קישוריה, נמי פשיטא, אלא ודאי לרה"ר ובגילוי למעלה מקישוריה איירי. ע"ש. הרי ננסתפק בדעת הש"ג. וזה ע"פ הבנתו דבחצר שרי. אבל לפי הפוסקים הנ"ל הרי דלטעמיה אזיל דגם בחצר אסור לצאת פרועת ראש מדין דת יהודית, וקמ"ל דבפא"ג בחצר שרי. וע"ע בשאלת יעב"ץ ח"א (סי' ט) דפאה נכרית לא עדיפא מקלתה, דבשוק אסורה מדת יהודית כדאיתא בהמדיר. ע"כ.

גם בס' חקל יצחק הנ"ל כתב, שדעת השלטי גבורים דגם בחצר יש איסור פרועת ראש, ועל כן נוראות נפלאיתי על רבינו הפמ"ג (מש"ז סי' שג סק"ט) שהעתיק מהדרכי משה, דמותר לצאת בפאה נכרית מגולה לרה"ר. וסיים, שכ"כ השלטי גבורים. ובמחכ"ת זה אינו, שבדרכי משה בטורים שלפנינו וגם בד"מ שנדפס בשנת תק"כ, ליתא לתיבת "לרשות הרבים" ומיירי רק בחצר, וממילא נמי אין ראיה ממ"ש הרמ"א בס' עה ס"א, דכ"ש שער נכרית, דהיינו נמי בבית או בחצר שאין רבים בוקעין בו. וכ"כ במור וקציעה דהג"ה מיירי רק לבעלה ולקריאת שמע, אבל גבי אחריני אסור לקרות ק"ש כנגד שער דפאה נכרית כיון דאסירה משום פריצותא והוי ערוה. וראיה דלא מייתי להאי דינא ההג"ה באבן העזר.

ומה שנתלים בדברי הפמ"ג שסמך עליו להלכה המשנ"ב, הן אמת שכן מבואר בדבריו בסימן ע"ה, אבל בספרו אם לבינה חזר בו ממ"ש בפמ"ג הנז', ואוסר מדינא באיסור גמור לצאת בפא"ג אפילו במדינות שהמהנהג שם שיוצאין בפא"ג מגולה, וגם מוסיף בדבריו דברי תוכחה ומשל ומליצה נגד אלו ההולכות בפא"ג. וראה בספר דת משה וישראל (עמ' קז).

והנה בלא"ה יש שהבינו בדעת הרמ"א שלא היקל אלא לענין לקרות ק"ש כנגד פאה נכרית, שאין זה אלא מדרבנן, וכ"כ בחסל"א הנ"ל.

נשי דידן כוותיה אחר שחלקו עליו. ע"ש שאחר שהאריך בדבר כתב: והיה נראה לומר דגם הרב שלטי הגבורים גופיה לא התיר להן אלא מחצר לחצר שאין רבים בוקעין בו, ובדרך רה"ר או בשוק היו מכסות בצעיף, ומ"ש בשה"ג דפשיטא שהולכות בשערות מגולות, ע"כ לא שהולכות כך ברה"ר, אלא דוקא בחצר שלהן, ובדרך הם מכסות בצעיף. וסיים: אך מה אעשה שכל החולקין עליו לא הבינו כן בדבריו. ע"כ.

גם בספר גדולת מרדכי (להבי מנחם מרדכי פרנקל שנת תרסב) הביא דברי העין משפט להש"ג, ודברי האחרונים שהשיגו ע"ד, וכתב, ונראה דגם הש"ג והרמ"א לא התירו יותר ממה שהתיר בשאלת יעב"ץ, [שרק בחצר מותר פאה נכרית ובשוק אסור] ומעתה הקולות יחדלון, וסרו כל התמיהות שתמהו על הגאון הנז'. ע"כ.

וז"ל המהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון אות ריג): עיין שלטי גבורים דבשער תלוש שרי, ונ"ל דדוקא בגוונא דניכר לכל שלא נעשה משער של עצמה, אבל בלא"ה ודאי אסור, כדקי"ל לאסור בדם דגים משום מראית העין. ובפרט לענין איסור ערוה, שהוא חשש הרהור, גם בלא"ה י"ל דשם [דברי השלטי גבורים] רק לחצר אמרו, ובאינה מעורבת, אבל לרשות הרבים עדיין מ"ל. ע"כ. ובפשטות כוונתו לדברי הש"ג, דלא התיר אלא בחצר, אבל ברה"ר מנא לן. ויתכן שכוונתו להמבואר בש"ס שבת, דלא התירו אלא בחצר וכו', אבל ברשות הרבים מנא ליה [לשלטי הגבורים] להתיר. וממילא אינו בהבנת דברי הש"ג, אלא דברי עצמו הם. וצ"ע.

וגם היעב"ץ האריך מאד בספריו מור וקציעה ובשאלת יעב"ץ, ובחידושויו לניזיר, וכתב: "בעין משפט הנדפס על הגליון כתב, נ"ל מכאן היתר לשערות שהנשים נשואות נותנות בראשיהם". והעיר היעב"ץ, לא נהירא לי היתר זה, ולא ידענא מאי דעתיה, דאי בבית ובחצר, ודאי שרי, דלא גרע מקלתה. ולדעת התוס' אפי'

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

וע"ע בספר ילקוט יוסף שבת כרך א' חלק שלישי (מהדורת תשע"ב, עמ' צ"ז) שאיסור פריצות הוא מהתורה, ואיכא לאו דבחוקותיהם לא תלכו, וראה בשו"ת יביע אומר ח"ו (חי"ד סי' י"ד) וכן האריך בספר דברי שלום שדעת כמה פוסקים לאסור פאה נוכרית מדאורייתא מצד עצם הפאה, משום שכל האיסור הוא מחמת פריצות וא"כ מה לי תלוש, מה לי מחובר, כל שיש רושם של גילוי שער הוא בכלל האיסור, ודעת הרבה פוסקים שלחומרא דרשינן טעמא דקרא, כמ"ש בשו"ת חסד לאברהם תאומים וכו'.

אשר על כן יבוא על הברכה המחבר שליט"א שערך חיבור מיוחד בדרכו הוא בשפה ברורה ובלשון קלה לחזק ולבצר את חומת הצניעות בבנות ישראל, וברכתו הטהורה והקדושה של רבן של ישראל צוק"ל הכ"מ בשו"ת יבי"א שם, שכל אשה המקבלת עליה לשמור לעשות ככל דברי רבותינו הפוסקים שאסרו בכל תוקף ולצאת אך ורק ככובע או מטפחת המכסה את כל ראשה, תתברך בכל הברכות שבתורה ובמזוני רויח, ובבני סמיכי, ותזכה לראות זרע קודש בנים גדולים בתורה, ויראת ה' טהורה, מורי הוראות בישראל אשר כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברכ' ה'.

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

תדע ממה שלא הביא הרמ"א בהגהותיו דין זה באהע"ז (סי' כא) ששם עיקר דין פרוע ראש האשה, אלא ע"כ שלא רצה לסמוך להקל בזה לפרוץ גדרן של ישראל, שעכ"פ לא עדיף מדת יהודית שיוצאת בלי כתובה אפי' ביוצאת בקלתה. ובירושלמי (פ"ז דכתובות ה"ו) אמרו: היוצאת בקפלטין שלה, יש בה משום יוצאת וראשה פרוע. ופירש במוסף הערוך, דהיינו פאה נכרית. וכן הבין היעב"ץ במור וקציעה, בד' הרמ"א.

אך איה"נ יש שהבינו בדעת הרמ"א דשרי לצאת לרשות הרבים בפאה נכרית. וכן הבין הפמ"ג (א"א אות ה') בדעת המג"א (ס"ק ה'). ובאר במשנ"ב שם: "דהיתר הוא מפני שהשער נחתך ואינו דבוק לבשרה. וס"ל דע"ז לא אחז"ל שער באשה ערוה. וגם מותר לגלותה ואין בה משום פריעת הראש. ויש חולקין ואומרים דאף בפאה נכרית שייך שער באשה ערוה ואיסור פריעת ראש. וכתב הפמ"ג, דבמדינות שיוצאין הנשים בפאה נכרית מגולה, יש להם לסמוך על הש"ע. ומשמע מיניה שם דאפילו שער של עצמה שנחתך וא"כ חיברה לראשה, ג"כ יש להקל. ובספר מגן גבורים החמיר בזה. ע"ש. וכתב עוד שם, דאם אין מנהג המקום שילכו הנשים בפאה נכרית בודאי הדין עם המחמירין בזה, משום מראית העין". ע"כ. וע' בכנה"ג (אהע"ז סי' כא), ובש"ע הגר"ז (סי' עה), ובבה"ט (אהע"ז סי' קטו). ע"ש.

א סימן פח

עידוד לנערה חרדית

יישר כוחכן, אשריכן ואשרי חלקיכן שאתן זוכות ללמוד דברי מוסר ויראה, דבר הלכה למעשה, לדעת את הדרך אשר תלכו בה ואת המעשה אשר תעשון. ותחזקנה ידיכן ותזכו לכל מילי דמיטב, ותזכו לשידוך הגון ונאה,

בס"ד, כ"א סיון תשע"ד

לכבוד הגב' הנכבדה מרת **ב. א. ב. ח. תח'י**
הנני לחזק את ידך על כך שקבעת סדר לימוד קבוע עם חברה, בספר אוצר דינים לאשה ולבת, וכן בספרי מוסר, וספר ענף עץ אבות,

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

ובהצלחה רבה, וסייעתא דשמיא בכל.

ומה ששאלת שהביאו בפניך הצעות שידוך שנודע לך שהבחור עומד על כך שאשתו תלך עם פאה נכרית, ואת אינך מוכנה בשום פנים, ואת רוצה לנהוג כדעת מרן זיע"א, האם את נוהגת נכון.

הנה דרכך היא דרך נכונה וישרה, ובעבר מרן אאמו"ר עט"ר זיע"א התבטא בענין זה בחריפות, ואמר ישנם בחורי ישיבה תצלנה און משמוע, מתנים תנאי עם האשה שתלך דוקא בפאה נכרית, עיניים להם ולא יראו, טחו עיניהם מראות דברי כל הפוסקים, ואינם חוששים שיכשילו אחרים להסתכל באשת איש ההולכת בפאה נכרית, וכמה פעמים באו אצלי לשאול אותי מה לעשות עם בחור כזה, ואמרת אסור לקחת אותו, אין יראת שמים בוערת בקרבך, שם לב לתאוות העולם הזה, שקר החן והבל היופי, ולכן על הבחורה לחפש בחור טוב שיוודע את האמת ויסכים על מטפחת ראש או על כובע.

וסיים מרן זיע"א: לכן לבשי בגדי תפארתך מטפחת או כובע, ומן השמים ישלחו לך בן זוגך צדיק וישר.

כדאי לעיין בספר ילקוט יוסף שבת כרך א' - חלק שלישי מהדורת תשע"ב עמ' צ"ז, באיסור חבישת פאה נכרית באשה נשואה. וכדאי להפנות לאותם המציעים את אותם שידוכים הנ"ל, שיעיניו היטב בילקוט יוסף, ויראו שאותם פוסקים מעטים שהתירו פאה נכרית הסתמכו על גירסא לא נכונה בדברי השלטי גיבורים, וחשבו שהוא התיר לצאת בפאה נכרית לרשות הרבים. בעוד שבשלטי הגיבורים מדבר רק על חצר, שרק בזה הוא התיר. והרבה לא שמו לב לזה, ולכן לדעת כמעט רוב ככל הפוסקים הקדמונים אין היתר לצאת בפאה נכרית לאשה נשואה ברשות הרבים.

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

❧ סימן פט

לקנות כרמים מפעל הפיס וברין ברכת שניצל

וע"ע בשולחן המערכת חלק ב' עמוד שנג, שהבאנו סברות לכאן ולכאן בענין מפעל הפיס. וע"ע בספר שדה צופים כתובות דף יח. וספר כללא דמילתא להגר"ח מיימוני. ועכ"פ לכתחלה ראוי להמנע לא לרכוש כרטיסים אלו, כיון שאין רוב הכסף הולך למקומות נכונים. וגם אם בכוונתו לקנות ע"מ לבנות מקום תורה או מוסד קדוש, לכתחלה יש להמנע, ובלאו הכי הנהלת מפעל הפיס מחלקת את הרווחים בין כל הציבור, גם למועדונים ובתי טיטראות שאינם לפי רוח התורה, ועל כן ראוי להחמיר לא לקנות כרטיסים אלו, שהרי אם יבוא אליהו הנביא ויאמר לקונה, שהוא לא יזכה בהגרלה זו, הרי בודאי לא יחפרץ לשלם כסף בהגרלה

בס"ד, א' ניסן תשע"ד

לכבוד האברך כמדרשו היקר והנעלה כש"ת הרב מ. צ. שליט"א שלום וברכה!

למענה לשאלותיו הנני להשיב:

לכתחילה אין לספרדים להשתתף בהגרלות מפעל-הפיס, וכמ"ש בשו"ת יביע אומר ח"ז חלק חו"מ (סי' ז') שלפי דעת הרמב"ם ומרן הש"ע יש לאסור, משום דאסמכתא לא קניא, והוי גזל מדבריהם, ומ"מ מרן זיע"א בסוף ימיו הראה פנים לכך שהמיקל יש לו על מה לסמוך כשיש לו צורך גדול וקשיי פרנסה. והוא מטעם שכיום מפעל הפיס נותן גם למוסדות צדקה ויתומים, וכדומה.

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

טפי, שאינם בכלל מאכל כלל, כיון שאינם אלא לדבק. וכתב, שלפי זה הלעקיי"ך שהם עשויים בשביל הדבש והבשמים, ממילא הוא הקמח רק לדיכוק בעלמא, ואין לברך עליהם בורא מיני מזונות. אלא שסיים שאין להקל בכך, כיון שיש לו הנאה חשובה מצד הריכוז, וכנראה שמטעם זה כתב מרן בשלחן ערוך שטוב להחמיר ולגמעו בתוך הסעודה. וכתב בבאר היטב, דמאכל שעושים מביצים וצוקר, וכשמשמים אותו על האש, נותנים בו קמח, נראה דבטל לגבי הביצים והצוקר, שאין נותנים לתוכו קמח כי אם לדבקו ולהקפותו. ואין מברכין עליו אלא שהכל. אבל ממה שכתב הרב הפרי חדש (יורה דעה סימן קיב ס"ק יז) על הקיפויי דהיינו שלוקחין תירוש ומרתיחין אותו על האור, ומערכין עמו קמח ומתעבה, והתירוש מרובה על הקמח, דמברכין בורא מיני מזונות, כיון דמלבד ממה שמדבק ומקפה התערובות, מכשירו ומתקנו נמי לאכילה. וכן פסק בספרו מים חיים (סימן ח) וכן כתב מהר"א יצחקי בשו"ת זרע אברהם (סימן יא). אם כן הכא נמי כיון שמלבד ממה שמדבק מכשירו לאכילה, מברך בורא מיני מזונות.

ומכאן יש שרצו לחלק בין שניצל הנעשה בבית, לשניצל הנעשה באולמות ובתי מלון, שבמקומות אלה מרצונם לחסוך בבשר מרבים בקמח, ומטרתם להטעים ולהכשיר השניצל לאכילה על ידי הקמח. אבל בשניצל הנעשה אצל כל אחד בביתו, אין הקמח אלא לדבק כדי לטגנו, וכדי שיהיה בו מראה טוב, אולם אין כן דעת מרן אאמו"ר זצוק"ל הכ"מ, אלא לדעתו בדרך כלל יש לברך על השניצל שהכל, כל שאין הקמח ניתן שם אלא לדבק בלבד, ולא לסעוד את הלב. ורק אם יש ספק אם נעשה ליתן טעם, מברכים מזונות. אשכנזי המשתתף בסעודת חתן וכלה ספרדים שלא בבית החתן, ע' בספר ילקוט יוסף הלכות נישואין (עמ' שי"ז) דמבואר שם, דטוב שלא יברך את כל השבע ברכות, ואע"פ שמנהג האשכנזים לברך את כל ז' הברכות אף שלא

זו, וממילא אדם אחר הזוכה בכסף שבחלקו הוא מאתו ממון של הקונה, יש לו לחוש לגזל, דאכתי הוא אסמכתא.

אודות הברכה על שניצל עוף, או סויה, שטיגנו אותם עם פירורי לחם ותבלינים, יש לברך עליו בורא מיני מזונות, אם הוא עשוי כדי ליתן טעם ולא לדבק, ובזה הדרינן למה שפסק מרן בש"ע (סי' ר"ח סעיף ב') כל שיש בו מחמשת המינים אפי' הוא מיעוט ברכתו בורא מיני מזונות. ודמי לבוטנים אמריקאים (קבוקים) המצופים בקמח שברכתם במ"מ, ואם אכל שיעור כזית דגן בכדי אכילת פרס מפרורי הלחם מברך לבסוף על המחיה.

ואמנם אם ברור לנו שהקמח נעשה רק להראות צורה יפה לשניצל, ואינו בא להטעים, ברכתו שהכל.

ובספק יש לברך מזונות, כי בלא"ה על הכל אם אמר מזונות יצא, וכתב המג"א שכל שבדיעבד יצא לא חיישינן לסב"ל. וברכה מבוררת עדיפא טפי. וכיון שכיום רבים נוהגים לתת קמח בשניצל כדי להטעים, יברכו מזונות¹.

והנה ז"ל מרן בשלחן ערוך (סימן רח סעיף ג) כשנותנים קמח לתוך שקדים שעושים לחולה, אם עושים כן כדי שיסעוד הלב, מברך בורא מיני מזונות. ואם לדבק בעלמא אינו מברך בורא מיני מזונות. וטוב להחמיר ולגמעו בתוך הסעודה לאחר ברכת המוציא. ע"כ. והיינו דאם נותנים הקמח במטרה כדי לסעוד, אפילו אם הקמח הוא מיעוט אינו בטל ברוב, שהרי הקמח הוא מחמשת מיני דגן, והשקדים בטלים לגביהו. אבל אם נותנים הקמח לדבק בעלמא, בזה הקמח בטל לגבי השקדים. ומכל מקום כתב מרן שטוב להחמיר ולגמעו בתוך הסעודה, משום דבמעשה השקדים הדרך לעשותו נמי לסעוד. ולכן קשה לשער אם היתה כוונתו רק לדבק, וע"כ טוב להחמיר. וע"ש בס"ז דאף שבשאר דברים אולינן בתר הרוב, הכא גרע

¹ א.ה. וע"ע בזה בקובץ בית יוסף (גליין טו עמ' קכו).

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

גם בשבת חתן שנמצאים בבית מלון, והחתן והכלה נמצאים שם, אין לברך ז' ברכות, ואין לבוא מחמת הטענה שהשכירו את המקום, דהתקנה היתה לברך שבע ברכות רק בבית חתנים, ששם השמחה היא מיוחדת שהכל באים לבית החדש של החתן. וע"ש בילקו"י בסעיף כ"ב ובמקורות.

אין לברך על הגלידה בתוך הסעודה, וכל השמועות שמפיצים ומעידים על מרן זיע"א שבירך, אינם נכונים כלל, וכך כתב מרן עצמו בכתב ידו בגליון יביע אומר, הודפס במהדורות החדשה של יביע אומר, דסב"ל ואין לברך על גלידה באמצע הסעודה. וע' בילקו"י ח"ג (על הלכות ברכות עמ' קצ"ח). וכן אמר לנו כמה פעמים מרן אאמ"ר זיע"א, וכן עשה מעשה רב בישיבתינו הקדושה [בשנת תשנ"ה, בסעודת שבע ברכות] שהניח את אכילת הגלידה אחר ברהמ"ז. וגם בשנת תש"ע [שמחת תורה] כאשר הגישו לפניו גלידה בסוף הסעודה, אמר להניחה לאחר הסעודה. וכאשר שאלו אותו אם לברך, שתק ולא ענה, ואנכי הישיבתי בפניו, שלא לברך על הגלידה בסעודה אלא להשאירה אחר הסעודה. [ונכתו באותו מעמד האחים רבי משה ורבי דוד]. ואמנם מעולם לא פירש לנו מקורותיו, ובס"ד ביארנו הדברים בילקוט יוסף הנ"ל, וביתר הרחבה בילקוט יוסף שארית יוסף חלק ג' (עמוד רצט). והזכרנו שכיו"ב פסקו בשו"ת מעשה נסים (להגאון רבי נסים כדורי זצ"ל, מגדולי חכמי בבל), ובשו"ת אור לציון חלק ב' (עמוד קג), ובשו"ת קנין תורה בהלכה ח"ד (סי' י"ט). ואף שבספר ברכת ה' חלק כדרכו על דברינו גם בד"ז, ראה באורך תשובה על דבריו בטוב טעם בירחון קול תורה (אלול תשס"ג עמוד לה).

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

בבית החתן, כל שיש שם פנים חדשות ועשרה אנשים, מ"מ כיון שהחתן הוא ספרדי, יש ללכת אחר מנהג החתן. ומיהו אם אחד מהמסובים הוא אשכנזי ורוצה לברך את כל השבע ברכות, אין מוחין בידו, ובפרט אם המברך הוא אחד הרבנים שהחתן למד אצלם בישיבה, וכדומה, ובכל אופן אם עברו וביכרו ז' ברכות גם שלא בבית חתנים, יש לענות אמן אחר הברכות, וע' בט"ז סימן סב סק"ז. שהאר"ך לומר שיש לברך שבע ברכות בזמן הזה גם שלא בבית חתנים ממש. ויש שהבינו שכך הוא מפרש גם בדעת מרן הש"ע. ואף דנראה יותר שזה חלוק על מ"ש מרן הש"ע, ולכן משום סב"ל מנהגינו שאין מברכים שבע ברכות שלא בבית חתנים, מ"מ בצירוף סברת הט"ז יש להקל לרב אשכנזי לברך שבע ברכות לחתן ספרדי גם שלא בבית חתנים.

אין לברך שבע ברכות בבית הורי או הסבא של החתן או של הכלה, ומה שכתבת ששמעת שבביתו של מרן זיע"א הכ"מ שביכרו ז' ברכות בביתו של מרן, הנה בביתו של מרן זיע"א ערכו עשרות שבע ברכות לנכדיו ונכדותיו, ובכולם בירכו רק ברכת אשר ברא. היה מקרה אחד ויחיד לפני כ-15 שנה, שראש הממשלה השתתף בסעודת השבע ברכות עם כמה מהשרים, והיתה שמחה יתירה, ואותו נכד היה מקורב למרן זיע"א הרבה, ואמר לו, מתי שברצונך להכנס לביתי, ביתי פתוח בפניך, וזה היה מקרה חד פעמי שמרן בירך את כל השבע ברכות בביתו, ואמר, שבייתו זה הבית גם של אותו נכד שאותו חיבב. אבל חוץ מאותו מקרה בכל סעודות השבע ברכות שנערכו בביתו של מרן, לא בירך שבע ברכות, אלא אשר ברא בלבד.

אם עושים שבע ברכות במסעדה או בבית חברים, לא יועיל מה שיעשו קנין לקנות את המקום, ואין לברך ז' ברכות. עיין בילקו"י הנ"ל (עמ' שט"ז) סעיף כ"ב ובמקורות.

בית תשובות מורנו הראשון לצינן שליט"א יוסף

א סימן ע בהלכות עירובין

סימן רט, וחמדה גנוזה סימן ע'). וכן הוא בספר האשכול חלק ב' (הלכות ציצית סימן לא עמוד צו), ובספר העתים (עמוד שו), וכן כתבו התוספות בעירובין שם בשם בעל הלכות גדולות. וכן דעת האור זרוע חלק ב' (סימן פג אות טז), והשבולי הלקט (סימן קו), והגהות מיימוניות (פרק יט מהלכות שבת אות י'), והמרדכי (פרק במה אשה סימן שנה), ועוד. והאחרונים כתבו, שכן דעת הרמ"א. ועיין בט"ז (סימן שמה סק"ו), ובמגן אברהם (שם סק"ז). וכן המנהג אצל ארצות אשכנז, כמו שכתבו הגר"ז (סימן שמה סעיף יא), והחיי אדם (כלל מט דין יג).

אבל הרמב"ם (כריש פרק יד מהלכות שבת) לא הזכיר תנאי זה, וכתב בסתם דכל שרוחב הדרך הוא ט"ז אמה הוי רשות הרבים מדאורייתא. וכן כתב מרן הבית יוסף (סימן שמה) בדעת הרמב"ם. וכן הוכיח בבאורי הגר"א (סימן שצב סק"א וסק"ב) מדברי הרמב"ם (פרק ה' מהלכות עירובין הלכה יט). וכן מבואר בחידושי הריטב"א (עירובין נט). בדעת הרמב"ם. ושכן דעת רוב הגאונים, ושכן כתב רבינו תם. וכן נראה שהוא דעת הרי"ף ז"ל. וכן כתב הר"ן, דאף על פי שרש"י מפרש כן בהרבה מקומות, אם היה אמת לא הוה משתמיט בכל התלמוד מלהזכירו. והובא בבית יוסף. וכתב הרב המגיד שם, שכן דעת הרמב"ן בליקוטיו (שבת נו), ובחידושי לעירובין (נט). והרשב"א מסכים על ידם, דזה המנין [ששים ריבוא] שהם נתלים בו לא מצינו בגמרא שיהא עיקר. ע"ש. וכן הוא בתשובת הרשב"א חלק א' (סימן תשכד). וכן דעת המאירי והר"ן (ריש פרק במה אשה). וכן הסכים בשו"ת הריב"ש (סימן זתה), ושכן דעת הרמב"ם. ע"ש. ובבית יוסף שם הביא עוד שכן כתב בהגהות מרדכי (שבת סוף סימן תסז).

ומרן בשלחן ערוך (סימן שמה סעיף ז) פסק כסברת הרמב"ם בסתם. והביא סברת רש"י

בס"ד, כ"ח אייר תשע"ד

לכבוד ..., נר"ו
הנה יש להבהיר, כי ראוי ונכון שהספרדים ועדות המזרח יחמירו על עצמם שלא לטלטל כלל בשבת ברה"ר, ולא לסמוך על העירוב, כדי לחוש לכתחלה לסברת האומרים שדעת מרן הש"ע שיש לנו רשות הרבים בזמן הזה מדאורייתא, ולזה לא יועיל העירוב. וכאשר ביארנו כן בליקוט יוסף שבת ב' (עמוד טז). ואמנם מעיקר הדין גם הספרדים יכולים להקל במקום צורך לטלטל בשבת במקומות שיש עירוב, מפני כמה ספיקות, שמה אין לנו רשות הרבים בזמן הזה, דבעינן שייבקעו בו בכל יום שש מאות אלף איש, ושמה מה שנוסעים במכונית חשיב כשידה תיבה ומגדל דאינו בכלל רבים בוקעים בו, ושמה בעינן שרשות הרבים תהיה מפולשת ולא כבכיש הפונה לבסוף לימין או לשמאל, ולכן מעיקר הדין אפשר להקל בזה במקום צורך.

והנה דעת רש"י (עירובין ו), והרא"ש בפסקיו (פרק קמא דעירובין סימן ח') דרשות הרבים הוי רחוב שיש בו רוחב ט"ז אמה, וגם בוקעין בו בכל יום ששים ריבוא. אבל אם אין עוברים ושבים ברחובות העיר ששים ריבוא בכל יום, לא נקראית רשות הרבים, אלא דינה ככרמלית, שאיסור הוצאה לתוכה הוא רק מדברי סופרים. [ושם ברא"ש הביא דברי רש"י בסתם, ובביצה פרק ג' סימן ב' כתב להדיא, דכיום אין דין רשות הרבים מפני שאין ששים ריבוא בוקעים בו בכל יום. ע"ש]. וכן דעת התוספות (שבת סד:), והראב"י"ה (סימן רטז), ורב שר שלום גאון בתשובות הגאונים (חמדה גנוזה סימן ע'), והטור (סימן שג, וסימן שכה, וסימן שמה), ועוד. ובבית יוסף (ריש סימן שמה) הביא שכן דעת הסמ"ג, והסמ"ק, וספר התרומה, והרוקח (סימן קעה). וכן הוא דעת הגאון, בשו"ת הגאונים (שערי תשובה

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בשם יש אומרים. ונודע, דסתם ויש הלכה כסתם, ונמצא דעת מרן דרשות הרבים הוי רחוב שיש בו רוחב ט"ז אמה. וכן מתבאר מה שכתב בתשובה באבקת רוכל (סימן כט). ע"ש. ואמנם מרן בסימן שג (סעיף יח) כתב, והאידנא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין וכו', והשתא דלית לן רשות הרבים גמור הוה ליה כל רשות הרבים שלנו ככרמלית ודינו כחצר שאינה מעורבת ומותר. ומבואר דסמך על שיטת רש"י והרא"ש. וכן כתב המגן אברהם (סימן שמה סק"ז) להוכיח כן מדברי מרן, וסיים, שכן דעת רוב הפוסקים להקל, ושכן כתב בתרומת הדשן (בפסקים סימן נה). ע"ש. אלא דיש לומר דלא כתב אלא ללמד זכות על המקילים, אבל לעיקר דינא סבר דיש לנו רשות הרבים בזמן הזה. וכדמשמע לשונו בסימן ש"ג, שבא "ללמד זכות" על הנהגות להקל לצאת לרשות הרבים בכל התכשיטין, שכתב, ויש שלימדו עליהם זכות לומר שהן נוהגות כן על פי סברא אחרונה שכתבתי, שלא אסרו לצאת לחצר שאינה מעורבת, שמאחר ואין לנו רשות הרבים גמורה, דינו כחצר שאינה מעורבת. ואף שבכל דוכתא היכא שמרן ז"ל כותב הלכה בסתם, והביא סברת יש אומרים, נקטינן כסברת הסתם לגמרי, וכמו שנתבאר בשו"ת יביע אומר חלק ו' (חלק יורה דעה סימן ה'), כאן שמנהג הנשים לצאת לרשות הרבים בכל התכשיטין, וגם מרן כתב ללמד עליהם זכות בסימן ש"ג, וגם הביא סברת היש אומרים בסימן שמ"ה, על כרחך שהוא משום דהנהגים להקל יש להם על מה שיסמוכו. ובשו"ת אור לציון (סימן ל) כתב, דלענין הוצאה בשינוי, וכל הוצאה שהיא מדרבנן אזלינן לקולא, ובהוצאה שהיא מן התורה אזלינן לחומרא. ע"ש. וכן כתב עוד בחלק ב' (עמוד ג הלכה יא). ע"ש. ומצאתי סייעתא לדברינו הנ"ל, שכן כתב בשיירי כנסת הגדולה (סימן שג). גם מרן החיד"א במחזיק ברכה כתב, שכן מצא בתוספת שבת, ושדברי מרן בסוף סימן שג הם אליבא דיש אומרים

וליה לא סבירא ליה. וכן כתב הגאון רבי רפאל בירדוגו בספר תורת אמת (סימן שמה). וכן כתב בספר שלחנו של אברהם, וכן דעת מהר"י פראג"י בתשובה (סימן נט), והרב שביתת יום טוב (סימן ו' וסימן ז'), והמשנה ברורה בביאור הלכה. [וע' בלית חן סימן לג]. גם במחצית השקל (סימן שמה) כתב, שדעת מרן להחמיר ומה שכתב (בסימן שג) היינו שלא נהגו כן להחמיר, אף על פי שהעיקר לדינא לדעת מרן הבית יוסף להחמיר. ומרן (בסימן שג) כתב תחלה הטעם משום מוטב שיהיו שוגגין וכו' ואחר כך כתב הטעם שהאידנא אין לנו רשות הרבים וכו', משמע שכל זה ליישב המנהג שאינו כמו הדין. וע"ע בשו"ת קרית חנה דוד חלק ב' (סימן סא) שהביאו, והכי מסיק להלכה, דהעיקר בד' מרן להחמיר שיש רשות הרבים בזמן הזה. גם בכף החיים (אות לה) כתב, שלפי הכלל המסור בדינו דסברא העיקרית כותבה מרן בסתם, נראה דסבירא ליה למרן כהרמב"ם, דאף על פי שאין ששים ריבוא בוקעים בו הוי רשות הרבים. וגם משאת בנימין (סימן צב) כתב, דמי יקל ראשו כנגד המחמירים, ואפילו המקילים לא סמכו למעשה לעשות מעשה. ע"כ. וכתב האליה רבה (אות יד), ומיהו במקום שיש עוד צד להקל משמע מכל הפוסקים הנ"ל דיש לסמוך על סברא אחרונה. ע"ש.

ואמנם יש להוכיח שדעת מרן לקולא ממה שכתב בסימן שכה סעיף ב', שמותר לשלוח דרך רשות הרבים איזה מאכל על ידי גוי, לגוי אלם, מפני דרכי שלום, והוסיף הרמ"א, שהוא הדין לצורך מצוה. ובבית יוסף, הביא דין זה בשם הגהות מיימוני, וכתב הטעם משום שבזמן הזה אין לנו רשות הרבים מן התורה. ומשמע דמרן סבירא ליה דלית לן רשות הרבים מן התורה. ובאמת שבערך השלחן (סימן שמה אות ב') כתב, שממה שכתב מרן בסימן שג, ובסימן שכה סעיף ב', מוכח דסבירא ליה כדעת יש אומרים המוכח כאן. וכתב עוד בסימן שג (סק"ד) דאפשר דהך דסתם ויש הלכה כסתם אינו

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

כשאר סתם ויש, וכעין מה שכתב בבית דוד (סימן תט, וסימן תמא) דאם אין מפורש בדברי הסתם היפך היש אומרים ממש, אינו בכלל זה דסתם ויש. וכן כתב הפרי מגדים (סימן שמה א"א סק"ו, ובמש"ז סק"ז). והובאו דבריו בארץ חיים (סימן שמה), וציין לגאוני ירושלים בשו"ת אדמת קודש חלק ב' (אורח חיים סימן סימן ב'), ובשו"ת שדה הארץ (יורה דעה סימן י'), שכתבו בפשיטות דעכשיו אין לנו רשות הרבים. ואפשר דכוונתם מצד המנהג, וכמו שכתב במחצית השקל בכוונת דברי המגן אברהם במה שכתב דמין ז"ל פסק בסימן שג כסברת היש אומרים, דרצונו לומר דהיינו מצד המנהג. [אך בדברי הפרי מגדים דוחק לומר כן, דהא כתב בפשיטות, דלא בעינן ששים ריבוא. גם בספר אור לציון הג"ל כתב בד' המגן אברהם שדעת מרן השלחן ערוך דלא בעינן ששים ריבוא מדינא]. ובשו"ת בית אפרים (אורח חיים סימן כז, דף לו) האריך מאד בזה, ואסף רוב דיעות הראשונים והאחרונים, והוכיח מדברי מרן דגם הוא סובר שאין לנו רשות הרבים בזמן הזה. דכל שיש לנו הוכחה ממקום אחר דסבירא ליה כיש אומרים, לא אמרינן דסתם ויש הלכה כסתם, ונסתייע מדברי המוהריט"ץ (סימן רנא) על עיה"ק צפת ת"ו. ונמצא, שאין הכרע מדעת מרן דסבירא ליה כהרי"ף והרמב"ם, רק שמרן לא הכריע כשום אחד מהדעות. וראה עוד במה שכתב בארץ חיים (סימן שסג סעיף כג). ע"ש. וע"ע בזבחי צדק (סי' צט ק"קב) וברב ברכות שבת ב', והביא שם שדעת ר"א מני שאין לנו רה"ר מה"ת. ע"ש. ומ"מ מאחר והוא חשש לאיסור תורה, לפיכך כתבנו שראוי ונכון לחוש להחמיר כפשט דברי מרן, שלא לסמוך על העירוב. וכ"כ בשו"ת יביע אומר ח"ד (חאו"ח ס"ס מז), שאנו נוהגים להחמיר שלא להוציא בשבת מרשות לרשות, ומנהגינו תורה לפי דעת מרן שקבלנו הוראותיו, דרשות הרבים מיקרי כל שיש שם ט"ז אמה, אע"פ שאין ששים ריבוא בוקעין בו. וא"כ אין רה"ר ניתרת אלא

בדלתות, כדאיתא בסימן שסד סעיף ב'. וכן מבואר בשו"ת שמחה לאיש (חאו"ח סימן ג'). ע"ש. ובדלתות הננעלות בלילה אין הכי נמי דמהני גם לרשות הרבים גמורה, אך אם הם ראויות לנעול בלילה, ואינן ננעלות בפועל, מבואר ברמ"א (סי' שמה סעיף ז') דלא מהני. ועיין בשער הציון (סק"ט) שכו"ד הרמ"א מדלא הגיה אדברי הש"ע, ומשמע שחזר בו מדבריו בדרכי משה. וכ"כ בכף החיים (אות טז) משם כמה פוסקים בדעת הרמ"א. וכן מבואר בדברי מרן בש"ע (בסי' שסד ס"ב), שאם אין הדלתות ננעלות ממש בלילה הוי רשות הרבים, והביא שם דעת י"א דסגי במה שהיו ראויות לנעול. ועיין בבאר היטב (סי' שמה סק"ו) בשם הגאון החכם צבי, שמצא לרשב"א שכתב, דבפלטא אפילו דלתות ננעלות בלילה לא מהני לבטלה מתורת רשות הרבים. ע"ש. וכן הוא בכה"ח (אות לד). שיעור הריחוק בין עמוד לעמוד, והנה אחר שביארנו מחלוקת האחרונים בביאור דברי מרן בשלחן ערוך, ולדעת רבים מהם סבירא ליה למרן שיש לנו כיום רשות הרבים מן התורה, ושוב לא יועיל לזה עירוב. יש להוסיף עוד, מה שכיום אין מקפידים שלא לעשות ריחוק יותר מעשר אמות בין עמוד לעמוד, ונודע מה שכתב מרן (סימן שסב סעיף י'), שאם עשה צורת הפתח אפילו לפירצה יתירה מעשר אמות מותר וכו', והני מילי בחצר ומבוי שיש בהם דיורין, אבל בבקעה לא מהני בשכל הרוחות על ידי צורת הפתח. ע"כ. ומקורו טהור בהרא"ש (עירובין פרק א' הלכה ג') בפירוש שני. וכן פסק הטור. והסביר מרן בבית יוסף, משום שהוא לחומרא. ואף שאינו דאורייתא, שהרי ברשות הרבים דאורייתא בעי דלתות וכמבואר בסימן שסד סעיף ב', מכל מקום פסק הטור לחומרא כיון שלא ברירא ליה דעת אביו הרא"ש. וגם מרן השלחן ערוך הכריע בזה לחומרא אחר שדעת הרמב"ם [הובא בסימן שסב סעיף י'] דלא מהני צורת הפתח ביותר מעשר, ולפיכך הכריע מרן דלענין בקעה יש להחמיר, וכתירוצ' שני

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

בהרא"ש.

ומעתה יש לדון במקומותינו שענינו הרואות בירושלים ת"ו שיש פרצות בשטח שבין העיר לשכונת רמות, הרבה יותר מעשר אמות, ואין שם דיוורין כלל. ואם כן לא מהני צורת הפתח בכה"ג, וזה פוסל את העירוב. ויש ללמוד דין זה מהמבואר בש"ע (סימן שנח סעיף ט') קרפף יותר מסאתיים שהוקף לדירה ונטע ברובו, אילנות, אפילו אינם נטועים שורות שורות, אינם מבטלים הדירה. אבל אם נזרע רובו, הזרעים מבטלים הדירה וכו'. נזרע מיעוט אם אין בו אלא סאתיים מותר. יותר מסאתיים אסור. עכ"ל. [ונכתב במשנה ברורה ס"ק סג"סה, דאפילו כולו לא מבטל, משום דדרך האנשים לנטוע כדי להסתופף בצילם]. וטעמא משום דבמקום הזרעים לא דיירי אינשי, וכיון שמקום הזרעים נאסר, נאסר לטלטל בכלו, כיון שהקרפף פתוח ופרוץ לזרעים שהוא מקום אסור. ועיין במשנ"ב (ס"ק עב). ולכאורה ה"ה בנ"ד שיש לאסור. ושוב דחה, דיש לומר דלא אמרו כן אלא בקרפף, אבל בחצר שהוא מקום דירה יותר מקרפף, נסתפק הרא"ש (פרק ב' דעירובין הלכה ב'). ואף שמשלונו נראה שמצדד יותר דהוי כקרפף, וכן פסק מרן הש"ע (סי' שנח סעיף י'), ועיין במשנ"ב (ס"ק עג). אולם הרי כתב בשו"ת דבר שמואל אבוב (סימן רנט) דבעיר מוקפת חומה אין הזרעים מבטלי מחיצה, ואף מהר"ם שנסתפק בחצר יודה בזה. ובפרט בשעת הדחק יש להקל. כיון שאין החומרא [בחצר] אלא מצד היות טוב. ועיין בשו"ת חכם צבי (סימן נט). ע"ש. וע"ש בבאר היטב שכתב, דמייירי שהעיר נבנתה בתחלה, ואחר כך הוקפה בחומה, דהוי הוקף לדירה. וכ"כ בכף החיים (אות יט). ע"ש. גם החכם צבי (בסימן לו) כתב, ומצאתי חידוש גדול ברשב"א לא נמצא בשום פוסק זולתו, לא קדמון ולא אחרון, שכתב, דפלטיא אפילו דלתות המדינה ננעלות בלילה תורת רשות הרבים עליה, כנראה דעתו דדוקא במבואות המפולשין שהם מיוחדות לאנשי

המבוי, ואין יד כל אדם שוה בו, הוא דמהני נעילת דלתות בלילה, ולא בפלטיא שיד כל אדם שוה בו, דאפי' נעילת דלת לא מהני בו. וכנראה שזו היא דברי הרב ר' אפרים שהביא בעל המאור, ובאמת דיעה נכונה היא, והכי דייק לישנא דגמ'. אלא שאני תמה שלא ראיתי לאחד מהפוסקים ז"ל שהביא דבר זה, וביחוד הרב הגדול הב"י ז"ל שדרכו להביא כל הדיעות, ודברי הרשב"א חביבין עליו עד לאחת. ע"כ. ובביאור הלכה (סי' שנח ד"ה אבל אם נזרע) כתב, שגם בנו היעב"ץ במור וקציעה הסכים לזה. [וע"ש בביאור הלכה דהיתרו הוא רק שאין מקום הזרוע מוקף מחיצות אלא פרוץ לחומת העיר, דאי לא הכי ל"מ. וכמו שכתב להדיא בספר בית מאיר. ולכן רק כך יש לסמוך על חומת העיר]. אלא שהמשנ"ב עצמו מסיק שלפי המבואר בש"ע (סעיף י') שדין חצר כקרפף. וכתב בשער הציון (אות טז) שאינו משום ספק כדסבר המג"א. אלא הוא מדין ודאי, וכדעת הרשב"א בעבודת הקודש, שדין חצר כקרפף, ושכ"כ להדיא הריטב"א. וא"כ מנא לן להקל בחומה ממש, וגם בספר מאמר מרדכי ובשיורי ברכה אין דעתם נוחה להקל, ולכן אין להקל רק אם גם הגיונות מוקפות מחיצה. ע"ש. [וראה בזה בשמירת שבת כהלכתה ח"א עמ' ר' הערה צג]. ועיין בביאור נתיבות הבית על עבודת הקודש להרשב"א (שער ג' סעיף קמג ד"ה שאין זרעים וכו').

וראיתי שציינו לכמה אחרונים שכתבו להקל בנידון דידן, וכמו שכתב בשו"ת זרע אמת (חלק ג' סימן מא ד"ה אכן) שהולך ומסכים להלכה עם דברי הדבר שמואל. ע"ש. וסמכו על דברי החתם סופר בתשובה (חלק אורח חיים סימן פח) שכתב להקל בזה. וכן כתב באבן יקרה, הובאו דבריו בכף החיים (אות יט). ושם איירי בעיר שעירובה נתקן על ידי עמודי טלפון. והיתרו רק שעושין צורת הפתח, דכל רוחות העיר בלי צירוף שום מחיצה. אבל כבר ידועה דעתו של הכה"ח עצמו (אות יט"פד) שהמחמיר תבא עליו

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

סימן כב), ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורא קמא חלק ג' סימן קלא), ועוד, מכל מקום המקילים בזה יש להם ע"מ שיסמוכו, אך בודאי שלכתחלה ראוי ונכון להורות שלא לסמוך על העירוב בזה"ז, אחר שנראה עיקר בדעת מרן דיש לנו רה"ר מה"ת.

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

ברכה. ע"ש. וכן דעת האבני נזר (אורח חיים סימן חצר אות ט'), ובשו"ת מהרש"ם חלק א' (סימן רו), והגאון החזון איש (סי' פח אות כו, הלכות עירובין סי' טו אות ה'), ובשו"ת דובב מישרים ח"א (סימן ב'), ובשו"ת הר צבי (אורח ח"ב סימן כא-כב), ובשו"ת חלקת יעקב ח"א (סימן קצא אות יב, וסימן רא אות א'), ובשו"ת מנחת יצחק ח"ו (סימן לג), ובשערים המצוינים בהלכה (סימן פג אות ו'). ע"ש. ואמנם יש חולקים בזה, וכמו שכתב בשו"ת דברי חיים מצאנו חלק ב' (אורח חיים

א סימן צא צליית כבד

ולכלות הדם, וק"ו שמותר לצלות על גחלים לכתחלה, שכל צלי הוא בין אם צולה בשפוד בין אם צולה על גבי גחלים ממש, וכמו שכתב בשו"ת פני יצחק (סימן עו). וכן כתבו בלחם הפנים (סימן עג אות א'), ובמחזיק ברכה (סק"ד), ובזבחי צדק (סק"ז).

והן אמת דלגבי קרבן פסח קיי"ל בריש פרק כיצד צולין, דאין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא, דבעינן צלי אש, ולא צלי דבר אחר, וכ"פ הרמב"ם (פ"ח מהל' קרבן פסח ה"ט) דאין צולין את הפסח ע"ג כלי שנאמר צלי אש ולא צלי דבר אחר. וע"ש בכסף משנה. וממילא גם כאן לכאורה אין לצלות בשר או כבד אלא על האש ממש, אך יש לחלק דדוקא קרבן פסח אפקיה רחמנא לצלי קדר, וגזירת הכתוב לצלות הקרבן דוקא על האש, שנאמר צלי אש, אבל בצליית חולין איה"נ מהני שפיר לצלות בקרקע התנור, דסוף סוף הדם נשרף וכלה מחוס הפלאטה, וכבר דנו בזה האחרונים, והנודע ביהודה בספרו הצל"ח (פסחים עד.), כתב, בא לידי כמה פעמים שצלו כבד בתנור גרוף מאש, והניחו הכבד על חרסו של תנור, ואסרתי כי אין כאן מקום לדם לזוב, ודמו כפולטו כך אחר כך נבלע בתוכו. ואין זה דומה לצולה על

לכבוד היקר והנעלה שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, הרה"ג רבי מנחם מענדל הכהן שליט"א

רב ק"ק וביהכנ"ס ניצן כפר חב"ד
שלום וברכה!

במענה לשאלותיו הנני להשיב:

א. במה שיש בבתי הכנסת מזמור למנצח בנגינות בצורת מנורה וכתוב צדנלב"ש ר"ת צרי, דבש, נכאות, לוט, בוטנים, שקדים, ע' בספר בן איש חי, שנה ראשונה בהקדמה לפרשת מקץ, שכתב: והתחיל להזכיר ששה מינים מעט צרי וכו' כנגד ששת ימי החול, שבהם תהיה מלאכת הבריור, ולכן ר"ת ששה מינים אלו הוא שם קדוש צדנלב"ש, וכו' ובהיות והוא שם קדוש אסור לבטא שם זה בפיו כמו שאר שמות הקודש שאסור.

ב. מותר לצלות בשר שלא הוכשר ולא נמלח על מיתקן צליה, גם אם האש היא בתחתית המתקן ואינה נוגעת בבשר, וכן מותר לצלות בשר או כבד בגריל המסתובב כנגד אש חשמלי, וכן הרוצה לצלות בשר או כבד בקרקעית התנור באופן שאין אש, וחם בחום 100 מעלות, רשאי לעשות כן, שאין צריך צליה באש ממש, אלא בחום שיכול לשאוב

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

גם בספר תוספת ירושלים (ר"ס עז) הובא בדרכי תשובה (ס"ק א) כתב, דנראה שבתנורים שלנו שהקדירה מונחת על ברזל מנוקב מותר לצלות כנגד הנקב, כיון שיש לדם מקום לזוב. רק שצריכין לזהר דלאחר שהוסר הבשר, אסור לאפות ולצלות על הברזל שום דבר, עד שיתלבן הברזל תחלה, כמו שנתבאר בסימן עז סעיף ד', גבי שפוד. אבל לבשל עליו קדירה יש להקל, דהוה ליה כשתי קדירות נוגעות זו בזו. ע"כ. אלא דלפי המבואר בשלחן ערוך שם, דמנהגינו להקל להשאיר את הבשר על השפוד לאחר שהורד מעל האש. ורק הרמ"א כתב שנוהרין בזה לכתחלה, לפיכך לדידן אין לחוש בנידון דידן מטעם זה.

והנה בעיקר החשש הנו' דהוי כנמלח בכלי שאינו מנוקב, י"ל בפשיטות רגבי צלייה כל הדם היוצא מן הבשר נשרף בחום קרקעית התנור, ואינו דומה למליחה בכלי שאינו מנוקב, שאין לדם לאן לזוב.

ובמה שהביאו מהגמ' בפסחים דבעינן צלי אש, הנה דין זה נאמר גבי קרבן פסח, דכתב בקרא צלי אש, אבל גבי צלייה הבאה להוציא הדם, כל שהדם נשרף בקרקעית התנור, שפיר דמי. ובאמת שמצינו להמאירי (שבת קלד ד"ה אין

ממתקים) שכתב להדיא דמהני צלייה בתנור גרוף, שכתב שם לענין צליית בשר ביום טוב,

ואם תאמר, בתנור גרוף וכי כל מה שרוצה לאכול בשרא אגומרי יחס את התנור ויגרפנו. ומשמע דאין הכי נמי מדין צלייה מהני לצלות בשר על קרקע תנור גרוף. והגאון יד יהודה (בסוף ספר שמן המשחה על הרמב"ם סימן כ') כתב, שכן דעת בעל הלכות גדולות (סוף הלכות דם). ע"ש.

והנה במה שדן הצ"ח כבר הקדימו הכנסת הגדולה, ובספרו בעי חיי (חלק יורה דעה סימן קיז) בתחלה צעק מרה על אותן המקילין לצלות בתנור גרוף כשאין שם אש וגחלת, שאין מקום להקל בזה כלל. וכתב, דמכל הני סוגיאן דיגיד הנשה ודפרק כיצד צולין מוכח, דאפילו למאן

הגחלים, דהיינו בישראל אגומרי, דמסקינן לקמן ע"ב, דהלכתא משאב שאיב, דשאני גומרי שטבע האש לשאוב הדם, ואינו מניחו לחזור ולהיבלע בבשר. ועוד דיש מקום לדם לזוב, אבל חרסו של תנור אף שהוא רותח מ"מ אינו אש, ואין טבעו לשאוב הדם, וגם אין לדם מקום לזוב.

אלא שיש לעיין ממתני' (פסחים עד.) אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא, ומיירי באינה מנוקבת, כדאמרינן לקמן עה. ואף על פי כן אי לאו משום דצלי אש בעינן, ולא צלי מחמת דבר אחר, לא חיישינן משום דאין מקום לדם לזוב וחזור ונבלע בפסח.

ושמא יש לומר דמלחו את בשר הפסח קודם צלייתו. אלא דהרי מליח כרותח דצלי, ובעינן צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר.

גם בשלחן גבוה (ס"ק יד) כתב, דאסור לצלות כבד או שאר בשר במחבת של ברזל, אף שהמחבת עומד על האש והאש בוערת תחתיו, כיון דלית ליה מקום שיהיה הדם מישרק שריק, והוי כמולח בכלי שא"מ.

גם הגאון רבי יצחק במבגר בשו"ת יד הלוי (סי' לא) כתב, דאין ראיה להתיר בזה. וכ"כ הגאון מליסא בחוות דעת (ביאורים סי' עז, ובחידושים סי' סט ס"ק יז) דצריך לצלות כבד או בשר דוקא במקום הנקרא כלי מנוקב לענין מליחה, או ע"ג גחלים דוקא, אבל אם אינו צולה על גבי גחלים כאמור, רק ע"ג כירה חמה, צריך שתהיה הכירה מנוקבת או משופעת, באופן שאם ישפוך מים לא יצאו, דמה שאסור במליחה אסור נמי בצלייה, דהוי כנתבשל בצירו. דצלי דינו כמליחה וכיון שהדם מתכנס תחתיו הוי כנתנו בדמה. ע"ש.

ובשו"ת ציץ אליעזר חלק יא (סימן נג) הביא בשם הגר"א, שכתב בספרו לב איברא, דאם מונח על התנור אסור, משום דהוי כמולח בכלי שאינו מנוקב, ודין צלייה בזה כדין מליחה. והגם דיש מתירין גם בכהאי גוונא, אבל לא קיימא לן כוותיהו. ע"כ.

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

אליעזר חי"א (סימן ג) העיר על הדרכי תשובה שבתחלה הביא דברי הרב דבר משה, ושכ"כ בכנה"ג, והרי דברי הדבר משה הסתמכו על הכנסת הגדולה.

גם מהר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת קמא (סימן ק) השיג על החוות דעת, וכתב, דצלי אין צריך כלי מנוקב, ובפרט דיעבד, שבודאי שאין כאן בית מיחוש.

גם בספר יד יהודה (סימן עו פיה"א ס"ק יא) כתב, דמותר לצלות בשר על גני חרסית התנור, או כירה חמה, דא"צ להיות אש ממש וגחלים בוערות, דגם תולדות האש מהני. וגם לא בעינן שיהיה נקבים בכירה או בחרסית התנור. ואפילו אם השטח הוא בשוה, באופן שאם ישפך שם דם לא יזוב מיד, אפילו הכי מותר, ולא אמרינן שהדם מתכנס תחתיו ומתבשל בדמו, כמו כמולח ככלי שאינו מנוקב, דזה לא דמי למליחה, דחום התנור טבעו לשאוב הדם, ואינו מניח לבלוע. ואפילו אם מבליע, כבולעו כך פולטו. ואף שהדם מתכנס במקום אחר, אינו חוזר ונבלע רק כלה והולך. וכ"כ בשו"ת שואל ומשיב (תנינא ח"א ס"י עה) שמעשים בכל יום שצולין על גבי תנור, ולית דחש לה, כי פשוט הוא דגם חום התנור מוציא דם, ואין שום סברא לחלק בין צולה בחום התנור, ובין צולה ע"ג האש ממש, דלא נמצא בפוסקים שיזהירו דיש לצלות ע"ג גחלים דוקא. ע"ש. אלא שבמהדורא חמישיא ח"א (ס"ו סו) חזר בו וכתב כדעת הצ"ח. ואף שהצ"ח כתב כן רק בכבוד, פשוט הוא דגם בשאר בשר הדין כן. והו"ד בדרכי תשובה הנו'.

ובאמת שמצינו לרוב האחרונים שפסקו להקל בדין זה, וכן פסק בספר משמרת שלום (סימן עו) דכשהתנור חם ביותר, כמו תנור שאופין בו, בזה אף החוות דעת מודה, דכיון שהתנור חם כל כך לא יתכנס הדם תחתיו. ע"ש. ולדבריו כל שכן כשצולה על בוילר חשמלי.

גם בערך השלחן (סימן עו סק"ג) כתב בזה"ל: מותר לצלות על קרקע התנור גרוף או קטום,

דשרי היינו דוקא משום שיש שם גחלים בוערות, ששורפין את הדם ושואבין אותו. אבל אם אין שם גחלים בוערות ולא עוממות, אלא שהתנור גרוף וקטום, ולא נשאר רק חום התנור כנידון דידן אפילו יהיה שם חום הרבה אין אותו חום שואב הדם ושורפו. וסיים: ומיהו ממאי דאמרינן בפרק כיצד צולין וכו' מוכח דאף תנור גרוף וקטום בלי גחלים, אלא חום לבד שורף בגד, והוא הדין ששורף דם. ומצאתי למהר"ר עזריא יאושע בכ"י שעמד על הספק הזה, וכתב לו על זה אחד מיוחד שמדברי התוס' (בפרק כיצד צולין) על ההיא דאמר רבא האי מולייתא שריא וכו', נראה דשרי. וגם מלשון רש"י נראה דיש להתיר וכו'. ע"ש.

ובספרו כנסת הגדולה שחיברו מאוחר יותר (הגב"י סימן עג אות כה) העלה בפשיטות להתיר, דאף על פי שנאמר בתורה גבי קרבן פסח כי אם צלי אש, שדוקא באש ולא בצלייה על גבי תנור גרוף, כל זה לגבי קרבן פסח דכתיב ביה צלי אש, מה שאין כן בצליית בשר להכשירו מידי דמו לחולין, שרי על גבי תנור גרוף, דכשם שהאש שואבת הדם, כך כח חום התנור שצולה עליו הבשר שואב ממנו הדם.

גם הגאון החקרי לב (ח"א מיד"ד ס"י לו) כתב, שאם פרס דף מתכת חלק שאין בו גומות על האש, וצלו עליו בשר או כבד, שפיר דמי. ורק במחבת אסור, כיון שיש לו בית קיבול, שהוא כמו מולח בכלי שאינו מנוקב, שאין לדם מפלט לזוב. אבל פח שהיא חמה מאד שרי.

וכ"כ מהר"ח פלאג"י ברוח חיים (ס"י עו) והביא סמוכין מזקנו החקרי לב הנ"ל. גם בשו"ת דבר משה ארמיליו (ח"ג ס"י ג) כתב להתיר לצלות בכנה"ג, אע"פ שהתנור גרוף וקטום, ואין שם אש וגחלת כלל, אלא חום בלבד, דלא חיישינן שמא אחר שפולט הדם חוזר ובולע, דחום התנור לבד שורף. וסיים, באופן דמה שנוהגים העולם לצלות בשר או ראש טלה וכבש בתנור גרוף וקטום, כמנהג עירנו, אין לערער על זה כלל, וכמ"ש הרב כנה"ג. ע"ש. ובשו"ת ציץ

בית גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

שהדם נוזל שם, באופן שהכבדים אינם נוגעים בדם הנוזל. ע"ש.

ולכן בזה"ז במסעדות ובתי מלון שיש להם פלאטה חלקה הרוחתת בחום גבוה מאד, מותר לצלות על זה כבד או בשר, שא"צ אש ממש. וכמו שמתבאר מלשון המאירי, שהרי כשיש מקום רחב ידים שרי אפי' במליחה בכה"ג. וכ"ש דנורא משאב שאיב. ויש שמניחים הבשר על רשת ויש ריוח בין הרשת להטס, שהדם נוזל עליו מתחתיו. וגם בזה יש להתיר, שא"צ שיתן הכבד על האש ממש, שהרי צולוהו יפה. וכן כשמניחים את הכבד על פלאטה רותחת בלי הפסק רשת, שרי לעשות כן אף לכתחלה, אחר שכל הדם נשרף מחום החשמל. וע"ע בשו"ת מנחת שמואל (חלק יורה דעה סימן ד) ובירחון תורה אור ח"א.

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

ולא חיישינן שמא אחר שנפלט הדם חוזר ובולע, דחום לבד שורף גם כן. וכמ"ש בכנה"ג. וכ"פ באבני צדק (יו"ד סי' עו סק"ג) על פי הגמרא בחולין צג: בישראל אגומרי וכו', דקרקעית התנור כשהיא רותחת שווה דינה לבשר ע"ג הגחלים, שהדם היוצא נבלע בקרקעית התנור ונשרף. וכ"כ בשולחנו של אברהם. ועיין בזבחי צדק (שם אות ד) שאסף איש טהור להקת הפוסקים האחרונים, שהתירו בזה, ובעקבותיו הלך הרב בן איש חי (שנה ב' ריש פרשת קדושים) וכתב שם, דהגם שהגאון הצ"ח מחלק בין ע"די האש עצמו, לבין החום בלבד, יש לסמוך על רובא דהפוסקים דמתירין וכו'. ע"ש. וכ"פ בשו"ת ישכיל עבדי ח"ד (סי' ח' אות ד). ע"ש.

גם בשו"ת ציץ אליעזר הנ"ל כתב, דמעיקרא דינא יש מקום להתיר הצלייה על בוילר חשמלי על כל סוגיו. אלא שמן המוכרח לצלות על בוילר שהשפוד אינו מתגלגל, וכן שיש ריוח בין הרשת או החוט לבין הטס שמתחתיו,

סימן עב ביזוי תלמידי חכמים

והנה בגמרא שבת קיט. אמרו, אמר רבי יהודה, לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו בה תלמידי חכמים, שנאמר (דברי הימים ב' לו) ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובזוים דבריו, ומתעתעים בנביאיו, עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא. מאי עד לאין מרפא, אמר רב יהודה אמר רב, כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו. ע"ש.

ובפרק חלק (סנהדרין צט:) המבזה תלמיד חכם לדעת רב ורבי חנינא נקרא בשם אפיקורוס, ולרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי נקרא ובשם מגלה פנים בתורה שלא כהלכה. ושם, דהמבזה

ב"ה. אדר תשע"ה

לכבוד

ה"ה נר"ו

באשר שאל אודות מה ששומע איזה אברכים המדברים בזלזול כלפי תלמידי חכמים, כיצד יש לנהוג, בפרט כאשר רואים שמדברים כך מתוך חוסר ידיעת ערך אותו חכם, או מתוך קנאה והרגל ביקורת.

והנני להשיב: ראשית דבר יש לדעת כי מה שמצינו פעמים שמבזים גדולים, חלילה לנו ללמוד מזה להמשך אחריהם, וח"ו להכשל בבזיון תלמיד חכם, ואמנם מן השמים מסובכים הדבר כדי שלא תזוח דעתם עליהם ויבואו לידי גאווה ח"ו.

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

שמתיהו, דחומרא מיניה כדאמרינן בעלמא דשמתא חמירא מנגידא, ועשיתי כן לקונסו על שפגע גם בכבודי, במה שביזה אותי בפני שלוחי. ע"כ.

ובגמ' סוטה (מ:) מובא על אלישע הנביא שהמתיק המים המרים, וכמה נערים לעגו לו, [על שאיבד את פרנסתם], ויצאו ב' דובים מהיער וההרגו בהם, על שהיו מקטני אמנה. וכדכתיב (מלכים ב' ב) ותצאנה שתיים דובים מן היער, ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים.

ובברכות (יט.) אמרו שהקדוש ברוך הוא תובע את כבודם של חכמים מיד המבזים אותם, ומצינו שנענשו אותם שלא נהגו כבוד בחכמים כראוי, כמו שאמרו בתלמידי רבי עקיבא, שמתו כולם בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. (יבמות סב:). ועיין ברכות שם, באדם שביזה את שמואל אחר מותו, ונפל קנה כבד מן הגג ופגע במוחו. ואמרו שם, כל המספר אחר מיטתם של תלמידי חכמים נופל בגיהנום, וכתב במעדני יו"ט (שם פ"ג ס"ח אות ד), שיש גורסין "מיתתן", ואף לגי' "מיטתן", אין הכוונה דוקא בשעה שמולכים אותם לקבורה, אלא לאחר שמתו. ועי' בערוך (ע' אחר), ש"אחר מיטתן" היינו שהוא מספר עליהם שנטו מדרך הישר. ע"ש. והוא מפני שכבר אמרו חז"ל אם ראית חכם שעבר עבירה בלילה, אל תהרהר אחריו ביום, שבודאי עשה תשובה. ות"ח בחזקת שעשה תשובה.

ומבואר שגם אם מדבר על תלמיד חכם שעשה עבירה, גם זה בכלל מבזה תלמיד חכם, דמסתמא עשה תשובה. [מלבד כשיש איסורי לשון הרע].

ועוד מצינו שאף מי ששמע ביזוי תלמיד חכם, ולא מחה כראוי, סופו שנענש על כך. עיין בגמ' ב"מ (פד:) ברבי אלעזר ברבי שמעון, ועייין

תלמיד חכם הוא בזה דבר ה' ואין לו חלק לעולם הבא.

ובגמרא גיטין (סב.) אמרו, רב הונא ורב חסדא הוו יתבי, חליף ואזיל גניבא, א"ל חד לחבריה, ניקום מקמיה דבר אוריין הוא, אמר לו, ומקמי פלגאה ניקום? ופירש רש"י, חולק על החכמים, שהיה מצערו למר עוקבא שהיה אב בית דין כדאמרי' בפרק קמא (גיטין ז.). ע"כ. וידוע דגניבא היה בר אוריין והוא זה שחידש את המשל של "השועל והכרם" במדרש קהלת (פרשה ה.). ובגיטין ז. אמרו, שלח ליה קא מצערי לי טובא, ולא מצינא דאינקום בהו, שלח ליה (תהלים ל"ז): דום לה' והתחולל לו, דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים, השכם והערב עליהן לבהמ"ד והן כלין מאליהן. הדבר יצא מפי ר"א, ונתנהו לגניבא בקולר. והיינו שנהרג ומת.

ובגמרא מועד קטן (טז.) אמרו, ההוא טבחא דאיתפקר ברב טובי בר מתנה, אימנו עליה אביי ורבא ושמתוהו וכו', אבל לאפיקורותא, עד דחיילא שמתא עליה תלתין יומין. ופירש רש"י, לאפיקורותא, מבזה תלמידי חכמים.

ובקידושין (ע.) מובא, אמר, מאן יהודה בר שויסקאל דקדים לי, דשקל מן קמאי, אזלו אמרו ליה לרב יהודה, שמתיה. ופירש רש"י, כדאשכחן דמנדין לכבוד הרב במועד קטן (טז.) וכתב המאירי, שכל המבזה תלמיד חכם חייב נדוי, בין שביזהו בפניו בין שביזהו שלא בפניו, והחכם עצמו יכול לנדוהו לכשיודע לו שביזהו. ומה שאמר שם דרב מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן, והיינו שביזה את שלוחו לפניו, דחייב מלקות. כדאמר בפ' קמא דקידושין (יב:) וכתב המהרש"א שם, ור"ל שביזה אותו במה שהוא שלוחו, והייתי נבזה בעיניו, והיה ראוי למלקות דמנגיד רב אפילו מאן דמצער וכו', ואני

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

במכות (כד.), אוטם אזנו משמע דמים (ישעיה לג טו), דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק, וע"ש בפ"י הריב"ן שם, וברש"י סנהדרין מד: ד"ה דבעיא.

צא וראה עוד עד כמה הקפידו חז"ל בכבוד החכם, שמצינו בגמ' (ב"מ לג.) שהיה חשש של קפיידא בין רב הונא ורב חסדא, ולא עיילי לגבי הדדי. יתיב רב חסדא ארבעין תעניתא משום דחלש דעתיה דרב הונא, יתיב רב הונא ארבעין תעניתא משום דחשדיה לרב חסדא.

ובזוה"ק (פ' שלח לך דף קס"ז.) מובא על צדיק אחד שעייב את חבריו מלעזור לדרשן ששכח דבר באמצע דבריו, ונכלם עי"ז, ונענש אותו צדיק שעייבכו אותו מלהכנס לגן עדן ארבעים יום, וגם נגזר עליו להכנס שעה וחצי לגהינם רח"ל. והובא בספר קול יהודה (דף קלא).

ועי' פסקי הרי"ז שם בטעם הדבר, שהואיל והוא מבזה אותם הריהו ככופר בדבריהם. ועי' בגמ' שם ק. ובפרש"י שם ד"ה כגון, (בדברי רב פפא בדעת ר' יוחנן וריב"ל שם בלשון שני), שאף המכנה ת"ח בלשון גנאי, הרי הוא בכלל אפיקורוס. ומ"מ כתב המהרי"ל, דשחיטתו כשירה, שאיסור זה נראה קל בעיניו ומורה בו היתר, ולכן אינו חשוד לעבור על שאר האיסורים.

והרמב"ם (בפרק ו' מהלכות תלמוד תורה הלכה י"א, יב) פסק, עון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים וכו', וכל המבזה תלמיד חכם אין לו חלק לעולם הבא. וזהו שאמרה תורה (ויקרא כ"ו י"ד) ואם בחוקותי תמאסו, מלמדי חוקותי תמאסו, וגם שהוא בכלל כי דבר ה' בזה (במדבר ט"ו ל"א). וכן הוא בבית יוסף ובשלחן ערוך (יו"ד סימן רמג)

ועיין בתשובת הריב"ש [סימן רכ, הובא בכסף משנה הלכות תלמוד תורה שם], שכתב בשם

הראב"ד, דאע"פ שאמרו בפ"ק דקידושין (דף ל"ב) הרב שמחל על כבודו כבודו מחול, דתורה דיליה היא, דכתיב, ובתורתו יהגה יומם ולילה (תהילים א'), היינו מידי דלית ביה בזיון, אלא שבאותם הדברים שאדם חייב לנהוג בו כבוד מחמת תורתו, כגון לעמוד מפניו, וכיוצא בזה, אבל על בזיונו אינו יכול למחול, אדרבא אסור לו למחול, שהתורה מתבזית בכך, ודמי למאי דאמרינן התם, האב שמחל על כבודו כבודו מחול, דליכא למימר שיהא האב יכול למחול לבן שיאמר לו דברי חרופין וגדופין, והיינו דאמרינן בפרק ב' דיומא, שהת"ח צריך שיהא נוקם ונוטר כנחש, עכ"ל. ושם נשאל על אחד מן התלמידי חכמים, שזלזל בו ראובן, עם הארץ, וחרפו וגדפו, ונידהו החכם, אם חייבין בני העיר לנהוג עם ראובן הנז' כדין מנודה, ואם לא נידהו החכם, אם חייבים בני העיר לנדותו, לכבוד החכם אם לאו. ע"ש.

ועיין לרבינו אברהם בן הרמב"ם בשו"ת מעשה ניסים (ס' יג) שהביא מה שהקשו מהכתוב, לא תקום ולא תטור (ויקרא י"ט י"ח), וא"כ היאך ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש וכו', ותירץ, לא קשיא הא במילי דאורייתא הא במילי דעלמא, ובכאן מילי דאורייתא. ע"ש.

ורבינו יונה בשערי תשובה (שער ג אות קמז) כתב, דמה שאמרו רז"ל, דהמבזה תלמיד חכם הוא בזה דבר ה' ואין לו חלק לעולם הבא, יש לדבר שרש בשכל ועיקר במחקר. דהנה שלמה המלך אמר במשלי (ג, לה): "כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון", ענין "קלון" איש קלון, וכן "ואני תפלה" (תהילים קט, ד) איש תפלה (ירמיה ט, ה): "שבתך בתוך מרמה" בתוך אנשי מרמה. פירוש, האיש הנקלה והנבל מרים כסילים, ומכבד ומשבח אותם, כי יש בכבוד החכמים והישרים תועלות גדולות, ובכבוד

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

ובתורתו הקדושה, גם הם לבזות את גדולי תורה אף מהדורות שעברו, שהם קדושים וטהורים ממש כמלאכים, ואף גדולי התורה שמדור הזה אשר מהם צריכין ללמוד. ועוון בזיונם הוא בין שרוצים ללמוד מהם, ובין שאין רוצים ללמוד ממוריהם ורבותיהם, כלשון הרמב"ם אם בחוקתי תמאסו, מלמדי חוקתי תמאסו, דקאי על המבזים ת"ח שבדורם שמהם צריכין ללמוד, ומבזין וממאסין אותם. שלעניין זה יש חומר בביזוי ת"ח שבדורנו מביזוי ת"ח קדושי עליון מדורות העברו, משום שבזיון זה עושה שלא ילמדו מהם.

ובשו"ת מהרשד"ם (חלק יורה דעה סימן קפח) נשאל אודות אחד שנתקוקט עם תלמיד חכם, והעיז פניו כנגדו, והטיח דברים נגדו ונגד אבותיו וזקניו, בחיים ובמתים, וקראו ערל וטמא, מה דין האיש הזה. והשיב, לא יאומן כי יסופר שימצא באיש אשר בשם ישראל יכונה חציפות ועזות כזה, ובמה יכופר עונו מאיש חדל אישים, אשר פצה שפתיו להטיל מום בקדשים, אשר עדנה בחיים, גם בקדושים אשר בארץ המה, והרי כתב מהרי"ק (שרש קע"ט) דאפי' למי שלא החציף כי אם בפני זקנים ונכבדים, דמשמע שלא בגדר ת"ח, ק"ו לקורא מלשין ומוסר דקנסינן ליה, וגם גובין הקנס אפי' בכבל. והנה דבר פשוט הוא שאין לך אונאה גדולה מהקורא לחבירו מוסר, שהרי בכל התלמוד משוה אותם לגוים ועובדי ע"ז וכו', לכן אומר אני כי הרבה עונש הקורא לחבירו ת"ח מלשין ומוסר. ע"כ. ועל אחת כמה וכמה הקורא לת"ח ערל וטמא, כי כל א' בפני עצמו משמע גוי, ערל היינו גוי וכו', וחייב הקורא עונש גדול, וראוי לשמתא. ועוד כתב מהרי"ק (שרש קפ"ט) דלו לא יהא חציפות בעלמא, שהחציף פניו נגד ת"ח דרך זלזול, משמתינן

הכסילים והרשעים מכשולים רבים ועצומים, כי בהתהדר החכמים ובתתם עליונים, דבריהם נשמעים, וילוו עליהם העם כולו וידמו למועצותם. והשנית, בראות בני אדם את כל כבודם ילמדו לקח לנחול כבוד ותרבה הדעת. ואמרו רבותינו ז"ל (פסחים נ:): לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, כי מתוך שלא לשמה בא לשמה. והשלישית, רבים מישני לבבות יעורו משנתם בראותם הדר כבוד התורה, ויכירו מעלתה, ויבא חשקה בלבבם, ויהיה עסקם בה לשם יתעלה ולעובדו בלבב שלם. ע"כ.

ובשו"ת הרשב"א חלק א' (סימן פד) כתב, יש דברים שתלמידי חכמים נוהגין לכבוד התורה, והם מחוקי כבוד לומדיה. וכל ת"ח שמוותר עליהם כמוותר כבוד תורה. שלא על כבוד עצמו וחיקו הוא מוותר, אלא על כבוד תורה. ועל כן אמרו שצריך ת"ח להיות נוקם ונוטר כנחש, כלומר אם ביזו אותו או הקילו בכבודו. שהמיקל בכבודו מיקל בכבוד תורה, ואסור לו למחול על כבוד תורתו, אא"כ ביקשו ממנו המחילה לכבוד תורתו.

ובספר ערבי נחל (לרבי דוד שלמה אייבשיץ, תקט"ו דרוש ה', דברים עקב) כתב, דעם הארץ המבזה ת"ח מצד היותו בעיני עצמו גם כן תלמיד חכם כמוהם, יש לו ב' חסרונות, שהרי אינו יודע להזהר מהחטא מצד היותו עם הארץ, ואעפ"כ שגגתו עולה זדון מצד היותו מחזיק עצמו לתלמיד חכם, וא"כ זה גרע משאר עמי הארץ שהם במכה שלהם יש בה גם כן רפואה ומעלה, מה שאין כן זה המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו וק"ל.

ובשו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ד סימן נ) קבל על כך שבזמן האחרון התחילו אלו שחושבים עצמם לשומרי תורה, ולמאמינים בהשי"ת

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

שכולם אוהבים אותו, הוא מפני שמוכיח אותם בענייני יראה.

ובליקוטי מוהר"ן (תורה צה:) כתב, כשפרנסים הדור ומנהיגי הדור נתגאים אזי הקב"ה מקים עליהם בני אדם שיחלקו וידברו עליהם, כדי שלא יזוהו דעתם עליהם, כמו שאמרו חז"ל (יומא כב.) אין ממנים פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלוי מאחוריו. ועל ידי זה מחזיק את עצמו בבחינת מה ואפס ואין. ע"כ.

והראוני בספר ארחות יושר (ערך טבילה) שכתב, וראיתי בספר א' [איני זוכר היכן], שכל החיבורים שנתקבלו בכל ישראל, הם אלו שהמחבר נזהר בטבילת עזרא, והיום שמצוי מקואות וקל לטבול, בודאי מי שיכול ראוי ליהדר בזה. וראה בילקו"י הלכות כיבוד אב ואם, דין מורא אב ואם, שהארכנו בחשיבות הטבילה, ומתי יש להמנע ממנה.

ונודע מה שכתב רבי הלל מוירונא, [שחי בתקופתו של רבינו יחיאל ומהר"ם מרוטנבורג], שיש קשר בין גזירת שריפת התלמוד בזמנו, לבין המחלוקת שהיתה אז על ספרי הרמב"ם, וספרי הרמב"ם נשרפו כארבעים יום קודם שריפת התלמוד. "ונתערב אפר ספרי התלמוד באפר ספר המדע והמורה, כי עדיין היה אפר במקום". החכם שהוביל את ההתנגדות לספרי הרמב"ם בצרפת קיבל על עצמו להשתטח על קברו של הרמב"ם במנין עשרה, ופירסם ברבים את חרטתו, ומאותו יום הזכיר תמיד את הרמב"ם בלימודו. ואמנם מציין רבי הלל הנ"ל, כי למרות תורתו וצדקתו של החכם הנז', נפטר לבסוף במיתה משונה, בעוון איחור הנדר.

בברכת התורה

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

ליה וכו' וכתב הערוך (ערך אפיקורוס) פי' אפיקורוס, חציפות, דאמר רבי יהושע בן לוי אפיקורוס זה המבזה חבירו בפני ת"ח. הרי לך משום דלא פליג יקרא לת"ח להתבייש ממנו, שלא לבייש חבירו בפניו נקרא אפיקורוס, כ"ש וכ"ש המתכוין לביישו וגם להקניטו. עאכ"ו על האיש הרע אשר שלח לשונו וכו' שאשמתו גדלה עד לשמים. וכמה יסורים ומיני ענויים צריך שיעברו עליו להעביר חטאתו, ולזכך נשמתו. ואם אמת הדבר שעבר שבועה וחומרת נח"ש, אין ספק שצריך שיתענה וילקה, ויבקש מחילה סליחה וכפרה, תחלה משליט מטה ומעלה, ומתורתו הקדושה, וכו'. עכת"ד.

ומ"מ כתב בשו"ת מהרשד"ם (חיד"ד סימן נה), דבזמנים אלו אין לתלמיד חכם למהר ולנדות על נקלה, וכבר ידוע מ"ש הרמב"ם ז"ל בענין זה. וכן הריב"א ז"ל כתב בה' נדוי, אע"פ שיהיה רשות לחכם לנדות לכבוד תורתו, אין לחכם שיהיג עצמו לדבר זה, אלא יעלים עיניו מדברי עם הארץ וכו', עד וחכמי' היו משתבחים במעשיהם, שמעולם לא נידו אדם, ולא החרימו לכבודם. ע"ש. וזה בזמנים ראשונים שהיו חכמים, כ"ש בזמנים אלו שבעונותינו קצר מדענו, ואין ת"ח בדור הזה שיכול לעשות כן לעצמו, ואין לו' כי יפתח בדורו כשמואל בדורו, כי אין הטענה בזמן הזה באלו הדברים, וכמו שהרחיב מהרי"ק בתשו'.
והמהר"ח פלאגי' בספרו נפש כל חי (מערכת ה

אות פ) כתב: קבלה בידנו כי כל תלמיד חכם שהוא גדול בתורה, ורודפים אחריו ורבים קמים עליו על לא חמס בכפיו. ע"ש. וכידוע אמרו על הרמב"ם שלא חסרו לו מתנגדים, "כי אין השלימות ניכרת אלא מתוך ההתנגדות". ובכתובות (קח.) אמר אב"י תלמיד חכם שבעיר

[Faint handwritten notes in German script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

תורת הדין

2000

עובדות והנהגות

מאת המשמש בקודש הר"ר צבי חקק שליט"א

במלאת שנה¹ לאותו יום מר ונמהר ג' במור חשון תשע"ד, יום אשר בו כבו המאורות, ונשבה ארון האלקים, ועלה בסערה השמימה. יום אשר נמס כל לב ורפו כל ידים. יום הסתלקות העטרה וגניזת המנורה הטהורה. יום אשר בו שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולינו, והיה העולם שמם. יום אשר בו נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש. חשכה אור ההלכה, פנה זיוה פנה הודה פנה הדרה. יום אשר בו החושך יכסה ארץ, יום פטירתו של מרן פוסק הדור, אשר האיר את העולם כולו בתורתו ובחכמתו, רבינו עובדיה יוסף זיע"א. יתומים היינו ואין אב, מי יורה דעה מי יבין שמועה. אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברניטה, ונשארו כצאן ללא רועה וכספינה המטרפת בלב ים.

ובפטירתו ועלותו בסערה השמימה הלא זו היא חתימה של תקופה שבה זכינו לחיות, דורו של רבינו עובדיה יוסף זצוקללה. תקופה אשר תיזכר לדורות באותיות של זהב.

ובאמת לאו גוזמה היא לקרוא את הדור הזה על שמו, כי ממש בעשר אצבעותיו יצר וכוון את הדור הזה, אשר התחיל קמעה קמעה, בהעמדת תלמידים, ותהילות לאל יתברך הגדיים נעשו תיישים. ועוד, דקנאת סופרים גרמה להתעוררות רבה אף בקרב אחינו האשכנזים, וב"ה זכינו להגיע לדור אשר בו אנו חיים כיום.

וגרסינן בגמרא תענית (ה:): אמר רבי יוחנן, יעקב אבינו לא מת. אמרו ליה וכי בכדי ספדו ספדנייא וקברו קברייא. אמר להם מקרא אני דורש, ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים (ירמיה ל, י). מקיש הוא לזרעו, מה הוא בחיים אף זרעו בחיים. ע"כ.

וכבר הביא מרן בספרו חזו"ע ארבע תעניות בהספדו על הרב אונטרמן, דבכתובות (קד). איתא, בשעה שהצדיק נפטר מן העולם שלש כיתות של מלאכי השרת יוצאים לקראתו, אחת אומרת יבוא שלום, ואחת אומרת הולך נכחו, ואחת אומרת ינוחו על משכבותם. שנאמר יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכחו. ויש לדקדק, למה הקדימו חזו"ל הכת שאומרת "הולך נכחו" קודם הכת שאומרת "ינוחו על משכבותם", שלא כסדר הפסוק. ונראה לפרש שבשעת פטירתו של הצדיק הסדר הוא שהכת הראשונה מקדמתו בשלום, והכת השניה מראה לו את הדרך לגן

¹ נכתב ע"י המשב"ק ר' צבי חקק שליט"א במיוחד בשביל קובץ זה לקראת יום השנה הראשון, ולצערינו לא אסתייעא מילתא לפרסמו אז. ועתה אנו מפרסמים את דבריו שיש בהם תועלת לרבים.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

עדן, היינו הולך נכחו, והשלישית ינוחו על משכבותם, ושם ינוחו יגיעי כוח. אולם הפסוק מדבר על הצדיק אחר כל שנה ושנה ביום פטירתו, כשהניח תלמידים עוסקים בתורה ובהוראה שאז עולה ממדרגה למדרגה, ולכן אמר יבוא שלום ינוחו על משכבותם. ואחר שנה מפטירתו מעלים אותו למדרגה יותר גבוהה, והיינו הולך נכחו. כי אע"פ שנאמר במתים חפשי, כיון שאדם מת נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות, ומכל מקום התלמידים נחשבים בנים, וכמ"ש הרמב"ם (ריש פר' א מהל' תלמוד תורה), וכשם שאמרו ברא מזכה אבא, כך התלמידים מעלים את הרב למדרגה יותר גבוהה.

ועוד הביא שם בהספדו על הגאון הגדול רבי ראובן כץ זצ"ל, הרב הראשי וראב"ד פתח תקוה, וז"ל: ההשפעה של גאון הדור היא כבירה על כל סובביו, בראותם כי לא הגיע הגאון לגדלותו הרוממה, אלא על ידי שקידה והתמדה בתורה יומם ולילה, ממנו יראו וכן יעשו. וכן כתב רבינו האר"י בפירוש המקראות (מלכים ב ג, ג), ויצאו - בני הנביאים אל אלישע ויאמרו אליו הידעת כי היום ה' לוקח את אדונך מעל ראשך, ויאמר גם אנכי ידעתי החשו. ודרש רבינו האר"י, (הביא דבריו המהרימ"ט בדרשותיו דף קנג), כי הנה באמצעות נבואת אליהו היתה השפעתו על כל בני הנביאים, שכולם היו מקבלים שפע רוח הקודש ממנו, וכל הגדול יותר מחבירו, הוא קרוב אל ההשפעה ביותר, כמו שאמרו בגיטין (טז), בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון, ולפי גדלותו אינו מרגיש כל כך בחסרון ההשפעה. משל לנפש האדם במותו, תחילה ירגיש קצוות הגוף את המות, ואח"כ הקרובים מאוד ללב שהוא משכן לנפש החיונית, ובני הנביאים הללו כפי קוצר השגתם בהתקרב פרידת אליהו מעליהם הרגישו מיד בחוסר השפעה, והיו שואלים את גדול שבהם הוא אלישע, אם כבר הגיע חסרון השפעה אליו, לפי שקרוב עת פרידתו, או אם עדיין לא הרגיש מצד גדלותו, ואמר גם אני ידעתי החשו שכבר הגיע אלי, החשו, כי קרוב הדבר לבוא. ע"כ. (וכן הובא באפיקי יהודה ח"א עמק הבכא דף מב ע"ב, ומג ע"ד בשם האר"י. וכן בספר שער שמעון בסוה"ס דף כב ע"ד. ע"ש). מ"מ למדנו שהשפעתו של גדול הדור באה על כל שומעי לקחו, כל אחד לפי כוחו. ועתה שנסתלק הצדיק מאתנו חסרה ההשפעה ההיא, ומ"מ בתורה שנאמר בה כי קרוב אליך הדבר מאוד בפ"ך ובלבבך לעשותו, עדיין סמא בידן לשקוד על דלתות התורה יומם ולילה כראוי. והשי"ת יזכנו להתעלות בתורה, כי באורה נראה אור. עכ"ל הטהורה.

מה נאמר ומה נדבר כי שבר ומכה גדולה זו אינה ניתנת לרפואה כלל, חבורה אשר אינה ניתנת לריפוי. וב"ה אשר זוכים אנו גם היום להתעסק בתורתנו ובכתביו בע"ה להיות לעזר להוציאם לאור עולם בקרוב.

והנה מלבד כל אשר זיכנו בחיים חיותו להוציא לאור עולם נ"ד ספרים, לא יכול השכל האנושי להכיל ולהבין את כמות התורה אשר מן השאיר לנו בכתובים, כי זה מאות אלפי דפים כולם

בית עובדות והנהגות – הרב צבי חקק יוסף

מלאים חידו"ת בכת"י ברור וצפוף, וכל שורה ושורה מאירה את העולם בדרך ההבנה וישוב ההלכה, ובע"ה עוד חזון למועד.

והנה כי מהיותו בגיל שבעים אחזתו חיל ורעדה כמאמר הפסוק "ימי שנותינו שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", והיה אומר כי כל יום מעבר לשבעים הינו מתנה גמורה מאת הקב"ה, ולכן מן יום היותו בן שבעים, שם פניו כחלמיש להגביר ולהזדרז במלאכת הכתיבה למען יעמדו לדורינו ולדורות הבאים אחרינו "סולת נקיה" ללא שום ערבוב וכחל. תורה זכה וברה, לדעת את הדרך בה נלך בהלכה כל אחד לעצמו, ולמען יוכלו להורות מורי ההוראה את ההלכה הצרופה והזכה לעם הצמא לשמוע את דבר ה'.

כי הנה ב"ה זכינו בדורינו אשר בו נתחדש עניין הדפוס אשר לא היה מצוי בדורות קודמים, ועל כן זוכים אנו כי יוצאים לאור עולם ספרים רבים עד למאוד, והנה כאשר יבוא המורה לפסוק הלכה יראה בפניו פרוסים דעות רבות עד למאוד ולא תמיד ידע את הדרך אשר בה ילך, ולכן רבינו שם פניו כחלמיש להשים הכל בפנינו כשמלה ערוכה, בספריו הבהירים, לאחר ניפוי כל הדעות, והבאת אמיתותה של תורה למסקנא. הלכה ולמעשה.

ראשית כל נדגיש כי בכל מעלותיו של מרן אשר אנו הקטנים מי אנו שנמנם, ואם נתחיל למנותם יכלה הזמן והמה לא יכלו, אך מעלתו המרכזית אשר נתן את כל עמלו וכוחו ללימוד ההלכה ועמדתה כתורה סדורה, אשר היתה זה רבות בשנים מונחת בקרן זוית, בזויה ונשכחה, עד שבא הגבר הוא מרן, ואזר חלציו והפך עולמות להנחילה לפשוטי העם, ולהורות הלכה ברבים, ולחנך בניהם לתלמוד תורה דבר אשר לא חשבו עליו באותם הימים.

ואע"פ דקמו עליו עמי ארצות בתחילת דרכו, אשר לא הבינו ולא השכילו בפסיקת ההלכה, וקמו ויצאו נגדו בחרב ובחנית, ולא זע ולא נע מדרכו והכל בהכוונתו ובעידודו של מורו ורבו מרן רבינו עזרא עטייה אשר אמר על אותם האנשים "השמש יש בה אור, וזה טוב, אבל כשמסתכלים בשמש כואב העיניים, כל אלה שצועקים הם חולי עיניים". ועל כך כתב בהספדו לרבו בחזו"ע וזלה"ט: אזכרה ימים מקדם בימי חרפי, שהיה ממריץ ומעודד אותי למסור שיעורי תורה לאנשי עמל ופועלי בנין, הנהנים מיגיע כפם, הקובעים עתים לתורה, ועשיתי כדבריו. ואף גם זאת ברוב ענוותו הושיבני על ידו בבית הדין הצדק לעדת הספרדים, שהיה אז בראשותו של הגאון רבי יהודה שאקו ז"ל, ראב"ד מקודש, והיה הבוחן הראשי בשיבת פורת יוסף. אולם מעולם לא רצה הראב"ד לחתום על שום פסק דין לפניו, אלא היה מגיש לו את פסק הדין, ומפציר בו לחתום ראשון. ושם הייתי מרצה לפניו מדברי בהלכה, והיה מקלסם ומעודד אותי לכתוב אותם. ומידו היתה זו שעל ידי כך זכיתי לחבר את יביע אומר ושאר ספרים. וקצת אנשים מעדת הבהלים אשר שמעו שאני פוסק איזה הלכות כדברי רבינו מרן ר' יוסף קארו

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

שלא כדברי הרב בן איש חי שחולק על מרן בכמה דברים, והתחילו להצר צעדי ולהצר לי, והוא זצ"ל בשומעו את כל הדברים ההם עודדני להמשיך בדרכי ושלא אשים להם לב כלל. ואף הגאון המקובל רבי אפרים כהן זצ"ל תמך בי בימין צדקו וחיזק את ידי ואימץ את לבבי, ויחד עם בקשת רבינו ראש הישיבה זצ"ל, המשכתי בשיעורי, כמו שנאמר תערוך לפני שולחן, נגד צוררי, זה השלחן הטהור של רבינו יוסף קארו. המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד. זכרה אלהי לטובה. עכ"ל הטהורה.

ועוד דגם בדור זה אחרונים קמו כל מיני דמותקרי ת"ח וחלקו על דבריו להראות כוחם ולנסות לגדל שמם, ועליהם כבר העיד מרן ז"ל: "ישנם אנשים לא למדו, לא שנו, כותבים השגות כמו באור תורה, ישנו אחד, לא קרא ולא שנה, וכתב נגד דברי באיזה סברות, ודילג דברי, וכל מה שכתב הבל תזרם ורוח תשאם, ואנשים שקוראים בדבריו חושבים שהוא צודק, הכל הבל מעשה תעתיקים, עשה נימוק שכל כולו עליו, ואני תש כחי, אין לי כוח לענות לכל פחת, וכל דבר עיינתי בו הרבה ועשיתי לילות כימים ליסד דברי על אדני פי".

שאלו את הגאון רבי גרשון חנוך מרדזין, אמרו חז"ל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו, והרץ אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו. מה בין זה לזה, הרי לעולם יש בניהם מרחק שווה מן הכבוד? והשיב להם אמנם בחייהם שווים הם, אבל בפטירתם יש הבדל, שהבורח מן הכבוד, אחר פטירתו שחדל לברוח מן הכבוד, הכבוד משיגו, ונח על משכבו, אבל הרודף אחר הכבוד, הרי הכבוד בורח ממנו, וכשמת נשאר בלי הכבוד שברח ממנו. ואיה מקום כבודו, הרחק כמטחוי קשת. והנה כמה כואב ודואב הלב על ההפסד הגדול כי כך היה עם מרן ממש שכל ימיו ברח מן הכבוד, ובשעת הלווייתו השיגו הכבוד ונח על משכבו כי ראינו אחדות שאין דומה לה, ולמעלה ממיליון איש באו לחלוק לו את כבודו האחרון, ואע"פ שהכבישים נחסמו מחמת העולים הרבים, אנשים נשים וטף הלכו קילומטרים רבים ברגל והעיקר ליטול חלק וזכות בהלוויה זו, וכל החכמים מכל העדות והגוונים כולם קמו והתייצבו ללא יוצא מן הכלל והעידו על גדלותו אשר אין עליה עוררים, ואשר לא היתה כמותה, וחבל שלא עשו זאת בחיים חיותו שאז היה זוכה לראות יותר נחת מעמלו. ועוד, כי כמה תורה היינו מרוויחים לולא היה צריך להתעסק עם החולקים עליו והמצערים אותו ועל העמדת דרכו הישרה ולולא היה צריך לעמוד תדיר לימין פסקיו.

והנה אם נתבונן בדרכיו של רבינו נראה, כי כבר מקטנותו היה בקדושה ובטהרה, כי בהיותו בגיל חמש וחצי ותרעד הארץ, והוא היה יושב ולומד בישיבת שושנים לדוד, ובגיל שש כבר התחיל ללמוד גמרא, גיל אשר בו היום בקושי לומדים אותיות הא' ב'. ובגיל שמונה נבחן בע"פ בפני רבו הגדול ר' שלמה עבו את המשניות של מסכת שבת, פסחים, אבות, סוכה, יומא, ועוד גמרא

בית עובדות והנהגות – הרב צבי חקק יוסף

ממסכת בבא מציעא פרק ב' אוחזין בטלית ובפרק אלו מציאות, והמפקיד והזהב בע"פ. וכן כתב חידושי הגהות על ספר ראשית חכמה ועוד.

וכן בגיל תשע חזר עם אביו לבגדאד והציגוהו בפני חכמי מדרש "בית זליכא" ושמו אותו בכיתה של בני כ', וכולם התפעלו ממנו ואמרו כי ייצא גדול הדור. ואח"כ העיד עליו הגאון ר' סלמאן חוגי עבודי זצ"ל, "כי הוא פלא גדול אשר לא היה ולא יהיה כמותו". וכן לאחר שחזר ארצה מורו הרב שלמה עבו אמר לאביו כי אינו יכול יותר ללמוד עם בני גילו כי אינם מתקרבים כלל להשגותיו, ולאחר השתדלות הכניסוהו לשיבת "פורת יוסף" אשר היתה לבחורים מבוגרים והוא עוודו נער רך בשנים.

וכן בזמנים מאוחרים יותר העיד הצדיק ר' ישראל אבוחצירא "הבבא סאלי" כי מרן הוא לא שייך אלינו כלל, אלא נשמתו היא מזמן הגאונים, והקב"ה ריחם עלינו והביא לנו אותו בדור זה. וכן העיד המקובל הצדיק רבי מרדכי שרעבי שנשמתו של מרן אינה שייכת לזמנינו כלל. והיה מכנה אותו "ראש ממשלת התורה" ובאמת זכינו כי התורה נתקיימה על ידו. וכן כאשר הגיע ארצה הצדיק ר' רפאל ברוך טולדאנו נגש מרן אל ביתו, ואמר לו רבי רפאל "מה שמך?", אמר "עובדיה יוסף". אמר "אתה עובד עלי". ומרן אמר לו "זה אני", ואמר "האם אתה בעל ומוחבר ספר יביע אומר?", ומרן השיב הן, ולא רצה להאמינו כיון שאמר שעל פי הספר אמרתי ודאי מדובר בחכם זקן בימים וזקן לבן עד טבורו.

וכן כבר מגיל שש התחיל להעלות חידושי תורה במחברותיו, אשר שמורים הם בביתו, למעלה משמונים מחברות כולם בכתב יד צפוף ומסודר, בכל מקצועות ומכמני התורה.

וכן תמיד היה דרכו לעודד בחורים הבאים בצל קורתו כי יעלו חידושיהם על הכתב, ובערך חשיבות הכתיבה, וכאשר היו אומרים כי אינם יודעים מה לכתוב היה אומר בתחילה תכתבו דברים פשוטים, וע"כ תתרגלו לכתוב, ותתחילו לחדש חידושים. וכן היתה דרכו ידועה לתת הסכמות לרוב בכדי לעודד מחברי ספרים למען יעלו חידושי תורתם על הכתב. וכמה שמחה היתה לו בראותו נכדים של אותם בעלי בתים אשר היו בצל קורתו כאשר באו להגיש לו ספרים אשר חיברו. כמו שכ' בקדמה לספרו חזון עובדיה אבלות ב' וז"ל: אודה ה' מאד ובתוך רבים אהללנו, על אשר ברוב חסדיו זכיתי שנתקיים בי "עולמך תראה בחיך", ואותם בעלי בתים יראי שמים אשר יגעתי וטיפחתי וריביתי ולימדתי אותם תורה, בימי חרפי מקדמוני, בהיותי הצעיר באלפי ישראל, ואותי יום יום ידרשון, ישאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצון, הן עתה אנכי הרואה כי יצאו מבניהם ובני בניהם תלמידי חכמים יקרים אשר תורתם אומנותם ומזכים את הרבים, ומהם מחברי ספרים חשובים בהלכה, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ותאזרני שמחה. עכ"ל.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

והיה דרכו לנצל כל עת למען זיכוי הרבים, ולהפצת התורה ובהקדמה למחברתו על פורים כ': אמר הכותב, בהיותי בטל מלימודים ביום י"ג וי"ד וט"ו אדר תרצ"ז, (כי בשיבתנו פורת יוסף אין לומדים אצל המורים בימים הנ"ל), אמרתי לכתוב בכאן רמזים על מגילת אסתר, וקצת פירושים ורמזים על הפיוט מי כמוך. ועוד כתבתי בתחילת המחברת דרוש לשבת זכור, והדרוש הזה דרשתיהו לפני חברי תלמידי ישיבתנו, כי סדרנו חברה להתחנך בדרשות, וכל שבת יקום אחד מן החברים מטעם המנהלים ה"ה. הראשון כבת אישון, מר דוד שרבאני נר"ו. והשני אשר על ידו מר שלום חבשוש נר"ו. והוא יכין אז במשך השבוע דרוש לדרוש ביום שבת לפני החברים. ועוד הבאנו תלמידים משאר הישיבות, ועוד אנשים באו לשם. וקודם יקראו פרשה רש"י עד הסוף, ואחר כך קם הדורש והוא ידרוש לפניהם. והם יתחילו לקרא בשעה 01 אירופאית לפני הצהרים, ובשעה 01 קם הדורש וידרוש לפניהם. ועליהם תבוא ברכת טוב, ויהיו רעננים כגן רטוב, כי הרביצו תורה גם בשאר ילדים שיצאו מן הישיבות והלכו לעבוד, והיו מאספים אותם ביום ש"ק, וגם הם באו ללמוד.

ובהגיע תור נער ונער לדרוש, יכין באותו שבוע, או מדעתו, או מספרים שיש לו, כל אחד ואחד כפי חלקו. ובהגיע תורי, הכנתי את הדרוש הזה, וכתבתי בשנת ויתן להם ארצות גויים, וקראתיו לפני מורי הרב הגדול המפורסם לשם ולתהילה רבי אליאזר בכמורה"ר יעקב לופס שליט"א, וערב לו. הצב"י עבדיה יוסף נ"י. ב"ס עינ"י תמיד אל ה'. ע"כ.

והיה מנצל כל רגע בלכתו ובשובו לישיבה כמ"ש בהספדו על הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל: אזכרה ימים מקדם כי בימי חרפי הייתי הולך ברגל עמו לישיבת פורת יוסף בעיר העתיקה, (כי היינו גרים בקירוב מקום), והיינו עוברים משכונת בית ישראל לעיר העתיקה, דרך "שער שכם", וכל הדרך היינו לומדים וחוזרים על מה שלמדנו בישיבה, דף אחד עם התוס' בהליכתנו, ודף אחד בחזרתנו, והיה הכל שגור בפיו, וקיים בזה "ובלכתך בדרך", ולא פסיק פומיה מגירסא, וכך שקד והתמיד ואהב את התורה, עד שנעשה לגאון עולם, כזה ראה וקדש. עכ"ל הטהורה.

ואע"פ שהעניות הרבה שלטה באותם הימים, ואפילו דפים לכתובה היה קשה בעבורו להשיג, וסיפרו בניו כי היו הולכים לחברת תהילים בכדי להגדיל מחברות שיהא לאביהם הגדול על מה להעלות את חידושי תורתו.

והנה בגיל חמש עשרה מרן ערך לעצמו רשימה של חיבורים המוכנים עמו - להדפסה וכבר שם מופיעים כ-16 חיבורים. ובהם על סדר הדורות, הספדים, מוסר, תנ"ך, ש"ס הלכות שבת ועוד.

בית עובדות והנהגות – הרב צבי חקק יוסף

ושמעו היה הולך לפניו מקצה אל קצה, וסיפר לי ראש הישיבה הגאון רבי משה צדקה שליט"א, ר"י פורת יוסף, כי בעת היותם ילדים קטנים מרן זצוקללה"ה היה יושב והוגה בתורה בבית הכנסת "שאל צדקה". ואצלם בבית היה נוהג אביהם ראש הישיבה הגאון הגדול הרב יהודה צדקה זצוק"ל לתת פרסים למי שהיה מתנהג מעל המצופה וכן הלאה, אך הפרס הכי גדול שהיה אצלנו זה היה ללכת ולהסתכל מהחלון על מרן איך יושב ולומד. וזה דבר שנחרת בזיכרוני עד היום. עכ"ל.

ובאמת כי אל אף אהבתו וחשקו בתורה, בכל זאת היה סוגר את הספר בבחינת עת לעשות לה' בכדי ללכת ולקרב לבבות לצור מחצבתם. וכבר העיד הגאון הגדול ר"י קול תורה הרב שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל, כי באותו הזמן כולנו ישבנו ועסקנו בתורה, וכולנו אהבנו את התורה, אבל הרב עובדיה יוסף הוא היחיד שהיה לו את האומץ גם לסגור את הספר ולצאת ולדאוג לאחרים.

ועל ידי כך, אט אט, קירב את ישראל לאביהם בשמים, מכפר לכפר, ומישוב לישוב, ומעיר לעיר וב"ה שרואים אנו את הפירות בעמלו עד כי נתרגלנו לראות בכל מקום אשר הולך אלפים ורבבות.

והיה עושה הכל תוך מסירות נפש עד כלות הכוחות. והנה לפני כשמונה שנים עת טסנו לעצרות תשובה בנהריה ועכו, והטיסה לנהריה אורכת כשעה ואף יותר, ובדרך במסוק מרן היה מצונף בתוך עצמו, כרגיל, לומד ומשנן דברי תורה, והנה אחר שנחתנו בנהריה חיכו שם איזה אנשים מהקהל אשר היו זקוקים לישועות ולברכות, ולאחר שהתרחקו הורה לי מרן כי אזמין בעבורו אמבולנס, והדבר היה לפלא כי דרכו היתה תמיד להתרחק ככל האפשר מן הרופאים, ולאחר שפינוהו לבית החולים התברר כי במהלך הטיסה לקה בליבו וצריך לעבור צנתור ל"ע. לאחר זמן כאשר התחזק שאלתיו, מתי התחיל להרגיש כאבים, ואמר כעשר דקות אחר שהמראנו. ושאלנו, אם כן, מדוע הרב לא אמר כלום, והרי יכלנו לנחות בבית החולים. ומרן השיב בפשוט, תראה, אלפי אנשים עמדו שעות על רגליהם וחיכו בכדי שאבוא ואומר להם דברי תורה, וכי אני יכול לאכזבם, לכן אמרתי כי אשתדל בכל כוחי להגיע לעצרת ולשמחם.

ותמיד כאשר הינו שבים הביתה בלילות מן הכנסים סחוטים ומיזעזעים ומיזעזעים, לעולם לא סר אל חדר השינה -אלא תמיד חזר למקום תלמודו והמשיך להגות בתורה עד שעות הלילה המאוחרות.

וגם בחדר השינה היתה לו ספריה והיה -ממשיך להגות בתורה, ומדי לילה היה קם באישון ליל וממשיך להגות שם בתורה. וגם כמה פעמים העיד כי משאים ומתנים שלמים בתורה ובהלכה

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

באו לו בתוך שינתו שכך נשא ונתן עם הגאון פלוני וכן עם הגאון אלמוני. ואח"כ העלה הדברים בספריו הקדושים ללא ציון עובדה זו.

ודרכו היתה לומר בלשון מליצה "בשתיים יעופף" כי תמיד היתה דרכו ללמוד בלילה עד שעה שתיים לפחות, ואז היה נוטה לחדר השינה. וגם - שם היו מונחים על שלחנו שאלות מן העם, ופעמים רבות שאלות קשות בענייני עגונות ומזורות, ולמחרת בבוקר, טרם התפילה, כבר היתה ערוכה התשובה, ומאיץ בנו שלא נעכב התשובה ונשלחה עוד לפני התפילה.

וכמה היה מיצר על כך כי בלעדיו אין איש מוכן לקחת על עצמו להתעסק בעניינים אלו, כי בעשרים שנים האחרונות, מעטו העוסקים בסוגיות קשות אלו וגם כל אשר כתבו ופסקו היו מתנים פסקיהם ובלבד שמרן יסכים עמם ולא לוקחים שום דבר על גבם והכל משליכים לפתחו. והיה דרכו לומר ישנם גאונים שלפסוק אינם יודעים, גאון אבל פחדן. יעלו שמים ירדו תהומות בפלפולים, אבל לפסוק לא. צריך לפסוק ולא לפחד. והיה ה' עם השופט. עכ"ל הטהורה.

וכן כתב בהספדו על הרב בצלאל ז'ולטי רבה של ירושלים וז"ל: את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה (ישעיהו כח, ט). בדור זה רבים מן המכהנים פאר ברבנות יודעים למסור שיעורים לפלפל הדק היטב, אבל אינם בעלי הוראה, כי לא ניסו הרבה בלימוד הלכה. ויש להיפך. עכ"ל הטהורה.

וכבר ידוע אשר במלחמת יום הכיפורים היו כתשע מאות עגונות, ומרן ישב לילות כימים למצוא דרכים להתירם עד שהתיר כולם. וכן באסון מגדלי התאומים אשר עגונות היהודים אמרו כי רק על מוצא פיו יסמוכו. ועוד מקרים עד בלי מספר.

ועוד, כי פשוטי עם מכל רחבי העולם היו מריצים אליו כל שאלותיהם קשות כקלות, כיון שממש הרגישו בו שהוא אביהם, ובכל צרה אליו יפנו, ודווקא היתה דרכו להתייחס יותר אל פשוטי העם מאשר אל תלמידי החכמים ובעלי השם באומרו כי אותם ת"ח אם יתאמצו ימצאו לעצמם תשובה בספרים אך מחפשים לעצמם חיים קלים ועל מי להשען, ואילו אותו פשוט עם ששלח שאלתו חושב כי בלעדי אין עוד מי שישב לו. ובאמת רוב התשובות והמכתבים הינם דווקא לאנשים מהמון העם המה.

וכן כאשר היה רואה צרתם של אחרים אע"פ שלא הכירם וללא שום קשר היה לוקחם לליבו, דואג ומתערב דרך השרים למצוא לאנשים קשי יום עבודה, או הנחה ע"פ בקשתם, והכל שלא ע"פ כבודו לדאוג לדברים אלו. אך שמחתו היתה בהטיבו עם הזולת. ולא פעם ראה בעיתון מודעה על איזה אלמנה או משפחה נזקקת אשר אוספים תרומות בעבורם, ותיכף היה משגר

בית עובדות והנהגות – הרב צבי חקק יוסף

את נהגו עם סל מצרכים וסכום כסף, ופונה אל ראשי ארגוני החסד אשר בקשר עמו למען ידאגו בכל שבוע לצרכי אותה המשפחה.

וכן צדקות עד אין מספר שהיה עושה, בסכומי כסף אשר היה נותן לעניים ולת"ח אשר באו בצל קורתו, וכן פעמים רבות אשר היה נותן בידיו סכומים אשר נתרום לכל מיני מקרים אשר תפרסמו ברבים באזהרה כי לא נציין שמו. וכך היה עושה צדקות עד אין מספר ללא ידיעת המקבלים.

וככל שנשב וננסה לשב ולדוש במידותיו ובמעלותיו של רבינו יכלה הזמן והמה לא יכלו, ובפרט שמי אנו הקטנים שנעז וניקח לעצמינו העטרה להיות המעידים על גדלותו.

וכמו שהביא בהספדו על הגאון המפורסם עמוד ההוראה רבי שלמה זלמן אויערבך צ"ל, ראש ישיבת קול תורה וז"ל: בבא מצינא (פ). איתא, כשנפטר רבה בר נחמני לא ידעי רבנן דוכתיה, עד דחזו לצפרי דמטלטלי וקיימי. אפשר להסביר דרך רמז, כי לא ידעו מקום גבורתו בעולם הבא, באיזה שבח להתחיל, עד דחזו לצפרי, אלו תלמידיו פרחי כהונה חומדי ישיבתו שומעי לקחו, כי רבות עשה בהרבצת התורה בתלמידים. וכצפרים עופות, כן יגן ה' להוליכו למנוחות שאננות. וכן המנוח הרביץ תורה לעדרים, וגדיים נעשו תיישים, והנה הנם ראשי ישיבות, ומכהנים פאר כרבנים וכדיינים יושבי על מדין. וע' בספר דרכי שלום בדרשותיו (עמוד קיא) בשם העקידה.

בשעת פטירתו של אדם אין מלוין אותו לא כסף ולא זהב, אלא תורה ומעשים טובים. בנוהג שבעולם המלווין את המת מורידים דמעות ובוכים על הנפטר. והנה כשנפטר אדם עשיר וכבד מאוד בכסף ובזהב, אין הכסף והזהב בוכים עליו, כי הלא ישנם אנשים רבים שחפצים בכסף ובזהב, וא"כ הכסף והזהב לא יישארו יתומים, כי רבים ירוצו לקראתם. אבל בעל תורה ומעשים טובים שנפטר, ראיתי בני עליה והמה מועטים, ונשארת התורה יתומה מבעל טוב. וכ"כ בספר מנורת המאור (נר ג, כלל ה, ח"ג פ"ה, עמוד רעג), שהיה חסיד אחד שהיה שקדן בתורה, והיה לומד ושונה תמיד, אבל מסכת "חגיגה" היתה חביבה עליו במיוחד, והיה כל ימיו חוזר עליה תמיד, ומשנן אותה, וכשנפטר ראו המלווים אותו, אשה אחת לבושה שחורים ועטופה שחורים, שהיתה הולכת אחר המטה וממרת בבכי ומספד. שאלו אותה, מה את קרובה לנפטר? ענתה להם, אני מסכת "חגיגה" שנשארת יתומה ואלמנה מבעל תורה זה. ומיד נעלמה מן העין. עכ"ל הטהורה.

לאו גוזמא תהי לומר על רבינו כי לא מסכת נשארה יתומה אלא התורה כולה על כל מכמניה נשארה יתומה. אך זכינו גם כי מפרי עמלו נשתרש בלב העם מאמר הפסוק "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" והתורה נשארה יתומה מן הבל הטוב שבטובים, אך קופצים רבים היום יש עליה ורק הולכים ומתרבים בעלי התשובה ומבקשי ההלכה ודרך האמת.

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב' יוסף

וכבר לפני כמה שנים עת התקיים מעמד סיום הש"ס באצטדיון "יד אליהו" בהשתתפות גדולי תורה רבים, וכולם דיברו על מעלת סיום הש"ס, ואז כאשר מרן עלה לשאת את דברי קדשו אמר כי מעלת סיום הש"ס הינו דבר גדול אך אין בו שום תכלית אם לא יוציאו מן הש"ס את ההלכה, ולא רק פלפול הדברים ועל כל לומדי הדף היומי ללמוד גם הלכה יומית. ותקום ותרעש הארץ וכולה זעה, על ידי אותם ליצני חצר אשר פרסמו כי מרן ביזה רבותיהם וכו', והנה אחר שנה כל רבותיהם פרסמו את אותם הדברים. והיום תהילות לאל אין שיעור דף יומי ללא לימוד הלכה יומית וכבר הכניסו את ההלכה היומית גם בהדפסת גמרותיהם.

וכך היה פעמים עד אין מספר כי לקח להמוניהם זמן עד שהשיגו וירדו לסוף דעתו הגדולה.

וכמו שסיים בהספדו על הגר"י צדקה וזלה"ט: בספרי (סוף פרשת וילך) כיון שמות משה היה יהושע בוכה ומתאבל עליו ימים רבים, עד שאמר לו הקב"ה, כמה אתה בוכה ומתאבל, וכי לך לבדך הוא מת, והלא גם לי מת, ואבל לפני מיום שמת שנאמר (ישעיהו כב, יב), ויקרא ה' אלקים צבאות לבכי ולמספד, והוא גנוז לחיי העוה"ב. וביאר בנו של הגאון רבי יצחק מאיו (בעל שרשי הים), בהספדו על מור אביו בספר דרכי הים (דף רד ע"ב), כי ההספד על צדיק בא מכמה בחינות, יש הספד שאדם מספיד על שנפטר לו אדם גדול, והוא בוכה על אבדת עצמו, ויש הספד שהוא משום צער השכינה בפטירת הצדיק. והנה יהושע שבכה ידע הקב"ה הבוחן כליות ולב, שהוא על אבדת עצמו שאבד ממנו מורו ורבו, ושוב לא יכול לפתור כל ספיקותיו, ולכן א"ל הקב"ה וכי לך לבדך מת, הלא גם לי מת, כי גלה כבוד מישראל, מי יקום לי עם מרעים מי יתייצב לי עם פועלי און, וזה צער השמים, וגם השכינה בוכה ומתאבלת, והיה לך לבכות ביתר שאת על צער השכינה, אף אנו צרכים לבכות בפטירתו של צדיק יסוד עולם גדול בתורתו ובזיכוי הרבים שלו, ובענוותנותו, מי יתן לנו חליפתו מי יתן לנו תמורתו.

אולם זאת היא מעט נחמתנו, כי השאיר אחריו את ספריו אשר הוציאם לאור עולם בחייו, ואת כתבי היד הרבים אשר בחדר ה' עוד יראו אור על ידי מכון "מאור ישראל". וכל בניו וחתניו תלמידי חכמים יקרים מזכי הרבים וגדולי ומרביצי תורה כמותו, ולא נאמר בו מיתה אלא שכיבה כמ"ש (ב"ב קטז), דרש ר' פנחס בר חמא מאי דכתיב והדד שמע במצרים וכי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא, מפני מה בדוד נאמרה שכיבה וביואב נאמרה מיתה, דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה.

ולכן ודאי שמרן לא מת, כי תורתו ממשיכה הולכת לפניו ומכרזת עליו ומאירה לנו את הדרך. ויהי רצון שיעמוד בתפילה לפני צור מעונה בעדינו ובעד עם ישראל כולו. כפי שהיה עושה בחיים חיותו. ונזכה לראותו בתחיית המתים בקרוב. וליהנות שוב מזיו פניו ותורתו. אמן.

מפתח עניינים מפורט

דברים אחדים..... א
קרני הוד בדרכו של מרן זיע"א..... ה
קינה למרן..... יט

אגרות ממרן פוסק הדור

על צביון החינוך

קריאת קודש לצביון החינוך..... כט
פניה אל בית ישראל לתרום את מעות זכר למחצית השקל לקרן לחינוך ילדי ישראל..... ל
מכתב עידוד ותמיכה למפעל חינוך..... לא
בקשה מוועד הישיבות לתמיכה בישיבה..... לב
פניה לנדיב שישלים את החוב שנוצר בעקבות קניית בניין פנימיה לישיבה..... לג
קריאה להטות שכס לישיבה וכולל בירוחם..... לד
פנייה אל העצרת הכללית של הסוכנות היהודית להחשיב את הישיבות כמוסדות לחינוך גבוה..... לה
בקשה לתשלום המשכורות לרבנים בישיבת פורת יוסף..... לו
בענין מגרש בניה לישיבת פורת יוסף..... לז
נגד הקמת מכון אונברסיטאי לספרדים..... לח
דיווח על התקדמות הישיבה לנדיב אדמונד ספרא..... לט
פניה אל גבאי בחו"ל שיעזור לראשי הישיבות..... מא
הבעת שמחה בפתחת בי"ס חרדי בניו-יורק..... מב
שיחה טלפונית מירושלים שהושמעה בעצרת עם בניו-יורק..... מב
ברכה לרגל 25 שנה לסמינר..... מג
הסכם תמיכה כיששכר וזבולון..... מד
נגד כתה מעורבת בנים ובנות יחדיו..... מה
חיוב ההפרדה בין בנים לבנות בבתי הספר..... מז

בית | גליון יח | מר-חשון תשע"ו | שנה ב יוסף

גילוי דעת בענין הפרדה בין בנים לבנות.....מח
נגד "בני עקיבא" היושבים בישיבה מעורבת מט
חומרת האיסור בשחייה מעורבת..... נ
טלית קטן לתלמידי בתי הספר..... נא
חינוך ילד מגיל שלש למצוות ציצית..... נא
חינוך הקטנים לתפלה..... נב

על משמר השבת

דרישה משר התחבורה למנוע חילולי שבת בנמל.....נג
בקשה מראש העיר למנוע הפעלת בריכה בשבתנג
איסור רישום חופות במוצאי שבתות באולמות.....נד
דעת תורה בענין אצטדיון טדינה
בקשה מחברת "דן" לדחות את הפעלת התחבורה עד צאת השבת.....נו
בקשה ודרישה מההסתדרות למנוע חילולי שבת.....נו
מכתב חיזוק לראש הממשלה על המאמצים להפסקת טיסות "אל על" בשבתות וימים
טוביםנז
מכתב חיזוק לממשלת ישראל על הענין הנ"ל.....נח
מכתב חיזוק לשר הביטחון על מניעת חילולי שבת.....נח

גיוס בני הישיבות

הבעת זעזוע ממפלגת "מפד"ל" - הבית היהודי אודות ההצעה בענין גיוס בני הישיבות.....ס
מכתב הערכה לשר הביטחון על עמידתו האיתנה בענין גיוס בחורי הישיבות.....סא
מכתב עידוד נוסף אל שר הביטחון.....סא
בענין חתימה על טופס "תורתו אומנותו".....סב

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

דרך הלימוד

הדרכה ממרן אל בנו מורנו הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א בימי נעוריו - בהיות כבן 18 שנה..... סג
אודות שיטת הלימוד בפורת יוסף..... סד
הדרכה לבחור ישיבה בלימוד ההלכה..... סו
שלא להרבות בפלפולים לפני בקיאות בש"ס..... סז
קריאה לבני הישיבות ללמוד ב"בין הזמנים"..... סח
שמועת שירים לבני הישיבות..... סט
עידוד לבחור השוקד באהלה של תורה..... ע

גיוס בנות ושרות לאומי

בעניין גיוס נשים לצה"ל, כולל נח"ל, מורות חיילות ושירות לאומי שנאסר ע"י כל גדולי ישראל האמתיים..... עא
שירות לאומי לתקופה קצרה..... עב

פאה נכרית וכיסוי ראש

כיסוי ראש לנשים..... עג
שלא להקל בפאה נכרית..... עג
פינת ההלכה - דין פאה נכרית..... עד
עוד בענין הנ"ל, וכן אמירת ברכי נפשי בר"ח ושבת..... עה
לדבר עם האשה בדרכי נועם להסיר הפאה נכרית..... עז
קריאת קודש להזהיר את הנשים על הצניעות..... עח

ש"ס ומוסדותיה

פסק הלכה להצביע עבור תנועת ש"ס..... עט
בענין תמונת הרב כדורי שהוטבעה על קמיע..... פ
לא למנות מגיד שיעור ב"אל המעיין" שמערב חסידות עם ההלכה או מיקל יותר מדאי ח"ו פ

תקציבים

הודעה לעיתונות לנהוג בחסכון לרגל הצעדים הכלכליים שנקטה בהם הממשלה פב
דרישה לתקציב ממושרד הדתות פג
דרישה מראש הממשלה להמשיך את תמיכת קצבאות הילדים, ולהגדיל את התקציב
לישיבות פג

חילול הקברים

בקשה משר הביטחון למנוע חילולי קברים פה
מכתב אל שר הדתות בענין חילול קברים פה
מכתב אל נשיא מצרים בענין בית הקברות היהודי פז

המאבק נגד הרפורמים

הזהרה לתושבי עה"ק צפת מפני כת המדיטציה פח
מכתב עידוד לרבנים המצטרפים למאבק פט
לא לתת הכרה לרפורמים ושלא לישא וליתן עמם פט
הודעה ואזהרה מניסיונות המסיון צ

הפללות

דעת תורה בעניין ההפללות צא
דרישה מהשרים שלא להצביע בעד חוק הפסקת הריון צא
הודעה לעיתונות מלשכת הרב הראשי צב

עניינים שונים

"פוליסת ביטוח חיים" בענין ניתוח לאחר המות צג
להתחפש בבגדי ערבים צד
חיוב לאלמן לישא אישה צה
פרסום פס"ד אם אין בזה משום לשון הרע צו

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

ר"ם שפגע בכבודו של מנהל.....	צו
שמחת בר מצוה שחלה בחוה"מ סוכות.....	צז
הכנסת כבלים לבית שהאבא דתי, והאשה אינה כזו, והיא חולה ל"ע במצב קשה מאד.....	צח
אדם שנשא גויה שלא יהיה חבר ועד הקהילה.....	צט
מי שנפלט כדור מרובהו וחבירו נהרג אם יכול להיות בחברה קדישא.....	ק
אם גר צדק ימשיך בתפקידו כמפקד טנק בצה"ל.....	קא
מכתב תוכחה אל חברי בית הדין בקהיר.....	קב
הודעה והזהרה מפני כותבי קמיעין ובעלי סגולות.....	קד
הזמנה לבידור בלשכה עקב כתיבה כפרנית על גדולי ישראל הקדושים.....	קה
מכתב עידוד לנדיב והזמנה לביקור בפורת יוסף.....	קה
מכתב פיוס והתנצלות.....	קו
מכתב אל המפד"ל בענין חוק "מיהו יהודי".....	קח
מכתב אל הגר"מ פיינשטיין בענין הנ"ל.....	קח
קריאה ליהודי לבנון לחפש מקלט, ולעלות לארץ.....	קט
קריאה אל יהודי אירן לעלות לארץ הקודש.....	קי
קריאה ליהודי צרפת לעלות לארץ ישראל.....	קיא
הודעה לעתונות שנמסרה ע"י לשכת מורן בקריאה להפיל תחינה על השבויים בסוריה... קיא	
הודעה לעיתונות - פניה בענין שבויי סוריה.....	קיב
לערוך תפילות הודיה לרגל שחרור החטופים באוגנדה.....	קיב
קריאה להצטרף למעגל לומדי הדף הימי בנוסף על לימוד ההלכה למעשה.....	קיג
שיתוף פעולה בין אנשי מדע לגדולי תורה.....	קיד
קריאה לשמירת טהרת המשפחה.....	קטז
שלום בין ישראל למצרים, ובין ישראל לאביהם שבשמים.....	קiz

נאומים ודברי ברכה

הקדמה לדין היתר מכירה בשמיטה.....	קכג
נאום בעניין תלמידי חכמים.....	קכז
דברים שנאמרו ע"י מרן זצוקללה"ה למקבלים את פניו בשדה התעופה.....	קמז
הכרזה בכנס רבנים ארצי בער"ח אלול תשט"ז.....	קמח
דברי ברכה לכינוס השנתי בניו-יורק רבתי.....	קמח
נאום בפני כנס הפדרציה הספרדית.....	קמט
דברים בוועידת החינוך של הפדרציה העולמית של הקהילות הספרדיות.....	קנ
באזכרה ליום השבעה להוצאה להורג של נשיא הקהילה היהודית באיראן חביב אלקנאין הי"ד.....	קנא
ברכה בישיבת הפתיחה לוועידה הארצית השמינית של פא"י.....	קנב
דברי ברכה בוועידה הארצית של אגודת ישראל כסליו ה'תשל"ז.....	קנד
מתוך נאום בוועידה השלישית של המועצות הדתיות בישראל.....	קנח
מתוך נאום בגוש עציון.....	קנט
דברי מרן זצוקללה"ה בביקורו אצל הנבחנים ב"מפעל הש"ס" בב' אייר תשמ"ה.....	קסב
ברכת מרן זיע"א למשתתפי סיום ספר היד החזקה להרמב"ם.....	קסג
ברכת מרן זצוקללה"ה.....	קסה

תשובות מורנו הראש"ל הגאון רבינו יצחק יוסף שליט"א

לבישת גרביים לנשים, ועוד בעניני לבוש הנשים.....	קסט
חדר יחוד אחר החופה.....	קעא
עוד בענין הנ"ל, ובענין יין שרובו מים.....	קעב
עוד בענין חדר יחוד אחר החופה.....	קעג
רם קול בברכות החופה.....	קעד
ישיבת גברים ליד נשים באוטובוס.....	קעה

בית תשובות מורנו הראשון לציון שליט"א יוסף

פרסומות בעלונים של שבת, ואם מותר לקרוא בשבת דברי תורה הכתובים בעיתונים דתיים	קעו.....
אכילה בחצר הנמצא ליד אולם אירועים.....	קעז.....
בענין הכתובות הישנות שנכתבו בסכום של לירות	קעח
בענין הנקראים "בני ישראל".....	קעט
טלטול ספר תורה.....	קפ.....
למכור ספרי קודש ולקנות תוכנות תורניות, ואם מותר ללכת למקומות הפותחים בשבת,	
ואם מותר לרווק לטוס לחו"ל לקברות הצדיקים.....	קפא
המשכשך ידיו בבוקר אם מברך 'על נקיות ידיים' או 'על נטילת ידיים'.....	קפג
מי שעבר ונטע בשביעית אם צריך לעקור, ואם יש קדושת שביעית בתבלינים, ופירות אוצר	
בי"ד הנמצאים ברשות בי"ד בזמן הביעור אם חייבים ביעור.....	קפז.....
טלטול פרוזבול בשבת.....	קפח.....
בעניין שיעור טפח לשיטת הגר"ח נאה.....	קצ.....
אם מותר להוציא ס"ת אחר התפלה בשמחת תורה, באמצע ההקפות, כדי לקרוא את פרשת	
וזאת הברכה, בשביל אלו שלא עלו לתורה.....	קצז.....
פאה נכרית לנשים נשואות.....	קצט
עידוד לנערה חרדית.....	רה
לקנות כרטיס מפעל הפיס ובדין ברכת שניצל.....	רו
בהלכות עירובין.....	רט.....
צליית כבד.....	ריג.....
ביזוי תלמידי חכמים.....	רטז.....
עובדות והנהגות מאת המשמש בקודש הר"ר צבי חקק שליט"א	קכא

הלימוד היומי בתורת מרן

מפעל עולמי לשינון פסקיו של
מרן פוסק הדור רבינו **עובדיה יוסף זיע"א**

לוח לשנת תשע"ו מר חשון-אלול

יוצא לאור לכבוד

מעמד סיום הש"ס העולמי

וסיום סדרת הספרים 'חזון עובדיה-שבת' במסגרת הלימוד היומי
לרגל יום השנה השני להסתלקות מרן פוסק הדור זצוקלה"ה

המרכז למורשת מרן

בעידודו ובהכוונתו האישית של מורנו הראשון
לציון הגאון רבינו יצחק יוסף שליט"א

**ארגון
תורת מרן**

נקול מרן
079-920-7777

כסלו

תולדות

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
				י"ט שני של גלויות / חזה"מ		
ג-ו	ז-י	יא-יד	טו-י"ח	י"ט-כ"א א	ב-ה	ו-ט

ויצא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
י-יג	טו-יז	יט-כב	כג-כו	כז-ל	לא-לד	לה-לח והזרות

וישלה

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	חזה"מ / ספיה"ע וימי הספירה					
לט-מב	מג-מז א-ב	ג-ו	ז-י	יא-יד	טו-יח	יט-כב וחזרות

וישב

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
					ספיה"ע וימי הספירה/ עירוב תבשילין	
כג-כו	כז-ל	לא-לד	לה-לח	לט-מב	מג-מז א-ב	ג-ו וחזרות

מקץ

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
			עירוב תבשילין/ חג השבועות			
ז-י	יא-יז	טז-יח	יט-כ א-ב	ג-ו	ז-י	יא-יז וחזרות

מר-חשון

בראשית

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
מבחן על כל חזו"ע ש"ה, בקול מרן או במוקדי המבחנים.		עשיית חפציו בשבת				
		א-ד	ד-ח	ט-יב	יג-טז	יז-כא וחזרות

מיום שלישי הלימוד הוא בספר חזון עובדיה שבת ו

נח

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
קריאה בשטרי הדיעות		הלכות רחיצה		רחיצה / מלבוש	החת כלים / המכבה והמבטח	
א-ד	ה-ח	א-ד	ה-ח	ט-י א-ב	א-ג	ז-י וחזרות

לך לך

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ח-יא	יב-טו	טז-יז	יח-כ	כא-כד	חזרות על כל הספר, במדבר "ק" בע"מ מבחן.	

וידא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
הלכות יו"ט						
א-ה	ו-י	יא-טו	טז-כ	כא-כה	כז-ל	לא-לו וחזרות

מיום ראשון מתחילים ללמוד בע"ה את הספר חזו"ע 'יום טוב'.

חיי שרה

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
יו"ט / תפלות יו"ט והה"מ			תפלות יו"ט והה"מ			שמחת יו"ט / יו"ט שני של גלויות
לז-לט א	ב-ה	ו-ט	י-יב א	ב-ה	ו-ט	י-יא א-ב והזרות

לומד יקר,

ראשית כל קבל את ברכתנו לרגל הצטרפותך למעגל הלומדים ארבע הלכות בכל יום, בתורות של מרן פוסק הדור רבינו **עובדיה יוסף** זצוקלה"ה, בסדרת הספרים 'חזון עובדיה'. לידיעתך, בסיום כל ספר יערך א"ח מבחן על כל החומר הנלמד במערכת התורה קול מורן: 079-9207777 בשלוחה 88. או במוקדי המבחנים ברבתי הארץ. ספרי מרן ופרסיו נוספים יוחלקו א"ה בין המשתתפים. לשם הצטרפותך למפעל הלימוד היומי, יש להירשם. ניתן לשלוח פרטים (שם, כתובת, טלפון, ת"ז) למערכת: בלוי 14 ירושלים. או לפקס: 08-6815497. או לרוא"ל: 0576775@gmail.com או אצל הנציג. כמו כן ניתן להצטרף גם בשלוחה שלנו ב'קול מורן'. שלוחה ח"י, ע"ה 181.

טבת

ויגש

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
טו-יח	חזרות על כל הספר, ביום בע"ה מנחם במערכת התורה או "קול מרח" או במוקדי המבחנים.	טו בשבט	ט"ב / ערלה	ש"ב / ערלה	ש"ה / שבת בברכה צריך להיות שו"מ/ ברכות הריח	ערלה/ נטע רביעי
		א-ד	ה	ה	א-ג	ח. א-ג וחזרות

מיום רביעי מתחילים ללמוד בע"ה את הספר ט"ו בשבט-ברכות.

ויחי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
תרומות ומעשרות	פת הבאה בכסנין	פת הבאה בכסנין	פת הבאה בכסנין	פה"ב / הכנים לפיו אוכלין בלא ברכה / דין תיין שפטר שאר משקים	דהשש"מ/ ברכת הטוב והמטיב על תיין	בהע"ה/ דברים הבאים בתוך הסעודה/ ברכה"ז
	ה-ח	א-ד	ה-ח	ט. א. א-ב	ג	ד-ה. א. א. וחזרות

שמות

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ברכת המזון/ אמן אחר ברכותיו/ ברכה"ז בשבת וחג	בב"ו / ברכת תיין ופירות תאילן				בהע"ה/ ברכת פירות הארץ	ברכות על יתר המאכלים
א.א. א-ב	ג-ה א	ב-ה	ו-ט	י-יג	יד.	א-ד וחזרות

וארא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ברכת הירקות/ הפסק וטעות בברכות	א	ד-ז	ח-ט	ג-ו	ז-י	א-ג וחזרות

שבט

בא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ד-ז	ח	ט-א	ב-ה	א-ד	ה-ו. א-א	ב-ה וחזרות

בשלח

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ו-ט	י-יג	יד-יז	יח-יט	כ-א	ז-י	יא-יד וחזרות

יתרו

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
טו-יח	יט-כב	כג א-ב	א	ד-ז	ח-י	ב-ה וחזרות

משפטים

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ו-ח א	ב-ה	ו-ט	י-יג	יד-יז	יח-כא	א-ג. א וחזרות

אדר-ב

פקודי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	אפיית מצות/ ערב פסח					תפילת ליל פסח
ו-ט	י-יב א	ב-ה	ו-ט	י-יג	יד-יז	א-ד והזרות

ויקרא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	תפלת יו"ט של פסח			תיש"פ/ ער"פ שחל בשבת		
ה-ח	א-ד	ה-ח	ט-יב	יג א-ג	ד-ז	ח-יא והזרות

צו

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
		הלכות סדר פסח- קדש				
יב-טו	טז-יט	א-ד	ה-ח	ט-יב	יג-טז	יז-כ והזרות

שמיני

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
				קדש/ ורחץ/ כרפס		יחץ
כא-כד	כה-כח	כט-לב	לג-לו	א-ב א	ב-ה	א-ד והזרות

אדר-א

תרומה

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	ברכה ב'ו'/ ימים ונהרות/ הקשת	ברכה הקשת/ ברכת החמה			ברכה החמה/ תפלה והודאה	תפלה והודאה/ ברכת המפיל/ הזכרת ה'
ב-ה	ו. א-ב. א	ב. א-ג	ד-ז	ח-יא	יב. א-ג	ד-ה. א והזרות

תצוה

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
חזרות על כל הספר, ביום שני בערב בע"ה מבחן.	חודש ניסן	חודש ניסן/ ברכת האלנות			ברכה האלנות/ שבת הגדול	שבת הגדול/ בדיקת חמץ
	א-ד	ה-ו א-ב	ז-ט א	י-ג	ב-א-ג והזרות	

מיום שלישי מתחילים ללמוד בע"ה את הספר חזו"ע פסח.

כי תשא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
			ב"ה/ מזכרי מזון הכשרים לפסח			
ד-ז	ח-יא	יב-טו	טז א-ג	ד-ז	ח-יא	יב-טו והזרות

ויקהל

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	ממח"ל/ הגעלת והכשרת הכלים לפסח				הוה"ל/ אפיית מצות	
טז-יט	כא-כב	ג-ו	ז-י	יא-יד	טו-יז א	ב-ה והזרות

אייר

אמור

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	החייבים והפטורים מן התענית/ התפלה ואמירת עננו				התפלה ואמירת עננו / קריאת התורה	
ד-ז	ח א-ג	ד-ז	ח-יא	יב-טו	טז-יח א	ב-ה והזרות

בהר

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	נישואין ומילה בתענית	הל' ומנהגי בין המצרים/ ברכת שהחיינו	ברכת שהחיינו/ נישואין ונגילה בימי ביהמ"צ		תספורת/ משכנס אב ממעטין בשמחה	אכילת בשר ושתיית יין
ו-ט	א-ד	א-ג א	ב-ד א	ב-ה	א-ב א-ב	ד-ז והזרות

בחוקותי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
			אכילת בשר ושתיית יין/ תפירת בגדים בשל חסד/ תפירת בגדים חדשים	תפירת בגדים חדשים/ שבעה שחל בו/ תספורת		תספורת/ כיבוס בגדים
ה-ח	ט-יב	יג-טז א-ב	יז א-ג	ד-ה/א	ב-ה	ו-ז/א-ב והזרות

במדבר

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	רחיצה	ערב ת"ב/ סעודה מפסקת			סעודה מפסקת/ איסור אכילה ושתיה בת"ב/ רחיצה בת"ב	איסור אכילה ושתיה בת"ב/ רחיצה בת"ב
ג-ו	ד-ז	א-ב א-ב	ג-ו	ז-י	יא-יב א-ב	ג-ה/א והזרות

ניסן

תזריע

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
						רחצה/ מוציא מזה
א-ד	ה-ח	ט-יב	יג-טז	יז-כ	כא-כד	א-ב א-ב והזרות

מצורע

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
						מוציא מצה/ מור
ג-ו	ז-י	יא-יד	טו-יח	יט-כב	כג-כו	כז-א והזרות

חג הפסח

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
			מרור/ כורך		כורך/ שלחן עורך	
ד-ז	ח-יא	יב-טו	טז א-ג	יז-ד	ח א-ג	ד-ז והזרות

אחרי מות

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
			צפון/ צפון		הלל	הלל/ נרצה
ח-יא א	ב-ה	ו-ט	י-יא א-ב	ג-ו	ד-ז	ה-ח והזרות

קדושים

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
חזרות על כל חזו"ע פסח, ביום שני בערב בע"ה מבחן על כל הספר.	דיני ארבע תעניות					דיני ארבע תעניות/ החייבים והפטורים מן התענית
	ד-ז	ה-ח	ט-יב	יג-טז	יז-א	א-ג והזרות

מיום שלישי מתחילים ללמוד בע"ה את הספר חזו"ע 'ארבע תעניות'.

תמוז

חקת

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
				י"ג מידות	י"ג ש"ץ	מלאכה בת"ב/שאלת שלום
ט"ב	יג-טז	יז-כ	כא-כד	א-ד	ה-ז א	ב-ה וחזרות

בלק

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ש"ץ/ דברים הנהגים בער"ה סדר ליל ר"ה						
ז-יז א-ב	ג-ו	ז-ט א	ב-ה	ו-ט	י-יג	יד-יז וחזרות

פנחס

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
סדר ליל ר"ה/ תפלת שחרית לר"ה		תפלת שחרית לר"ה/ שופר				
יח-כ א	ב-ה	ו-ח א	ב-ה	ו-ט	י-יג	יד-יז וחזרות

חמזות

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
				שופר/ תפלת מוסף לר"ה	תפלת מוסף לר"ה/ מנהגי ר"ה	
יח-כא	כב-כה	כו-כט	ל-לג	לד-אג	ד-ה א-ב	ג-ו וחזרות

סיון

נשא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	רחיצה בת"ב/ נעילת הסנדל	נעילת המטה / תשמיש המטה	תשמיש המטה / לימוד תורה	לימוד תורה / נעילת מלאכה		נעילת מלאכה בת"ב/שאלת שלום
ב-ה	א-ג	ד-ו א	ב-ג א-ג	ד-א ג	ז-ד	ח-ט א-ב וחזרות

בהעלותך

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
ש"ש/ ת"ב שחל במוצ"ש		ת"ב שחל במוצ"ש/ דיני ומנהגי ליל ת"ב		יום תשעה באב		
ג-ה א	ב-ה	ו-ח א	ב-ה	ד-א	ה-ח	ט-יב וחזרות

שלח לך

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	יום ת"ב/ מילה בת"ב	מילה / מנחה של ת"ב	מוצאי ת"ב	מוצאי ת"ב/ סדר ההפטרות	ס"ה/ זכר לחורבן ביהמ"ק	
יג-טז	יז-אג	ד-אג	ד-א	ו-א א-ב	ג-ה א	ב-ה וחזרות

קרח

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
זל"ב/ הנהגה בכחל המערבי				חזרות על כל הספר, ביום חמישי בערב בע"ה מבחן.	הלכות סליחות	
ז-אב	ג-ו	ז-י			ד-א	ה-ח וחזרות

מיום שישי מתחילים ללמוד בע"ה את הספר חזו"ע 'ימים נוראים'.

אלול

שופטים

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
דפנות הסוכה	דפנות הסוכה					
א-ד	ה-ז א	ב-ה	ו-ט	י-יג	יד-יז	יח-כא וחזרות

מיום ראשון מתחילים ללמוד בע"ה את הספר חזו"ע - 'סוכות'.

כי תצא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
				הסוכה/ נוי		
				הסוכה		
כב-כה	כו-כט	ל-לג	לד-לז	לח-לט א-ב	ג-ו	ז-י וחזרות

כי תבא

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
		נוי הסוכה/ סדר	הישיבה בסוכה			
		הסוכה ליל חג				
יא-יד	טו-יח	יט-כ א-ב	א-ד	ה-ח	ט-יב	יג-טז וחזרות

נצבים

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
				הישיבה בסוכה/ השנה		סדר לילי יו"ט
				בסוכה		
ז-כ	כא-כד	כה-כח	כט-לב	לג-לד א-ב	ו-י	ז-א-ג וחזרות

אב

מסעי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
עשי"ת				עשי"ח/ עיו"כ		
א-ד	ה-ח	ט-יב	יג-טז	א-ג	ד-ז	ח-יא וחזרות

דברים

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
					עיו"כ/ תפלת ליל יוה"כ	
יב-טו	טז-יט	כ-כג	כד-כז	כח-לא	לב-לג א-ב	ג-ו וחזרות

ואתחנן

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
	תל"ו/ חמשה עינויים					
ז-י	יא-יג א	ב-ה	ו-ט	י-יג	יד-יז	יח-כא וחזרות

עקב

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
		חמשה עינויים/ תפילות של יוה"כ		ת"י/ מנחה של יוה"כ		תפלת הנעילה
כב-כה	כו-כט	ל-לא א-ב	ג-ו	ז-ט א	ב-ה	א-ד וחזרות

ראה

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
			תהש"י/ מוצאי יוה"כ		ח-י	
					וחזרות על כל הספר חזו"ע ימים נוראים מוצש"ק מבחן	
ה-ח	ט-יב	יג-טז	יז	ד-ז		

המרכז למורשת מרן

בעידודו ובהכוונתו האישית של מורנו הראשון
לציון הגאון רבינו יצחק יוסף שליט"א

נהול מרן
079-920-7777

הלימוד היומי בתורת מרן

מפעל עולמי לשינון פסקיו של
מרן פוסק הדור רבינו עובדיה יוסף זיע"א

עושים נחת רוח למרן.

כידוע, מרן פוסק הדור זצוקללה"ה, השקיע כמעט את כל חייו ומרצו לשם
כתיבת פסקיו הרבים. הוא עמל עליהם ללא לאות כדי שהם יהיו 'סולת נקיה'
לדורות הבאים. המשתתפים במפעל האדיר 'הלימוד היומי בתורת מרן',
בוודאי גורמים למרן עט"ר זיע"א נחת רוח גדולה בשמים, כאשר הוא רואה
ששיפותיו מתגשמות ביתר שאת...

לומדים ומשננים את פסקיו!

בכל יום נלמדים בסייעתא דשמיא ארבע הלכות, ע"י מעגל לומדי 'הלימוד
היומי'. הלימוד הוא בסדרת הספרים 'חזון עובדיה', ובסיום כל ספר נערך
מבחן על החומר הנלמד. ספרי מרן ושאר פרסים מחולקים בין המשתתפים.

הצטרף גם אתה למעגל הלומדים, ותזכה לעשות נחת רוח למרן!

לשם הצטרפות למפעל הלימוד היומי, יש להירשם.

ניתן לשלוח פרטים (שם, כתובת, טלפון, ת"ז) למערכת: בלוי 14 ירושלים. או לפקס:

08-6815497. או לדוא"ל: 7156775@gmail.com או אצל הנציג. כמו כן ניתן

להצטרף גם בשלוחה שלנו בקול מרן: 079-920777 שלוחה 81, ע"י הקשת 2*

לפתיחת מוקד מבחנים באזור מגוריק, חייג: 052-7156775 בין השעות 1 ל-3 בצהריים.

לקבלת לוח הלימוד במייל, שלחו בקשה לכתובת: 7156775@gmail.com

קובץ בית יוסף

בעידודו ובהכוונתו האישית של מורנו הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

**תשובות מאמרים ופסקים מכתב יד ממרן פוסק
הדור רבינו עובדיה יוסף זצוקללה"ה,
ומגדולי תלמידי החכמים שבדור,
בנוסף לשלל המדורים המיוחדים.**

מחיר לחוברת 10 ₪ בלבד.

מאמרים ותגובות, וכן שאלות
למדור 'שו"ת הראשון לציון'
ניתן לשלוח למערכת:
רחוב הרב בלוי 14 ק. קרקע
ירושלים.

פקס: 08-6815497
7156775@gmail.com

- שפתותיהם דובבות.
- שו"ת הראשון לציון.
- בית ועד לחכמים.
- את והב בסופה.
- לקח טוב.
- תפארת בחורים.
- ארץ זבת חלב.

קובץ בית יוסף, הקובץ החודשי שעולה על שלחנם של גדולי הדור.

המרכז למורשת מרן

בעידודו ובהכוונתו האישית של מורנו הראשון
לציון הגאון רבינו יצחק יוסף שליט"א

אנחנו חייבים את עזרתך כדי להנחיל את המורשת!

מפעל הלימוד היומי בתורת מרן. תנועת הנוער 'ודבר דבר' – מיסודו של מרן זיע"א בצעירותו. ירחון תורני 'קובץ בית יוסף'. גמ"ח להשאלת ספרי מרן זיע"א והכנסתם לישיבות וכוללים. מכון להוצאת ספרים. שיעורי תורה וכנסים. הפצת חומר תורני למחשבה בישובים. גיליונות שבועיים. פרויקטים ומבצעים חברתיים. פרויקט 'תולדות הראשונים לציון' – סקירה ומחקר על תולדות חייהם של רבותינו הראשונים לציון מלפני 350 שנה. שיתוף פעולה מלא עם מערכת 'קול מרן' – כ-140,000 מאזינים המחברים למרן.

052-7156775

בין השעות 1 ל-3 בצהריים.

ניתן לתרום גם בכרטיס אשראי.

פקס: 08-6815497 | 7156775@gmail.com